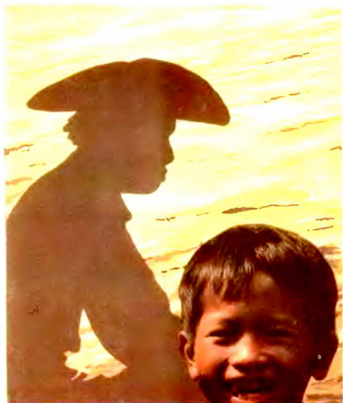


JORGE AMADO

căpitanii nisipului



Zogor

Căpitanii nisipului

Născut în 1912 la Pirangi-Itabuna, statul brazilian Bahia, Jorge Amado se lansează de foarte tânăr în viața literară și politică. Studiind în capitala statului Bahia și urmând apoi cursurile Facultății de drept din Rio, Amado își începe cariera literară în 1931, cu *Lenita* și *O Pais do Carnaval*, în contextul apariției, în Brazilia, a curentului modernist. Stabilit la Rio, ia contact cu adevărata efervescentă literară a țării, dar nu rămâne pasiv nici la cea politică, reflectată în prima și a doua perioadă de creație a scriitorului, respectiv epoca romanelor bahiane și politice. Devine membru al Alianței Naționale Eliberatoare, care încearcă o insurecție înăbușită de autoritățile dictatoriale. Arestat și apoi exilat de mai multe ori, revine definitiv în țară la mijlocul anilor '40, continuându-și ambele preocupări: literatura și politica de stînga. În 1958, atingînd deplina măiestrie stilistică, Jorge Amado publică *Gabriela, Cravo e Canela*, primul său roman din perioada numită academică. Autorul se mai îmblinzise, devenise membru al Academiei și scriitorul brazilian cel mai cunoscut în străinătate.

Principalele romane: *O Pais do Carnaval* (Țara Carnavalului), 1931; *Cacau* (Cacao), 1933; *Suor* (Sudoare), 1934; *Jubiabá*, 1935; *Mar Morto* (Marea Moartă), 1936; *Capitães da Areia* (Căpitani nisipului), 1937; *Terras do Sem Fim* (trad. rom., Pămîntul fructelor de aur), 1942; *Seara Vermelha* (trad. rom., Secerișul roșu), 1946; *Os Subterrâneos da Liberdade* (trad. rom., Subteranele libertății), 1952; *Gabriela, Cravo e Canela* (trad. rom., Gabriela), 1958; *Os Velhos Marinheiros* (Bătrînii marinari), 1961; *Os Pastores da Noite* (trad. rom., Păstorii nopții), 1964; *Dona Flor e Seus Dois Maridos* (Dona Flor și cei doi soți ai ei), 1966; *Tenda dos Milagres* (Cortul miracolelor), 1969; *Tocaia Grande* (Pînda mare), 1986.

JORGE AMADO

Căpitani nisipului

Traducere și note de GABRIELA BANU

LOGOS

București, 1995

Coperta: MARIANA NEGRU

Toate drepturile pentru versiunea românească rezervate Editurii Logos.

© Jorge Amado

Traducerea s-a făcut după: *Capitães da Areia*, ed. a 8-a, 1986, Publicações Europa-America

Tipărit la
HRISOVUL S.A.

ISBN : 973-95560-4-3

PENTRU

*Aydano do Couto Ferraz, José Olímpio,
José Américo de Almeida, João Nascimento
Filho și lui Anísio Teixeira, prieten din
copilărie.*

MATILDE,

*Ne jucam gajuri.
Mergeam cu carul cu boi.
Locuiam într-o casă întunecoasă.
Săteam de vorbă cu fete și cu scamatori.
Spuneai că Bahia este mare și misterioasă.
Poezia acestei cărți vine de la tine.*

Scrisori la redacție

Copii hoți

- SINISTRELE AVENTURI ALE "CĂPITANILOR NISIPULUI"
- ORAȘUL INFESTAT DE COPII CARE TRĂIESC DIN FURT
- SÎNT NECESARE MĂSURI URGENTE ALE JUDECĂTORIEI DE MINORI ȘI ALE ȘEFULUI POLIȚIEI
- IERI, ÎNCĂ O SPARGERE

De multă vreme ziarul nostru, care este fără-îndoială organul celor mai legitime aspirații ale locuitorilor Bahiei, v-a informat despre activitatea delincventă a "Căpitanilor nisipului", nume sub care este cunoscută o bandă de minori, spărgători și hoți de buzunare, care infestează urbea noastră. Acești copii, care s-au dedicat atât de timpuriu tenebroasei cariere a delincvenței, nu au un domiciliu fix – sau cel puțin el nu a putut fi încă descoperit. Tot necunoscut a rămas locul unde ei ascund câștigul spargerilor: aproape zilnice, impunându-se luarea de măsuri imediate de către Judecătorul de minori și de către domnul Șef al Poliției.

Această bandă, care trăiește din furt se compune, după cât se știe, dintr-un număr de peste o sută de copii de cele mai variate vârste, de la opt la șaisprezece ani. Din cauza disprețului cu care le-a fost privită educația de către părinți prea puțin animați de sentimente creștinești, s-au dedat, din fragedă pruncie, unei vieți criminale. Sînt numiți "Căpitanii nisipului", deoarece plaja este cartierul lor general, iar căpetenia lor este un flăcăiandru de vreo paisprezece ani, cel mai rău dintre toți, nu numai hoț, dar și autorul unei răniri grave săvîrșite ascară. Din păcate, identitatea acestui cap de bandă nu este cunoscută.

Sînt necesare măsuri urgente ale Poliției și ale Judecătoriei de Minori pentru a stîrpi definitiv acest flagel și a-i strînge pe acești delincvenți precoci în instituțiile de reeducare sau în închisori, întrucît ne aflăm în fața unor tilhari care nu lasă orașul să-și doarmă în liniște binemeritul somn.

Dar să trecem la relatarea spargerii de ieri, a cărei victimă a fost un onorabil comerciant din Piața Centrală, căruia i s-au furat din casă peste o mie de réis; în plus, un angajat

al său a fost rănit de bestia de șef al acestei clii de bandiți minori.

LA REȘEDINȚA COMANDORULUI JOSÉ FERREIRA

Pe Corredor da Vitória, în inima celui mai cochet cartier din oraș, se înalță frumoasa reședință a unuia dintre cei mai înstăriți și mai respectabili comercianți din urbea noastră, comandorul José Ferreira, proprietarul magazinului de stofe de pe strada Portugal. Este o plăcere să vezi micul palat al comandorului, înconjurat de verdeață, cu arhitectura lui în stil colonial. Ieri, acest refugiu de pace și muncă cinstită a trăit o oră de agitație și spaimă de nedescris din cauza invadării lui de către "Căpitanii nisipului".

Ceasurile băteau orele trei după-amiaza, iar orașul gîfîia de căldură cînd grădinarul a observat că trei copii zdrențăroși dădeau tîrcoale reședinței comandorului. Grădinarul a încercat să îi gonească din fața casei pe caspeții nepoștiți. Și, cum ei și-au văzut de drum, Ramiro s-a întors la treburile lui, în grădina din spatele micului palat. Dar, cîteva minute mai tîrziu, se petrecea

SPARGEREA

Nu trecuseră cinci minute și grădinarul Ramiro a auzit strigăte speriate din interiorul reședinței. Erau strigăte de oameni îngroziți. Înarmîndu-se cu o seceră, grădinarul a pătruns în casă și a mai apucat să vadă cîțiva băietani care, asemeni unei bande de diavoli (după ciudata exprimare a lui Ramiro), săreau pe ferestre, încărcați cu obiecte de valoare din sufragerie. Servitoarea care țipase o îngrijea acum pe soția comandorului, leșinată de sperietură. Grădinarul s-a îndreptat în grabă spre grădină, unde a avut loc

LUPTA

Drăgălașul Raul Ferreira, un băiețel de unsprezece ani, nepotul comandorului, aflat în vizită la bunici, a fost găsit sînd de vorbă cu șeful "Căpitanilor nisipului", care poate fi recunoscut după cicatricea de pe obraz. În inocența lui, Raul rîdea către răufăcător, care, mai mult ca sigur, se gîndea să-l răpească. Grădinarul s-a aruncat atunci asupra hoțului. Nu se aștepta însă la reacția flăcăului, care s-a dovedit maestru

În asemenea încăierări. Și tocmai când credea că l-a prins pe șeful bandei, a primit o lovitură de cuțit în umăr și alta în braț, fiind obligat să dea drumul delincventului, care a fugit.

Poliția a fost încunoștiințată de această faptă, dar pînă la ora la care scriem aceste rînduri nu s-a dat de urma "Căpitanilor nisipului". Comandorul José Ferreira, intervievat de noi, estima prejudiciul la peste o mie de réis, deoarece numai un cesuleț al soției sale, furat cu acel prilej, este evaluat la nouă sute de réis.

SÎNT NECESARE MĂSURI

Locuitorii aristocraticului cartier sînt alarmați și îngrijorați de posibilitatea continuării atacurilor, deoarece acesta nu este primul comis de "Căpitanii nisipului". Sînt necesare măsuri de pedepsire exemplară a unor asemenea vagabonzi, pentru ca distinsele familii să se poată bucura de liniștea pe care o merită din plin. Sperăm că ilustrul nostru Șef al Poliției și nu mai puțin ilustrul domn Judecător de Mînori vor ști să ia măsurile care se impun împotriva acestor răufăcători atît de tineri, dar atît de îndrăzneți.

OPINIA INOCENȚEI

Reporterul nostru l-a ascultat și pe micul Raul care, după cum am mai spus, are unsprezece ani și se numără printre cei mai sîrguincioși elevi ai colegiului "Antônio Vieira". Raul a dat dovadă de mult curaj. Iată ce ne-a relatat el în legătură cu îngrozitorul șef al "Căpitanilor nisipului":

— Mi-a zis că sînt un bleg și că nu știu să mă joc. Eu i-am răspuns că am bicicletă și multe jucării. El a rîs și mi-a spus că el are strada și cheiul. Mi-a plăcut de el, seamănă cu unul din copiii aceia din filme care fug de acasă și trăiesc tot felul de aventuri.

Cîte idei greșite despre viață le poate inculca cinematograful copiilor! Dar aceasta este o altă problemă, care merită întreaga atenție a domnului Judecător de Mînori. Vom reveni.

(Reportaj publicat de *Gazeta de seară* la rubrica "Aflăm de la Poliție", cu două fotografii: una a locuinței comandoului, alta a acestuia, cu decorație)

Scrisoare primită de la Secretariatul Șefului Poliției de redacția *Gazetei de seară*

Domnule Director,

Luînd cunoștință, din reportajul publicat ieri, în a doua ediție a ziarului dumneavoastră, despre isprăvile "Căpitanilor nisipului", bandă de copii delincvenți, ca și despre spargerea efectuată la reședința comandorului José Ferrera, domnul Șef al Poliției se grăbește să comunice direcțiunii acestui ziar că soluția problemei este mai degrabă de competența Judecătoriei de Minori. Poliția trebuie să acționeze numai la cererea domnului Judecător de Minori. În orice caz, Poliția va lua măsuri serioase pentru ca asemenea atentate să nu se mai repete și pentru ca autorii celui de ieri să fie prinși și să-și primească pedeapsa cuvenită.

Din cele de mai sus reiese în mod clar că Poliția nu merită nici un fel de critici. Dacă nu a acționat cu mai multă eficiență, aceasta s-a întâmplat numai pentru că nu a fost solicitată de către Judecătoria de Minori.

*Cu salutări cordiale,
secretarul Șefului Poliției*

(Publicată pe prima pagină a *Gazetei de seară*, cu o fotografie a șefului poliției și un lung comentariu elogios)

Scrisoarea domnului Judecător de Minori către redacția *Gazetei de seară*

Mult stimate Domnule Director al *Gazetei de seară*,
Dragul meu compatriot,

Într-unul din puținele momente de relaxare pe care mi le permit numeroasele și atât de variatele îndeletniciri dictate de dificila mea funcție, răsfoind strălucitul dumneavoastră ziar, am luat cunoștință de o epistolă a neobositului Șef al Poliției Statului, în care se arătau motivele pentru care, pînă în prezent, Poliția nu ar fi putut să-și intensifice meritoria campanie contra răufăcătorilor minori care infestază urbea noastră. Domnul Șef al Poliției se justifică declarînd că nu posedă ordinul Judecătoriei de Minori pentru a acționa contra delincvenței juvenile. Fără a dori în nici un fel să-l culpabilizez pe strălucitul și neobositul Șef al Poliției, mă văd obligat, în numele acievărului (pe care l-am urmărit ca pe un far ce călăuzește cu lumina lui pură calea vieții mele), să declar că dezvinovățirea nu este valabilă. Și nu este valabilă, Domnule Director, pentru că nu este de competența Judecătoriei de Minori să urmărească și să prindă delincvenții minori, ci doar să desemneze locul unde ei trebuie să-și ispășească pedeapsa, să numească un avocat, ca să-i asiste la un eventual proces împotriva lor etc. Nu cade în sarcina Judecătoriei de Minori să-i prindă pe micii delincvenți. Sarcina ei este să vegheze la destinul lor ulterior. Iar Domnul Șef al Poliției mă va întîlni totdeauna acolo unde mă cheamă datoria, pentru că nicio-dată, în cincizeci de ani de viață neîntinată, n-am încetat să o îndeplinesc.

Chiar în lunile din urmă am trimis la Școala de Reeducare cîțiva minori, răufăcători sau abandonaji. Nu este vina mea dacă ei fug, dacă nu se lasă seduși de exemplul muncii care li se dă în acel stabiliment educațional și dacă, evadînd, părăsesc un mediu în care domnesc liniștea și munca și unde sînt tratați cu cea mai caldă afecțiune. Fug și devin și mai vicioși, ca și cum învățătura primită ar fi un rău periculos.

De ce? Aceasta este o problemă pe care psihologii trebuie să o rezolve și nu eu, un simplu iubitor de filozofie.

Ceea ce doresc să precizez, domnule Director, este că domnul Șef al Poliției poate conta pe deplin ajutor din partea Judecătoriei de Minori pentru a-și întări campania împotriva delincvenților minori.

*Cu înaltă stimă și mulțumiri,
Judecătorul de Minori*

(Publicat în *Gazeta de seară*, cu o fotografie a judecătorului de minori însoțită de un scurt comentariu elogios)

Scrisoarea unei mame, croitoreasă, către redacția *Gazetei de seară*

Domle Redactor,

Iertați greșelile și scrisu că nu mi-s obișnuită cu dalde astea și dacă o fac acu e ca să pun deștu pe rană. Am văzut în ziar o știre despre furturile căpitanilor nisipului șam mai văzut că poliția cică o săi urmărească și pormă judecătoru de minori a venit co poveste zicînd că ie păcat că ei nu se îndreaptă la școala de corecție unde îi trimite dînsu. Ca să vă zic de școala asta vam scris io rîndurile de față așa strîmbe cum sînt. Io aș vrea ca ziaru mneavoastră să trimiță pe cineva să viziteze școala aia ca să vedeți cum is tratați copiii săracilor care au nenorocu să cază pe mîna temnicerilor ălora fără suflet. Fi-miu Alonso a stat acolo șase luni și dacă n-aș fi aranjat să-l scot din iadu ăla nu știu dacă ar mai fi rezistat încă șase luni. Cel mai blînd lucru care li se întîmplă bieților copii ie să primească de două trei ori pe zi cîte o chelfăneală zdravănă. Directoru de acolo e tot timpu beat și tare-i mai place să vadă biciu mîngîind coastele copiilor săraci. Io cu ochii mei am văzut de multe ori toate astea fiindcă nu mă luau în seamă și ziceau că o fac să le fie de învățătură. Dasta lam scos pe băiatu meu dacolo. Dacă ziaru mneavoastră trimite pe cineva în secret acolo o să vază ce mănîncă, la ce muncă de sclavi îi pun de nici un bărbat în putere n-ar duce-o și snopelile de le înghit. Da trebui să meargă în secret că altfel dacă se află or să-i arate raiul pe pămînt. Să meargă imediat șo să se vază cine are dreptate. Dasta și de altele există căpitanii nisipului. Io prefer să-mi văz băiatu în mijlocul lor decît în școala aia de corecție. Dacă vreți să vedeți un lucru care să vă rupă inima mergeți acolo. Și puteți dacă vreți să vorbiți și cu părintele José Pedro care ie duhovnic acolo șa văzut tot. Și iel poa să vă povestească mai bine tot ce eu nam știut să spui.

Maria Ricardina, croitoreasă

(Publicată în pagina a cincea a *Gazetei de seară*, la rubrica de anunțuri, fără fotografie și fără comentariu)

Scrisoarea preotului José Pedro către redacția *Gazetei de seară*

Domnule Redactor,
Slăvit fie Domnul nostru Iisus Hristos!

Citind în reputatul *Dys.* ziar scrisoarea Mariei Ricardina, care făcea referire la mine ca la o persoană care ar putea să lămurască ce viață duc copiii la Școala de Reeducare, mă văd obligat să ies din anonimatul în care trăiesc ca să vă spun că, din nefericire, Maria Ricardina are dreptate. Copiii din respectiva Școală de Reeducare sînt tratați ca niște animale, asta-i adevărul. S-a uitat lecția blîndului nostru Învățător, Domnule Redactor, și în loc să se poarte frumos cu ei, să-i cîștige, îi bat crunt, sistematic, inuman, făcîndu-i să se răzvrătească și mai mult. Eu trebuie să merg acolo ca să duc mîngîierea religiei și îi găsesc prea puțin dispuși să o primească, datorită, desigur, urii pe care au strîns-o în sufletele lor fragede, atît de vrednice de milă. Domnule Redactor, tot ce am văzut eu acolo ar putea umple un roman.

Vă mulțumesc pentru atenție.

*Slujitorul lui Hristos,
Preot José Pedro*

(Scrisoare publicată în pagina a treia a *Gazetei de seară*, sub titlul:
SĂ FIE OARE ADEVĂRAT?)

Scrisoarea directorului Școlii de Reeducare către redacția *Gazetei de seară*

Mult stimate Domnule Director al *Gazetei de seară*,

Urmărind cu viu interes campania pe care strălucitul organ de presă bahian ce cu atîta abilitate și inteligență conduceți, campanie pornită împotriva crimelor înfiorătoare ale "Căpitănilor nisipului", bandă de delincvenți care înspăimîntă orașul și îl împiedică să trăiască liniștit, m-am hotărît să vă scriu aceste rînduri.

Astfel, am citit două scrisori care acuză stabilimentul pe care îl conduc și pe care modestia (și numai modestia, Domnule Director) mă împiedică să-l numesc exemplar.

În ceea ce privește scrisoarea acelei amărîte de femei, nu-mi fac probleme, nu merită atenția mea! Fără îndoială că ea este una dintre numeroasele mame care vin aici și vor să împiedice Școala de Reeducare să-și îndeplinească sfînta misiune de educare a copiilor lor. Femeile acestea își cresc copiii în stradă, în cloacă, și cum aici ei sînt supuși unei vieți pilduitoare, ele se pun pe reclamații în loc să sărute mîna acelor care fac din fiii lor niște oameni de bine. Mai întîi vin să ceară adăpost pentru copiii lor. Apoi, simțindu-le lipsa, lor și produsului obținut de ei prin furt, se apucă să clevească la adresa Școlii. Dar, cum v-am mai spus, Domnule Director, scrisoarea aceasta nu mă interesează. O femeie din popor nu are cum să înțeleagă opera pe care o realizez conducînd acest stabiliment.

Ceea ce m-a uluit, Domnule Director, a fost scrisoarea preotului José Pedro. Acesta, uitînd de obligațiile pe care i le impune misiunea sa, vine să lanseze împotriva stabilimentului pe care îl conduc acuzații grave. Acest preot (pe care, dacă mi se permite o mică ironie, Domnule Director, l-aș numi mai degrabă preotul diavolului) a abuzat de funcția sa pentru a pătrunde în lăcașul nostru educațional la ore prohibite de Regulament, și împotriva lui am să formulez o plîngere serioasă: el i-a instigat la revoltă, la neascultare pe

minorii pe care statul mi i-a dat în grijă. Din clipa cînd a trecut pragul acestei case s-au înmulțit cazurile de revoltă și de încălcare a Regulamentului. Pentru minorii aflați sub oblăduirea mea, acest preot este numai un instigator la rău. Iată de ce ușa acestui sanctuar va fi, de acum înainte, închisă pentru el.

Acceptînd, domnule Director, îndemnul croitoresei care s-a adresat ziarului Dvs., vă cer să trimiteți un reporter la școala noastră. Ba chiar insist să o faceți. În felul acesta, Dvs. și publicul veți lua cunoștință cu exactitate și în mod real de felul în care sînt tratați minorii care se regenerează la Școala de Reeducare a Minorilor Delincvenți și Abandonați din Bahia. Îl aștept pe redactorul Dvs. luni. Și dacă nu spun să vină în ce zi dorește este pentru că aceste vizite trebuie făcute în zilele stabilite de Regulament. Este unicul motiv pentru care îl invit pe redactorul Dvs. într-o zi anume. Pentru aceasta și pentru publicarea scrisorii de față vă rămîn veșnic îndatorat. În felul acesta, falsul slujitor al lui Hristos va fi dovedit drept mincinos.

*Al Dos, umil admirator,
Directorul Școlii de Reeducare a Minorilor Delincvenți și
Abandonați din Bahia*

(Publicată în pagina a treia a *Gazetei de seară*, cu o fotografie a școlii și o notă care anunța că luna următoare un redactor de la ziar va merge la fața locului)

- UN STABILIMENT EXEMPLAR ÎN CARE DOMNESC
PACEA ȘI MUNCĂ
- DIRECTORUL " UN PRIETEN AL COPIILOR "
- MÎNCARE EXCELENTĂ
- COPII CARE MUNCESC ȘI SE RECREEAZĂ
- MICUȚII HOȚI PE DRUMUL REGENERĂRII
- ACUZAȚII FALSE ȘI NEÎNTEMEIATE
- UN SINGUR CAZ INCORIGIBIL, CARE UMBLĂ CU
RECLAMAȚII
- ȘCOALA DE REEDUCARE BAHIANĂ ESTE O MARE
FAMILIE
- LOCUL UNDE AR TREBUI SĂ STEA "CĂPITANII
NISIPULUI"

-

(Titluri ale reportajului despre Școala de reeducare, publicat în ediția a doua a *Gazetei de seară*, pe toată pagina întâi, cu mai multe fotografii ale clădirii și o fotografie a directorului)

Sub clar de lună,
într-o veche magazie părăsită

Magazia

SUB CLAR de lună, într-o veche magazie părăsită, copiii dorm.

Pe vremuri, aici era marea. Valurile se spărgeau, când bubuitoare, când unduioase, de bolovanii negri ai temeliei. Apa clipocea sub podeaua pe care copiii se odihnesc acum, luminați de razele palide ale lunii. De la magazia aceasta au plecat, încărcate, nenumărate veliere, mai mici sau mai mari, ciudat colorate, pe drumul aventuros al mării. Veneau aici să-și umple calele și ancorau la cheiul acesta de scînduri, astăzi putrezite. Înainte, în fața magaziei se întindea, tainic, oceanul. Noaptea erau de un verde închis, aproape negru, de culoarea acea misterioasă care este culoarea mării, noaptea.

Acum, noaptea este albă în fața magaziei. Pentru că acum, între ea și cheiul portului se întinde nisipul. Sub podea nu mai răsună vuietul valurilor. Nisipul a invadat totul, făcînd marea să se retragă. Încet-încet, nisipul a cîștigat bătălia cu apa și s-a instalat în fața depozitului. Velierile n-au mai ancorat la cheiul de unde altădată plecau încărcate. Negrii cei vînjoși care veneau din sclavie n-au mai trudit aici. Nici un marinar

visător n-a mai fredonat pe vechiul chei o melodie. Nisipul s-a întins, alb, în fața bătrânei magazii. Și niciodată uriașul depozit nu s-a mai umplut cu saci, baloturi sau lăzi. A rămas părăsit în mijlocul nisipurilor, pată neagră pe albul plajei.

Ani de zile a fost locuită numai de șobolanii care o străbăteau în alergări jucăușe, rozîndu-i lemnul ușilor grele. Erau singurii ei stăpîni. Într-o vreme, a folosit-o ca adăpost împotriva vîntului și a ploii un cîine vagabond. În prima noapte n-a dormit, a fost ocupat cu decapitarea șobolanilor care-i treceau pe dinainte. În nopțile următoare s-a mai liniștit, lătrînd din cînd în cînd la lună, fiindcă mare parte din acoperiș se prăbușise și razele ei pătrundeau nestingherite, luminînd podeaua de scînduri groase. Dar acela era un cîine fără stăpîn și a plecat curînd, în căutarea altui popas – în pragul vreunei uși, în umbra vreunui pod sau lîngă trupul cald al vreunei cățele. Așa că șobolanii au devenit iarăși stăpîni, pînă ce Căpitanii nisipului au pus ochii pe căsoaia părăsită.

Între timp, ușa căzuse într-o rînă și cineva din grup, care se plimba pe întinderea domeniilor (pentru că toată plaja din zona cheiului, ca de altfel tot orașul Bahia, aparține Căpitanilor nisipului), a intrat în magazie.

Ar fi fost un culcuș mai bun decît nisipul gol sau decît celelalte magazii, unde apa suia cîteodată așa de mult, că era cît pe ce să-i ia cu ea. Așa că din noaptea aceea, mare parte din Căpitanii nisipului au dormit în vechiul depozit, în compania șobolanilor, sub lumina galbenă a lunii. În față, imensitatea nisipurilor, o albeață fără sfîrșit. În depărtare, marea care se spargea de chei. Prin ușă se vedeau luminile ambarcațiunilor

intrînd și ieșind din port. Prin acoperiș vedeau cerul și stelele, luna care-i mîngîia cu razele ei.

Curînd după aceea, au transferat aici și depozitul de obiecte obținute prin munca lor zilnică. Ciudate lucruri au pătruns atunci în adăpost! Totuși, nu mai ciudate decît copiii înșiși, puștani de toate vîrstele și culorile, de la nouă la șaisprezece ani, care noaptea se întindeau pe jos și se odihneau, fără să le pesc de vîntul ce se învîrteja vuind în jurul căsoaiei, nici de ploaia care de atîtea ori îi spăla, în timp ce ei stăteau cu ochii ațintiți asupra luminilor de pe vapoare, cu urechile ciulite la cîntecele ce veneau dinspre șalupe...

Tot aici locuiește și șeful Căpitanilor nisipului: Pedro Glonț. Din prima clipă i-au spus așa, de cînd avea cinci ani. Acum să tot aibă cincisprezece. Și sînt vreo zece de cînd hoinărește pe străzile Bahiei. N-a cunoscut-o niciodată pe maică-sa, iar tatăl i-a murit de glonț. El a rămas singur și i-au trebuit ani și ani ca să cunoască orașul. Acum îi știe toate străzile, toate cotloanele. Nu există magazin, dugheană sau cîrciumă pe care să nu le cunoască. Pe vremea cînd a intrat la Căpitanii (cheiul nou construit i-a atras pe toți copiii părăsiți din oraș), șef era Raimundo Indianul, un metis roșcat și puternic.

Dar Indianul n-a rezistat mult la conducere. Deși mai mic, Glonț era mult mai activ, știa să organizeze treaba, să se poarte cu ceilalți; avea în ochi și-n glas autoritatea șefului înnăscut. Într-o zi s-au certat. Piaza-reă l-a împins pe Raimundo să scoată șişul și să-i cresteze obrazul lui Pedro, însemnîndu-l pe viață. Ceilalți au intervenit și, cum Pedro era dezarmat, lui i-au dat dreptate; și au rămas în așteptarea revanșei, care n-a întîrziat. Într-o noapte, cînd Raimundo a vrut să-l bată pe Ciupit, Pedro a luat partea negrișorului și s-au

rostogolit amîndoi în cea mai senzațională luptă pe care au văzut-o vreodată nisipurile cheiului. Raimundo era mai înalt și mai mare ca ani. Dar Pedro Glonț, cu pletele-i blonde fluturînd, cu cicatricea roșie pe obraz, era de o agerime amețitoare. Din ziua aceea, Raimundo nu numai că a părăsit șefia Căpitanilor nisipului, dar a plecat și de pe plajă. După o vreme, s-a angajat pe un vapor.

Toți au recunoscut drepturile lui Pedro Glonț la șefie și din clipa aceea orașul a început să audă vorbindu-se de Căpitanii nisipului, copiii părăsiți care trăiau din furt. Nimeni n-a știut niciodată numărul exact al puștanilor care trăiau așa. Erau vreo sută și, dintre ei, mai mult de patruzeci dormeau în dărăpănăturile bătrînei magazii.

Zdrențăroși, murdari, înfomețați, agresivi, înjurînd și fumînd chîștoace, erau cu adevărat stăpînii orașului, cei care-l cunoșteau cel mai bine, cei care-l iubeau cel mai mult – poezii lui.

Noaptea Căpitanilor nisipului

NOAPTEA MĂREAȚĂ și liniștită a Bahiei a venit dinspre chei, a învăluit vapoarele și bărcile, fortul și digul, s-a întins peste străzi și peste turlle bisericilor. Clopotele au amuțit, ora rugăciunii de seară a trecut de mult. Iar cerul este plin de stele, chiar dacă luna nu a apărut încă în noaptea cea limpede. Magazia se profilează pe albul nisipului, care păstrează urmele pașilor Căpitanilor, ale celor care s-au întors. În depărtare, lumina palidă a felinarului de la Porta do Mar, cârciumă marinărească, pare că agonizează. Bate un vînt rece care răscolește nisipul și îngreunează pașii negrului João Babanul în drumul lui spre culcuș. Merge aplecat, ca vela unei bărci sub vînt. E înalt, cel mai înalt din bandă și cel mai puternic, negru, cu o hălăciugă de păr și cu mușchi de oțel. Să tot aibă vreo treisprezece ani, dintre care patru petrecuți în deplină libertate, colindînd străzile Bahiei alături de Căpitani. Din seara cînd tatăl lui, un căruțaș cît un munte, a fost lovit de un camion pe cînd trăgea calul spre bordură, João Babanul nu s-a mai întors la căsuța mică de pe deal. În fața lui se întindea orașul misterios, iar el a pornit să-l cucerească. Orașul Bahia, negru și credincios, e aproape la fel de

misterios ca și verdele mării. De asta João Babanul nu s-a mai întors acasă. Pe la nouă ani a rămas la Căpitani. Pe atunci încă mai era șef Indianul, iar grupul era puțin cunoscut, fiindcă Indianului nu-i plăcea să riște. Curînd, João a devenit unul dintre șefi și niciodată n-a fost sărit de la sfaturile în cursul cărora cei mari puneau la cale loviturile. Nu pentru că ar fi fost un bun organizator sau cine știe ce minte ascuțită. Dimpotrivă, cînd trebuia să gîndească îl lua cu durere de cap. Rămînea cu ochii scăpărînd, cum îi scăpărau și cînd vedea că i se face vreo nedreptate unuia mai mic. Atunci, mușchii i se încordau și era gata să sară la bătaie. Forța lui teribilă îl făcuse temut. Șchiopul spunea despre el:

— Negrul ăsta are creier de bibilică, da-i o matahală...

Cei mici, copilașii care intrau în gașcă plini de teamă, aveau în el cel mai hotărît protector. Și lui Pedro, șeful, îi plăcea să-l asculte, iar Babanul știa că nu din cauza mușchilor se bucura de prietenia lui Glonț. Pedro găsea că negrul e bun la suflet și nu contenea să-i spună:

— Tu ești bun, Babane. Ești mai bun ca noi toți, d-aia îmi place mie de tine – și-l bătea pe spate, iar negrul se rușina.

João Babanul vine către magazin. Vijelia vrea să-i oprească pașii, dar el se apleacă și înaintează tăind vîntul care răscolește nisipul plajei. A fost la Porta do Mar să tragă o dușcă împreună cu Pescarul, care sosise azi din mările sudului. Pescarul este cel mai faimos capoeirist¹ din oraș. Cine nu-l respectă în Bahia? Ni-

¹ *Capoeirist*: luptător de capoeira, întrecere sportivă populară, originară din Angola și practică de negrii brazilieni, descendenți ai sclavilor aduși pe continentul sud-american.

meni nu se poate măsura cu Pescarul la capoeira angoleză, nici chiar Zé Flăcău', care-i celebru în Rio de Janeiro. Pescarul și-a deșertat sacul cu noutăți și a anunțat că a doua zi avea să vină la magazie să continue lecțiile de capoeira cu Pedro Glonț, João Babanul și Cotoi. Babanul fumează și se îndreaptă spre magazie. Urmele pașilor lui rămân doar o clipă pe nisip, apoi vântul le șterge în grabă. Negrul își zice că, pe o noapte de vîntoasă ca asta, drumurile mării sînt periculoase.

Sub nisipul gros de la ușă, João mai mult ghicește dușumeaua, în timp ce încearcă să ocolească trupurile camarazilor care dorm deja. Înaintează cu grijă spre fundul magaziei. Se uită în jur, nehotărît, pînă ce observă pîlpîirea de la lumînarea Scamatorului. E acolo, în cel mai îndepărtat colț al magaziei, citind la flăcăruiua unei lumînări. João își spune că luminița aceea e chiar mai chioară decît a felinarului de la crîșma Porta do Mar și că Scamatorul își prăpădește ochii tot buchisind cărțile alea cu litere mărunte. Babanul se îndreaptă într-acolo, deși el doarme totdeauna la ușa magaziei, ca un cîine de pază, cu pumnalul la îndemînă, ca să evite orice surpriză.

Umblă printre graturile care stau de vorbă, printre ȋncii adormiți și ajunge lîngă Scamator. Se așază pe vine și rămîne cu ochii la lectura atentă a celuiilalt.

Din ziua în care a furat o carte de povești din biblioteca unci case din Batra, João José - Scamatorul - a devenit expert în asemenea furturi. Dar niciodată nu vindea cărțile, le păstra, unele peste altele, într-un colț al magaziei, pe cărămizi, ca să nu le roadă șobolanii. Le citea pe toate, cu o aviditate care aducea a boală. Îi plăcea să știe tot felul de lucruri și adesea, nopțile, le spunea celorlalți povești cu aventurieri, cu jameni ai mării, cu personaje eroice și legendare, povești care

făceau ca ochii să scapere cătînd către mare sau către tainicele străduțe ale orașului, într-o foame nestăpînită de aventuri și eroism. João José era singurul care citea fluent, deși nu fusese la școală decît un an și jumătate. Lectura zilnică îi trezise imaginația și era, poate, singurul oarecum conștient de viața eroică pe care o duceau. Știința și talentul lui de povestitor îl făcuseră respectat printre Căpitani, chiar dacă era slăbuț, mărunț și trist, cu părul negru căzut peste ochii miopi. L-au poreclit Scamatorul pentru că învățase dintr-o carte șterpelită să facă scamatorii cu batiste și bănuți, dar și pentru că, povestind lucruri citite sau chiar scoase din capul lui, reușea marea și misterioasa scamatorie de a-i purta prin tot felul de lumi, făcînd ca ochii Căpitanilor nisipului să lucească precum stelele din noaptea Bahiei. Pedro Glonț nu hotăra nimic fără să-l consulte și de multe ori imaginația Scamatorului a născocit cele mai grozave planuri de sparger. Nimeni nu-și închipuia însă că într-o bună zi, peste ani și ani, el va fi cel care va prezenta, în tablouri ce vor uimi o țară întreagă, povestea acelor vieți și multe alte povești, cu oameni care luptă și suferă. Poate doar Don' Aninha, mama de la terenul-de-sfînt¹ de la Cruz do Opô Afonjã să fi știut, fiindcă Don' Aninha știe tot, i-a spus Yá², prin sunetul bucinelor celor bătrîne, într-o noapte cu furtună grozavă.

João Babanul a urmărit multă vreme, cu atenție, lectura celui alt. Pentru negru, literele acelea n-aveau nici

¹ *Teren-de-sfînt*: lăcaș de cult în candomblé, religie de origine africană. Ca organizare și complexitate, terenul-de-sfînt poate fi comparat cu mănăstirea creștină.

² *Yá*: zeitate de candomblé, cultul afro-brazilian care domină spiritualitatea Braziliei negre.

o noimă. Privirea lui se plimba de la carte la lumina pîlpîindă a lumînării și, de aici, la părul ciufulit al Scamatorului. Într-un târziu, plictisit, întrebă cu vocea lui plină și caldă:

— Bună, Scamatorule?

Scamatorul își ridică ochii de pe carte și bate, cu mîna lui numai oase, umărul negrului, cel mai mare admirator al lui:

— O poveste trăsnet, neică Babane.

Ochii-i străluceau.

— Cu marinari?

— Cu un negru ca tine. Un bărbat și jumătate.

— Îmi zici și mie?

— Cînd oi termina de citit, o să-ți povestesc. O să vezi atunci ce mai negru...

Și se întoarse la citit. João Babanul își aprinse o țigară ieftină, îi oferî alta, tăcut, Scamatorului și rămase să fumeze ciucit, ca și cum ar fi păzit lectura celuiilalt. În magazie se rîdea, se vorbea, se striga. Babanul distingea bine vocea Șchiopului, stridentă și nazală. Șchiopul vorbea tare, rîdea inult. Era spionul grupului, știa să se bage în cîte o casă timp de o săptămînă, trecînd drept copil cuminte, pierdut de părinții lui în imensitatea agresivă a orașului. Avea un picior mai scurt, iar beteșugul fizic îi atrăsese porecla. Dar îi atrăgea și simpatia oricărei mame care-l vedea în poartă, umil și melancolic, cerînd puțînă mîncare și adăpost pentru o noapte. Acum, în mijlocul magaziei, Șchiopul își bătea joc de Cotoi, care pierduse o zi întreagă să fure un ghiul cu piatră de culoarea vinului, dar lipsit de orice valoare – piatră falsă, frumusețe falsă.

Cu o săptămînă în urmă, Cotoi anunțase:

— Am văzut o bubă, neică, nici episcopu' n-are. Un

ghiul numa' bun pentru deștu' meu. A-ntîia! O să vedeți cînd l-oi aduce...

— Din ce vitrină?

— Din deștu' unui clapon. Un grăsan care ia-n fiecare zi tramvaiu' de la Brotas pîn' la Baixa do Sapateiro.

Și Cotoi n-a avut liniște pînă n-a reușit, la o îngheșuală în tramvai, să tragă inelul din degetul stăpînului, dispărînd iute în hărmălaia creată, fiindcă individul simțise. Acum își arăta degetul mijlociu împodobit cu inel, mîndru nevoie mare. Schiopul rîdea:

— Să riști pușcăria pentru un rahat! Pentru o urîțenie...

— Ce-ți pasă? Pentru mine-i frumos...

— Ești prost! Asta-n tîrg nu face o para.

— Da' mă face pă mine simpatic. Tocmai aranjez treaba c-o gagică...

Vorbeau despre femei, chiar dacă cel mai mare abia dacă făcuse șaisprezece ani. Cunoșteau devreme secretele sexului.

Pedro Glonț sosi la țanc, numai bine ca să oprească încăierarea care se anunța. João Babanul îl lăsă pe Scamator citind și veni lîngă șef. Schiopul rîdea singur, pălăvrăgind despre inel. Pedro îl chemă și se duseră cu toții spre colțul Scamatorului.

— Fă-te-ncoa', Scamatorule.

S-au așezat toți patru. Schiopul își aprinse un rest de trabuc scump, din care trase cu nesaț. Babanul se uita la petecul de mare ce se zărea prin ușă, dincolo de nisipuri. Pedro zise:

— Gonzales mi-a spus o vorbă azi...

— Mai vrea lăntuguri de aur? Data trecută... — începu Schiopul.

— Nu, vrea pălării. Da' numa' stofă de fetru. Paiu' nu-i bun, cică nu se vinde. Și mai vrea...

— Ce mai vrea? – îl întrerupse Șchiopul.

— Vrea să nu fie prea purtate.

— Da' multe mai vrea! Măcar dac-ar plăti cît face...

— Știi bine, Șchiopule, că-i catîru' dracului. Nu plătește el bine, da' tot iese ceva, acoio. De-aici nu iese nimic, nici cît negru supt unghie.

— Oricum, plătește o mizerie. Și-i interesu' lui să nu suflăm o vorbă. Dacă ciripim, nici dracu' nu-l mai scapă de pîrnaie...

— Bine, Șchiopule, nu vrei să te bagi, du-te, lasă-i pe ceilalți să-și aranjeze treburile.

— N-am zis că nu vreau. Io zic numa' că dacă muncești pentr-un împușit de hoț ca ăsta, nu-i o afacere. Da' dacă așa vrei tu...

— A zis că de data asta o să plătească mai bine. Așa, ca să merite osteneala. Da' numai pălării de fetru, noi și bune. Tu, Șchiopule, ai putea să iei cîțiva băieți și să faci treaba. Mîine seară Gonzales trimite un om de la dugheană să ne dea mălaiu' și să ia capacele dă creier.

— Un loc bun ar fi la film – zise Scamatorul, întorcîndu-se către Șchiop.

— Bun e și la Vitória... – și Șchiopul făcu un gest de dispreț. Numa' să intri în pasaj și gata pălăria, garantat. Numa' granguri...

— Da' au și portar la coadă.

— Și ce, tu te-mpiedici d-un portar? Măcar dac-ar fi un sticlete, acolo... Portaru-i bun doar ca să pună puțoi pă fugă. Vii cu mine, Scamatorule?

— Vin. Chiar am nevoie de-o pălărie.

Pedro Glonț zise:

— Ia pe cine vrei, Șchiopule. E afacerea ta. Afară de Babanu' și de Cotoi, că am o treabă cu ei mîine.

Se întoarse către João Babanul:

— O afacere de-a Pescarului.

— M'-a spus. Și a mai zis că vine diseară pentru capoeira.

Pedro strigă după Șchiop, care se ducea spre Aghiazmă, să formeze împreună grupul care să pornească la vânătoare de pălării:

— Auzi, Șchiopule, spune-le că dacă e luat vreunul la ochi, să fugă în altă parte. Să nu vină aici.

Ceru o țigară și João Babanul îi întinse una. Șchiopul, pus pe treabă, îl chema pe Aghiazmă. Pedro se duse să-l caute pe Cotoi, avea ceva de vorbit cu el. După asta se înapoie și se întinse lângă Scamator. Acesta se întorsese la cartea lui, peste care a stat aplecat pînă ce lumînarea a ars de tot și întunericul din magazie a cuprins și colțul lui. João Babanul a pornit pe bijbuite spre ușă, unde s-a ghemuit cu pumnalul în mînă.

Aghiazmă era înalt și foarte slab; avea fața suptă, gălbejită, cu ochii încercânați și duși în fundul capului, iar gura ca o ață doar arareori zîmbea. Mai întîi Șchiopul l-a luat peste picior, întrebîndu-l dacă "și-a spus rugăciunea", apoi a intrat în subiectul furtului de pălării. Au hotărît să ia cu ei un anumit număr de copii aleși cu grijă, au fixat zonele unde aveau să opereze, apoi s-au despărțit. Aghiazmă s-a dus la culcușul lui. Totdeauna dormea în același loc, în unghiul format de pereții magazici. Își aranjase cu meticulozitate lucrurile: o pătură veche, o pernă șterpelită dintr-un hotel unde pătrunsese odată cărînd niște bagaje, o pereche de pantaloni pe care-i îmbrăca duminica, împreună cu o cămașă de culoare incertă, mai mult sau mai puțin curată. Și pe perete, agățate cu piur.eze, două icoane: un sfînt Anton (Aghiazmă se numea Antonio și auzise că sfîntul lui era brazilian) și o Maică a Domnului cu un Iisus străpuns de săgeți. Sub poza aceasta, o floare ofilită.

Aghiazmă a luat floarea, a mirosit-o și, constatînd că nu mai avea parfum, și-a prins-o la scapularul de la piept; din buzunarul sacoului jerpelit, cu care era îmbrăcat, a scos o garoafă roșie, ruptă dintr-o curte chiar sub nasul portarului, la ceasul incert al apusului. A așezat garoafa sub tablou, privind-o pe sfîntă cu ochi înduioșați. Apoi a îngenuncheat. La început, ceilalți își băteau joc de el crunt de cîte ori îl vedeau în genunchi, rugîndu-se. Dar pe urmă s-au obișnuit și nimeni nu l-a mai băgat în seamă. A început să se roage și aerul lui de ascet s-a înăspriț, chipul lui de copil a devenit mai palid și mai grav, mîinile lungi și slabe s-au înălțat spre poză. Fața îi era parcă înconjurată de o aureolă, iar vocea-i căpăta tonalități și vibrații necunoscute celorlalți. Parcă ar fi fost pe altă lume, nu în magazia veche și dărăpănată, ci pe alt tărîm, alături de Maica Domnului. Ruga îi era simplă, nici măcar n-o învățase la catehism: îi cerea Maicii Domnului să-l ajute ca într-o zi să poată intra la seminarul din Sodré, de unde băieții ieșeau preoți.

Șchiopul, care tocmai se întorcea să mai pună la punct un amănunt pentru a doua zi, a dat cu ochii de Aghiazmă. Cînd l-a văzut rugîndu-se s-a hotărît să-i joace o festă, a început chiar să rîdă-n sinea lui, dar cînd a ajuns aproape și l-a văzut cu brațele ridicate, cu privirea ațintită cine știe unde, cu chipul cuprins de extaz, ca învăluit în fericire, a înțepenit, rîsul batjocoritor i s-a veștejit pe buze și a rămas observîndu-l cu teamă, cuprins de un sentiment pe jumătate de invidie, pe jumătate de disperare.

Șchiopul a rămas pe loc, privind. Aghiazmă nu se mișca. Numai buzele îi fremătau ușor. Șchiopul obișnuit să-și bată joc de el, ca de toți ceilalți, chiar și de

Scămator, de care-i plăcea, chiar și de Glonț, pe care-l respecta. Când un novice intra la Căpitani, își făcea despre el o idee cât se poate de proastă. Pentru că Șchiopul îi găsea imediat o poreclă, râdea de-un gest, de un cuvânt al noului venit, lua totul în derîdere și era unul dintre cei mai răi și mai certăreți. Avea chiar faimă de sadic. Odată, s-a purtat cu o cruzime înspăimântătoare cu o pisică răătăcită în magazie. Iar în altă zi, când îi ieșise un furuncul la picior, a luat șişul și l-a scurmat cu sînge rece, în văzul tuturor, storcîndu-l și rîzînd. Multora din grup nu le era pe plac, dar cei care treceau peste toate astea și se împrieteneau cu el spuneau că-i băiat bun. În străfundul sufletului îi era milă de nefericirea tuturor. Și dacă râdea, dacă-și bătea joc era ca să fugă de propria-i nefericire. Era ca o doctorie. Acum rămăsese nemișcat, privindu-l pe Aghiazmă care, concentrat, se ruga. Pe chipul lui se citea o exaltare, ceva ce Șchiopul a crezut la început că era veselie sau fericire. Dar fixînd figura celuiilalt își dădu seama că era o expresie pe care nu știa s-o definească. Și încruntîndu-și fruntea mică, se gîndi că poate de-asta nu-i dăduse prin gînd să se roage, să se îndrepte către Cerul despre care părintele José Pedro spunea atîtea cînd venea să-i vadă. Ce voia el era fericirea, era bucuria, era să fugă de toată mizeria aceea, să scape de toată nefericirea care-i înconjura și-i sufoca. Sigur, aveau hoinăreala pe străzi, dar le lipsea un dram de iubire, le lipseau vorbele bune... Aghiazmă căuta toate astea în cer, în icoanele sfinților, în florile ofilite pe care i le aducea Maicii Domnului, așa cum un îndrăgostit romantic din cartierele șic ale orașului le oferea celci pe care o iubea cu intenții de căsătorie. Dar Șchiopul nu credea că toate astea erau de ajuns. El voia ceva palpabil, imediat, ceva care să-i lumineze fața și să-l

facă să zîmbească, ceva care să-l elibereze de nevoia de a plînge care-l năpădea în nopțile de iarnă. Nu voia ceea ce avea Aghiazmă, adică un chip luminat de exaltare. Voia bucuria, o mîină care să-l mîngîie, cineva care, cu multă dragoste, să-l facă să-și uite defectul fizic și anii nenumărați (poate doar luni sau săptămîni, dar lui i se păruseră totdeauna ani lungi) în care trăise singur pe străzile orașului, bruftuluit de trecători, îmbrîncit de polițiști, bătut de băieții mai mari. Niciodată nu avusese familie. Trăise în casa unui brutar căruia îi spunea "nașule" și care-l bătea. Fugise imediat ce a înțeles că fuga îl va elibera. A răbdat de foame, într-o zi l-au și arestat. El dorea căldură, o mîină care să-i mîngîie fruntea și să-i șteargă amintirea acelei nopți de pușcărie cînd polițiștii beți l-au pus să fugă, cu piciorul lui șchiop, în jurul încăperii. În fiecare colț stătea cîte unul cu un baston de cauciuc. Urmele de pe spate i-au dispărut, dar dinlăuntru lui niciodată n-a dispărut durerea acelor ceasuri. Fugea prin cameră ca un animal hăituit de alte animale mai puternice. Piciorul șchiop refuza să-l ajute, iar bastonul vuia prin aer ori de cîte ori oboseala îl făcea să se oprească. La început a plîns mult, pe urmă, nici el nu știa cum, lacrimile au secat. La un moment dat n-a mai putut, s-a aruncat la pămînt. Sîngera, și pînă-n ziua de azi mai aude behăitul polițiștilor și cum rîdea tipul ăla cu vestă cenușie care trăgea din trabuc. După asta, i-a întîlnit pe Căpitanii nisipului – l-a adus la ei Scamatorul, se împrieteniseră pe o bancă în parc. N-a întîrziat să se afirme, fiindcă știa ca nimeni altul să mîimeze durerea cea mai adîncă, reușind astfel să le înșele pe cucoarele ale căror case erau mai apoi vizitate de grup, avizat în felul acesta asupra cotloanelor pe unde se aflau lucruri de valoare și asupra obiceiurilor casei.

Iar Șchiopul simțea o adîncă mulțumire, gîndindu-se cît îl blestemau cucoanele alea care-l luaseră drept un orfan zdrențaros. Numai așa se răzbuna, fiindcă sufletul îi era plin de ură. Dorea în mod confuz să aibă o bombă, ca acelea dintr-o povestire de-a Scamatorului, care să radă întreg orașul, să arunce totul în aer. Așa s-ar fi bucurat și el. Sau poate s-ar fi bucurat dacă ar fi venit cineva, vreo femeie cu păr sur și cu mîini ușoare care să-i mîngîie fruntea și să-l facă să adoarmă ca un bebeluș, fără să mai viseze noaptea aceea petrecută la pușcărie. Așa s-ar bucura și el, iar ura n-ar mai încăpea în sufletul lui. Și n-ar mai simți dispreț, invidie și furie privindu-l pe Aghiazmă cum, cu mîinile ridicate și privirea fixă, fuge din lumea suferinței spre o alta, cunoscută doar din spusele părintelui José Pedro.

Se apropie un zvon de voci. Un grup de patru pătrunde în liniștea ce domnește de-acum peste magazie. Șchiopul se scutură, rîde în hohote lîngă Aghiazmă, care continuă să se roage. În cele din urmă ridică din umeri și se hotărăște să lase pe a doua zi amănuntele furtului de pălării. Și cum îi e teamă să adoarmă, iese în întîmpinarea grupului nou-sosit, cerc o țigară și se pornește să turuie porcării despre aventura amoroasă cu care se mîndresc cei patru:

— Niște puțoi ca voi, cin' să vă creadă că sînteți în stare să răsturnați o femeie? Trebu' să fi fost vrun fătălău îmbrăcat în fustă.

Ceilalți se supără:

— Faci pe prostu'! Dacă vrei, n-ai decît să vii mîine cu noi. Și-o să vezi de ce bucățică e vorba...

Șchiopul rîde, sardonice:

— Nu-mi plac poponarii...

Și pleacă printre trupurile adormite.

Cotoi n-a adormit încă. Totdeauna iese după unsprezece noaptea. E fantele grupului. Când a venit, curat și rozaliu, Huzur a încercat să-l cucerească. Dar încă de pe atunci Cotoi era de o agerime nemaipomenită și nu venea, cum credea Huzur, dintr-o familie avută. Venea din mijlocul Indienilor Trăsniți, copii care trăiesc pe sub podurile din Aracaju. Făcuse călătoria pe tampoanele unui tren. Cunoștea bine viața dintr-un grup de copii abandonați. Și avea deja peste treisprezece ani. Așa că dintr-o ochire a înțeles motivul pentru care Huzur, mulatru îndesat și viclean, îl trata așa de bine, îi dădea țigări și împărțea cu el cina, după ce alergaseră toată ziua prin oraș. Văzuseră o pereche de pantofi noi, expuși la ușa unei prăvălii de pe Baixa do Sapateiro. Huzur zisese:

— Las' că știu eu un loc de unde putem cumpăra...

Cotoi s-a uitat la gioarsele lui scîlciate.

— Io pe ăștia îi voiam. Am mare nevoie...

— Tu? Când ai niște pantofi așa de frumoși?... – se mirase Huzur, care arareori purta pantofi, iar în acel moment era desculț. Dacă vrei numaidecît, îți dau eu ceva bani. Cît îți trebui?

Huzur se uita la el. Cotoi purta cravată, un sacou cîrpit și, Doamne păzește!, chiar și ciorapi.

— Ești d'ăi eleganți, ai? și zîmbi.

— Nu-s născut io pentru viața asta. Îs făcut pentru lumea bună, zisese Cotoi, repetînd o frază auzită odată de la un comis-voiajor, într-un cabaret din Aracaju.

Hotărît lucru, Huzur îl găsea frumos. Cotoi avea un aer nerușinat, dar și dacă n-ar fi fost o frumusețe efeminată tot i-ar fi plăcut, căci Huzur, una peste alta, nu prea avea noroc la femei, părea mult mai mic decît cei treisprezece ani împliniți, era scund și cocîrjat. Cotoi, însă, era înalt și, deasupra buzelor lui de băietan

de paisprezece ani, începuse să mijească o mustață pe care el și-o punea în evidență. În acel moment, Huzur îl iubi sincer, așa că zise din toată inima:

— Uite... pui și tu ceva și-ți dau și eu partea mea din câștigul de azi...

— Bine. Îți rămân dator.

Huzur vruse să profite imediat de mulțumirile celuilalt, ca să-și înceapă cucerirea. Își lăsase mîna să alunece pe coapsele Cotoiului, care s-a ferit însă cu o mlădiere. Cotoi rîdea-n sinea lui și nu zicea nimic. Huzur crezu că nu era cazul să insiste, ca să nu sperie copilul. Nu știa nimic despre el și nici nu bănuia că acesta îi înțelesese jocul. Au umblat împreună pînă spre miezul nopții, ca să vadă luminile orașului. Cotoi era uluit și încîntat. Abia pe la unsprezece au pornit către magazie. Huzur i l-a prezentat lui Pedro, apoi l-a dus la culcușul său.

— Am acilea o pătură. Ajunge pentru amîndoi.

Cotoi s-a culcat. Huzur s-a întins lîngă el. Cînd a crezut că celălalt a adormit, l-a îmbrățișat cu o mîna, cu cealaltă dîndu-i încet pantalonii jos. Cît ai clipi, Cotoi era în picioare:

— Te-ai înșelat, negrule. Bărbatu' sînt io!

Dar Huzur nu mai vedea nimic înaintea ochilor, nu știa decît că trebuie să aibă trupul alb al Cotoiului, să-și înfunde fața în pletele brunete ale acestuia, să-i pipăie carnea tare a coapselor. S-a aruncat asupra lui cu intenția să-l răstoarne și să-l violeze. Dar, pisicește, Cotoi și-a ferit trupul și i-a pus piedică, iar Huzur a căzut pe brînci. Celălți se și strînseseră ciorchine în jurul lor. Cotoi i-a zis:

— Credeai că io's dintr-ăia? Ai rămas de prost...

I-a smuls pătura lui Huzur, s-a dus în celălalt colț și s-a culcat. O vreme au fost dușmani, dar pe urmă

s-au împăcat. Acum, cînd Cotoi se satură de cîte-o puștoaică, trece și pe la Huzur.

Într-o noapte, Cotoi se plimba pe străzile cu fete, cu părul strălucind de briantină ieftină, cu cravata la gît, fluierînd ca peștii tîrșiți ai orașului. Femeile îl priveau și chicoteau:

— Ia uite-l și pe bobocu' ăsta... Ce-o fi căutînd pe aici?

Cotoi răspundea la zîmbete, dar nu se oprea. Aștepta ca vreuna să-l cheme și să facă dragoste cu el. Dar nu pe bari, nu că nu i-ar fi ajuns mărunțișul din buzunare, ci fiindcă unvi Căpitan al nisipului nu-i plăcea să plătească femeile. Răsturnau pe plajă negrișoarele de șaisprezece ani...

Femeile priveau la chipul lui de flăcăiandru și zîmbeau. Îl găseau frumos în copilăria lui viciată și le-ar fi plăcut să facă dragoste cu el. Dar nu-l chemau, pentru că era ora la care-i așteptau pe bărbații care plătesc și trebuia să se gîndescă la casă și la prînzul de a doua zi. Așa că se mulțumeau să rîdă și să glumească.

Știau că din el avca să iasă unul din acei escroci care umplu viața unei femei, îi iau banii, o bat, dar îi oferă și multă dragoste. Multora le-ar fi plăcut să fie prima femeie a acestui bandit așa de tînăr. Dar era ora zece, ora bărbaților care plătesc, iar Cotoi umbla de colo-colo de pomană. Atunci a zărit-o pe Bălaia, care, în ciuda nopții de vară, venea înfășurată într-o haină de blană. Ea a trecut fără să-l observe. Era o femeie de vreo treizeci și cinci de ani, cu trupul pietros, cu chipul senzual. Cotoi a dorit-o de cum a zărit-o. S-a luat după ea. A văzut-o intrînd în casă, fără să întoarcă privirea. A rămas la colț, așteptînd. Cîteva minute mai tîrziu, ea a apărut la fereastră. Cotoi patrula pe stradă, în sus și-n jos, dar ea nici nu se uita la el. Apoi a

trecut un bătrîn, a răspuns la chemarea ei și a intrat. Cotoi a mai așteptat, chiar și după ce bătrînul, foarte grăbit, a ieșit încercînd să nu fie văzut, dar ea n-a mai venit la fereastră.

Noapți întregi, Cotoi s-a întors în același loc, numai ca s-o vadă. Acum, toți banii care-i picau îi folosea ca să-și cumpere haine vechi și să se îmbrace arătos. Avea înclinație pentru eleganța de mahala, care constă mai mult în felul de a te mișca, de a-ți pune pălăria și de a lega șmecherește cravata, decît în hainele propriu-zise. O dorea pe Bălaia la fel cum dorea mîncarea cînd era înfometat, cum dorea somnul cînd pica din picioare. Nu mai răspundea chemării altor femei cînd, mult după miezul nopții, după ce-și asiguraseră hrana zilei de mîine, ele doreau iubirea juvenilă a micului vagabond. S-a dus odată cu una, ca să afle despre viața Bălaiei. Așa a aflat că avea un amant, flautist într-o cafenea, care-i lua banii și pe deasupra trăgea niște chiolhanuri îngrozitoare, făcînd imposibilă viața tuturor prostituatelor din casă.

Cotoi venea în fiecare noapte. Bălaia nici măcar o privire nu-i arunca. Asta îl ațîța și-l făcea să o dorească și mai mult. Rămînea într-o așteptare dureroasă pînă la miezul nopții, cînd sosea flautistul, care, după ce o săruta la fereastră, intra pe ușa întunecată. Atunci pleca și Cotoi, se ducea la magazie cu capul plin de speranțe: dacă într-o zi nu mai vine flautistul... Dacă ar muri flautistul... Era slăbănog rău, poate că n-ar rezista puterilor lui de flăcău de paisprezece ani. Și strîngea șişul pe care-l purta pe sub bluză.

Și într-adevăr, într-o noapte, flautistul n-a mai venit. În noaptea aceea, Bălaia a umblat pe străzi ca o nebună, s-a întors tîrziu acasă, n-a primit nici un bărbat, iar acum stătea proptită la fereastră, cu toate că bătuse de

mult de douăsprezece. Curînd, strada a rămas pustie. Nu mai erau decît Cotoi la colț și Bălaia așteptînd la fereastră. El știa că va fi noaptea lui și se bucura. Bălaia nu mai avea nici o speranță. La un moment dat, Cotoi a început să se plimbe de colo-colo, pînă ce, în sfîrșit, femeia l-a observat și i-a făcut semn. El s-a apropiat imediat, zîmbind.

— Nu ești tu puștiu' ăla de stă la colțul străzii toată noaptea?

— Că eu îs ăla de la colțul străzii, așa-i. Da' chestia cu puștiu'...

Ea zîmbi trist:

— Vrei să-mi faci un bine? Îți dau ceva – dar imediat se răzgîndi și făcu un gest. Mai bine lasă... Cu siguranță că aștepți ceva carne și n-o să-ți pierzi timpul.

— Ba da, ba da. Aia pe care o aștept nu vine acu'.

— Atunci aș vrea, băiețel, să te duci în strada Rui Barbosa. La numărul 35. La primu' cat. Cată-l pe nenea Gastão. Spune-i că-l aștept.

Cotoi a plecat umilit. Mai întîi s-a gîndit să nu se ducă și să nu mai vină niciodată s-o vadă pe Bălaia. Dar apoi s-a hotărît să meargă să-l vadă cu ochii lui pe gornistul care avea îndrăzneala să lase o femeie așa de frumoasă. Ajuns la clădire, o hardughie neagră și înaltă, a urcat scările și la primul etaj l-a întrebat pe un băiat adormit pe jos care era camera domnului Gastão. Băiatul i-a arătat ultima cameră. Cotoi a bătut la ușă. Flautistul a venit să deschidă, era în izmene, iar în pat Cotoi a zărit o slăbănoagă. Amîndoi erau beți. Cotoi a spus:

— Vin din partea Bălaiei.

— Spune-i individei ăleia să nu mă mai piseze... M-am saturat de ea pîn' aici... – arată cu mîna la gît. Dinăuntru, femeia vorbe:

— Da' cine-i pațachina de care zice?

— Nu te băga, zise flautistul, dar pe urmă se înmuie: e un mesaj de la gagica aia, Bălaia. Se smiorcăie să mă-ntorc.

Femeia rîse scîrbos, beată cum era:

— Da' acuma tu n-o vrei decît pe Bețivica ta, nu-i așa? Vino să-mi dai un pupic, înger fără aripi.

Flautistul rîse și el:

— Vezi, muceo? Spune-i și Bălaiei.

— Văd un sac cu oase colo-n pat, asta văd. Ce cioroi te-o mai fi făcut și pe tine, ai, gagico?

Flautistul sughiță solemn:

— Nu vorbi așa cu logodnica mea! — Și apoi: — Vrei un gît? E rachiul de-ăl bun.

Cotoi intră. Femeia își trase cearșaful pe ea. Flautistul rîse:

— E numai un puștan. Nu te speria.

— Nu mă-nfierbîntă deloc, se strîmbă Cotoi. Nici ca să mă scarpine nu-mi trebui'.

Bău rachiul. Flautistul se dusesese în pat și-și săruta aleasa. Nici nu l-au văzut pe Cotoi ieșind cu geanta prostituatei, uitată pe scaun, peste haine. Pe stradă, băiatul a numărat șazeci și opt de mii de réis. A aruncat geanta la capul scărilor și a pus banii în buzunar. Apoi s-a îndreptat spre strada Bălaiei, fluierînd.

Ea îl aștepta la fereastră. Cotoi o privi fix:

— Sui... — și intră, fără să aștepte răspuns.

Bălaia, de pe coridor, întrebă:

— Ce ți-a zis?

— Îți spui în cameră.

Au intrat. Primul lucru pe care l-a văzut Cotoi a fost o poză de-a lui Gastão, cîntînd la flaut, îmbrăcat în smoking. S-a așezat pe pat privind fotografia. Bălaia se uita speriată, abia a putut să îngaime:

— Ce-a zis?

Cotoi răspunse:

— Așază-te colea - și-i arăta patul.

— Ia uite-te la puștiu'... - a murmurat ea.

— Ascultă, păpușico, tipu-i încurcat cu alta, știi? Și le-am zis eu vreo două la amândoi. Și pormă am curățat-o pe individă. - Băgă mîna în buzunar, scoțînd banii. - Hai să-mpărțim...

— E cu alta, așa-i? Deie Domnul să nu le tihnească, să ajungă amândoi în iad!

Merse pînă la icoană, se închină și se întoarce.

— Păstrează banii. I-ai cîștigat pe drept.

Cotoi repetă invitația:

— Așază-te colea.

De data asta ea s-a așezat, iar el a prins-o și a răsturnat-o pe pat. După ce a gemut de dragoste și s-a lăsat încălzită de mîngîierile lui, ea a murmurat:

— Puștiu' pare bărbat adevărat...

El s-a ridicat, și-a îndreptat pantalonii, s-a dus la portretul flautistului Gastão și l-a rupt.

— O s-aduc o poză, s-o pui aici.

Femeia a rîs:

— Vino, puișorule. Ce mai codoș o să iasă din tine! O să te-nvăț toate cele, porumbelule...

A încuiat ușa camerei. Cotoi s-a dezbrăcat.

De-asta, Cotoi pleca în fiecare noapte și nu dormea la magazie. Venea doar dimineța, ca să meargă împreună cu ceilalți spre aventurile zilei.

Șchiopul se apropie și rîde: *

— O să te dai mare cu inelul, ai?

— Nu-i treaba ta! - Cotoi pufăia din țigară. - Vii să vezi dacă te place vreo femeie, așa șontorog cum ești?

— Nu intru în case cu femei ieftine. Știu unde-s lucrurile care să merite osteneala.

Cotoi era însă îmbufnat și fără chef, așa că Șchiopul a plecat mai departe, învîrtindu-se prin magazie.

Într-un tirziu, Șchiopul s-a așezat lângă un perete, lăsînd timpul să curgă. L-a văzut pe Cotoi ieșind pe la unsprezece. A zîmbit, pentru că celălalt se spălase pe ochi, își dăduse cu briantină și pornise cu acel pas legănat caracteristic marinarilor și vagabonzilor. Pe urmă, Șchiopul a răsnas multă vreme privind la copiii adormiți. Erau vreo cincizeci atunci, copii fără mamă, fără tată, fără căpății. Nu aveau nimic, în afară de libertatea de a bate străzile. Duceau o viață deloc ușoară, făceau rost de mîncare și de îmbrăcăminte fie cărînd bagaje, fie ca hoți de portofele ori de pălării, amenințînd oamenii, uneori cerșind. Cu totul erau mai mult de o sută, dar nu toți dormeau în magazie. Se răspîndeau pe la ușile zgîrie-norilor, pe sub poduri, prin bărcile pescărești trase pe nisip în Porto da Lenha. Nici unul nu se plîngea. Uneori, mai murea cîte unul de vreo boală pe care nimeni nu știa să o vindece. Dacă se întîmpla să-l vadă părintele José Pedro sau mama-de-sfînt¹ Don' Aninha, sau chiar Pescarul, mai avea o șansă. Dar niciodată nu era ca la copiii care-și au casa lor. Șchiopul căzuse pe gînduri.

Își spusese că bucuria acelei libertăți era puțină pentru atîta nefericire.

Se întoarse; simțise o mișcare. Cineva se ridicase în mijlocul căsoiului. Șchiopul îl recunoscuse pe negrișorul Ciupitul, care se furișase afară. Crezu că merge să ascundă vreun lucru furat pe care nu voia să-l arate tovarășilor, asta fiind o încălcare a legilor bandei. Șchiopul porni în urmărirea Ciupitului, care sărea peste cei ador-

¹ *Mamă-de-sfînt*: slujitoare de rang înalt a zeităților din candomblé, un fel de preoteasă.

miți. Negrul trecuse de prag și dădea colțul magaziei, la stînga. Deasupra, cerul înstelat. Ciupitul grăbise pasul. Șchiopul își dădu seama că se îndrepta spre celălalt capăt al depozitului, unde nisipul era încă și mai fin. O luă atunci prin spate și-i ieși înainte, la timp ca să vadă cum Ciupitul se întîlnea cu o umbră. Imediat o recunoscuse: era Almiro, unul din gașcă, de vreo doisprezece ani, molatic și puturos. Se așezaseră amîndoi, negrul mîngîindu-l pe Almiro. Șchiopul prinse cîteva frînturi de vorbă, șoapte înfundate: "puiul meu, puiul meu..." spunea unul dintre ei. Se dădu înapoi. Neli-niștea crescuse în el. Cu toții căutau o mîngîiere, ceva în afara acelei vieți aspre: Scamatorul în cărțile pe care le citea toată noaptea, Cotoi în patul unei prostituate care-i dădea și bani pe deasupra, Aghiazmă în rugăciunea care-l transfigura, Ciupitul și Almiro în dragostea de la malul mării. Șchiopul simțea cum îl roade neli-niștea, acum chiar că nu mai putea să adoarmă. Dacă ar fi încercat l-ar fi năpădit coșmarurile cu pușcăria. Ar fi vrut să apară cineva pe care să-l ia la înjurături, să se certe, să se bată... Dar cînd dădu cu ochii de copiii adormiți în magazie nu mai simți decît milă și dorința nebună de a fugi. Alergă pe plajă, fără țintă, fugind de propria-i spaimă.

Pe Pedro Glonț îl trezi un zgomot. Dormea pe burtă, așa că a privit pe sub brațul stîng. A văzut un copil apropiindu-se tiptil de colțul lui Aghiazmă. Somnoros, Glonț a crezut la început că e vorba de un caz de pederastie. Și a rămas la pîndă, ca să-l dea afară pe pasiv, fiindcă una din legile grupului spunea că nu se admit pederastii pasivi. Dar s-a trezit de-a binelea și și-a dat seama că era imposibil: Aghiazmă nu era din ăștia. Trebuie să fi fost vorba de vreun furt. Într-adevăr,

flăcăiașul deschidea geamantanul lui Aghiazmă. Pedro s-a aruncat asupra lui. Lupta a fost scurtă. Aghiazmă s-a trezit, dar ceilalți dormeau în continuare.

— Furi un camarad, ai?

Celălalt tăcea, strângându-și brațul rănit. Pedro Glonț era pornit:

— Mîine te cari de-aicea... Să piei din fața mea! Du-te la ciumeții lui Ezequiel, care se manglesc unii pe alții...

— Vream numai să mă uit...

— Cum să te uiți, mă, cu mîinile?

— Jur că vream numa' să văd medalia aia a lui.

— Spune tot, dacă nu vrei să dai de dracu'.

A intervenit Aghiazmă:

— Stai, Pedro. Poate o fi vrut s-o vadă. E-o medalie pe care mi-a dat-o părintele José Pedro.

— Aia, da - zise copilul. Voiam numai s-o văd. Jur - și tremura de frică. Știa că viața unui expulzat de la Căpitani era grea. Sau intra în grupul lui Ezequiel, care e mai tot timpul în pușcărie, sau ajungea la Școala de corecție.

A intervenit Aghiazmă, iar Pedro Glonț s-a depărtat o clipă. Atunci copilul a vorbit cu glas tremurat:

— Vă spun tot. M-am întîlnit azi c-o fată. În Cidade de Palha¹. Io intrasem în casă cu gînd să manglesc o haină, da' ea m-a văzut și m-a-ntrebat ce cătam. Așa am început să vorbim. Io i-am zis că mîine o să-i duc un dar. Pentru c-a fost bună, a fost așa de bună cu mine! - acum țipa și părea tare mînios.

Aghiazmă a luat medalia pe care i-o dăduse părintele și a privit-o. Apoi i-a întins-o brusc copilului:

— Ia-o! Dă-i-o! Da' nu-i spune lu' Pedro.

¹ *Cidade de Palha*: în traducere, Orașul de Paie, cartier sărac, unde colibebe sînt acoperite cu paie (n. trad.)

Mutul a intrat în magazie cînd se crăpa de ziuă. Părul de ınulatru din sertão¹ îi intra în ochi. Avea pantaloni de călărie, din stofă, parcă venea direct din caatinga². Umbra lui sumbră se proiecta pe peretele căsoiului. A sărit peste trupul Babanului. A scuipat mai înainte, apoi și-a trecut un picior pe deasupra adormitului. Sub braț ținea strîns un ziar.

A privit prin toată magazia, căutînd pe cineva. A apucat ziarul cu mîinile lui mari și noduroase - îl zărise pe Scamator. Și fără să-i pese de oră, s-a îndreptat spre acela și a început să strige:

— Scamatoare... Scamatoare...

— Ce-i? - Scamatorul era buimac de somn.

— Vreau ceva de la tine.

Scamatorul se ridicase. Fața întunecată a Mutului era aproape invizibilă în întuneric.

— Tu cști, Mutule? Ce vrei?

— Să-mi citești știrea asta despre Lampião³, din Gazeta. Are și o poză.

— Mîine dimineată...

— Citește-acu', și mîine te învăț să cînți ca un canar.

Scamatorul a căutat o lumîinare, a aprins-o și a început să citească știrea. Lampião intrase într-un oraș din statul Bahia, ucisese opt soldați, deflorase fete, prădase seifurile prefecturii.

Fața mohorîtă a Mutului s-a lumînat. Gura cu buzele

¹ *Sertão* (*serton*): zona din nord-estul Braziliei, un fel de stepă secetoasă. Sertonul este asimilat și noțiunilor de "necivilizat", "sălbatic", "jărănesc", "înapoiat".

² *Caatinga*: zona cea mai aridă a sertonului, cu vegetație semi-deșertică de cactacee.

³ *Lampião*: țilhar celebru, un fel de justițiar al sertonului și săracilor, din perioada anilor '20-'30..

strînse și subțiri se deschise într-un zîmbet. Fericit, l-a părăsit pe Scamator, care a stins lumînarea și s-a cuibărit în colțul lui. A luat cu el ziarul, ca să taie poza cu banda lui Lampião. Ducea cu el bucuria primăverii.

Podul Palmierilor

AU AȘTEPTAT să plece polițaiul. Acesta a mai zăbovit o vreme ca să privească cerul, apoi s-a uitat în lungul străzii pustii. Tramvaiul a dispărut după colț. Era ultimul de pe linia Brotas din noaptea aceea. Polițaiul și-a aprins o țigară. Din cauza vântului, a trebuit să scapere trei chibrituri. Apoi și-a ridicat gulerul mantalei, fiindcă venea un aer rece și umed dinspre vilele de vacanță, unde arborii de mango și de sapoti¹ se aplecau sub rafale. Cei trei copii îl pîndeau să plece ca să poată traversa strada și să intre pe ulicioara pietruită. Pescarul nu putuse veni. Își petrecuseră toată seara la Porta do Mar, așteptîndu-l pe omul cu mesajul, care nu apăruse. Dacă ar fi venit ar fi fost mai ușor, cu Pescarul nu i-ar fi mers, îi datora multe capoeiristului. Dar nu venise, informația o fi fost greșită, iar Pescarul nu mai putuse aștepta, avea arvunită o călătorie pentru noaptea asta. Plecase la Itaparica. Toată după-amiaza, pe un mic teren din spatele cîrciumii Porta do Mar, făcuseră antrenamente la capoeira. Cotoi pro-

¹ *Mango și sapoti*: pomi fructiferi tropicali, cel de-al doilea o specie de ananas.

mitea să ajungă, cu timpul, un luptător demn să se măsoare cu însuși Pescarul. Și Pedro Glonț avea mult talent. Dintre cei trei, cel mai puțin iute era João Babanul, foarte bun însă într-o luptă în care își putea folosi uriașa forță fizică. Dar și așa, învățase destul ca să se poată descotorosi de unul mai puternic decât el. Când au obosit, au intrat în cârciumă. Au cerut patru halbe, în timp ce Cotoi scotea un pachet de cărți din buzunarul pantalonilor, cărți vechi și soioase, îngroșate de jeg. Pescarul susținea că omul avea să vină, cel care-i făcuse lipitura era de încredere. Era o afacere bănoasă, iar Pescarul prefera să apeleze la Căpitanii nisipului, prietenii lui, decât la vreun golan de pe chei. Știa că ei, Căpitanii, făceau mai multe parale decât mulți oameni maturi și, în plus, își țineau gura. Porta do Mar era aproape pustie la ora aceea. Numai doi marinari și un bahian¹ beau bere în fund, discutînd. Cotoi pusese cărțile pe masă și propusese:

— Care face o ronda²?

Pescarul luă pachetul.

— E mai rău decât dacă ar fi fost însemnate, Cotoiule, nene. Cam vechi cărțișoarele astea...

— Dacă ai altele, n-am nimic împotrivă.

— N-am. Hai cu astea...

Începuseră să joace. Cotoi întoarse două cărți pe masă, ceilalți merseseră pe una, banca mergea pe cealaltă. La început, Pescarul și Glonț au câștigat. João Babanul nu juca (cunoștea prea bine cărțile Cotoiului),

¹ *Bahian*: locuitor al orașului Salvador-de-Bahia-de-Todos-os-Santos; numele capitalei statului Bahia dezvăluie, într-un mod foarte plastic, amestecul de rase și credințe care formează fondul populației locale.

² *Ronda*: joc de cărți, asemănător cu faraon.

chibița numai, rîzînd și arătîndu-și dinții strălucitori cînd Pescarul zicea că are noroc în ziua aceea, fiindcă era ziua lui Xangô¹, stîntul lui. João știa că norocul o să fie doar la început, că atunci cînd o să înceapă să cîștige, Cotoi n-o să mai poată fi oprit. La un moment dat începu, într-adevăr, să cîștige. La primul noroc, zise cu o voce cam tristă:

— Era și cazu'. Credeam c-am îmbulinat-o!

João Babanul zîmbi și mai larg.

Cotoi iarăși cîștigă. Pedro Glonț se ridică, își strînse bănuții care-i mai rămăseseră. Cotoi privi îngrijorat:

— Nu mai pui nimica?

— Acuma nu... - și se duse la barul din fund.

Pescarul pierdea în continuare. Babanul rîdea, capoeiristul se afunda tot mai mult. Glonț se întoarse, dar nu juca. Rîdea cu João. Pescarul pierdu tot ce cîștigase. Babanul îi suflă printre dinți:

— O să intri-n capital...

— Mi-o mai veni și mie ghinionu'... - încercă s-o dreagă Cotoi.

Văzu că Pedro se întorsese:

— Nu mai încerci nimica? Nu mergi pe damă?

— M-am plictisit de joc... - și-i făcu cu ochiul cîștigătorului, parcă zicîndu-i să se mulțumească doar cu Pescarul.

Capoeiristul cheltuise cinci mii de réis din capital. Nu cîștigase decît de două ori în ultimele jocuri și devenise bănuitor. Cotoi tăie cărțile. Puse pe masă un popă și un șeptar.

— Care mai vrea?

¹ Xangô: divinitate de candomblé, zeul fulgerelor, mîi-marele celorlalți zei.

Nu-i răspunse nimeni. Nici chiar Pescarul, care privea cărțile cu mare neîncredere. Cotoi întrebă:

— Credeți că trișez? Uitați-vă. Io joc curat...

Babanul dădu drumul unui hohot bubuitoare. Pedro și Pescarul râdeau și ei. Cotoi îl privi pe João furios:

— Negru' ăsta-i prost ca noaptea. Nu vezi, mă...

Dar nu-și termină vorba, pentru că doi marinari, care priveau de multă vreme jocul, se apropiară. Unul dintre ei, cel scund, beat, îl întrebă pe Pescar:

— Putem să intrăm și noi în jocul ăsta?

Capoeiristul arată spre Cotoi:

— Banca-i a băiatului ăstuia.

Marinarii priviră neîncredători la copil. Dar cel scund îi dădu cu cotul celui alt și-i șopti ceva la ureche. Cotoi rîse în sinea lui, fiindcă își dăduse seama că îi zicea c-o să fie simplu să scoată banii de la un mucos ca el. S-au așezat amîndoi, dar Pescarului i se păru ciudat că se așezase și Pedro Glonț. João nu numai că nu găsi nimic curios într-asta, dar se așeză și el. Știa că trebuie să-i jumulească pe marinari, iar pentru asta trebuia ca unul din grup să piardă. Marinarii, după cum se întîmplase și cu Pescarul, au început prin a cîștiga. Dar briza norocului a durat puțin. Curînd, din toți patru numai Cotoi cîștiga. Pedro exclamă:

— Cotoi ăsta, cînd are noroc, e de groază...

— Da' și cînd pierde, o ține toată noaptea - replică Babanul, iar spusele lui le dădură marinariilor mare încredere în onestitatea jocului și întoarcerea norocului. Așa încît, continuară să joace și să piardă. Cel scund atîta zicea:

— Se-ntoarce ea roata...

Celălalt, cu mustăcioară, juca tăcut și de fiecare dată marea miza. Și Glonț sporea cota mizelor. La un moment dat, mustăciosul îl privi fix pe Cotoi:

— Mergi la cinci mii?

Cotoi își scărpină ciuful încleiat cu briantină ieftină, mimînd o nehotărîre pe care firtații i-o știau prefăcută.

— S-a făcut! Da' numa' ca să-ți dau și matale prileju' să mai scoți din pierdere...

Cel cu mustață puse cinci mii. Scundul merse și el cu trei mii de réis. Au mizat amîndoi pe as, contra valetului de pe masă. Pedro și João au mers și ei tot pe as. Cotoi a început să dea cărțile. Prima era un nouar. Scundul bătea darabana, celălalt se trăgea de mustață. Veni apoi un doi și scundul zise:

— Acu-i asu'. Doi, după aia unu... - Și bătea cu degetele în masă.

Dar veni un șeptar, pe urmă un decar și la urmă un valet. Cotoi strînse banii de pe masă, în timp ce Glonț făcea o mutră de mare jale, zicînd:

— Mfine, cînd te-oi prinde, să vezi ce-o să te rad...

Scundul se declară lefter. Mustăciosul își întoarse buzunarele pe dos:

— Mai am doar mărunțișu' pentru bere. Puștiu-i dat dracului...

S-au ridicat, au salutat grupul și au plătit berea băută la cealaltă masă. Cotoi îi invită să mai vină. Cel scund răspunse că vaporul lor pleca spre Caravelas chiar în noaptea aceea. Poate cînd s-or întoarce. Și au ieșit la braț, comentînd nemaipomenitul lor ghinion.

Cotoi făcu socoteala cîștigului. Fără banii pe care-i pierduseră Pedro și João, ieșea un cîștig de treizeci și opt de mii de réis. Le înapoie banii lui Glonț și lui João și rămase o clipă pe gînduri. Băgă mîna în buzunar și scoase cei cinci mii de réis pe care Pescarul îi pierduse:

— Ia-i, nene, că ești de gașcă. A fost cu șmecherie, nu iau io banu' matale...

Pescarul pupă banii mulțumit și-l bătu pe spate pe câștigător.

— O s-ajungi departe, copile. Poți să te îmbogățești cu trucuri de-astea...

Dar soarele apunea, iar omul nici gând să apară. Au mai cerut un rînd. Vîntul dinspre mare se întetise o dată cu lăsarea serii. Pescarul începuse să-și piardă răbdarea. Fuma țigară după țigară. Glonț sta cu ochii la ușă. Cotoi împărți cei treizeci și opt de mii de réis în trei. Babanul își aduse aminte:

— Cum s-o fi descurcat Șchiopu' cu pălăriile?

Nu-i răspunse nimeni. Îl așteptau pe omul ăla, iar acum aveau impresia că n-o să mai vină. Informația o fi fost greșită. Nu auzeau nici măcar vuietul mării. Porta do Mar era goală, iar nea Filipe dormita la tejghea. Dar nu mai era mult și cîrciuma avea să se umple, iar atunci orice combinație devenea imposibilă. Omul n-o să consimtă pentru nimic în lume să stea de vorbă în cîrciuma plină. Ar fi putut fi recunoscut, iar el nu voia asta. Și nici Căpitanii nisipului nu doreau una ca asta, nici pentru ei, nici pentru el. În realitate, Cotoi habar n-avea despre ce e vorba. Iar Pedro Glonț și cu João știau ceva mai mult decît nimic. Tot atîta știa și Pescarul, căruia-i fusese propusă afacerea și care o acceptase pentru Pedro și Căpitanii lui. Și totuși, el însuși nu avea decît informații vagi, dar le va spune totul omul care le dăduse întîlnire la Porta do Mar, după-amiază. Vezi, însă, că era șase și el nu venise! În locul lui veni cel care vorbise cu Pescarul. Sosi tocmai cînd grupul ieșea. Le spuse că omul nu putuse să vină, dar că-l aștepta pe Pescar noaptea, la el acasă, pe la unu. Pescarul îi răspunse că nu putea merge, dar că le pasază afacerea Căpitanilor nisipului. Intermediarul îi privi neîncrezător pe copii. Pescarul întrebă:

— N-ai auzit niciodată de Căpitanii nisipului?

— Ba da, dar...

— Oricum, tot ei s-ar fi ocupat de treabă. Așa că...

Intermediarul păru că se mulțumește și cu rezolvarea asta. Se înțelesesă pentru ora dinu noaptea și se despărțiră. Pescarul plecă spre șalupa lui. Căpitanii o luară înspre magazie, iar intermediarul dispăru pe chei.

Șchiopul încă nu venise. Nu era nimeni în magazie. Trebuie să fi fost cu toții împrăștiați pe străzile orașului, luându-și cina. Cei trei ieșiră iar, îndreptându-se spre un restaurant ieftin din piață. La ușă, Cotoi, vesel nevoie mare din cauza câștigului de la cărți, vru să-i pună piedică lui Pedro Glonț. Dar acesta își zvîcni trupul și-l puse jos pe șmecher:

— Sînt hîrșit în de-alde astea, năroodule.

Intrară în restaurant cu tîmbălău. Un chelner bătrîn se apropie, neîncrezător. Știa că nici unui Căpitan nu-i plăcea să plătească și că cel cu tăietura pe obraz era cel mai de temut. Deși era multă lume în bodegă, bătrînul zise:

— S-a terminat! Nu mai avem nimica.

Pedro Glonț răspunse prompt:

— Lasă-te de povești, unchiule. Vrem să mîncăm.

Babanul dădu cu pumnul în masă:

— Dacă nu, te ia mandea și te spînzură de picioare ca pe-un nagîț.

Bătrînul îi privea nehotărît. Atunci Cotoi aruncă banii pe masă:

— Azi o facem lată!

A fost un argument. Chelnerul a început să aducă platourile, unul cu friptură la tavă, altul cu fasole. A plătit Cotoi. Glonț a propus să pornească spre Brotas, fiindcă aveau să meargă pe jos și era mult de umblat.

— Nu face să luăm tranvaiu' - zise Pedro -. Mai

bine să nu știe nimeni de unde am venit și unde ne-am dus.

Cotoi zise că el vine mai târziu și-i înfîlnește acolo. Avea o treabă mai înainte... Se ducea să-i spună Bălaiei să nu-l aștepte în noaptea aia.

Iar acum stăteau aici, la Podul Palmierilor, așteptînd să se'care polițaiul. Ascunși în golul unui portic, tăceau mîlc. Ascultau zborul liliecilor care se repezeau la fructele coapte de sapoti. Într-un târziu, polițaiul plecă, iar ei rămaseră la pîndă pînă ce silueta dispăru după colț. Atunci au traversat și au intrat pe alea dinspre vile și iarăși s-au ascuns sub un portic. Omul nu înfirzie mult. Sări dintr-un taxi oprit la colț, plăti șoferului și veni pe alee în sus. Nu se auzeau decît zgomotul pașilor lui și foșnetul frunzelor mișcate de vînt. Cînd omul se apropie, Glonț ieși din ascunzătoare. Ceilalți îl urmară, de parcă ar fi fost garda lui personală. Tipul se apropie și mai mult. Pedro îi ieși înainte. Ajunși față în față, se opri:

— Aveți un foc, domnule? - Ținea în mîină o țigară stînsă.

Omul nu zise nimic. Scoase cutia de chibrituri și i-o întinse băiatului. Pedro aprinse unul și privi chipul celuiilalt. Apoi, întinzîndu-i cutia, întrebă:

— Vă cheamă cumva Joel?

— De ce? - vru să știe omul.

— Ne-a trimis Pescarul.

João Babanul și Cotoi se apropiaseră și ei. Omul îi privi pe toți trei cu spaimă:

— Dar sînteți niște copii! Asta nu-i joacă!

— Spuneți despre ce-i vorba, că ne descurcăm noi - îl asigură Glonț.

— Dar e o chestie pe care rici oamenii mari...

Și duse mîna la gură, ca unul care se teme c-a vorbit mai mult decît trebuia.

— Noi știm să păstrăm un secret – mormînt. Iar Căpitanii nisipului fac totdeauna bine treaba...

— Căpitanii nisipului... Grupul ăla despre care vorbesc ziarele? De copii abandonati? Voi sînteți?

— Noi, da. Și încă din cei de frunte.

Omul căzu pe gînduri. Într-un tîrziu se hotărî:

— Preferam, totuși, să încredințez afacerea unor bărbați. Dar, cum trebuie să fie chiar în noaptea asta... N-am încotro...

— O să vedeți că știm să facem treabă bună. Nu vă fie teamă!

— Veniți cu mine. Dar lăsați-mă s-o iau eu înainte. Voi veniți la cîțiva pași în urmă.

Copiii îl ascultară. În dreptul unui portic omul se opri, deschise și așteptă. Dinăuntru veni un cîine uriaș care-i linse mîna. Omul îi conduse pe cei trei, străbătură o alee străjuită de copaci și ajunseră la ușa casei, pe care tot el o deschise. Intrară într-o încăpere mică, iar bărbatul își puse pelerina și pălăria pe un scaun, apoi se așeză. Cei trei rămăseseră în picioare. Omul le făcu semn să se așeze. În prima clipă, ei priviră descumpăniți la fotoliile largi și comode. Dar numai Pedro și João – Cotoi se tolănise deja, într-o atitudine flegmatică. La un nou îndemn, Glonț și Babanul se așezară și ei – Babanul pe o margine, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu murdărească fotoliul. Bărbatul îi privea cu aer amuzat. Deodată se ridică și vorbi, adresîndu-se lui Pedro, în care îl recunoscuse pe șef:

— Cece ce trebuie să faceți voi e și greu, și ușor. Dar important e că nimeni nu trebuie să afle despre treaba asta.

— Sîntem mormînt! – zise Glonț.

Bărbatul își scoase ceasul din buzunar:

— E unu și un sfert. El nu se întoarce pînă la două și jumătate... — Încă îi mai privea pe Căpitani cu aer nehotărît.

— Atunci nu mai e vreme de pierdut, vorbi Glonț. Dacă vreți să mergeți, e bine să-i dați drumu'.

Omul se hotărî:

— Două străzi mai încolo, penultima vilă pe dreapta. Trebuie să vă feriți de un cîine, care probabil că nu-i legat. E rău...

Babanul îl întrerupse:

— Aveți aici o bucată de carne?

— De ce?

— Pentru cîine. Ajunge o bucățică.

— O să caut.

Îi privea pe copii. Părea să se întrebe dacă poate avea încredere în ei.

— Voi intrați prin spate. Lîngă bucătărie, separat de casă, este o cameră deasupra garajului. E a șoferului, care acum trebuie să fie acolo, așteptîndu-și stăpînul. În camera asta trebuie să intrați voi. Și să căutați un pachetel la fel, la fel ca ăsta...

Se duse la buzunarul pelerinei și scoase o cutie legată cu o fundă roz.

— E la fel ca ăsta. Nu știu însă dacă se mai află în cameră. S-ar putea ca șoferul să-l țină în buzunar. Și dacă-i așa, nu se mai poate face nimic...

Păru dintr-o dată cuprins de disperare.

— Dacă-aș fi putut merge după-amiază... Atunci cu siguranță era în cameră. Acum însă, cine mai știe?

Își acoperi fața cu mîinile.

— Chiar dacă-i la șofer, tot se poate lua... — zise Pedro.

— Nu. Nimeni nu trebuie să știe că pachetul a fost

furat. Ce trebuie să faceți voi e să schimbați pachetele între ele, dacă celălalt e în cameră.

— Și dacă-i la șofer?

— Atunci...

Fizionomia omului se alteră din nou. Lui João i se păru că aude un nume care aducea a Elisa. Dar poate că numai i se păruse lui, care uneori auzea și vedea lucruri pe care nimeni nu le percepea. Și pe deasupra, negrul era și-un mare mîncinos.

— Dacă-l găsim, schimbăm pachetele cît ai clipi. Nu vă faceți griji. Nu-i cunoașteți pe Căpitanii nisipului, nici ce le poate pielea.

Cu toată disperarea, omul zîmbi de lăudăroșenia lui Pedro.

— Atunci, duceți-vă! După ce terminați, înainte de ora două, vă întoarceți aici. Dar nuniai cînd strada e pustie. O să vă aștept. Atunci facem și socoteala. Dar trebuie să vă mai spun ceva, cîstit: dacă vă prinde sau sînteți arestați, nu mă amestecați. Nu fac nimic pentru voi, fiindcă numele meu nu poate apărea în chestia asta. Încercați să vă descurcați repede și bine și nu mă chemați pentru nimic în lume. În treaba asta sau cîștigi, sau pierzi...

— În cazu' ăsta - replică Glonț - trebuie să fixăm prețu' dinainte. Cît ne dați?

— Dau o sută de mii de réis. Treizeci de mii pentru fiecare și încă zece pentru tine - și-l arată pe Glonț.

Cotoi se foi în fotoliu. Pedro îi făcu semn să tacă.

— Dați cincizeci de mii pentru fiecare și cred că și atîta e puțin. Face o bătrînă jumate la toți trei. Dacă nu, n-aveți pachetu'.

Bărbatul nu stătu la tocmeală. Privea ceasu! și minutarul care fugea.

— Bine.

Atunci se băgă și Cotoi:

— Să nu credeți că n-avem încredere. Dă' treaba poate să iasă și pe dos, și chiar 'mneavoastră ați zis că nu vă privește ce-o să ni se întâmple.

— Și ce-i cu asta?

— Drept îi să ne dați ceva chiar acum.

João îl aprobă pe Cotoi cu un gest din cap.

Pedro Glonț repetă cuvintele celuilalt:

— E drept, așa-i. Dacă pe urmă nu putem să vă căutăm...

— Corect - zise și omul.

Scoase portofelul din buzunar și luă o hîrtie de o sută de mii. I-o dădu lui Pedro:

— Acum, la treabă. Se face tîrziu.

Ieșiră. Pedro Glonț zise:

— Stați liniștit. Într-o oră sîntem înapoi cu pachetu'.

În fața casei (strada era pustie, la o fereastră luminată se vedea umbra unei femei plimbîndu-se de colo-colo), Babanu! se lovi cu palma peste frunte:

— Am uitat carnea pentru dulău!

Glonț, care privea la fereastra luminată, se întoarse:

— Nu-i nimic. - Apoi adăugă: - Asta-mi miroase a prieteșug. Tipu' ăla o răsturna pe gagica d-aici, iar acu' șoferu' are scrisorile pe care și le-au scris ei și vrea să ciripească. Pachetu' ăsta-i parfumat. La fel trebu' să fie și ăllalt.

Făcu un semn ca amîndoi să aștepte pe partea cealaltă a străzii și se apropie de poartă. Înediat sări dulăul, lătrînd. Pedro legă o sfoară de zăvorul porții, în timp ce cîinele umbla nervos pe lîngă gard, mîrîind înfundat. Apoi își chemă tovarășii:

— Tu - arată spre Cotoi - rămîi aici în stradă ca să

dai alarma dacă vine cineva. Tu, Babanule, intri cu mine.

Suiră pe coama zidului. Glonț trase de sfoara legată de zăvor și poarta se deschise. Cotoi se duse la colț. Ciinele, văzînd drumul liber, se repezi în stradă, drept la o cutie de gunoi în care începu să scurme. Pedro și João săriră de pe zid, închiseră poarta ca să nu mai vină dulăul și înaintară printre copaci. La fereastra luminată, umbra femeii continua să se miște de colo-colo. Babanul zise cu glas șoptit:

— Mi-e milă de ea.

— Cine-o pune să se culce cu alții...

Aproape de casă, negrul se opri ca să audă semnalul Cotoiului, că nu venea nimeni. Aveau fluierături anume pentru astfel de situații. Pedro înconjură vila și ajunse la bucătărie. Ușa era deschisă, ca și aceea a camerei de deasupra garajului. Dar, înainte de a urca scara ce ducea în cameră, Glonț aruncă o privire în bucătărie. La oficiu era lumină și un bărbat își dădea pasiențe. "Trebu' că-i șoferu", se gîndi Glonț și într-o clipă dispăru pe scara garajului. Sui scările cîte patru și pătrunse în cameră. Era întuneric. Băiatul aprinse un chibrit. Nu erau decît un pat, un cufăr și un dulap în perete. Chibritul se stinsese, dar Pedro era deja în pat, scotocindu-l cu amîndouă mîinile. Căută și sub saltea. Nimic! Coborî din pat și se apropie, fără zgomot, de cufăr. Propti capacul și aprinse alt chibrit, ținîndu-l între dinți. Cotrobăi prin haine cu grijă, dar tot nimic. Scuipă chibritul (pe urmă își dădu seama ca se putea ca omul să nu fumeze, așa că-l căută și-l băgă în buzunar) și se duse la dulap. Nici aici nu găsi nimic, nici în buzunarele hainelor spînzurate. Mai scăpără un chibrit și se uită prin cameră:

— E la tip, sigur. Acolo trebuie să fie...

Deschise ușa camerei și coborî scările. Ajunse la ușa bucătăriei – omul era tot acolo, pe același scaun. Atunci Pedro văzu că stătea pe pachet. Se vedea un colț sub piciorul lui. Glonț își zise că totul era pierdut. Cum să ia pachetul de sub piciorul tipului? Plecă de la ușa bucătăriei și se duse unde era Babanul. Doar dacă el și João l-ar fi atacat pe ciumetele ăla... Dar ar fi ieșit cu tâmbălău, ar fi aflat toată lumea. Iar domnu' care-i angajase nici nu voia să audă de așa ceva. Deodată îi veni o idee. Ajunse aproape de locul unde era João și fluieră încetisor. Babanul apărură imediat. Pedro vorbi în șoaptă:

— 'Ascultă, Babanule, șoferu' ăla-i așezat pe pachet. Du-te la poartă, sună și șterge-o. Ca să se ridice omu' și să pot eu șterpeli pachetu'. Da' să fii iute, să nu te vadă... să creadă c-a visat. Așteaptă s-ajung eu la bucătărie.

Cît ai clipi, se întoarse la bucătărie. Peste un minut suna și clopoțelul. Șoferul s-a ridicat repede, s-a încheiat la haină și s-a îndreptat spre partea din față a casei, spre un culoar de unde a aprins lumina. Glonț a pătruns repede în oficiu, a schimbat pachetele și a zbughit-o pe lingă vilă. A sărit gardul și i-a fluierat pe Cotoi și pe João. Primul a venit imediat. Dar João nu era nicăieri. S-au mai învîrtit o vreme, dar negrul tot nu venea. Pedro a început să se frămînte la gîndul că șoferul l-o fi surprins pe Baban și l-o fi ancorat lingă el. Dar cînd trecuse pe acolo n-a auzit nici un zgomot... Zise:

— Dacă întîrzie, intrăm după el.

Au fluierat iarăși, dar tot n-au primit răspuns. Pedro s-a hotărît:

— Hai să mai intrăm o dată...

Dar au auzit fluieratul Babanului, care a și ajuns lângă ei. Pedro îl întreabă:

— Unde dracu' te-ai băgat?

Cotoi prinsese dulăul de zgardă și-l mîna pe poartă în curte. Au tras zăvorul la loc și au dispărut în susul străzii. Mai încolo, Babanul le-a explicat:

— Cînd am pus deștu' pe sonerie, dama de la fereastră s-a speriat rău de tot. A venit, a deschis geamul — era gata să se arunce. Se uita și iar se uita, de groază, nu alta. Ba chiar plîngea. Atunci mi s-a făcut milă și m-am cățarat pe burlan, să-i zic să nu mai plîngă, că nu mai are de ce... Că am șterpelit hîrțiile. Și, cum a trebuit să-i explic toate astea, am întîrziat...

Cotoi întreabă foarte curios:

— Era bună, ai?

— Buună! M-a mîngîiat pe creștet și mi-a zis că mulțumesc frumos și că să-mi ajute Dumnezeu.

— Nu fi prost, mă negrule! Io te-am întrebat dacă era bucățică bună. I-ai văzut lăptăria, măcar...?

Negrul nu răspunse. Un automobil intra pe stradă. Glonț îl băt看 pe umăr pe João și acesta înțelese că șeful era de acord cu ce făcuse. Atunci fața i se luminează și murmură:

— Aș fi vrut să-i văd mutra măgarului ăluia, cînd stăpîna-su o să deschidă pachetul și n-o să găsească ce caută.

Și ajunși pe cealaltă stradă, cei trei dădură drumul hohotului prelung, liber și zgomotos al Căpitanilor nisipului, adevărat imn al poporului din Bahia.

Luminile caruselului

MARELE CARUSEL JAPONEZ nu era decît un amărit de carusel autohton, care venea dintr-o tristă peregrinare prin orăşelele tiluite din interior, în lunile de iarnă cînd ploile sînt lungi, iar Crăciunul este încă foarte departe. Vopsseaua căluşecilor era aşa de decolorată de soare, că albastrul şi roşul deveniseră un alb murdar şi un roz pricăjit, iar de la cai şi de la bănci lipseau atîtea bucăţi, încît Nhôzinho França hotări să-l monteze nu în vreuna din pieţele centrale ale oraşului, ci în Itapagipe. Aici oamenii nu prea sînt avuţi, străzi întregi sînt numai de muncitori, iar copiii săraci vor şti să se bucure şi de căluşecii decoloraţi. Şi acoperişul avea multe găuri, pe lîngă ruptura enormă care făcea ca întreg caruselul să depindă de ploaie. Altădată fusese frumos, mîndria puştimii din Maceió, dar asta fusese în alte vremuri. Stătea atunci lîngă o roată mare şi lîngă nişte lanţuri mai mici, mereu în aceeaşi piaţă, iar dumunicile şi zilele de sărbătoare, copii bogaţi, băieţi îmbrăcaţi în costum de marinar sau de lord englez, fete în rochiţe tiroleze sau în mătăsuri fine veneau să încalce pe căluţii preferaţi, cei mai mici suind în trăsurici cu guvernantele. Tinerii se dădeau în roata mare, alţii pre-

ferau lanțurile, unde mai puteau să înghiontească femeile, atingându-le uncori șoldurile și fesele. Parcul de distracții al lui Nhôzinho França era, în acea perioadă, bucuria orașului. Și mai presus de orice, caruselul aducea bănet, învîrtindu-se neobosit, cu luminile lui multicolore. Nhôzinho găsea că viața e frumoasă, femeile la fel, că bărbații sînt amabili, că băutura e bună, făcînd bărbații mai buni și femeile mai frumoase. Așa că bău mai întîi lanțurile, apoi roata mare. Apoi, fiindcă nu voia să se despartă de călușei, pe care-i avea la suflet, îi demontă într-o noapte cu ajutorul prietenilor și porni să străbată orașele din Alagoas și Sergipe. În timpul acesta, creditorii îl înjurau, împodobindu-l cu cele mai urîte cuvinte. Mult a călătorit Nhôzinho França cu călușcii lui! După ce a străbătut toate orașele celor două state, după ce s-a îmbătat în toate crîșmele lor, a intrat în statul Bahia, unde a dat o reprezentație piră și pentru faimoasa bandă a lui Lampião. Era un biet orașel din sertão și nu-i ajungeau banii nici măcar pentru transportul caruselului. N-avea cu ce plăti nici pentru hotelul mizer la care trăsese, singurul din oraș, de altfel, nici pentru o dușcă de rachiu, nici măcar pentru o bere, în nici un caz rece, dar care tot îl ispitea. Călușcii, montați pe un teren buruienos în Piața Mare, stăteau de o săptămînă. Nhôzinho aștepta noaptea de sîmbătă și seara de duminică, să vadă dacă ieșea vreun bănuț ca să o apuce către locuri mai prielnice. Dar vineri, Lampião a intrat în oraș cu douăzeci și doi de oameni și atunci călușcii au avut de trudit. Ca niște copii, pistolarii, ditamai bărbații avînd pe suflet cîte douăzeci ori trezeci de morți, se bucurau de călușei, găseau că cea mai mare fericire era să privești luminile învîrtindu-se, să asculți muzica veche a flașnetei și să călărești cai stricați de lemn. Așa a salvat caruselul lui

Nhôzinho França orașul de la prădăciune, fetele de la deflorare, bărbații de la moarte. Numai cei doi polițiști, care-și lustruiau cizmele în fața postului, au fost împușcați de tâlhari, dar asta a fost înainte de a vedea călușeii din Piața Mare. Căci pînă și pe polițiști i-ar fi iertat, poate, Lampião în acea noapte de fericire supremă a bandei lui de haiduci. Fiindcă bandiții s-au simțit atunci ca niște copii, au cunoscut fericirea, niciodată trăită în copilăria lor de țăranuși: să te învîrtești cocoțat pe spinarea călușului de lemn al unui carusel, în muzică de flașnetă și în lumini de toate culorile: și albastre, și verzi, și galbene, și roz, și roșii - ca sîngele care fișnește din cei uciși.

Toate astea, Nhôzinho França le-a povestit Mutului, care privea extaziat, și Șchiopului, în scara cînd i-a întîlnit la Porta do Mar și i-a invitat să-l ajute la carusel pe timpul cît avea să stea montat aici, la Bahia, în Itapagipe. Nu putea să stabilească un preț, dar poate că ieșeau pentru fiecare vreo cinci mii de réis pe seară. Iar cînd Mutul și-a arătat talentul de a imita tot felul de animale, Nhôzinho França a fost în culmea entuziasmului, a mai cerut o halbă de bere și a hotărît ca acesta să stea la intrare ca să cheme publicul, în timp ce Șchiopul îl va ajuta la mașinărie și se va îngriji de flașnetă. Tot el avea să vîndă biletele cînd se opreau călușeii. În timpul mersului, le vindea Mutul. Și din cînd în cînd, zise făcînd cu ochiul, unul mai dă o fugă să radă o halbă, iar celălalt îi ține locul, făcînd treaba amîndurora.

Nici Mutul și nici Șchiopul nu mai primiseră vreodată cu atîta entuziasm o propunere. Văzuseră de multe ori călușei, dar aproape întotdeauna de departe, înconjurați de mister, cu armăsarii cei iuți călăriți de copii bogați și smiorcăiți. Șchiopul reușise chiar (într-o

zi, cînd pătrunsese într-un parc de distracții instalat pe Promenadă) să cumpere un bilet, dar paznicul l-a dat imediat afară, fiindcă era îmbrăcat în zdrențe. Iar casierul n-a vrut să-i dea banii înapoi, ceea ce l-a făcut să-și înfigă mîinile în sertarul aceuia și să-l golească de tot mărunțișul, ca apoi să dispară în grabă pe Promenadă, fiindcă din toate părțile se auzeau strigăte de "Hoțul!, hoțul!". A fost o zăpăceală grozavă, timp în care Șchiopul a coborît foarte calm pe strada Gamboa de Cima, ducînd în buzunar cel puțin de cinci ori mai mult decît dăduse pe bilet. Dar fără îndoială că ar fi preferat să se învîrtească în călușei, pe spinarea calului fantastic cu cap de balaur, lucrul cel mai straniu și mai ispititor din caruselul care lui i se părea o minunăție fără seamăn. Crescuse în el o ură și mai mare împotriva paznicilor și mai multă dragoste pentru îndepărtării călușei. Iar acum, dintr-o dată, apărea un om care dădea de băut și făcea minunea de a-l chema să trăiască zile la rînd lîngă niște călușei adevărați, mișcîndu-se o dată cu ei, văzînd de aproape cum se învîrtesc luminile de toate culorile. Așa că, pentru Șchiop, Nhôzinho França nu era un bețivan care ședea în fața lui la masa sărăcăcioasă de la Porta do Mar. În ochii lui era o ființă extraordinară, ca Dumnezeuul căruia i se ruga Aghiazmă sau precum Xangô, care era sfîntul lui João Babanul și al Pescarului. Pentru că nici părintele José Pedro, nici mama-de-sfînt Don' Aninha nu erau în stare să facă o asemenea minune. În nopțile Bahiei, într-o piață din Itapagipe, luminile se vor învîrți nebunește, pornite chiar de el. Parcă era un vis, dar un vis cu totul diferit de cele pe care Șchiopul le avea în nopțile care îl înfricoșau atîta. Și pentru prima oară, își simți ochii umezi de lacrimi, dar nu erau lacrimi de furie. Iar ochii aceia umezi îl priveau pe Nhôzinho

França ca pe un idol. Pentru el, ăi fi fost în stare să ia gîtu' unui om cu şişul pe care-l purta la brîu, între pantaloni şi vesta cea veche şi murdară care-i ţinea loc de haină.

— E-o frumuseţe – zise Pedro Glonţ, cu ochii ţintă la vechiul carusel, gata montat. João Babanul făcea ochii mari ca să vadă mai bine. Lampioanele albastre, verzi, galbene şi roşii spînzurau de lanţuri.

O fi vechi şi prăpădit caruselul lui Nhôzinho França, dar are şi el farmecul lui. Poate de la lampioane, sau de la muzica flaşnetei – valsuri vechi, din alte vremuri – sau de la armăsarii de lemn. Între ei este şi un răţoi, pentru cei mici. Sigur că are frumuseţea lui, dar părerea unanimă a Căpitanilor este că-i o adevărată minunăţie. Ce dacă-i vechi, rupt şi decolorat? Dacă-i bucură pe copii, e de ajuns.

A fost o surpriză colosală în noaptea cînd Şchiopul a intrat în magazie, anunţînd că el şi Mutul aveau să lucreze mai multe zile la căluşei. Mulţi nici n-au crezut, s-au gîndit că era încă o glumă răutăcioasă de-a Şchiopului. Şi s-au dus să-l întrebe pe Mut, care, ca totdeauna, sta-n colţul lui fără să scoată o vorbă, cercetînd un revolver pe care-l furase dintr-un magazin de arme. Mutul dădu din cap aprobator şi adăugă:

— Lampião s-a şi dat în căluşei ăştia. Lampião e naşi-miu...

Şchiopul i-a invitat pe toţi să vină să vadă căluşei în noaptea următoare, cînd îl vor termina de montat. Şi a plecat la întîlnirea cu Nhôzinho França. În clipa aceea, toate inimioarele care băteau în magazie au invidiat nemaipomenita baftă a Şchiopului. Pînă şi inima lui Aghiazmă, care, în colţul lui, avea icoane atîrnate pe perete, pînă şi a Babanului, care în noaptea aceea

mergea cu Pescarul la candomblé-ul lui Procópio, în Matatu, pînă și a Scamatorului, tobă de carte cum era, poate chiar și a lui Pedro Glonț, care rtu invidiase niciodată pe nimeni, pentru că el era șeful tuturor... Toți l-au invidiat. După cum l-au invidiat și pe Mut, care din colțul lui, cu părul de metis ciufulit, cu ochii mijiiți și gura strîmbată într-un rictus de încrîncenare, ochea cu revolverul fără gloanțe, cînd un copil, cînd vreun șobolan care fugea, cînd stelele, multe pe cerul senin.

În seara următoare s-au dus cu toți cu Șchiopul și cu Mutul (care-și petrecuseră toată ziua ajutîndu-l pe Nhôzinho França să monteze caruselul) să vadă călușeii porniți. Se opriseră în fața lor, extaziați de atîta frumusețe, cu gura căscată de admirație. Șchiopul le arăta toate cele. Mutul îl ducea pe fiecare în parte să-i arate calul care fusese călărit de nașul lui, Virgulino Ferreira Lampião. Se strînseseră aproape o sută de copii care priveau vechiul carusel al lui Nhôzinho França, care la ora aceea trăgea o beție cruntă la Porta do Mar.

Șchiopul le arată mașinăria – un motoraș care făcea mare tîmbălău – cu un orgoliu de proprietar. Mutul nu se mai dădea dus de pe calul pe care se-nvîrtise Lampião. Șchiopul era foarte grijuliu cu călușeii și nu lăsa pe nimeni să-i atingă, nu cumva să strice ceva. La un moment dat, Scamatorul întrebă:

— Știi să umbli la mașinărie?

— Mîine o să știu – zise Șchiopul cam amărît -. O să mă-nvețe nea Nhôzinho mîine.

— Atunci mîine, după ce se termină reprezentația, poți să-i dai drumu' să se-nvîrtească și cu noi? Îi dai drumu' și cu noi un pic...

Pedro Glonț sprijini ideea cu entuziasm. Ceilalți aș-

teptau răspunsul Șchiopului cu sufletul la gură. În sfârșit, Șchiopul zise "da" și mulți începuseră să bată din palme, în timp ce alții strigau fericiți.

Mutul lăasă o clipă calul lui Lampião și veni la ei:

— Vreți să vedeți ceva frumos?

Firește că voiau! Țărănușul se sui în carusel, învîrți manivela flașnetei și se auzi melodia unui vals vechi. Fața lui întunecată se deschise într-un suris. Se uita cînd la flașnetă, cînd la copiii cuprinși de bucurie. Ascultau cu pioșenie muzica ce ieșea din măruntaiele caruselului în magia nopții, numai și numai pentru urechile sărace și iubitoare de aventură ale Căpitanilor nisipului. Toți ascultau în tăcere. Un salahor ce trecea pe 'stradă, văzînd înghesuiala copiilor în piață, veni lîngă ei. Și rămase locului, ascultînd vechiul vals. Atunci luna și-a cernut lumina peste toți, stelele au strălucit mai puternic pe cer, marea s-a potolit dintr-o dată (poate și Yemanjá¹ venise să audă melodia), iar orașul era ca un carusel imens în care, pe cai invizibili, se învîrteau Căpitanii nisipului. În acel moment, cu muzica aceea, se simțiseră stăpînii orașului. Și un val de prietenie îi uni, erau ca frații, pentru că toți erau lipsiți de dragoste și de mîngîiere, iar acum aveau dragostea și mîngîierea muzicii. Cu siguranță că Mutul încetase în clipele acelea să se mai gîndească la Lampião. Nici Pedro Glonț nu se mai gîdea cum să ajungă într-o bună zi șeful tuturor răufăcătorilor din oraș. Iar Șchiopului nici vorbă să-i mai treacă prin mînte să se arunce în mare, acolo unde toate visele sînt frumoase. Fiindcă muzica ieșea dinlăuntrul bătrînului carusel numai pentru ei și pentru nevoiașul care se oprise în stradă. Și era un vals vechi și trist, uitat de mult de tot orașul.

¹ *Yemanjá*: zeița mărilor în cultul candomblé.

Curge lumea de pe toate străzile. E sîmbătă scara, mîine nimeni nu se duce la lucru. În noaptea asta oamenii pot să întîrzie prin oraş. Mulţi preferă să meargă la cîrciumă, Porta do Mar e plină, dar cei care au copii vin cu ei în piaţa prost luminată. În schimb, aici sînt luminile căluşeiilor care se învîrtesc. Copiii se uită la ele şi bat din palme. În faţa casci de bilete, Mutul imită vocele animalelor şi cheamă publicul. Poartă caruşieră, de parcă ar fi în sertão. Nhôzinho França crede că asta atrage atenţia publicului, aşa că Mutul pare un cangaçeiro¹ adevărat, cu pălărie cu boruri largi şi caruşieră în diagonală. Şi imită animalele pînă ce se strîng bărbaţii, femeile şi copiii în faţa lui. Atunci scoate biletele, pe care copiii le cumpără imediat. E o veselie grozavă în toată piaţa. Luminile caruselului îi bucură pe toţi. În mijloc, aşezat pe vine, Şchiopul îl ajută pe Nhôzinho França să pornească motorul. Şi căluşeiilor pornesc, plini de copii, flaşneta cîntă vechile-i valsuri, Mutul vinde bilete.

În piaţă se plimbă perechi de îndrăgostiţi. Mamele cumpără suc şi îngheţată, un poet, pe faleză, compune versuri despre luminile caruselului şi bucuria copiilor. Căluşeiilor luminează toată piaţa şi toate sufletele. Lumea curge neîncetat dinspre străzi spre piaţă. Mutul, neobosit, imită animalele, îmbrăcat în cangaçeiro. Cînd se opreşte caruselul, copiii îl iau cu asalt şi e greu să-i mulţumeşti pe toţi. Cînd rămîne vreunul fără loc, face o mutrişoară tristă şi îşi aşteaptă nerăbdător rîndul. Iar cînd căluşeiilor se opresc, nu vor să coboare, aşa că Şchiopul trebuie să vină şi să strige la ei:

— Hai, valea, valea! Sau mai luaţi un bilet...

¹ *Cangaçeiro*: pistolar, uneori ucigaş, alteori pază personală a "coloneilor" brazilieni.

Altfel nu e chip să-i ridice de pe călușii cei bătrâni și scoroșiți, care nu obosesc niciodată în goana lor. Și alți copii se suie atunci pe armăsari, și goana reîncepe, cu luminile învîrtindu-se, cu toate inimile bătînd ca o singură inimă, cu flașneta cîntînd muzica aceea veche.

În trăsuri se suie și perechi de îndrăgostiți, și-n vreme ce caruselul se învîrtește, își șoptesc vorbe dulci. Ba chiar se mai fură și cîte un sărut din mersul cailor, cînd motorul hîrîie și luminile se sting. Atunci Nhôzinho França și Șchiopul se apleacă peste motor și examinează defecțiunea, o repară și goana reîncepe, înăbușind protestele copiilor. Șchiopul a prins deja toate chichițele motorului.

Cînd și cînd, Nhôzinho França îl trimite pe Șchiop să-l înlocuiască pe Mut la vînzarea biletelor. Și-l trimite pe acesta în călușei. Iar copilul alege totdeauna calul pe care s-a suit Lampião. Și cît durează mersul călușeilor, chiuie de parcă ar călări pe un cal adevărat. Și țintește cu degetul, ca și cum ar trage asupra celor din fața lui, iar în imaginație îi vede căzînd pe polițai în sînge, sub tirul armei lui cu repetiție... Iar calul fuge mai iute, și mai iute, iar el îi ucide pe toți, pentru că toți sînt în solda bogătanilor cu pămînturi fără de sfîrșit. Pe urmă batjocorește pe băncile trăsurilor toate femeile, prădează sate, orașe, trenuri, călare pe calul lui, înarmat cu pușca lui cea grozavă.

Pe urmă suie Șchiopul. Călărește tăcut și o ciudată emoție îl stăpînește. Merge ca un drept-credincios la slujbă, ca un îndrăgostit la pieptul femeii iubite, ca un sinucigaș la moarte. E palid și șchioapătă. Se urcă mer-cu pe un cal albastru cu stele pictate pe coapsa de lemn. Are buzele strînse și nu aude muzica flașnetei. Vede numai luminile care se învîrtesc o dată cu el și care-i aprind în suflet siguranța că se află în călușei,

învîrtindu-se ca toți copiii care au mamă, și tată, și o casă, și pe care are cine să-i iubească și să-i dezmierde. Se crede unul dintre ei și închide ochii ca să păstreze mai bine siguranța asta. Acum nu mai vede polițaii care l-au stîlcit în bătaie, nici pe omul cu vestă care rîdea. I-a ucis Mutul în goana lui... Șchiopul stă mîndru pe calul lui. Parcă ar alerga pe apa mării, către stele, în cea mai minunată călătorie din lume. O călătorie cum n-a citit nicicînd Scamatorul, nici n-a inventat. Iar inima-i bate atît de tare, că o apasă cu mîna.

În noaptea asta Căpitanii nisipului nu se vor da în călușei. Nu numai că goana caruselului din piață se termină foarte tîrziu (la două noaptea, oamenii încă se mai învîrteau), dar mulți dintre ei, chiar și Pedro-Glonț, Huzur, Ciupitul sau Scamatorul, sînt ocupați cu tot felul de treburi. Au hotărît să meargă în zori, pe la patru dimineța. Pedro îl întreabă pe Șchiop dacă a învățat să umble bine cu motorul:

— Nu se face să-ți bagi patronu' la cheltuială - explică el.

— Știu tot, pe dinafară și pe dinăuntru. E un fleac de motor...

Scamatorul, care juca daine cu Babanul, întreabă:

— Nu era bine să fi mers acu', după-masă, să dăm o raită prin piață? Cine știe, poate pică ceva!

— Eu merg - răspunde Glonț -. Da' cred că nu putem merge mulți. Dacă văd o gașcă mai mare intră la bănuieli...

Cotoi a zis că nu poate merge. Avea o treabă, și cum la noapte avea să fie ocupat cu călușeii... Șchiopul îl zgîndări:

— Nu poți o zi fără gagica aia, nu-i așa? O s-ajungi de tot sub papucu' ei...

Cotoi n-a răspuns nimic. Nici João nu avea să meargă după-amiază. Trebuia să se vadă cu Pescarul, să meargă la un prînz la Don' Aninha, mama-de-sfînt. Pînă la urmă, au hotărît ca în piață să meargă să opereze un grup mic. Ceilalți pot să meargă unde vor. Dar noaptea se vor întîlni toți, ca să se dea în călușei. Șchiopul îi anunță:

— Trebu' s-aduceți motorină, fraților, pentru motor.

Scamatorul, care pînă atunci îi luase trei partide Băbanului, făcu o chetă ca să cumpere doi litri de motorină.

— Aduc eu.

S-a întîmplat ca, la puțin timp după discuția lor, să apară părintele José Pedro, unul dintre foarte puținii oameni care cunoșteau adăpostul permanent al Căpitanilor nisipului. Părintele se împrietenise cu ei de mult. Îi cunoscuse datorită lui Huzur. Acesta pătrunsese într-o zi în sacristia unei biserici unde slujea preotul. Intrase mai mult din curiozitate. Huzur nu era dintre cei care se omorau cu munca. Îi plăcea să lase viața să curgă, fără a-și bate prea mult capul. Era un fel de parazit al grupului. Din cînd în cînd, și numai dacă avea chef, intra în cîte o casă de unde aducea un obiect de valoare sau șterpelea ceasul vreunui trecător. Aproape niciodată nu-l preda intermediarilor. Îl aducea și i-l dădea lui Pedro, ca un fel de contribuție pe care o oferea grupului. Avea mulți prieteni printre hamalii de pe chei, în casele sărace din cartierul Cidade de Palha, în multe puncte ale Bahiei. Mîncă pe unde apuca, pe la bucătăria cîte unei case bogate, niciodată aceeași. În general, nu plictisea pe nimeni, se mulțumea cu femeile care-i prisoseau Cotoiului și cunoștea ca nimeni altul orașul, străzile, locurile ciudate, serbările unde puteau merge să bea și să danseze. Cînd trecea

prea multă vreme de cînd nu mai contribuisese cu vreun obiect de valoare la bugetul grupului, făcea un efort, aranja ceva care să aducă bani și-i dădea lui Glonț. Dar în realitate nu-i plăcea să facă nimic, nici cinstit, nici necinstit. Îi plăcea să stea tolănit pe nisipul plajei, ore întregi, privind vapoarele, sau așezat pe vine la ușa cîrciumilor din port și să asculte povești de vitejie. Era îmbrăcat în zdrențe, fiindcă nu se ostenea să facă rost de vreo haină pînă ce îmbrăcăminte veche nu cădea de pe el. Și-i mai plăcea să hoinărească pe străzile orașului, intrînd în parcuri ca să fumeze pe o bancă, pătrunzînd în biserici ca să admire frumusețea aurului patinat de vreme, rătăcind pe străzile pavate cu pietre mari, negre.

În dimineața aceea, cînd a văzut lumea ieșind de la slujbă, s-a furișat pînă în sacristie. Se uita la tot, la altare, la sfinți, ba chiar a rîs de un Sfînt Benedict cam tucuriu. În sacristie nu era nimeni și a observat un obiect de aur care trebuie să fi făcut mulți bani. S-a mai uitat o dată în jur și tot n-a văzut pe nimeni. Atunci a întins mîna, dar cineva l-a bătut ușor pe umăr. Părintele José tocmai intra:

— De ce faci asta, fiule? l-a întrebat cu un zîmbet, în timp ce lua din mîna lui Huzur relicvarul de aur.

— Vream doar să mă uit, părinte. E grozav – adăugă el cu oarecare teamă –. Chiar grozav! Da' să nu credeți că voiam să-l iau. Chiar acilea vream să-l pun. Sînt băiat de familie...

Părintele s-a uitat la hainele lui și a rîs. Copilul s-a privit și el:

— Mi-a murit tata, știți? Da' am fost chiar și la școală... Pă bune! De ce să iau eu treaba asta? – și arată spre relicvăriu. Și-ncă într-o biserică... Doar nu-s păgîn!

Preotul zîmbi iarăși. Știa bine că băiatul minte. De mult aștepta el un prilej să intre în legătură cu copiii părăsiți ai orașului. Credea că aceea era misiunea lui. Făcuse deja mai multe vizite la Școala de corecție, dar acolo i se ridicau piedici peste piedici, fiindcă nu împărtășea ideile directorului, după care un copil trebuie bătut ca să-i îndrepti greșelile. Iar directorul avea păreri ciudate despre greșeli. De multă vreme auzise părintele José Pedro vorbindu-se de Căpitanii nisipului, iar visul lui era să intre în legătură cu ei, să poată îndrepta toate acele suferințe spre Dumnezeu. Voia, mai mult ca orice, să lucreze cu acei copii, să-i ajute să fie buni. De aceea se purta cît putu mai blînd cu Huzur. Cine știe, poate că prin el putea ajunge la Căpitanii nisipului... Și așa a și fost.

Părintele José Pedro nu era considerat o mare inteligență printre clerici. Era chiar unul dintre cei mai umili din toată acea legiune de preoți din Bahia. Înainte de a intra la seminar, fusese timp de cinci ani muncitor într-o fabrică de textile. Directorul fabricii, într-o zi cînd venise un episcop în vizită, hotărî să-și arate mărînimia și spuse că "dacă înalt-prea-sfinția-sa domnul episcop se plînge de lipsa vocației preoțești, în ceea ce-l privește, este dispus să plătească studiile unui seminarist sau ale cuiva care voia să devină preot". Auzind asta, José Pedro, care tocmai croia la o masă, se apropiase și zisese că el voia să se facă preot. Patronul și episcopul s-au privit surprinși. José Pedro nu mai era un copil și nu avea nici un fel de studii. Dar patronul nu voia să dea înapoi în fața episcopului, așa că José Pedro a plecat la seminar. Ceilalți seminaristi rîdeau de ei, fiindcă niciodată n-a reușit să fie un elev bun. De purtat, se purta bine. Și era dintre cei mai credincioși, dintre cei care se apropiau cel mai mult

de credință. Nu era de acord cu multe lucruri care se întâmplau în seminar, de aceea ceilalți băieți îl persecutau. Nu reușea să pătrundă tainele filozofiei, ale teologiei și latinei. Dar era pios și voia să creștineze copii sau indieni. A suferit mult, mai ales după ce, doi ani mai târziu, stăpînul fabricii a încetat să-i mai plătească taxele, așa că a trebuit să se angajeze portar la seminar, ca să poată continua. A reușit, în cele din urmă, să se hirotonisească și a rămas pe lîngă o biserică din capitală, așteptînd o parohie. Totuși, visul lui era să-i creștineze pe orfanii din oraș, pe copiii care, fără mamă, fără tată, trăiau din furt, în mijlocul viciilor. Părintele José Pedro voia să îndrepte spre Dumnezeu toate acele sufletele. Așa că a început să frecventeze Școala de corecție, unde, la început, directorul l-a primit cu multă amabilitate. Dar cînd s-a arătat împotriva pedepselor corporale, împotriva înfometării, zile întregi, a copiilor, lucrurile s-au schimbat. Într-o zi, a scris despre toate astea la un ziar. Din clipa aceea i-a fost interzisă intrarea în școală, ba chiar s-a făcut împotriva lui o plîngere la Arhiepiscopie. De asta nu are o parohie a lui. Îi mai rămăsese visul cu Căpitanii cei mititei. Problema minorilor abandonați și delincvenți, care aproape că nu preocupă pe nimeni în tot orașul, a devenit cea mai importantă grijă a părintelui José Pedro. El voia să se apropie de acele ființe nu numai ca să le îndrepte spre Dumnezeu, ci și ca să vadă dacă nu exista vreun mijloc să le îmbunătățească situația. Puțină putere avea părintele José Pedro... Ba chiar nu avea nici o putere. Nici măcar experiență nu avea, nu știa cum să se poarte ca să cîștige încrederea acelor pui de hoți. Știa doar că viața lor e lipsită de cea mai mică urmă de afecțiune, de îndestulare, că e o viață de foame și de părăsire completă. Și dacă el nu avea pat,

mîncare sau haine să le ducă, avea cel puțin vorbe de mîngîiere și, fără îndoială, multă dragoste în suflet. Cu un singur lucru s-a înșelat la început părintele: atunci cînd le-a oferit, în schimbul renunțării la libertatea lor, la hoinăreala pe străzi, posibilitatea unei vieți mai bune. Părintele știa prea bine că nu-i putea obișnui cu Școala de corecție. Cunoștea pe de rost legile școlii, cele scrise și cele nescrise. Și mai știa că nu exista nici o șansă ca la Corecție un copil să devină bun și muncitor. Dar preotul avea încredere în cîteva enoriașe, bătrîne credincioase și cu frica lui Dumnezeu. Ele ar fi putut să se îngrijească de cîțiva Căpitani, educîndu-i și dîndu-le de mîncare. Dar asta ar fi însemnat ca ei să renunțe la tot ce era măreț în viața lor: aventura libertății pe străzile celui mai misterios și mai frumos oraș din lume, Bahia-de-Todos-os-Santos. Așa că, după ce, prin intermediul lui Huzur, părintele José Pedro i-a cunoscut pe Căpitanii nisipului, și-a dat seama că dacă le-ar fi propus un asemenea lucru ar fi pierdut imediat încrederea lor, ei s-ar fi mutat și de la magazie și le-ar fi pierdut urma. În plus, nu prea avea încredere în acele fete bătrîne pe care nu le mai scoteai din biserică și care se foloseau de orice pauză dintre slujbe ca să bîrfească viețile altora. Își aduse aminte cum se supăraseră pe el cînd, la sfîrșitul primei slujbe pe care o ținuse în acea biserică, un grup de bigote se apropiase cu intenția vădită de a-l ajuta să-și schimbe straietele preoțești. În jurul lui răsunau exclamații emoționate:

— Părințele... Îngere Gabriel...

O băbătie slabă își împreuna mîinile în adorație:

— Cristișorul meu...

Parcă îl adora, iar părintele José Pedro s-a revoltat. De fapt, știa că majoritatea preoților nu se revoltau și cîștigau cadouri frumoase – găini, curcani, lenjerie bro-

dată, ba uneori chiar și ceasuri vechi de aur care se transmiteau din generație în generație. Dar el avea altă concepție despre misiunea unui slujitor al bisericii, socotea că ceilalți greșesc, așa că zise cu o furie sfântă:

— N-aveți de lucru? N-aveți casă de îngrijit? Eu nu sînt nici Cristîșor, nici îngerul Gabriel... Duceți-vă acasă, la treburi, să pregătiți masa, să coaseți...

Bigotele au înlemnit. Parcă-l vedeau în fața ochilor pe însuși Antihristul. Părintele a adăugat:

— Muncind în casa voastră îl slujiți mai bine pe Dumnezeu decît aici, cu nasul în fustele preoților... Plecați... Plecați...

Și în timp ce ele ieșeau speriate, el repeta, mai mult cu amărăciune decît cu furie:

— Cristîșor, auzi... Numele Domnului în deșert...

Babele s-au dus drept la părintele Clóvis, care era gras, chel și mercu binedispus, confesorul preferat de toate. I-au povestit, printre exclamații de uimire, ce se întîmplase. Părintele Clóvis le-a aruncat o privire blîndă și le-a consolat:

— O să-i treacă repede... Așa-i la început. Pe urmă o să vadă că sînteți niște sfinte, adevărate fiice ale Domnului. Nu fiți triste. Mergeți și spuneți un Tatăl nostru și nu uitați că azi e zi de spovedanie.

Cum au ieșit, l-a apucat rîsul. Și murmura pentru sine:

— Preoții ăștia nou-hirotonisiți strică obiceiurile...

După aceea, s-au apropiat din nou, încet-încet, de părintele José Pedro. Însă niciodată n-au ajuns la o comuniune perfectă. Aerul serios al preotului, bunătatea pe care o păstra ca s-o dea doar cînd era nevoie de ea, orcarea pe care i-o provocau intrigile de amvon îl făceau mai mult respectat decît iubit. Totuși, unele, în general cele văduve sau cu soți răi, s-au apropiat

mai mult de el, devenindu-i un fel de prietene. Și mai era un lucru care-l îndepărta de credincioase: el era negația predicatorului. Niciodată nu reușise să descrie infernul cu forța părintelui Clóvis, de exemplu. Retorica lui era săracă și seacă. Dar el credea, era credincios. Iar asta cu greu s-ar fi putut spune despre părintele Clóvis, nu prea convins de ceea ce propovăduiește, cel puțin în ceea ce privește infernul.

La început, părintele José Pedro s-a gândit să-i ducă pe Căpitani la credincioasele lui. Se gândea că astfel îi va salva nu numai pe copii de la o viață de mizerie, dar și pe bătrâne de la o inutilitate periculoasă. S-ar fi putut ca ele să se dedice copiilor cu aceeași devoțiune ferventă cu care se dedicaseră bisericii și preoților rotofei. Părintele ghicea (mai degrabă decât știa) că dacă ele își petreceau ziua în conversații inutile la biserică sau brodind lenjerie pentru părintele Clóvis, o făceau pentru că nu avuseseră, în nefericita lor existență de fecioare, un copil sau un soț cărora să le dedice timpul și afecțiunea. Acum el le va aduce copii. Multă vreme părintele a cochetat cu acest proiect. A mers pînă acolo încît i-a adus uneia un copil de la Școala de corecție. Asta, însă, înainte de a-i cunoaște pe Căpitanii nisipului, cînd auzise doar vorbindu-se despre ei. Experiența a dat însă rezultate proaste: copilul a fugit din casa domnișoarei luînd cu el cîteva obiecte de preț, preferînd libertatea străzii, chiar îmbrăcat în zdrențe și fără siguranța unui prînz, în locul hainelor frumoase, a mîncării asigurate, dar și a obligației de a spune cu voce tare Crezul, de a asista la tot felul de slujbe și de a se spovedi toată ziua bună-ziua. După aceea, preotul a înțeles că experiența eșuase mai degrabă din vina domnișoarei decât a copilului. Pentru că e clar - se gândea părintele -, este imposibil să transformi un

copil părăsit și cu apucături de hoț într-un ȋrcovnic. Dar este foarte posibil să-l faci un muncitor cinstit... Și așteptă să-i cunoască pe Căpitani, ca să ajungă la o înțelegere cu cîțiva dintre ei și cu bătrînele, încercînd o nouă experiență, de data asta mai bine îndrumată. Dar după ce Huzur l-a prezentat grupului și după ce, încet-încet, a cîștigat încrederea celor mai mulți Căpitani, a văzut că era zadarnic să se mai gîndească la acel plan. Și-a dat seama că era absurd, pentru că libertatea era sentimentul cel mai înrădăcinat în inimile acelor copilandri, așa că trebuia să caute alte mijloace.

La început, băieții l-au privit cu neîncredere. Auziseră de multe ori pe stradă că popa e cu ghinion, că doar muierile se bagă în treburi de-astea bisericești. Numai că părintele José Pedro pornise de jos și știa cum să-i ia pe copii. Îi trata ca pe niște bărbați, ca pe niște prieteni. Așa le-a cîștigat încrederea, a devenit prietenul tuturor, chiar și al acelora – ca Pedro Glonț sau Scamatorul – cărora ne le plăcea să se roage. De fapt, cel mai greu a fost cu Șchiopul. Dacă Scamatorul, Glonț sau Cotoi erau indiferenți la vorbele lui (deși Scamatorului îi plăcea de el, pentru că-i aducea cărți), dacă Aghiazmă, Mutul și Babanul și în special primul îi sorbeau fiecare cuvînt, Șchiopul, în schimb, i se împotriva pe față, la început cu încăpăținare. Cu toate acestea, preotul a sfîrșit prin a cîștiga încrederea tuturor. Iar la Aghiazmă descoperise o adevărată vocație preoțească.

În ziua aceea, însă, nu l-au primit cu prea multă bucurie. Aghiazmă s-a apropiat și i-a sărutat mîna. Mutul, la fel. Ceilalți l-au salutat. Părintele a început direct:

— Am venit să vă fac o invitație...

Copiii au ciulit urechile. Șchiopul a mîrșit:

— Ne-oi fi chemînd la împărtășanie. Să-l văd și io p'ăl de merge...

Dar a tăcut, fiindcă Pedro Glonț îl privea mînios. Preotul a zîmbit cu îngăduință. Cînd s-a așezat pe cutie, Babanul a văzut că sutana îi era murdară și roasă. Era cîrpită cu ață neagră și părea cam largă pentru trupul firav al preotului. I-a dat cu cotul lui Glonț, care s-a uitat și el atent. Atunci, Pedro a strigat:

— Fraților, părintele José Pedro, care-i prietenul nostru, are ceva pentru noi. Trăiască părintele José Pedro!

João știa că totul era din cauza anterului rupt, prea larg pentru trupul firav al preotului. Ceilalți au răspuns "ura!", părintele a zîmbit și a făcut un gest cu mîna, în vreme ce João nu-și putea lua ochii de la sutană. Și-și spuse că Pedro Glonț era un șef adevărat, pe toate le știa, pe toate le făcea bine. Pentru Glonț, João s-ar fi lăsat tăiat în bucățele, ca negrul ăla din Ilhéus pentru Barbosa, regele tîlharilor. Preotul băgă mîna în buzunar și scoase breviarul negru. Îl deschise și dintre foile lui apărură cîteva hîrtii de zece mii de réis:

— Asta-i pentru voi, ca să vă dați în călușei... Vă invit să mergem azi la caruselul din piața Itapagipe.

Credea că fețele îi se vor lumina, că o bucurie extraordinară o să izbucnească în toată încăperea. Pentru că așa i s-ar fi întărit convingerea că-l slujea pe Dumnezeu: din cei cinci sute de mii de réis pe care dona Guilhermina Silva îi dăduse ca să cumpere lumînări Fecioarei, el luase cincizeci de mii ca să-i dea pe Căpitani în călușei. Și cum fețele lor n-au înflorit pe dată, părintele rămase descumpănit, cu banii în mînă, cu ochii la copii. Glonț își scărpină clăia care îi cădea peste urechi, vru să vorbească, dar nu știa cum să înceapă. Privi spre Scamator, iar acesta explică:

— Părinte, sînteți tare bun.

O clipă vru să spună că era bun ca João Babanul, dar se gîndi că poate o să-l jignească dacă îl compară cu un negru. Așa încît continuă:

— Numai că Șchiopul și Mutul lucrează amîndoi la călușei. Și sîntem invitați – făcu o pauză – de proprietar, care-i prieten cu ei, să ne dăm la noapte pe gratis. N-o să uităm de invitația dumneavoastră...

Scamatorul vorbea rar, căutîndu-și vorbele, cu gîndul la cît de delicat era momentul, ghicind multe lucruri, și-l vedea pe Pedro Glonț, care dădea din cap aprobator.

— Rămîne pe altă dată. Da' nu vă supărați că n-am primit, nu? Nu-i așa că nu? – Și-l privea atent pe părinte, al cărui chip era iarăși vesel.

— Nu. Rămîne pe-altă dată.

Îi privi zîbind pe copii.

— E chiar mai bine așa. Că banii pe care-i aveam...

Dar se opri brusc, speriat de ce era să-i iasă din gură. Și se gîndea că a fost poate un semn de la Dumnezeu, o lecție, și că era păcat ce voia el să facă. Privirea îi devenise atît de ciudată, încît copiii se strînseseră în jurul lui.

Îl priveau și nu pricepeau: Pedro era încruntat, ca și cînd ar fi avut cine știe ce problemă de rezolvat, Scamatorului îi sta pe limbă s-o spună, dar João a înțeles primul, cu toate că era cel mai tont:

— Erau ai bisericii, părinte?

Și se bătu cu palma peste gură, a spaimă.

Ceilalți se luminară și ei, Aghiazmă se gîndi că ar fi fost tare păcat, dar simți că bunătatea părintelui era mai mare decît păcatul. Atunci Șchiopul veni, șontîcîind mai tare ca de obicei, parcă luptîndu-se cu sine, ajunse lîngă preot și începu aproape strigînd, ca mai apoi să coboare vocea:

— Noi putem să-i ducem la locu' lor. Țe nimica toată pentru noi. Nu fiți așa trist... — Și zîmbi.

Zîmbetul Șchiopului, prietenia pe care o citea în ochii tuturor — iar în cei ai Babanului parcă erau și lacrimi — i-au redat liniștea, seninătatea, încrederea în fapta lui și în Dumnezeu. Spuse cu vocea lui obișnuită:

— O văduvă bătrînă a dat cinci sute de mii de réis pentru lumînări. Eu am luat de acolo cincizeci ca să vă dați voi în călușei. Dumnezeu va judeca dacă am făcut bine sau rău. Acum chiar că o să cumpăr lumînări pentru Fecioară.

Pedro Glonț simțea că are o datorie față de preot. Voia ca el să știe că îl înțeleseseră. Și cum n-avea nimic altceva la îndemînă, se gîndi să renunțe la treaba pe care puteau s-o facă și mai tîrziu, așa că îl invită pe părinte:

— Noi mergem la călușei, să-i vedem pe Șchiop și pe Mut acum, după-masă. Veniți cu noi, părinte?

Preotul José Pedro acceptă, fiindcă știa că acela era încă un pas care-l apropia de Căpitanii nisipului. Așa că se formă un grup în jurul lui. Mulți n-au mers, printre ei Cotoi, care s-a dus s-o vadă pe Bălaia. Dar cei care s-au hotărît păreau un grup de copii binecrescuți care veneau de la catehism. Dacă ar fi fost bine îmbrăcați și curați ai fi zis că e un colegiu, așa de ordonați mergeau.

În piață, meraseră peste tot cu părintele. I-l arătau cu mîndrie pe Mut cum imită animalele, îmbrăcat în can-gaço, pe Șchiop pornind singur motorul caruselului, fiindcă Nhôzinho França se dusesese la o bere. Păcat că după-amiaza luminile călușeilor nu erau aprinse! Nu era așa de frumos ca noaptea, cu luminile învîrtindu-se multicolore. Dar ei erau mîndri de Mut, de cum imită animalele, de Șchiop, care făcea caruselul să meargă,

suind și coborînd copiii. Scamatorul, cu un ciot de cretă pe o bucată de carton, îl desenă pe Mut îmbrăcat în cangaçeiro. Avea talent la desen și uneori cîștiga ceva bani desenînd pe trotuar trecătorii, logodnici care umblau la braț. Aceștia se opreau o clipă, rîdeau de desenul încă naiv, iar fetele ziceau:

— Seamănă foarte bine...

El strîngea bănușii și se apleca asupra desenului făcut cu creta, îl mărea, îl popula cu oameni de pe chei și cu femei ușoare, pînă ce vreun polițist îl gonia de pe trotuar.

Uneori se strîngea cîte un grup mai mare în jurul lui și mereu se găsea cineva care să remarce:

— Copilul ăsta promite. Păcat că guvernul nu are ochi pentru asemenea talente...

Și aminteau de cazuri de copii sărmani care, ajutați de familii înstărite, deveniseră mari poeți, cîntăreți sau pictori.

Scamatorul termină desenul – în care, în spatele caruselului, îl pusese pe Nhôzinho França beat turtă – și i-l dădu preotului. Se strînseseră toți în cerc și priveau desenul pe care părintele îl lăuda, cînd se auzi o voce:

— Dar e părintele José Pedro...

Și lorgnon-ul doamnei uscățive se opri asupra grupului, ca o armă de război. Preotul rămase fără glas, copiii priveau curioși claviculele ieșite în afară ale bătrînei, pe al cărei piept descărnat strălucea la lumina soarelui un medalion de mare preț. O clipă, toți au amuțit, pînă ce părintelui i-a revenit glasul:

— Bună scara, dona Margarida.

Dar văduva Margarida Santos amerînța cu lorgnon-ul de aur:

— Nu vă este rușine să stați într-o asemenea com-

panie, părinte? Un servitor al Domnului? Un om cu responsabilitate, în mijlocul unei asemenea șlehte...

— Sînt copii, doamnă...

Bătrîna îi privi de sus și făcu o grimasă disprețuitoare. Preotul continuă:

— Hristos a spus: "Lăsați copiii să vină la mine"...

— Copii... copii... - scuipă printre dinți bătrîna.

— "Vai de cel ce face rău unui copil", a spus Domnul nostru.

Preotul ridicase vocea deasupra disprețului bătrînei.

— Ăștia nu sînt copii, sînt hoți. Bandiți, hoți. Nu copii. Se poate chiar să fie dintre Căpitanii nisipului... Hoți - repetă ea cu năduf.

Copiii o priveau curioși. Numai Șchiopul, care vedea de carusel, fiindcă apăruse Nhôzinho, o privea cu ură. Pedro Glonț făcu un pas înainte, vrînd să explice:

— Părintele a vrut doar să ne aju...

Dar bătrîna îi dădu un brînci și se depărtă:

— Piei, jegosule, nu te apropia de mine. Dacă nu era părintele, chemam poliția.

Aici Pedro Glonț rîse cu poftă, gîndindu-se că dacă n-ar fi fost părintele, baba n-ar mai fi avut nici medalion, nici lorgnon.

Bătrîna se depărtă cu un aer de mare superioritate, nu fără a i se adresa mai întîi părintelui José Pedro:

— Așa n-o să ajungeți prea departe, părinte. Aveți mai multă grijă în alegerea companiei dumneavoastră!

Pedro rîdea din ce în ce mai tare, preotul rîse și el, deși îl întristase bătrîna, cu lipsa ei de înțelegere. Dar caruselul se învîrtea cu copiii bine îmbrăcați și, la scurt timp după incident, ochii Căpitanilor nisipului se întoarseră într-acolo, plini de dorința de a călări călușii, de a se învîrți o dată cu luminile. Erau copii, da, se gîndi părintele.

La căderea nopții a venit o ploaie repede. Dar norii negri au dispărut curînd și cerul a strălucit din nou, plin de stele și luminat de luna plină. Mult după miezul nopții, Căpitanii nisipului au sosit și ei. Șchiopul a dat drumul la motor. Și au uitat cu toții că nu erau ca și ceilalți copii, au uitat că nu aveau un cămin, nici tată, nici mamă, că trăiau din furt, ca pungășii cei bătrîni, că erau temuți în oraș ca niște bandiți. Au uitat cuvințele bătrînei cu lorgnon, au uitat de toate și au devenit la fel ca toți copiii, călărind armăsarii caruselului, învîrtindu-se o dată cu luminile. Stelele străluceau, luna plină strălucea și ea. Dar, mai tare decît toate, străluceau în noaptea Bahiei luminile verzi, albastre, galbene și roșii ale Marelui Carusel Japonez.

Docurile

PEDRO GLONȚ a aruncat moneda de patru sute de réis în peretele Vămii și ea a căzut înaintea lui Huzur. Apoi Aghiazmă a aruncat-o pe a lui și banul a căzut între cel al lui Huzur și cel al lui Pedro. Huzur sta pe vine, uitîndu-se atent. Și-a scos țigara din gură:

— Așa-mi place mie. Să înceapă urît...

Și jocul a continuat, pînă ce Huzur și Aghiazmă și-au pierdut monezile de patru sute, pe care Glonț le-a vîrît în buzunar:

— N-arn treabă, sînt bun...

În fața lor erau șalupele ancorate. Din piață ieșeau femei și bărbați. Ei așteptau în seara asta barca Pescarului. Capoeiristul era la pescuit, fiindcă meseria lui era chiar aceea de pescar. Au continuat să mai joace, pînă ce Glonț i-a curățat pe cei doi. Cicatricea de pe față îi strălucea. Îi plăcea să cîștige cinstit, mai ales că partenerii erau de talia lui Aghiazmă, care fusese multă vreme campionul grupului, și a lui Huzur. La un moment dat, Huzur își întoarse buzunarele pe dos:

— Să-mi împrumuți măcar un cruzado. Sînt lefter. Pe urmă privi marea și bărcile ancorate:

— Pescaru' o să vină tîrziu. Mergem la docuri?

Aghiazmă zise că el rămîne să aștepte, dar Pedro Glonț plecă împreună cu Huzur spre docuri. Au traversat străzile ce dădeau spre chei și și-au înfundat picioarele în nisip. Un vapor descărca la dana cinci, oamenii forfoteau încoace și încolo, intrînd și ieșind. Pedro îl întrebă pe Huzur:

— Nu ți-ar plăcea să fii marinar?

— Știu io... Îmi place acilea. N-am chef să mă car...

— Eu, da. E frumos să te cațeri pe-n catarg. Și o furtună, ce zici? Ți-aduci aminte de povestea aia de ne-a citit-o Scamatoru'? Aia cu furtuna... Grozavă!

— Îhî, era a-ntîia.

Glonț rămase cu gîndul la povestire. Lui Huzur i se părea o prostie să plece din Bahia, unde, cînd avea să crească, i-ar fi fost așa de ușor să ducă o viață de vagabond - cuțitul la brîu, ghitara sub braț, oricînd o brunetă s-o răstoarne pe nisip. Asta era viața pe care și-o dorea cînd avea să devină bărbat.

Ajunseră la poarta danei șapte. João de Adão, un hamal negru, puternic ca un taur, vechi grevist, temut și iubit de tot cheiul, stătea pe o cutie. Trăgea dintr-un chiștoc și mușchii îi jucau pe sub cămașă. Cum îi văzu pe băieți exclamă:

— Uite-l pe prietenul Huzur! Și pe căpitanu' Pedro.

Lui Pedro așa-i spunea mereu, "căpitanu' Pedro", și-i plăcea să stea de vorbă cu ei. Îi făcu loc lui Glonț pe cutie. Huzur se ghemui în fața lor, pe jos. Ceva mai încolo, o negresă bătrînă vindea portocale și prăjituri cu cocos, îmbrăcată cu o fustă de stambă și o bluză care lăsa să i se vadă sînii încă tineri, în pofida vîrstei. Huzur se uita la pieptul negresei, în timp ce curăța o portocală luată din șorțul acesteia.

— Ia uite ce țîțe are mamaie!

Negresa zîmbi certîndu-l:

— Copiii din ziua de azi nu-i mai respectă pe-ăi bătrîni, cumetre João de Adão. Unde s-a mai pomenit ca un puștan ca ăsta să vorbească de pieptul unei bătrîne albite, ca mine?

— Lasă-te de bancuri, mătușă. Încă-ți mai place...
Negresa rîse binedispusă.

— Am închis prăvălia, Huzur. Am ieșit la pensie. Întrebă-l pe-ăsta...

Și arată spre João de Adão. Apoi se întoarce iar:

— Cînd era așa, ca tine, un copil, l-am văzut. Făcuse prima grevă aici, la docuri. Pe vremea aia, nimeni nu știa ce dracu' era aia o grevă. Ți-aduci aminte, cumetre?

João de Adão dădu din cap aprobator și închise ochii, amintindu-și vremurile îndepărtate ale primei greve pe care o condusesec la docuri. Acum era unul dintre docherii cei mai bătrîni, chiar dacă nimeni nu-i dădea vîrsta pe care o avea.

Pedro Glonț zise:

— Negru' cînd albește duce suta-n creștet.

Negresa își aranja părul coliliu. Își scoase basmaua legată ca un turban, iar Huzur izbucni în rîs:

— De-aia stai cu asta pe cap? Aoleu, că fudulă mai ești!

João de Adão întrebă:

— Ți-aduci aminte de Raimundo, cumătră Luisa?

— Blondu' de-a murit la grevă? Cum să nu-mi aduc aminte? În fiecare seară trecea pe la mine și stam un pic de vorbă. Ce-i mai plăcea să toarne la minciuni...

— L-au omorît chiar aici, în ziua cînd a năvălit poliția călare peste oameni.

Privi spre Pedro:

— N-ai auzit niciodată de el, Căpitane?

— Nu.

— Tu aveai vreo patru ani. După asta, ai stat cînd

la unu', cînd pe la altu', pînă ce ți-ai luat tălpășița și ai dispărut. N-am mai știut nimic de tine. Pînă ai ajuns șef la Căpitanii nisipului. Da' eram sigur c-o să te aranjezi. Cîți ani ai acu'?

Pedro începuse să facă tot felul de socoteli, dar João de Adão îl întrerupse:

— Trebuie să ai vreo cinșpe. Nu-i așa, cumătră?

Negresa dădu din cap. João de Adão continuă:

— Dacă te hotărăști, oricînd poți veni aici, la docuri. Avem un loc păstrat pentru tine.

— De ce? - întrebă Huzur în locul lui Pedro, care înlemnise, speriat.

— Pentru că Raimundo a fost taică-tău și a murit luptînd pentru noi, pentru drepturile noastre. Era un om și jumătate. Făcea cît zece de-ăștia care se învîrt pe aici.

— Taică-meu? - făcu Pedro, care nu auzise despre asta decît zvonuri vagi.

— Taică-tău, da. Lumca-i zicea Blondu'. Atunci, cînd cu greva, le vorbea camenilor, nici nu ziceai că-i docher. L-a nimerit un glonț. De-aia avem un loc pentru tine la docuri.

Pedro Glonț zgîria asfaltul cu un băț. Îl privi pe João de Adão:

— De ce nu mi-ai spus pînă acum?

— Erai prea mic ca să înțelegi. Acum te-ai făcut bărbat - și rise mulțumit.

Rise și Pedro Glonț. Era mulțumit să afle povestea tatălui său, mai ales că fusese un om curajos. Apoi întrebă, rostind vorbele rar:

— Da' pe mama ai cunoscut-o?

João de Adão cugetă cîteva clipe:

— Nu, n-o știu. Cînd l-am cunoscut pe Blond, nu avea nevastă. Da' tu stăteai cu el.

— Eu am cunoscut-o — zise negresa. O femeie dintr-o bucată. Umbla vorba că taică-tău a furat-o de acasă, că era dintr-o familie bogată, de-acolo — și arată cu mîna spre cartierele din orașul de sus. A murit cînd tu nu împliniseși încă șase luni. Pe vremea aia Raimundo lucra la fabrica de țigări din Itapagipe. Aici, la docuri, a venit mai tîrziu.

João de Adão repetă:

— Cînd vrei...

Pedro Glonț aprobă din cap. După aceea, întrebă:

— A fost de milioane greva, nu-i așa? — și-l ascultă pe João de Adão povestind despre grevă. Apoi zise:

— Mi-ar plăcea să fac grevă. Trebu' că-i grozav.

Un vapor tocmai arunca ancora. João de Adão se ridică:

— Acuma mergem să-l încărcăm pe olandezu' ăla.

Sirena vaporului șuiera în timpul manevrelor. Din toate părțile apăreau docheri care se îndreptau spre magazia cea mare. Pedro Gonț îi prîvi cu drag. Tatăl lui fusese unul dintre ei, murise apărîndu-i. Treceau albi, mulatri, negri, mai ales negri. Aveau să umple cala unui vapor cu cacao, cu baloți de tutun, cu zahăr, cu toate fructele aceluia pămînt care luau drumul unor țări îndepărtate, unde alți oameni, aidoma lor, poate doar mai blonzi și mai înalți, descărcau vaporul și-i lăsau cala goală. Tatăl lui fusese unul dintre ei. Abia acum aflase. Pentru ei se suise pe o ladă, să le vorbească, pentru ei se luptase și primise un glonț în ziua cînd poliția călare venise peste greviști. Poate chiar aici, pe locul unde stătea el acum, cursese sîngele tatălui său. Pedro privea pămîntul, acum acoperit cu asfalt. Poate că sub asfalt era sîngele care se scursese din trupul tatălui său. De-asta, oricînd ar fi vrut, avea un loc la docuri, printre oamenii aceia, locul care fusese

al tatălui lui. Și va trebui să care poveri... Viață aspră, cu baloți de șaizeci de kilograme în spate... Dar putea să facă și grevă, ca taică-său și ca João de Adão, să se lupte cu polițaii, să moară pentru drepturile acelor oameni. Așa o să-și răzbune tatăl, o să-i ajute pe oamenii aceia, să lupte pentru drepturile lor. Asta, însă, Pedro Glonț mai mult o simțea decît o știa. Se și vedea într-o grevă, luptînd. Iar ochi-i rîdeau, cum îi rîdea toată fața.

Huzur, care mușcase din a treia portocală, îi întrerupsese visul:

— Te gîndești la moartea babacului, frățioare?

Bătrîna negresă îl privi duios pe Pedro:

— E taică-su întreg. Numai că are părul buclat al maică-sii. Dacă n-ar fi tăietura asta pe obraz, ai jura că-i Raimundo. Frumos bărbat...

Huzur rîse mînzește. Întrebă cît făceau portocalele și plăti cu mărunțișul din buzunar. Pe urmă, mai privi o dată pieptul negresei și întrebă:

— N-ai vreo fată, mătușă?

— Da' de ce-ntrebi, amărîtule?

Huzur rîse:

— Să mă-mprietenesc cu ea...

Negresa aruncă cu papucul după el, dar Huzur se feri:

— Dac-aș avea o fată, n-ar fi de nasu' tău, golane...

Apoi își aminti:

— Nu te duci azi la Gantóis? O să fie bairam mare.

Un chef, clasa-ntîi. E sărbătoarea lui Omolu¹.

— Haleală multă? Și aluá²?

¹ *Omolu*: zeitate de candomblé, care răspîndește sau stinge epidemiile tropicale.

² *Aluá*: băutură răcoritoare din lămîie, pudră de orez, zahăr.

— Gîrlă... — Privi apoi spre Pedro Glonț: Tu de ce nu mergi, albule? Omolu nu-i numai sfînta negrilor. E sfînta tuturor săracilor...

Huzur făcu un gest de salut cînd negresa pomenise numele lui Omolu, zeița bubei negre. Se lăsase seara. Un trecător cumpără o prăjitură. Deodată, luminile se aprinseră. Negresa se ridică și Huzur o ajută să-și pună coșul pe cap. În depărtare, Aghiazmă vorbea cu Pescarul. Pedro Glonț mai privi o dată la oamenii care, pe docuri, încărcau vaporul olandez. Pe spinările largi, negre și metise, se vedeau șiroaie de sudoare. Piepturile musculoase se curbau sub povară, scribeții se învîrteau scrișnind. Într-o zi o să facă și el grevă, ca tată-său... O să lupte pentru dreptate... Și într-o zi, un om, așa, ca João de Adão, o să le istoriscască altor copii, pe chei, povestea lui, așa cum o istoriseau acum pe a tatălui său. Ochii îi străluceau în întunericul care tocmai se lăsase.

L-au ajutat pe Pescar să descarce peștele; captura fusese bogată, îl ajutase Yemanjá. Unul care ținea o prăvălie de pește în piață a luat toată marfa. S-au dus pe urmă să mănînce la un restaurant din apropiere. Aghiazmă a plecat la părintele José Pedro, care-l învăța să citească și să scrie. Dar mai întîi a trecut pe la magazie, ca să ia o cutie de creioane șterpelite dintr-o papetărie chiar în dimineața aceea. Pedro Glonț, Huzur și Pescarul s-au dus la candomblé-ul de la Gantóis (Pescarul era ogan¹), unde Omolu a apărut cu hainele ei cele roșii și i-a vestit pe copilașii ei cei săraci — într-o

¹ *Ogan*: rang înalt la slujitorii zeilor de candomblé. Ierarhia se stabilește după ușurința cu care credinciosul poate cădea în transă și intra în comunicare cu "sfîntul".

cîntare dumnezeiască – că foarte curînd mizeria se va sfîrși, că o să aducă bubă neagră în casele bogaților și că săracii vor fi cu burta plină și fericiți. Tobeile băteau în noaptea lui Omolu. Iar ea vestea că ziua răzbunării celor săraci va sosi. Negresele dansau, bărbații se veseleau. Ziua răzbunării va sosi...

Pedro Glonț mergea singur pe stradă (Huzur se dușese cu Pescarul să danseze la un bal de mahala.) Coborî pe străduțele care dădeau în orașul de jos. Mergea agale, de parcă ar fi purtat o greutate în el, de parcă ar fi fost îndoit pe dinăuntru. Se gîndea la discuția cu João de Adão, discuție care-l bucurase, fiindcă aflase că tatăl lui fusese un om curajos al cheiului, un om care reușise să lase în urma lui o poveste. Dar João de Adão vorbise și despre nu știu ce drepturi ale docherilor. Glonț nu mai auzise niciodată de așa ceva, chiar dacă pentru asta murise taică-său. Iar pe urmă, la macumba¹ de la Gantóis, Omolu, împodobită cu veșminte roșii, spusese că ziua răzbunării săracilor nu va întîrzia. Or, toate astea apăsau sufletul lui Pedro mai ceva decît cele șaiszeci de kilograme din cîrca docherilor.

Cînd a ajuns la capătul străzii, s-a îndreptat spre plajă, cu gînd să se ducă la magazie să tragă un pui de somn. Un cîine mîrîi cînd a trecut pe lîngă el, crezînd poate că voia să-i ia osul pe care tocmai îl rodea. Înainte de a intra pe nisip, Glonț a zărit o siluetă. Părea o femeie care se grăbește. Un fior a străbătut trupul băiatului, care a tresărit așa cum tresare un animal tînăr cînd adulmecă o femelă. S-a apropiat iute

¹ *Macumba*: aici, sinonim pentru candomblé. Are însă și sensul de totalitate a candomblé-urilor.

de ea, tocmai cînd intra pe plajă. Nisipul îi scîrîia sub picioare și femeia și-a dat seama că e urmărită. Pedro a putut s-o vadă mai bine cînd a trecut pe sub felinar: era o negresă foarte tînără, dacă avea cinsprezece ani, ca el. Dar sîinii îi săltau, ascuțiți, iar fescle i se legăneau sub fustă, pentru că negrii, chiar cînd merg, parcă dansează. Dorința a crescut năvalnic în băiat, o dorință născută din nevoia de a înăbuși neliniștea care-l apăsa. Cînd vedea șoldurile unduitoare ale micuței negrese nu se mai gîndea la moartea tatălui său pentru drepturile greviștilor, nici la Omolu cerînd răzbunare în noaptea de macumba. Se gîndea cum s-o răstoarne pe negresă pe nisipul care scîrîia sub pașii lor, cum o să-i mîngîie sîinii tari, poate de fecioară, dar sigur de copilă, cum o să-i posede trupul fierbinte de negresă. A grăbiț pasul, fiindcă fata trecuse străduța care dădea spre plajă și o luase pe nisip, depărtîndu-se de felinare. Cînd a văzut că Pedro Glonț se apropie tot mai mult, fata a luat-o la fugă. Pedro și-a dat seama că fata voia să ajungă la una dintre străzile din spatele magaziiilor, pierdute între maidanele năpădite de buruieni și mare, și că dacă o luase prin nisip o făcuse ca să scurteze drumul și să scape de el. Și era liniște în jur, numai scîrîitul pașilor lor făcea să tremure înspăimîntată inima negresci, să bată de nerăbdare inima băiatului. Dar era tot mai aproape de ea. Se mișca mult mai repede decît fata și în mai puțin de zece pași avea s-o ajungă. Iar ea mai avea încă mult de mers prin nisip, pînă la magazii și apoi la străduțele pustii din spatele acestora. Pedro zîmbea, un zîmbet cu dinții strînși: semăna în clipa aceea cu un animal care vînează alt animal ca să-și astîmpere foamea.

Cînd a ridicat mîna să-i atingă umărul și s-o facă să-și întoarcă fața spre el, negresa a rupt-o la fugă.

Glonț s-a aruncat după ea și a ajuns-o imediat. Dar elanul fusese atât de mare, încît s-a împiedicat de ea și s-au rostogolit amîndoi în nisip. Pedro s-a ridicat dintr-un salt și a venit lîngă ea, care voia să se pună pe picioare:

— Nu-i nevoie, frumoaso. Așa-i mai bine.

Fața micuței negrese era numai groază. Dar cînd a văzut că urmăritorul ei era un băiat de cinsprezeceșaisprezece ani a prins un pic de curaj și a întrebat furioasă:

— Ce vrei, mă?

— Nu te mai ține așa bătoasă, oacheșo. Hai să stăm un pic de vorbă...

Și a prins-o de braț, trîntind-o iar în nisip. Spaima a cuprins-o iar pe fată, o groază nebună. Venea de la bunica și se ducea acasă, unde o așteptau mama și surorile. De ce plecase seara, de ce se avîntase pe plajă? Nu știa că nisipul plajei era pat de dragoste pentru toți vagabonzii, toți hoții, toți marinarii, toți Căpitanii nisipului, pentru toți cei care nu pot plăti un trup de femeie, dar jinduiesc în sfîntul oraș al Bahiei? Nu, nu știa nimic despre toate astea, abia împlinise cinsprezece ani și devenise femeie de foarte puțină vreme. Și Pedro Glonț tot cinsprezece ani avea, dar el cunoștea de mult timp nu numai plaja și secretele ei, dar și tainele iubirii. Pentru că dacă bărbații cunosc toate secretele astea înaintea femeilor, Căpitanii nisipului le afiă cu mult înaintea oricărui alt bărbat. Glonț o dorea pentru că de mult simțea dorințe de bărbat și cunoștea mîngîierea dragostei. Ea nu-l voia, pentru că abia devenise femeie și voia să-și păstreze trupul pentru un mulatru care ar fi știut s-o facă să iubească. Nu voia să se dea așa, primului venit care o întîlnea pe plajă. Și se uita cu ochi înfricoșați la el. Glonț îi mîngîie părul creț:

— Ești o bucățică pe cinste, oacheșo. Să vezi ce bebeluș frumos o să facem...

Ea se lupta să se desprindă de el.

— Lasă-mă, lasă-mă, nemernicule!

Și privea în jur, doar-doar o zări pe cineva care s-o audă, care s-o ajute să-și păstreze fecioria, despre care i se spusese că e prețioasă. Dar noaptea, pe nisipurile Bahiei nu se văd decît umbre și nu se aud decît gemete de amor, bufnituri de trupuri care se rostogolesc împreunate.

Pedro îi mîngîia sînii, iar ea, cu toată spaima, începuse să simtă un fir de dorință, ca o șuviță de apă care curge printre stînci și tot crește, pînă se transformă într-un rîu vijelios. Iar asta făcu să-i crească și mai mult spaima. Dacă nu rezista dorinței și se lăsa în voia ei, era pierdută, avea să lase pe risip o pată de sînge de care vor rîde a doua zi hamalii. Certitudinea slăbiciunii îi dădu noi forțe. Lăsă capul în jos și mușcă mîna care îi ținea sînul. Pedro țipă, își trase mîna, iar ea se ridică și o luă la goană. Dar el o prinse, iar acum dorința îi era amestecată cu furie.

— Ia, gata cu baba-oarba!

Și-ncerca s-o trîntească.

— Lasă-mă să plec, nemernicule. Vrei să mă nenorocești, omul lui Dumnezeu? Lasă-mă în pace, că n-am nimic cu tine.

Pedro nu răspundea. Știa de la altele că astea-s mof-turi. În general, pentru că aveau un iubit care le aștepta. Nici prin mînte nu-i trecea că negresa ar fi putut fi virgină. Dar ea rezista și-l înjura, îl mușca, dădea cu pumnii ei mici în pieptul lui.

— Da' de ce nu vrei, frumoaso? Crezi c-o să te las să pleci așa? Lasă bățoșenia! Omu' tău n-o să știe

nimic, nimeni n-o să știe. Și-o să vezi ce înseamnă un bărbat adevărat...

Și o tot mîngîia, voia să-i domolească furia, s-o facă să-l dorească. Mîinile i se plimbau de-a lungul trupului ei și cu greu au reușit s-o culce. Ea repeta acum ca într-un refren:

— Lasă-mă, nemernicule... Lasă-mă, nemernicule...

I-a ridicat fusta de stambă ieftină și au apărut coapsele ei tari de negresă. Dar pulpele îi erau strînse și Glonț încerca să i le desfacă. Fata se apăra, dar cum băiatul continua s-o dezmierde, s-a simțit deodată cuprinsă de dorință, nu l-a mai înjurat, i-a spus doar cu glas sugrumat:

— Lasă-mă, că-s fecioară. Fii bun, lasă-mă. Găsești tu alta. Io's domnișoară, îmi faci rău.

El o privi: plîngea de frică, dar și pentru că simțea că i se frînge voința, că i se umflaseră sîni.

— Ești domnișoară de-adevăratelea?

— Jur pe Dumnezeuul meu, pe sfînta Fecioară - și săruta crucea făcută cu degetele.

Glonț șovăi. Simțea sîni negreși, umflați sub degetele lui. Șoldurile cu carnea tare, smocul creț...

— Nu mă mînti? - și o mîngîia în continuare.

— Nu, jur. Lasă-mă să plec, m-așteaptă mama.

Plîngea, și lui Pedro îi era milă, dar nu-și mai putea stăpîni dorința. Atunci îi propuse la ureche - și o gîdila cu limba:

— N-o vîr decît în spate...

— Nu, nu...

— O să rămîi tot fecioară. N-o să pățești nimic...

— Nu, nu, că doare.

Dar el o mîngîia și un fior îi străbătu trupul. Înțelese că dacă nu făcea ce-i spune el, fecioria ei acolo rămînea. Și cînd el îi promise, cu limba în ureche, excitînd-o:

— Dacă te doare, mă opresc... - ea consimți.

— Juri că nu treci în față?

— Jur.

Dar după ce s-a ușurat prima dată (iar ea țipase și-i mușcase mîinile), văzînd că ea parcă tot mai era stăpînită de dorință, încercă s-o dezvirgineze. Dar, de cum l-a înțeles gîndul, ea a sărit ca o nebună:

— Nu-ți ajunge nemernicule, ce mi-ai făcut? Vrei să mă nenorocești?

Și plîngea, și-și înălța brațele, parcă era nebună, singura ei apărare erau țipetele, lacrimile, înjurăturile împotriva șefului Căpitanilor risipului. Dar pentru Pedro, cea mai teribilă stavilă erau ochii ei plini de spaimă, ochi de animal care nu mai are putere să se apere. Și fiindcă valul cel mare al dorinței trecuse, și neliniștea de la căderea serii punea iarăși stăpînire pe el, zise:

— Dacă te las, vii și mîine?

— Vin, da!

— Facem tot ca azi. Te las fecioară...

Ea dădu din cap aprobator. Parcă avea ochi de nebună și în clipa aceea nu mai simțea decît durere, și spaimă, și dorința de a fugi. Acum, cînd mîinile lui, buzele lui, sexul lui nu-i mai atingeau trupul, dorința i se risipise și nu se gîndea decît să-și apere fecioria. Răsufală ușurată cînd el spuse:

— Atunci, du-te. Da' dacă nu vii mîine... Cum te prind, cum o să numeri cîte bețe am în pantaloni...

Ea se ridică fără o vorbă. Dar băiatul i se alătură:

— Te conduc, să nu te prindă vreun golan.

Au plecat, iar ea plîngea. El a vrut s-o ia de mîna, dar ea s-a smucit și s-a depărtat de el. El a mai încercat, dar ea și-a tras iarăși mîna. Atunci Pedro i-a spus supărat:

— Ce dracu' mai e și asta?

Mai departe au mers de mînă. Ea plîngea și plînsul acela îl neliniști pe Pedro, îl făcu să revină la starea lui de la căderea serii, la imaginea tatălui murind în luptă, la viziunea lui Omolu vestind răzbunarea. În sinea lui începu să blesteme întîlnirea cu puștoaica și grăbi pasul, ca să ajungă mai repede la stradă. Ea suspina mereu și asta îl făcu să spună mînios:

— Ce-ai pățit? N-ai pățit nimica...

Fata abia dacă se uită la el și ochii ei (deși era tot lîngă el și încă mai era înspăimîntată) erau plini de ură și de dispreț. Pedro își coborî privirea, nu știa ce să mai spună, nu mai simțea nici o dorință, nici mînie, ci numai inima mîhnită. S-a auzit melodia unei sambe pe care o cînta un om pe stradă. Ea suspină și mai tare, el dădu un șut nisipului. Acum se simțea mai slab decît micuța negresă, mîna ei îl apăsa de parcă ar fi fost de plumb. Îi lăsă mîna, iar ea se depărtă imediat. Glonț nu protestă. Ar fi vrut să n-o fi întîlnit niciodată, nici pe ea, nici pe João de Adão, ar fi vrut să nu fi mers niciodată la Gantóis. Cînd au ajuns la capătul străzii, i-a spus:

— Acum poți să te duci, nimeni n-o să-ți mai facă vreun rău.

Ea-l mai privi o dată cu ură, apoi o rupse la fugă. Dar se opri la primul colț, se întoarse spre el, care încă mai privea în urma ei, și-și înălță blestemul cu o voce care-l umplu de groază:

— Numa' de ciumă, foarne și groază de cuțit să ai parte, nenorocitele! Nu ți-ar mai ajuta Dumnezeu să apuci ziua de mîine, nemerrucule! Lovi-te-ar damblaua, nenorocitele, nenorocitele...

Vocea ei solitară străbătea strada, răvășea sufletul lui Pedro.

Și înainte de a dispărea după colț, scuiță jos, într-un suprem dispreț, și repetă:

— Nenorocitul... Nenorocitul...

În prima clipă el a rămas șintuit, apoi a luat-o la goană spre plajă, de parcă l-ar fi mînat vîntul, de parcă ar fi fugit de blestemele negresei. Ar fi vrut să se arunce în mare ca să spele neliniștea din el, dorința de răzbunare a tatălui ucis, ura ce-o simțea împotriva orașului bogat care se întindea de cealaltă parte a mării, în Barra, în Vitória, în Graça, disperarea vieții lui de copil părăsit și hăituit, mila ce-o simțea pentru biata negresă, și ea tot un copil.

"Și ea tot un copil", repetau parcă vîntul, samba din depărtare, un glas dinlăuntrul lui.

Aventura lui Ogum

ERA O NOAPTE neagră de iarnă, noapte în care bărcile pescărești nu se mai aventurau pe mare, noaptea furiilor lui Yemanjá și ale lui Xangô, când fulgerele erau atotstăpînitoare cerului greu de nori. În noaptea aceea, Pedro Glonț, Șchiopul și João Babanul au fost s-o conducă pe mama-de-sfînt Don' Aninha pînă la casa ei cea depărtată. Venise la magazie după-amiază, avea nevoie de ei și, pînă să le explice, căzuse noaptea teribilă și înspăimîntătoare.

— E supărat Ogum¹... - începuse mama-de-sfînt.

De asta venise la ei. La o razie² într-un teren-de-sfînt (nu al ei, că nici un polițai nu s-ar fi aventurat să facă o razie la candomblé-ul Aninhei, era protejat), un polițai îl luase pe Ogum, pe cînd se odihnea pe altarul lui. Don' Aninha își folosisese întreaga putere, apelase și la un polițist ca să i-l dea pe sfînt înapoi. Se dusesese chiar și la casa unui profesor de la Facultatea de medicină, prieten cu ea, care studia religia neagră a can-

¹ *Ogum*: zeul metalelor și al războiului.

² Foarte multă vreme, cultul afro-brazilian al macumbei a fost interzis și aspru pedepsit.

domblé-ului, și-i ceruse să intervină pentru restituirea zeului. Profesorul era sigur că polițistul o să-i dea statueta, dar ca s-o pună în colecția lui de idoli negri, nu să o restituie altarului. De asta, fiindcă Ogum stătea în arestul poliției, de-asta își trimitea Xangô fulgerele prin noapte.

Pînă la urmă, Don' Aninha a venit la Căpitanii nisipului, prietenii ei de demult, fiindcă prieteni ai mamei-de-sfînt sînt toți negrii și toți săracii Bahiei. Ea are pentru fiecare cîte o vorbă bună, cîte o mîngîiere maternă. Vindecă boli, unește îndrăgostiți, iar farmecele ei îiucid pe cei răi.

I-a explicat lui Pedro Gionț toată tărășenia. Șeful Căpitanilor nisipului mergea rar pe la candomblé, cum rar asculta și predica părintelui José Pedro. Dar era prieten și cu mama-de-sfînt, și cu preotul, iar la Căpitanii, cînd ești prieten cu cineva, atunci trebuie s-o dovedești.

Acum o conducea pe Aninha acasă. Noaptea îi înconjură furtunoasă și mînioasă. Ploaia apăsa umbrela albă, mare, a mamei-de-sfînt. Candomblé-urile își băteau tobele pentru a-l potoli pe Ogum și poate că tot atunci, pe alte terenuri-de-sfînt, Omolu vestea răzbunarea poporului sărac. Don' Aninha le spuse copiilor cu amărăciune:

— Nu-i lasă pe săraci să trăiască și ei... Nici pe Dumnezeu lor nu-l lasă în pace. Săracu' n-are voie să danseze, n-are voie să cînte pentru Dumnezeu lui, nu-i poate cere mila și ajutorul.

Avea o voce aspră, parcă nici nu era a mamei-de-sfînt Don' Aninha.

— Nu le-ajunge că-l omoară pe sărac cu înfometarea. Acum îi iau și sfinții din altar...

Și-și ridică pumnii spre cer.

Pedro Glonț simți cum crește un val înlăuntrul lui. Amărății n-aveau parte de nimic. Părintele José Pedro spusese că într-o zi săracii aveau să meargă în împărăția cerurilor, unde Dumnezeu e la fel pentru toți. Dar judecata tinerească a băiatului nu găsea drept lucrul acesta. În împărăția cerurilor or să fie toți egali. Dar dacă nu fuseseră și pe pământ, balanța tot într-o parte trăgea.

Blestemele mamei-de-sfânt răsunau în noapte, acoperind glasul instrumentelor africane, ale agogô-ului și ale tobelor care încercau să-l potolească pe Ogum. Don' Aninha era înaltă și slabă, tipul aristocratic de negresă, și știa să poarte ca nimeni alta costumul de bahiană. Avea un chip vesel, deși era de ajuns o privire ca să impună respect. La asta semăna cu părintele José Pedro. Dar acum avea un aer teribil și afuriseniile cu care-i acoperca pe bogați și pe polițiști înfiorau noaptea Bahiei și inima lui Pedro.

Cînd ajunseră, fiicele-de-sfînt¹ au înconjurat-o, venind repede să-i sărute mîna, iar Glonț i-a spus:

— Fii liniștită, mamă Aninha, mîine-l aduc pe Ogum.

Ea îi mîngîie părul bălai și zîmbi. João Babanul și Șchiopul sărutară mîna negresei și o luară pe stradă în jos. Răsunau în depărtare trîmbițele africane, tradiționalele agogô și tobele, încercînd să-l liniștească pe Ogum.

Șchiopul nu credea în nimic și în nimeni, dar îi era îndatorat donei Aninha. Întrebă:

— Cum să facem? Chestia este la poliție...

João Babanul scuipă, era îngrijorat:

¹ *Fiice-de-sfînt*: slujitoare ale zeităților de candomblé, un fel de novice, care se lasă "călărite" de zei - cad în transă - și transmit voința acestuia în cadrul ritualului.

— Nu-i spune lui Ogum chestie, Şchiopule, că te pedepseşte...

— E la gherlă, nu poa' să facă nimica, rîse Şchiopul. Babanul tăcu, ştia că Ogum e mare de tot şi chiar din puşcărie îl putea pedepsi pe zeflemist. Glonţ îşi scărpină claiă de păr şi ceru o ţigară:

— Lăsaţi-mă să rumeg. Trebuie să-i dăm de capăt. I-am promis Aninhei. Acu' avem treabă.

Au coborît spre magazie. Ploaia curgea prin găurile din acoperiş, aproape toţi copiii se înghesuiseră în colţurile unde acesta mai rămăscse întreg. Scamatorul încerca să-şi aprindă lumînarea, dar vîntul parcă şugua cu el, i-o stingea mereu. Pînă la urmă, renunţă să mai citească în noaptea asta şi rămase să chibiţeze un joc de cărţi pe care, într-un colţ, îl conducea Cotoi, ajutat de Huzur. Clinchet de monede, glasuri, dar nici un zgomot nu-l abătea pe Aghiazmă de la rugăciunile pe care le spunea în faţa Sfintei Fecioare şi a Sfîntului Antonio.

În nopţile ploioase copiii nu puteau dormi. Din cînd în cînd, un fulger lumina magazia şi atunci ei vedeau feţele supte şi murdare ale celorlalţi. Mulţi dintre ei erau atît de cruzi, că încă le mai era frică de zmeii din poveşti. Se strîngeau lîngă cei mari, căroră le era frig şi somn. Alţii, negrii, auzeau vocea lui Xangô. Pentru toţi, însă, aceste nopţi ploioase erau îngrozitoare. Chiar şi pentru Cotoi, care avea o femeie la sînul căreia să-şi ascundă capul lui de tînăr înfierbîntat, nopţile cu furtună erau nopţi rele. Pentru că în asemenea nopţi, bărbaţii care n-aveau unde-şi pune capul plin de spaime, care n-aveau decît un pat de holtei şi voiau să-şi ascundă frica la sînul unei femei o plăteau pe Bălaia - şi o plăteau bine... Aşa încît Cotoi rămînea în magazie, organizînd partide cu cărţile lui însemnate,

secondat de Huzur. Erau toți strînși grămadă, neli-niștiți, încă și mai singuri, simțind că le lipsește ceva, nu doar un pat cald și o cameră uscată, ci și cuvinte blînde de mamă sau de soră care să le gonească teama. Se băgau unii într-alții și mulți tremurau de frig în cămășile și pantalonii ferferiți. Numai cîțiva aveau sacouri furate sau luate de la gunoi, pe care le foloseau ca pardesie. Scamatorul avea chiar un palton, dar era așa de mare, că mătura cu el pe jos.

Odată, într-o vară, un bărbat, îmbrăcat cu un palton gros se opri să bea o oranjadă pe o terasă. Părea străin. Era la amiază și soarele ardea cumplit. Dar omul părea să nu-l simtă, îmbrăcat în paltonul lui cel nou. Scamatorul îl găsi simpatic și citi în el omul cu bani, așa că începu să-l desceneze cu creta, pe trotuar. Desenă paltonul enorm, mai mare ca omul din el, de fapt paltonul era omul. Și rîdea mulțumit, gîndindu-se că probabil tipul o să-i dea un argint de două mii de réis. Bărbatul se întoarse în scaun și privi desenul aflat pe terminate. Scamatorul rîdea, găsca că desenul e frumos, cu paltonul dominînd personajul, paltonul mai mare ca omul. Dar tipului nu-i plăcu, fu cuprins de mînie, se ridică de pe scaun și-i dădu două șuturi Scamatorului. Unul i-a atins rinichii și l-a făcut să se rostogolescă gemînd. Atunci tipul i-a pus piciorul pe piept, spunîndu-i cu chipul congestionat de furie:

— Na, derbedeule, să înveți să mai batjocorești oamenii!

Și plecă zăngănindu-și monedele în palmă, după ce ștersese pe jumătate desenul cu piciorul. Picolița de la restaurant a venit să-l ajute pe Scamator să se ridice. L-a privit cu milă pe copilul care-și pipăia șalele rupte, s-a uitat la desen și a zis:

— Ce brută! Și uite ce seamănă desenu'! Un prost!

A vîrît mîna în buzunarul unde ținea bacșişul, a scos un argint de o mie și a vrut să i-l dea Scamatorului. Dar el l-a respins cu mîna, știa că ei avea să-i lipsească. A mai privit o dată descnul aproape șters și a plecat, ținîndu-se cu mîinile de șale. Mergea fără țință, cu un nod în gît. Voise să-i facă o bucurie omului, să cîștige și el un bănuț de argint. Și se alesese cu două șuturi și cu vorbe grele. Nu înțelegea. De ce erau priviți cu atîta ură în oraș? Erau bieți copii, fără tată, fără mamă. De ce atîta dușmănie la oamenii aceia bine îmbrăcați? Umbla cu sufletul îndurerat.

S-a întîmplat însă ca în drumul lui spre magazie, în pustietatea nisipurilor, sub soarele torid, să se întîlnească iarăși cu omul cu paltonul. Părea să se îndrepte către unul din vapoarele ancorate în port, dar paltonul îl purta acum pe mîna, fiindcă soarele era din cale-afară de dogoritor.

Scamatorul scoase șișul – pe care arareori îl folosea – și se apropie de individ. Căldura alungase lumea de pe plajă, iar omul cu paltonul o luase pe nisip ca să scurteze drumul. Scamatorul se apropie cu pași de pisică, prin spate, și cînd îl ajunse din urmă, îi sări în față cu șișul în mîna. La vederea individului, sentimentele confuze i se transformară într-o singură dorință: răzbunarea. Tipul îl privea speriat. Scamatorul creștea în fața lui, cu șișul strălucind în soare. Reuși doar să îngaime:

— Lasă-mă-n pace, puștiule...

Scamatorul se apropie de el, iar tipul se îngălbeni.

— Ce-i asta? Ce-i asta? repeta el și privea în toate părțile, cu speranța că va vedea pe cineva. Dar nu se zăreau decît niște siluete, departe, la docuri. Atunci, bărbatul cu paltonul a rupt-o la fugă, dar Scamatorul i-a sărit în cîrcă și l-a tăiat la braț. Paltonul a rămas

pe jos. Din mușchiul tăiat țîșnea sîngele. Scamatorul a adunat haina de pe jos și a luat-o la goană în sens opus, oprindu-se la un moment dat, fiindcă nu mai știa ce să facă. Acuși-acuși o să apară un polițai, apoi alții și alții, însoțindu-l pe tip pe urmele lui. Dacă vaporul individului pleca imediat era bine, urmărirea dura puțin. Dar dacă pleca mai tîrziu, mai mult ca sigur că individu' l-ar fi căutat și-n gaură de șarpe, ca să-l bage la răcoare. Deodată, Scamatorul își aminti de picoliță. Merse drept la restaurant și, din grădinița din față, îi făcu semn fetei. Ea veni și, cum văzu paltonul, înțelese tot. Scamatorul îi spuse:

— L-am tăiat la mînă.

Ea rîse:

— Te-ai răzbunat, ai?

A dus paltonul în restaurant, ca să i-l păstreze. Scamatorul a șters-o și n-a mai apărut pînă ce vaporul n-a ieșit din rada portului. Dar de acolo de unde se ascunsese vedea vînzoleala polițiștilor, care scotoceau plaja și străzile din jur.

Așa a căpătat Scamatorul acel palton, pe care nicio-dată n-a vrut să-l vîndă. Cîștigase un palton și multă, multă ură. Și, mai tîrziu, cînd frescele lui au uimit o țară (totdeauna erau pe teme din viața copiilor părăsiți, a bătrînilor cerșetori, a muncitorilor și hamalilor din port care rupeau lanțuri), toți au observat că în ele bogătanii cei grași apăreau mereu cu paltoane enorme, care aveau mai multă personalitate decît cei care le purtau.

Pedro Glonț, João Babanul și Șchiopul au intrat în magazie. S-au dus drept la grupul din jurul Cotoiului. Cînd au ajuns, jocul s-a oprit o clipă, iar Cotoi i-a ispitit pe cei trei:

— Faceți o mână?

— Am io față de timpit? - răspunse Șchiopul.

Babanul s-a așezat să chibîțeze, iar Glonț s-a retras cu Scamatorul într-un colț mai liniștit. Voia să găsească o cale ca să fure statueta lui Ogum de la poliție. Au vorbit multă vreme, se făcuse unsprezece noaptea cînd Pedro Glonț, pregătindu-se de plecare, s-a adresat tuturor Căpitanilor nisipului:

— Băieți, am de făcut o treaba grea. Dacă nu apar pînă mîine dimineață, să știți că-s ori la poliție, ori la Școala de corecție. Pe urmă, ori fug, ori mă scoateți voi de-acolo...

Și a plecat. João Babanul l-a condus pînă la ușă. Scamatorul a venit iar lîngă Cotoi. Cei mici priveau plecarea șefului cu oarecare teamă. Aveau mare încredere în Pedro Glonț și fără el mulți nu știau să se descurce.

Aghiazmă a venit din colțul lui, lăsîndu-și rugăciunea la jumătate:

— Ce-a zis?

— Pedro are de făcut o treabă grea. Dacă nu vine pînă dimineață, înseamnă că-i la răcoare...

— Îl scoatem noi de-acolo - răspunse Aghiazmă pe un ton cît se poate de firesc și nici n-ai fi zis că numai cu cîteva minute în urmă se afla în fața unei icoane a Sfintei Fecioare, rugîndu-se pentru mîntuirea micului său suflet de hoț. Și s-a întors la sfinții lui, să se roage pentru Pedro Glonț.

Jocul a reînceput. Ploaie și fulgere, tunete și nori negri. Frig și umezeală în magazie. Picături de apă cădeau peste copiii care se jucau. Dar se juca fără chef, pînă și Cotoi uita să mai cîștige, plutea ca o buimăceală în toată magazia. A trecut multă vreme pînă ce Scamatorul a zis:

— Mă duc să văd...

João și Cotoi au mers cu el. În noaptea aceea, la ușă a rămas Aghiazmă cu pumnalul sub cap. Și, lângă el, Mutul privea noaptea cu uitătura lui încruntată. Și se întreba pe unde o fi oare grupul lui Lampião în noaptea asta cu furtună, bîntuind prin caatinga fără sfîrșit. Poate s-or fi luptînd prin furtună cu poliția, cum făcea acum Pedro Glonț. Și Mutul se gîndi că atunci cînd o să fie mare, bărbat adevărat, Pedro va fi la fel de curajos ca și Lampião. Acesta era stăpîn peste sertão, peste caatinga fără sfîrșit. Glonț o să fie stăpîn peste oraș, peste case, străzi și chei. Iar Mutul, care era din sertão, putea umbla și prin caatinga și prin oraș, pentru că Lampião era nașul lui, iar Pedro Glonț îi era prieten. Și imită cucurigul unui cocoș, semn că era bine dispus.

Suind strada Montanha, Pedro își revedea planul. Fusesse conceput cu ajutorul Scamatorului și era încurcătura cea mai riscantă în care se băgase vreodată. Merita, însă. Merita din plin să riști pentru Don' Aninha. Cînd vreunul dintre ei era bolnav, ea venea cu leacuri făcute din buruieni, îl îngrijea pe copil, de multe ori îl vindeca. Iar dacă vreun Căpitan al nisipului se ducea la terenul-de-sfînt, ea-l trata ca pe un bărbat adevărat, ca pe un ogan, îi dădea tot ce avea mai bun de mîncare și de băutură.

Planul era nebunesc, putea foarte bine să nu reușească, Pedro s-ar fi ales cu cîteva zile de închisoare și ar fi sfîrșit prin a fi băgat la Corecție, unde viața era mai rea decît a unui ciîne. Exista însă o șansă la mie. Ajunse în Piața Teatrului. Ploua cu găleata și poliștii se ascunsceră sub glugile lor. Începu să suie pe strada São Bento, mergînd fără țintă. Coti pe São Pedro, traversă Piedade, o luă piepțiș pe Rosário, iar acum

stătea în Mercês, chiar în fața sediului central al poliției, privind ferestrele și mișcarea polițiștilor care intrau și ieșeau. Din când în când trecea câte un tramvai, făcând zgomot cu clopoțelul lui, luminând strada și așa luminată. Polițaiul prieten cu Don'Aninha spusese că Ogum era în sala deținuților, aruncat pe un dulap, în mijlocul altor obiecte confiscate în timpul raziilor prin casele de hoți. În sala aceea îi băgau pe arestați noaptea, înainte de a fi ascuțiți fie de delegat¹, fie de comisarul de serviciu, după care ori erau trimiși la pușcărie, ori aruncați în stradă. Aici, într-un colț, la început într-un dulap, care încet-încet s-a umplut, apoi lângă el sau chiar pe el erau așezate obiectele fără valoare confiscate în timpul raziilor. Planul lui Pedro era să petreacă noaptea – sau o parte a ei – în sala deținuților și să ia la plecare (dacă mai ieșea) statueta lui Ogum. Avea un mare avantaj: nu era cunoscut la poliție. Numai câțiva știau că el e stăpînul străzilor, deși toți – polițai sau procurori – doreau cu ardoare să-l captureze pe șeful Căpitanilor nisipului. Nu știau despre el decît că are tăietura aceea pe obraz – și Glonț își pipăi cicatricea. Dar îl credeau mai mare și erau convinși că e mulatru. Dacă descopereau că el este șeful Căpitanilor, poate că nici la Corecție nu mai ajungea. Foarte posibil să-l trimită direct la penitenciar! Iar din Școală mai reușești să fugi, dar de la închisoare nu-i așa ușor. În sfîrșit, fie ce-o fi... Și Glonț se duse pe Campo Grande. Dar acum nu mai mergea cu pasul lui nepăsător de golan. Umbla legănîndu-se ca un băiat de marinar, cu șapca trasă pe ochi din cauza ploii și cu gulerul de la haină (care trebuie să fi fost a unuia foarte solid) ridicat.

Polițaiul stătea sub un copac, încercînd să se apere

¹ *Delegat*: funcție în poliția braziliană.

de ploaie. Pedro făcu o mutră de puști speriat rău, iar cînd îi vorbi polițaiului, avea vocea unui ȋncîmîntat de furtuna ce se abătuse peste noaptea orașului.

— Nene polițistule...

Polițistul se întoarse:

— Ce-i, puștiule?

— Eu nu sînt de-aici. Sînt străin de oraș, stau în Mar Grande, am venit azi cu tata...

Polițaiul îl întrerupse:

— Și ce-i cu asta?

— N-am unde dormi. Voiam să vă rog să mă lăsați să dorm la poliție...

— Poliția nu-i hotel, piciule. Hai, circulă, circulă... — și-i făcu semn lui Pedro să o ia din loc.

Glonț încercă să mai spună ceva, dar polițistul îl amenință cu bastonul:

— Dormi în parc... Hai, cară-te!

Pedro plecă smiorcăindu-se. Polițistul rămase privind după el. Se oprise în stația de tramvai și aștepta. Din primul vagon n-a coborît nimeni, dar de la clasa a doua a sărit o pereche. Pedro s-a aruncat asupra femeii, bărbatul a văzut că voia să-i ia geanta și l-a prins de braț. Totul fusese atît de prost făcut, că dac-ar fi trecut pe-acolo vreun Căpitan al nisipului nu și-ar fi recunoscut nici în ruptul capului șeful. Polițistul, care urmărise scena, era deja lîngă ei.

— Vasăzică străin de-ăștia-mi erai, ai? Pungașule!

Și îl apucă pe Glonț de braț, trăgîndu-l după el. Copilul îl urma cu o mutrișoară pe jumătate speriată, pe jumătate zîmbitoare.

— Am făcut asta ca să mă luați...

— Hm!

— Zău! Tata e marinar, are șalupă în Mar Grande. Azi diminează m-a lăsat aici și n-a mai putut să se

întoarce să mă ia, din cauza furtunii. Acu' eu nu știu unde să dorm, v-am rugat să mă duceți la poliție. Dacă nu m-ați lăsat, m-am făcut c-o fur pe doamna numa' ca să mă luați... Acu' am unde dormi.

— Ai pentru mai multă vreme – replică polițistul.

Intrară în sediu. Polițistul străbătu un culoar și-l lăasă pe Pedro în sala deținuților. Aici mai erau vreo cinci-sase oameni. Polițaiul îi zise ironic:

— Acu' poți să dormi, băiete. Și cînd te-o chema comisarul, o să vedem cît o să dormi acilea...

Glonț nu i-a răspuns. Ceilalți deținuți nici nu se uitau la el, erau foarte ocupați să-l ia peste picior pe un pederast, poreclit Mariazinha. Într-un colț, Glonț a văzut dulapul. Statueta lui Ogum era alături, lîngă un coș de hîrtii. Pedro s-a îndreptat într-acolo, și-a scos haina și a pus-o peste statueta. Și, pe cînd ceilalți stăteau de vorbă, el l-a înfășurat pe Ogum – nu era mare, alte statuete erau uriașe față de asta – în haină și s-a așezat pe jos. A pus capul pe pachet și s-a prefăcut că doarme. Deținuții din acea noapte continuau să rîdă de pederast, toți, în afară de un bătrîn care tremura într-un colț. Pedro nu putea ști dacă de frig sau de frică. Auzea vocea unui negru tînăr care-l întreba pe Mariazinha:

— Cine ți-a scos dopu' prima oară?

— Ia mai lasă-mă... – răspunse pederastrul rîzînd.

— Nu, hai, spune, spune – îl îndemnă ceilalți.

— Ah! Leopoldo... Ah!

Bătrînul continua să tremure. Un golan cu fața suptă de frică îl zări și-i spuse Mariazinhoi:

— De ce nu te cuplezi cu moșu'?

Dar pederastrul făcu bot.

— Nu-mi plac moșii. Și-mai scutește-mă, că n-am chef de vorbă...

Acum un gardian se distra la ușă, iar cel cu fața suptă se-ntoarse către bătrîn, care se încovoie tot:

— Da' ție ți-ar fi plăcut, nu-i așa, unchiule?

— Eu sînt bătrîn... Eu n-am făcut nimic... - murmură moșul abia auzit. N-am făcut nimica, mă așteaptă fata mea...

Pedro, care stătea cu ochii închiși, ghici că bătrînul plîngea. Dar se prefăcu mai departe că doarme. Ogum îl ghiontea în ceafă. Arestații au continuat să glumească pe seama pederastului și a bătrînului, pînă cînd a venit un polițist și i s-a adresat bătrînului:

— Ei, moșule, hai...

— Eu n-am făcut nimica... - replica bătrînul. Mă așteaptă fiică-mea...

Și le vorbea tuturor, polițiști și arestați. Tremura așa de tare că pe toți i-a înduioșat, pînă și golanul cu fața suptă a lăsat capul în jos. Numai pederastul zîmbea.

Bătrînul nu s-a mai întors. După el a urmat pederastul. El a stat mai mult. Cel cu fața suptă a explicat că Mariazinha era de familie bună. Cu siguranță că au telefonat acasă, la ai lui, cerîndu-le să vină să-l ridice. Uneori, cînd lua mai multă cocaină, făcea scandal pe stradă și era adus de vreun polițist. Mariazinha s-a întors, dar numai ca să-și ia pălăria. L-a văzut pe Glonț dormind și a zis:

— Ia te uită ce puștan! E ca un îngerăș!

Pedro scuipă, fără să deschidă ochii:

— Șterge-o, fătălăule, înainte să-ți pocesc mutra...

Ceilalți au izbucnit în rîs și abia atunci l-au observat pe Pedro:

— Da' tu ce faci aici, șoarece de biserică?

— Nu te privește, maimuțoiule... - i-a întors-o Pedro celui cu fața suptă.

A rîs pînă și gardianul, spunîndu-le apoi povestea

lui Pedro. Dar negrul cel tânăr a fost chemat, iar ei au rămas tăcuți în așteptare. Știau că negrul tăiasc în noaptea aceea un om, la un bairam. Când s-a întors, avea mâinile vinete. Le-a explicat

— A spus c-o să fiu acuzat pentru rănire ușoară. Și mi-au dat două' de vergi...

N-a mai zis nimic, a căutat un colț și s-a așezat. Ceilalți au tăcut și ei. Intrau pe rînd în biroul comisarului. Unii erau puși în libertate, alții erau duși la închisoare, alții veneau plouați înapoi.

Furtuna încetase și venise dimineața. Pe Glonț l-au chemat ultimul. Pe Ogum l-a lăsat înfășurat în haină. Comisarul era un tânăr cu un inel cu rubin pe deget și cu trabucul în colțul gurii. Când Pedro a intrat însoțit de gardian, tocmai striga după o cafea. Băiatul s-a oprit în fața biroului. Gardianul a raportat:

— Țsta-i copilul cu furtul de pe Campo Grande.

Comisarul a făcut semn cu mîna.

— Vezi dacă mai vine cafeaua aia sau nu...

Gardianul s-a retras. Comisarul a citit raportul întocmit de polițistul care-l prinsese pe Glonț, apoi l-a privit:

— Ce ai de spus? Și să nu-mi vîi cu gogoși...

Pedro a povestit cu glas temător o istorie scurtă: că taică-su era meșter barcagiu în Mar Grande, că ieri dimineață venise cu șalupa și-l luase și pe el. Se-ntor-sese apoi după altă marfă și-l lăsase în oraș să se plimbe, fiindcă avea să vină încă o dată la Bahia și atunci avea să-l ia acasă. Dar, din cauza furtunii, taică-său nu mai făcuse al doilea drum și el, care nu cunoștea pe nimeni în oraș, rămăsese în ploaie, fără să aibă unde pune capul jos. L-a întrebat pe un om de pe stradă ce să facă, iar acesta a zis că la poliție ar putea găsi un adăpost. Atunci i-a cerut unui polițist să-l ducă la sediu, dar acesta n-a vrut și atunci el s-a

făcut că-i fură femeii geanta, numai ca să-l ia polițistul, să aibă și el unde dormi...

— Așa că n-am furat și n-am fugit... - termină el.

Comisarul, care-și sorbea cafeaua cu înghițituri mici, își zise: "Nu se poate ca un copil de vîrsta lui să inventeze o asemenea istorie..." Apoi, cum avea oarecari veleități literare, murmură: "Uite, asta-i o nuvelă formidabilă..." Și zîmbi, bine dispus

— Cum îl cheamă pe tatăl tău? - îl întreabă pe Pedro.

— Augusto Santos - răspunse copilul, dînd numele unui barcagiu din Mar Grande.

— Dacă ție mi-ai povestit e adevărat, o să-ți dau drumul. Dar dacă vrei să mă duci cu preșul, o să fie vai de tine...

Agită clopoțelul, chemînd gardianul. Pe dinăuntru, Pedro era încordat ca un arc. Polițistul veru, iar comisarul îl întreabă dacă aveau cumva un registru cu barcagii din Mar Grande care ancorau la cheiul piepi.

— Da, să trăiți, avem.

— Du-te și vezi dacă e vreunu' Augusto Santos și vino să-mi spui. Dar repede, că mi se termină tura!

Glonț privi la ceasul de pe perete: era cinci și jumătate dimineța. Gardianul a întîrziat cîteva minute, iar comisarul nu s-a mai ocupat de Pedro, care rămăsese în picioare lîngă birou. Doar cînd polițistul s-a întors și a zis:

— Da, domnule, este... A fost chiar azi la chei, dar a plecat imediat... - comisarul a făcut un semn cu mîna și a ordonat

— Pune-l în libertate pe puștiul ăsta.

Pedro a cerut să-și ia haina. Și-a strîns-o sub braț și nici nu se vedea că are o statueta înfășurată acolo. Au străbătut iar culoarul și gardianul l-a lăsat la ușă. Băiatul s-a îndreptat spre Largo dos Aflitos, a ocolit vechea

cazarmă și a apucat pe Gamboa de Cima. Acum o luase la fugă, dar auzi pași pe stradă. Parcă-l urmăreau. S-a uitat în spate. Scamatorul, João Babanul și Cotoi veneau în urma lui. I-a așteptat și i-a întrebat curios:

— Da' ce căutați pe-aici?

Scamatorul a clătinat din cap:

— Nu vezi că umblăm cu noaptea-n cap? Am venit să mirosim cum stă treaba, nu știam ce să facem și tocma' cînd am dat cu ochii de tine, ai și luat-o la picior...

Pedro a desfăcut haina și le-a arătat statueta lui Ogum. João rîdea bucuros:

— Cum i-ai păcălit?

Coborau strada în pantă, spălată de ploaie în timpul nopții. Pedro povestea aventura de la pușcărie. Cotoi întreabă:

— Și nu ți-a fost deloc, deloc frică?

La început, Glonț a vrut să spună că nu, dar apoi a mărturisit:

— Ca să spun drept, era groasă la fundu' meu...

Și a rîs de bucuria care încă se mai citea pe chipul lui João.

Acum cerul era albastru, fără nori, soarele strălucea, iar ei vedeau, din stradă, cum plecau șalupele de la cheiul pieței.

Dumnezeu a zîmbit ca un pui de negru

PRUNCUL era o tentajie din cale-afară de mare.

Parcă nici nu era o amiază de iarnă. Soarele lăsa să cadă peste străzi o strălucire mată. Căldura lui nu ardea, ci mîngîia ca o mînă de femeie. În grădina din apropiere florile explodau în culoare. Margarete și narcise, trandafiri și garoafe, dalii și violete. Peste stradă plutea un parfum subtil, pe care Aghiazmă îl simțea pătrunzîndu-i în nări și îmbătîndu-l. Mîncase, la ușa unor portughezi bogați, resturile unui prînz care fusese aproape un banchet. Slujnica îi adusese farfuria plină și spusese, privind străzile, soarele de iarnă, oamenii îmbrăcați în haine ușoare:

— O să fie o zi frumoasă.

Cuvintele astea l-au însoțit pe Aghiazmă pe stradă. O zi frumoasă, în care copilul se plimba fără griji, fluierînd o samba pe care o învățase de la Pescar, gîndindu-se la cuvintele părintelui José Pedro, care îi promisese să încerce totul pentru a-i obține un loc la seminar. Părintele îi spusese că toată acea frumusețe care învăluia pămîntul și oamenii era un dar al lui Dumnezeu și de aceea Lui trebuia să-i mulțumim. A-

ghiazmă privi cerul albastru unde trebuie să se fi aflat Dumnezeu și-i mulțumi cu un zîmbet, gîndindu-se că Dumnezeu era într-adevăr bun. Și gîndindu-se la El, s-a gîndit și la Căpitani. Furau, se băteau pe străzi, înjurau de sfinți, tăvăleau negresele pe plajă, cîteodată chiar răneau cu șişul oameni sau polițiști. Și totuși erau buni, se aveau ca frații. Dacă făceau toate relele alea era pentru că n-aveau o casă, nici tată, nici mamă, n-aveau mîncarea asigurată și dormeau într-o hardughie aproape fără acoperiș. Dacă n-ar face toate astea ar muri de foame, fiindcă rare erau casele care mai dădeau de mîncare ori te îmbrăcau. Și nici măcar orașul întreg n-ar fi reușit să le dea la toți. Aghiazmă se gîndi că erau condamnați să meargă în iad. Pedro Glonț nu credea în iad, nici Scamatorul, rîdeau amîndoi de el. João Babanul credca în Xangô, în Omolu, în zeii negri veniți din Africa. Pescarul, care era un bărbat viteaz și capoeirist fără pereche, credea și el în ei, dar îi punea într-o oală cu sfinții albi veniți din Europa. Părintele José Pedro zicea că zeii negri sînt superstiții, că era greșit să crezi în ei, dar că nu-i putea învinui pentru asta. Aghiazmă se întristă în splendoarea zilei. Oare chiar toți erau condamnați la iad? Iadul era un loc al focului veșnic, unde condamnații ardeau timp de o viață care nu se mai sfîrșea niciodată. Iar în iad erau chinuri necunoscute chiar la poliție, chiar la Școala de corecție. Aghiazmă văzuse cu cîteva zile în urmă un călugăr german care descria infernul într-o predică, la Igreja da Piedade. Pe bănci, bărbații și femeile primeau cuvintele de foc ca pe niște biciuri. Călugărul se înroșise și de pe fața lui curgea sudoarea. Avea o limbă ascuțită și cu ea făcea infernul încă și mai groaznic, flăcările ardeau trupuri ce fuseseră frumoase pe pămînt și se dedaseră iubirii, mîini ce fuseseră iuți și se deda-

seră furtului sau mînuirii pumnalului. Dumnezeu din predica acelui călugăr era justițiar și răzbunător, nu era Dumnezeu senin al părintelui José Pedro. Apoi, lui Aghiazmă i s-a explicat că Dumnezeu era suprema bunătate, dar și suprema dreptate. Iar Aghiazmă și-a învăluit iubirea de Dumnezeu într-o mantie de frică de Dumnezeu, așa că acum trăia între cele două sentimente. Viața lui era o viață nefericită de copil părăsit și de aceea trebuia să fie o viață de păcate, de furturi aproape zilnice, de minciuni pe la ușile caselor bogate. De-asta acum, în splendoarea zilei, Aghiazmă privește cerul cu ochii umbriți de teamă, cerînd iertare Domnului atît de bun (dar și atît de drept...), pentru păcatele lui și ale Căpitanilor nisipului. Chiar dacă ei n-aveau nici o vină. Vina era a vieții. Așa spunea părintele José Pedro, și făcea totul ca să le mai îndulcească viața, fiindcă știa că era singura cale pentru ca ei să aibă o existență mai curată. Totuși, într-o seară, cînd era și João de Adão și era și preotul, docherul spusese că vina era a societății rău alcătuite, a bogaților... Că dacă n-o să se schimbe ceva, copiii n-or să poată deveni oameni de treabă. Și mai spusese că părintele nu putea face nimic pentru ei, pentru că nu-l lăsau bogații. Preotul s-a întristat atunci, iar cînd Aghiazmă a venit să-l consoleze, spunîndu-i că el nu înțelesese ce voia să spună João de Adão, José Pedro răspunsese, cu figura lui ascetică și gînditoare:

— Uneori ajung să cred că are dreptate, că toate astea-s strîmbe. Dar Dumnezeu e bun și va ști să găsească leacul...

Preotul credea că Dumnezeu va ști să-i ierte și voia să-i ajute. Dar nu găsea calea, ci numai bariere înaintea-i, fiindcă toți voiau să-i trateze pe Căpitanii nisipului fie ca pe niște criminali, fie ca pe niște copii asemenea

celor crescuți într-un cămin, de o familie. De asta era uneori cuprins de disperare și avea momente cînd nu mai știa încotro s-o apuce. Dar trăgea nădejde că bunul Dumnezeu avea să-l lumineze într-o zi și pînă atunci era alături de copii, reușind uneori să preîntîmpine faptele lor necinstite. El a fost cel care a contribuit, în cea mai mare măsură, la eradicarea pederastiei din grup. Și asta a fost una din cele mai importante experiențe ale sale, care i-a arătat cum să acționeze, cum să-i trateze pe Căpitanii nisipului. Cît timp le-a spus că trebuia să înceteze să mai facă așa ceva, fiindcă era păcat, că era un lucru urît și imoral, copiii rîdeau pe la spatele lui și continuau să se culce cu cei mai mici și cu cei mai frumoși. Dar în ziua cînd părintele, de data asta ajutat de Pescar, le-a spus că era o treabă nedemnă de bărbați, că făcea din bărbat femeie, ba chiar mai rău ca o femeie, Pedro Glonț a luat măsuri violente, expulzîndu-i pe pasivi din grup. Și oricît a încercat părintele să-l înduplece, nu l-a putut scoate dintr-ale lui.

— Dacă se întorc ei se întoarce și porcăria, părinte.

Într-un fel, Glonț extirpase pederastia la Căpitani așa cum medicul extirpă apendicele dureros din trupul unui om.

Cel mai greu îi era părintelui José Pedro să împace lucrurile. Dar încerca, și uneori zîmbea satisfăcut de rezultate. Afară de cazul cînd João de Adão rîdea de el, susținînd că numai revoluția ar reuși așa ceva. Acolo sus, în orașul de pe coline, bogații - bărbați și femei - ar fi vrut să-i vadă pe Căpitanii nisipului la pușcărie sau la Corecție, mai rea ca toate pușcăriile. Acolo jos, la docuri, João de Adão voia să se sfîrșească odată pentru totdeauna cu bogații, să fie toți egali, copiii să meargă la școală. Iar preotul voia să li se dea copiilor

casă, școală, afecțiune și confort fără revoluție, fără să se termine cu bogații. Dar peste tot se lovea de un zid. Ca un răătăcit, îi cerea lui Dumnezeu să-l lumineze. Și vedea îngrozit că ori de câte ori se gîndea la asta, îi dădea, fără voia lui, dreptate lui João de Adão. Atunci se înfricoșa, fiindcă nu așa-l învățaseră, și se ruga ore întregi, așteptînd lumina de la Dumnezeu.

Aghiazmă era cea mai mare cucerire a părintelui José Pedro printre Căpitanii nisipului. Avusese faima unuia dintre cei mai răi, se povestea despre el că odată îi pusese șişul la beregată unui copil care nu voia să-i dea bani și începuse să-l înfigă încet, fără să tremure, pînă ce sîngele fişnise și celălalt îi dăduse tot ce-i cerea. Mai povesteau că altădată l-a tăiat pe mulatrul Chico Piele fiindcă tortura o pisică ce se aventurase în magazie fugărind doi șoareci. Dar din ziua în care părintele José Pedro a început să vorbească de Dumnezeu, de cer, de Hristos, de bunătate și credință, Aghiazmă a început să se schimbe. Îl chema Dumnezeu și el îi auzea chemarea chiar acolo, în viziuna lor. Îl vedea pe Dumnezeu în vis și-l auzise chemarea despre care vorbea părintele José Pedro. Așa s-a întors cu totul către Dumnezeu, îi asculta cuvîntul și se ruga la icoanele pe care i le dăduse preotul. În prima zi și-au bătut joc de el. L-a pocnit pe unul mai mic, iar ceilalți au tăcut. Dar a doua zi părintele i-a spus că trebuie să suferi pentru Dumnezeu și atunci Aghiazmă i-a dat șişul lui puștiului pe care-l plesnise. Și n-a mai bătut pe nimeni, evita certurile și dacă n-a încetat să fure a fost pentru că asta era mijlocul lor de trai, altul n-aveau. Copilul auzea chemarea Domnului ore-n șir în magazie, dormea pe dușumeaua goală, se ruga pînă cînd îl doboră somnul, fugea de negresele care-și ofereau iubirea pe nisipul fierbinte al plajei. Îl iubea, în schimb, pe Dum-

nezeul-Cel-Bun și suferea ca să-l plătească patimile de pe pământ. Pe urmă a venit revelația Dumnezeului-Celui-Drept (care pentru Aghiazmă era un fel de Dumnezeu-Cel-Răzbunător) și teama i-a invadat sufletul, amestecându-se cu iubirea pentru Dumnezeu. Rugile îi deveniseră mai lungi, frica de înfern se contopea cu frumusețea Lui. Ținea post zile în șir și chipul îi devenise palid ca al unui sihastru. Avea o privire de mistic și dorea să-l întâlnească pe Dumnezeu în vise. De aceea își ferea ochii de șoldurile și sînii negreselor care mergeau ca dansînd pe străzile sărace ale orașului. Speranța lui era să ajungă într-o bună zi slujitor al lui Dumnezeu, să trăiască numai în contemplarea Lui, numai pentru El. Bunătatea Lui îl făcea să spere că va reuși odată și odată. Teamă de Dumnezeul-Cel-Răzbunător pe păcatele omenești îl aduce însă la disperare. Și tocmai această iubire și această teamă îl fac pe Aghiazmă să stea nehotărît în fața vitrinei, în amiaza aceasta plină de frumusețe. Soarele e alb și limpede, florilor le-au plesnit bobocii, peste tot plutește pacea. Dar cel mai frumos lucru dintre toate este chipul Fecioarei cu pruncul, așezată pe raftul acelei prăvălii cu o singură intrare. În vitrină, tablouri cu sfinți, cărți de rugăciune ferecate în argint, tiare de aur, relicvarii de argint. Dar înăuntru, chiar lîngă ușă, Sfînta Fecioară întinde Pruncul către Aghiazmă. Băiatul se gîndește că Maria i-L încredințează pe Dumnezeu, pe Dumnezeul-Pruncul, dezbrăcat, sărac ca și el. Sculptorul L-a făcut pe Prunc slab, iar pe Fecioară tristă din cauza slăbiciunii Pruncului ei, arătîndu-L oamenilor grași și cu parale. De asta nu se vindea sculptura asta micuță. Pruncul, în toate iccanele și statuile, e totdeauna rotofei, cu aer de copil avut, un Dumnezeu bogat. Țsta-i un Dumnezeu sărac, un copil amărît, ca Aghiazmă,

ba, mai degrabă, ca noii veniți în grup, ca bebelușul de câteva luni părăsit în stradă, fiindcă maică-sa avuse-se o criză și murise cu el în brațe, iar João Babanul îl adusese în magazie. L-au ținut acolo pînă seara (copiii veneau și se uitau, rîzînd de Scamatot și de Baban, care erau ocupați să-i dea lapte și apă bebelușului), cînd a venit mama-de-sfînt Don' Aninha și l-a luat cu ea, strîngîndu-l la piept. Atîta doar că acela era un prunc negru, iar acesta-i un prunc alb. În rest, asemenea-i perfectă. Are și buza lăsată în jos, a plîns. Pruncul cel slăbuț și sărac din brațele Fecioarei. Iar Ea i-L oferă lui Aghiazmă, mîngîierilor lui, iubirii lui. Ziua e frumoasă, soarele blînd, florile îmbobocesc, dar Pruncului îi este foame și frig. O să-L ducă la magazia Căpitanilor nisipului. O să se roage pentru El, o să-L îngrijească, o să-L hrănească cu iubirea lui. Nu vedeți, că, spre deosebire de toate celelalte icoane și statui, Fecioara nu-L strînge în brațe, ci Îl oferă iubirii lui Aghiazmă? Aghiazmă face un pas. În magazin, doar o domnișoară așteaptă clienții, dîndu-și cu ruj pe buze. E floare la ureche să iei Pruncul. Aghiazmă mai face un pas, dar frica de Dumnezeu îl cotopește. Rămîne așa, gînditor.

Îi jurase lui Dumnezeu, în frica de El, că n-o să fure decît ca să mănînce sau dacă așa stabileau legile grupului, dacă i-o cerea Pedro Glonț. Fiindcă Aghiazmă se gîndea că încălcarea legilor (niciodată scrise, dar scrijelite în conștiința fiecărui Căpitan al nisipului) era tot un păcat. Iar acum voia să fure numai ca să-L ia pe Prunc cu sine, să-L hrănească cu dragostea lui. Era un păcat, n-o făcea nici de foame, nici ca să asculte de legile grupului.

Acum voia să fure doar ca să-L ia pe Prunc cu sine, să-L hrănească cu dragostea lui. Dumnezeu era drept și avea să pedepsească, avea să-l trimită în focul in-

fernului. Carnea o să-i ardă, mâinile lui care au furat Pruncul or să fie pîrjolate de foc o veşnicie. Pruncul era al proprietarului prăvăliei.

Dar proprietarul avea atîția Prunci, toți grași și frumoși, nu avea să-i lipsească unul singur, și acela slab și înfrigorat! Ceilalți aveau burtica învelită cu scutece scumpe și fine, totdeauna albastre. Acesta era gol complet, îi era frig la burtică, era slab, n-avusese parte nici măcar de dragostea sculptorului. Iar Fecioara i-L oferea lui Aghiazmă, nu-L strîngea în brațe pe Prunc... Proprietarul prăvăliei avea atîția Prunci... Ce-i mai trebuia și asta? Poate nici nu i-ar păsa, poate chiar ar rîde. Cînd ar afla că i-au furat Pruncul pe care nîciodată nu reuşise să-l vîndă, pe care Fecioara nu-L strîngea în brațe și în fața căruia bătrînele credincioase venite la cumpărături ziceau scîrbite:

— Țsta nu... E așa de urît; Doamne, iartă-mă... Și pe deasupra, nici Fecioara nu-L strînge în brațe, îl ține doar așa... Cade pe jos și gata. Nu, Țsta nu...

Așa că Pruncul rămînea, mai departe, nevîndut. Maria Îl oferea iubirii trecătorilor, dar nimeni nu-l voia. Bătrînele bisericoase nu-L voiau, cumpărau doar Prunci încălțați în sandale aurite, cu coroană de aur pe frunte. Numai Aghiazmă văzuse că Pruncului Îi era foame, și sete, și frig și voise să-L ia. Dar el nu avea bani și nici nu-i stătea în obicei să cumpere. Putea să-L ia cu el, să-L dea de mîncare, de băut, să-L îmbrace, totul numai din iubirea lui pentru Dumnezeu. Dar dacă o făcea, Dumnezeu l-ar fi pedepsit, focul infernului l-ar fi mistuit, veşnic i-ar fi pîrjolit mîna cu care ar fi luat Pruncul, fruntea sub care s-a născut gîndul. Fiindcă Aghiazmă își amintise că păcătuias și cu gîndul. Era de ajuns să te gîndești – și păcătuias. Călugărul neamț spusese că de multe ori păcătuias și nici nu știai, fiindcă păcătuias

cu gândul. Aghiazmă păcătuia, simțea că păcătuiește, fi era frică de Dumnezeu, așa că o luă la goană. Dar nu fugi prea mult, se opri la colț, nu putea să se rupă de imaginea Pruncului. Privi la alte vitrine, așa nu păcătuia. Își băgă mîinile în buzunar (or să se usuce...), se gîndi la altceva. Dar acum oamenii își terminaseră pauza de prînz și se întorceau la lucru. Și un gînd îl străfulgeră: or să vină și ceilalți vînzători și atunci n-ar mai fi putut lua Pruncul. Ar fi fost imposibil... Aghiazmă se întoarce în fața magazinului de obiecte religioase.

Uite Pruncul: iar Fecioara i-L oferă. Se auzi bătînd ora unu. În curînd or să apară și ceilalți vînzători. Cîți or fi? Și unul dac-ar fi fost, magazinul era așa de mic, că ar fi fost imposibil... Parcă i-ar fi vorbit Fecioara. Parcă-i spune că dacă nu-L ia acum n-o să-L mai poată lua niciodată, parcă așa-i spune, cu gura Ei. Da, sigur c-a fost Ea, fiindcă imediat a făcut-o pe domnișoară să intre după perdeaua din fundul magazinului și să lase singură statuia. Da, fără îndoială, Fecioara a fost, acum îi întinde Pruncul și-l invită cu glas blînd:

— Ia-l și ai grijă de el... Îngrijește-l...

Aghiazmă mai face un păs. Vede infernul, pedeapsa lui Dumnezeu, mîinile și fruntea pîrjolite veșnic. Dar își scutură trupul, ca pentru a alunga o vedenie, primește Pruncul din brațele Fecioarei și-L strînge la piept, dispărînd în stradă.

Nu privește Pruncul. Dar simte că acum, strîns la pieptul lui, Pruncul zîmbește, nu-l mai este foame, nu-l mai este sete, nu-l mai este frig. Pruncul zîmbește la fel ca negrișorul de cîteva luni cînd s-a văzut în magazie și cînd João Babanul îi dădea lapte cu lingura, cu mîinile lui mari, în timp ce Scamatorul îl sprijinea, încălzindu-l la piept. Așa zîmbea și Pruncul ăsta.

Familia

CEL CARE i-a spus lui Glonț că în casa aceea din Grața era la aurăraie ceva de speriat a fost Huzur. Stăpînul părea colecționar, Huzur îl auzise pe un borfaș spunînd că aveau acolo o cameră ticsită cu obiecte de aur și argint care, vîndute celor ce cumpărau chestii de furat, puteau aduce o avere. Seara, Pedro s-a dus cu Huzur să vadă casa. Era o clădire modernă și elegantă, cu grădină în față, garaj în fund, reședință spațioasă de om avut. Huzur scuipă printre dinți, desenînd o floare pe trotuar, apoi zise:

— Și cînd te gîndești că-n harabaua asta stau numă' doi boșorogi...

— Las' că-i bine - răspunse Glonț.

O slujnică deschise ușa din față și ieși în grădină. Pe holul deschis vederii zăriră tablouri pe pereți și statuete pe măsuțe. Pedro rîse:

— Dacă vede Scamatorul, înnebunește... N-am mai văzut atîta morman de cărți și de picturi.

— O să facă o pictură și cu mine, uite-așa de mare... Și Huzur își arată cu un gest larg dorința.

Glonț mai privi o dată casa și se apropie cîțiva pași de grădină, fluierînd. Slujnica se aplecase să culeagă

flori și i se vedeau sînii albi în decolteu. Glonț era numai ochi. Erau albi și se terminau cu sfîrcuri roz. Huzur suspină alături:

— Ce lăptărie, Gloanțe...

— Tacă-ți fleanca!

Dar slujnica îi zărise și se uita la ei parcă întrebîndu-i ce doresc. Glonț își scoase șapca și ceru:

— Vreți să ne dați o cană cu apă, vă rugăm? Soarele ăsta ne-a topit...

Și zîmbea, ștergîndu-și cu dosul palmei fruntea șiroind de sudoare. Era roșu ca racul, pletele blonde îi intrau în ochi, iar slujnica îl privi cu simpatie. Alături, Huzur trăgea dintr-un chiștoc, cu un picior pe postamentul de piatră al grilajului. Fata îi spuse cu dispreț:

— Ia piciorul de-acolo...

Apoi îi zîmbi lui Pedro:

— Uite-acuma vin cu apa...

Se întoarse cu două pahare cum nu mai văzuseră în viața lor, așa erau de frumoase. Au băut apa și Glonț a spus:

— Foarte mulțumesc... - Și apoi încet: - frumusețe.

Slujnica îi răspunse tot încet:

— Puști obraznic...

— La ce oră ieși?

— Ia-ți gîndul! Am prieten. M-așteaptă diseară la nouă la colțul străzii...

— Atunci eu o să fiu vizavi...

Au plecat. Huzur își fuma chiștocul, făcîndu-și vînt cu clopul pe care-l purta mereu în creștet.

Pedro se făli:

— Sînt chiar simpatic. Am băgat-o-n cofă pe typesă... Celălalt scuipă iarăși printre dinți:

— Mai ales cu pletele astea de muiere, pline de păduchi...

Glonț rîse, arătîndu-i pumnul:

— Lasă oftica, măscăriciule...

Huzur schimbă vorba:

— Și aurăria?

— Mai întîi se apucă de treabă Șchiopu'... Mîine o să-ncerce să intre în casă și să stea cîteva zile pe aici. După ce află pe unde-s bucățile alea mai babane, venim noi, cinci-șase, și adunăm toată aurăria...

— Și tu? Pierzi bucățica?

— Bucățica? Ba o halesc chiar azi... La nouă sînt în colț...

Se întoarce și privi casa. Slujnica se zărea la poartă, iar Pedro fi făcu un semn cu mîna. Ea-i răspunse, iar Huzur scuipă:

— Așa noroc porcesc, n-am mai văzut...

A doua zi, pe la unsprezece dimineata, Șchiopul apăru în fața casei. Cînd a sunat, cu siguranță că slujnica încă se înai gîndea la noaptea petrecută cu Glonț, pentru că nu a auzit clopoțelul. Băiatul a sunat din nou și la fereastra unei încăperi de la primul cat a apărut capul încărunțit al unei femei, care văzîndu-l pe Șchiop a făcut ochii mari:

— Ce-i, copile?

— Doamnă, sînt un biet orfan...

Doamna i-a făcut semn să aștepte și în două minute era la poartă, fără să mai asculte scuzele slujnicei:

— Spune, dragule – și măsura cu privirea zdrențele Șchiopului.

— Doamnă, eu nu am tată, și acum cîteva zile Cel-de-Sus a chemat-o la El și pe mama.

Arată spre o bentiță neagră de pe mîneacă, făcută din panglica de la pălăria cea nouă a Cotoiului, care se făcuse foc pentru asta.

— Nu mai am pe nimeni pe lume și sînt suferind, nu pot munci prea mult, de două zile n-am mîncat nimica și n-am unde dormi...

Părea că o să izbucnească în plîns. Doamna îl asculta foarte impresionată:

— Ești suferind, dragule?

Băiatul își arată piciorul schiop și făcu doi pași, forțînd defectul. Ea îl privea cu milă:

— De ce a murit mamă-ta?

— Nu prea știu. A lovit-o o boală, o fierbințea'ă mare, s-a dus în cinci zile. Și m-a lăsat singur pe lume... Dacăș putea munci m-aș aranja. Da' cu betșugu' ăsta, poate doar într-o casă de oameni cumsecade... Dumnezeuastră nu vă trebuie un băiat să se ducă la cumpărături, să v-ajute prin casă? Vă rog, doamnă...

Și, cum vedea că ea încă mai șovăie, Șchiopul adăugă cinic, suspinînd:

— Dacă vream, mă duccam la Căpitanii nisipului. Da' io nu-s dintr-ăștia, vreau să muncesc. Numai că nu pot face o muncă prea grea. Sînt un biet orfan, mi-e foame...

Dar doamna nu era nehtărăită. Era gînditoare, își amintea de fiul ei, care murise la vîrsta băiatului ăstuia și, murind, ucisese toată bucuria ei și pe a soțului. El tot mai avea colecțiile lui de artă, dar ei nu-i mai rămăsese decît amintirea celui băiat care o părăsise atît de devreme. De asta îl privea pe Șchiop cu afecțiune, așa zdrențaros cum era, și cînd vorbe, vocea ei era plină de dulceață, parcă mîjise puțină bucurie în ea, iar asta o sperie pe servitoare:

— Intră, fiule. Vino, că-ți găsesc eu ceva de făcut.

Puse mîna fină și aristocratică, pe care strălucea un singur inel, pe creștetul murdar al băiatului și-i spuse slujnicei:

— Maria José, pregătește camera de deasupra garajului pentru copilul ăsta. Arată-i baia și dă-i un halat de-al lui Raul, pe urmă hrănește-l...

— Înainte de a pregăti prînzul, dona Ester?

— Da, înainte. N-a mîncat de două zile, sărăcuțul.

Șchiopul nu zicea nimic, doar cu dosul palmei își ștergea două lacrimi prefăcute.

— Nu plînge... - îi spuse doamna, mîngîindu-i chipul de copil.

— Sînteți așa de bună... Dumnezeu să vă răsplătească...

Apoi l-a întrebat cum îl cheamă, iar el dădu drumul primului nume care-i trecu prin minte:

— Augusto...

Și pentru că-și repeta în gînd numele, ca să nu-l uite, n-a observat emoția doamnei, care murmură:

— Augusto, același nume...

Și spuse cu voce tare, fiindcă acum Șchiopul îi privea chipul emoționat:

— Și pe fiul meu tot Augusto îl chema... A murit cînd era așa, de vîrsta ta... dar intră, fiule, mergi să te speli și să mînci.

Dona Ester îl însoți, tulburată, Văzu că servitoarea i-a aranjat baia, i-a dat un prosop și s-a îndreptat spre camera de deasupra garajului ca să facă ordine (șoferul plecase, iar camera rămăsese goală). Dona Ester se apropie și-i spuse Șchiopului, care se oprise în ușa băii:

— Aruncă hainele astea. O să-ți aducă Maria José altele...

Șchiopul privi în urma doamnei și era furios, dar nu știa dacă pe ea sau pe el însuși.

Dona Ester se așezase în fața măsuței de toaletă și rămăsese cu privirea pierdută - cine ar fi văzut-o ar

fi zis că privește cerul în depărtare. Dar ea nu se uita la minic, nu vedea nimic. Privea, dar în sine, își privea amintirile de atîția ani îngropate, privea băiatul de vîrsta Șchiopului, îmbrăcat în marinar, fugind prin grădina altei case, din care se mutaseră după moartea lui. Era un copil plin de viață, vesel, îi plăcea să rîdă și să zburde. Cînd obosea să tot fugărească pisica, să se cațere prin pomii din grădină, să se joace cu mîngea și cu cîinele lup care i-o aducea, venea și-și trecea brațele pe după gîtul donei Ester, o săruta pe obraz și se așeza lîngă ea să se uite pe cărți cu poze, învățînd să citească și să deseneze litere colțuroase. Ca să-l aibă mai mult lîngă ei, dona Ester și soțul ei hotărîseră să-l învețe abecedarul acasă. Într-o zi - și ochii donei Ester se umplură de lacrimi - a venit febra. Apoi micul sicriu a ieșit pe ușă și ea-l privea cu ochi înspăimîntați, nu putea înțelege că fiul ei murise. Un portret mărit încă se mai găsea în camera lui, dar era tot timpul acoperit cu un vâl, fiindcă ei nu-i plăcea să-i revadă chipul, ca să nu-și reînnoiască durerea. Iar hainele toate erau încuiate într-un cufăr, niciodată nu mai umblaseră la ele. Numai că astăzi, dona Ester scoate cheia din caseta cu bijuterii. Și, cu mișcări lente, foarte lente, se îndreaptă spre cufăr. Împinge un scaun și se așază. Ridică, cu mîini tremurînde, capacul. Privește pantalonii și bluzele, costurnul de marinar, pijamalele și cămășuțele cu care dormea. Strînge costurnul de marinar la piept, ca și cum și-ar fi îmbrățișat copilul. Și izbucnește în plîns.

Acum, un copil sărac și orfan venise să-i bată la ușă. După ce-i murise fiul nu mai voise altul, nu-i plăcea nici măcar să vadă sau să se joace cu copiii, ca să nu răscolească amintirile. Numai că venise acesta, sărac și orfan, suferind și trist, care spunea că-l cheamă Au-

gusto, ca pe fiul ei, și-i ceruse pîine, adăpost și afecțiune. De asta avusese curajul să deschidă cufărul în care păstra hainele purtate odinioară de băiatul ei. De asta alesese costumul de marinar, cel care-i plăcuse lui cel mai mult. Fiindcă donei Ester i se întorsese fiul, sub chipul acestui băiat zdrențaros și schilod, fără tată, fără mamă. I se întorsese puiul, iar lacrimile nu-i mai erau de durere. Se întorsese, gălbejit și înfometat, cu un picior mai scurt și îmbrăcat în zdrențe. Dar curînd va fi același Augusto, vesel și fericit, din anii care au trecut, și iar va veni să-și treacă brațele pe după gîtul ei și va citi literele mari din abecedar.

Dona Ester se ridică. Ia cu sine costumul de marinar, costumul în care Șchiopul va mîncea cel mai bun prînz din viața lui.

Nici dacă ar fi fost făcut pentru el nu i-ar fi stat așa de bine. Îi venea perfect – și cînd s-a privit în oglinda din sufragerie, mai că nu s-a recunoscut. Era curat, slujnica îi dăduse cu briantină și cu parfum. Costumul de marinar era o frumusețe. Șchiopul se privea în oglindă. Își trecu mîna prin păr, își netezi hainele și zîmbi, gîndindu-se la Cotoi. Ce n-ar fi dat să-l vadă așa de elegant! Avea și pantofi noi, dar adevărul e că nu-i plăceau, fiindcă aveau fundiță și păreau pantofi de femeie. I se părea caraghios să fii îmbrăcat marinar și cu pantofi de femeie. Se duse în grădină – voia să fumeze, niciodată nu renunțase la obiceiul de a trage un fum-două după prînz. Cîteodată nu exista nici un fel de prînz, dar totdeauna avea un chiștoc de țigară sau de trabuc. Acum trebuia să fie cu ochii-n patru, nu putea fuma decît pe ascuns. Dacă l-ar fi dus la bucătărie, laolaltă cu servitorimea, cum îl lăsau în celelalte case în care pătrunsese ca să pregătească furtul,

ar fi putut să fumeze, să vorbească redusă limbă a Căpitanilor nisipului. Dar acum îl spălaseră, îl îmbrăcaseră și-i dăduseră cu briantină și parfum. Unde mai pui că îi dăduseră să mănânce în sufragerie! Iar doamna, în timpul ăsta, stătuse de vorbă cu el de parcă ar fi fost un copil bine crescut. Acum îl trimiseseră la joacă, în grădină, unde motanul cel galben, Berloque, se încălzea la soare. Șchiopul se așază pe o bancă și scoate pachetul de țigări ieftine. Când și-a schimbat hainele n-a uitat de țigări. Își aprinde o țigară și savurează fumul, gândindu-se la noua lui viață. De câte ori nu făcuse treaba asta: să pătrundă într-o casă sub chipul unui copil sărac, orfan și suferind și să stea atât cât să facă o recunoaștere completă a locului unde se păstrau obiectele de valoare, a ieșirilor în caz de urgență... Apoi veneau Căpitanii nisipului și călcau casa într-o noapte, luau tot ce era de luat și în magazie Șchiopul se simțea cuprins de o mare bucurie, bucuria răzbunării. Pentru că în acele case îl primeau, îi dădeau să mănânce și-l adăposteau parcă dintr-o obligație supărătoare. Stăpînii îl evitau, îl lăsau în murdăria lui, niciodată nu aveau o vorbă bună pentru el. Îl priveau de parcă l-ar fi întrebat cînd are de gînd să plece. Și de multe ori, stăpîna, care îl primise înmuiată de povestea lui, spusă printre suspine, dădea senine vădite de regret. Îl primeau din cauza remușcărilor. Fiindcă, își spunea Șchiopul, erau cu toții vinovați de situația copiilor săraci. Și-i ura pe toți, cu o ură adîncă. Cea mai mare și aproape singura lui bucurie era să calculeze disperarea și furia neputincioasă a acelor familii după furt, la gîndul că puștiul cel înfometat căruia îi dăduseră de mîncare venise în recunoaștere și le arăta-se altor copii înfomețați unde erau obiectele de valoare. Dar acum totul era altfel... De data asta nu-l lăsaseră

la bucătărie, cu sărăntocii de teapa lui, nu-l lăsaseră să doarmă sub șopron. Îi dăduseră haine, o cameră, mâncare în sufragerie. Era ca un oaspete drag. Și fumîndu-și țigara pe ascuns (chiar se întrebă: oare de ce s-o fi ascuns ca să fumeze?), Șchiopul se tot gîndește și nu înțelege. Nu înțelege nimic din tot ce se petrece cu el. Stă așa, încruntat și își amintește de zilele de la poliție, de bătaia pe care a înghițit-o, de coșmarurile care n-au încetat nici o clipă. Și deodată îl cuprinde frica: nu cumva, în casa asta, să fie buni cu el! Da, asta era, nu cumva să fie buni! Nu știe de ce, dar îi e frică. Și se ridică, iese din ascunzătoare și merge drept sub geamul doamnei. Așa or să vadă că-i un copil pierdut, rău, că nu merită nici cameră, nici haine noi, nici mâncare în sufragerie. Așa or să-l trimită la bucătărie, iar el își va putea duce mai departe răzburarea, își va putea păstra ura în suflet. Fiindcă dacă-i dispăre ura el o să moară, n-o să mai aibă nici un motiv să trăiască. Prin fața ochilor îi trece imaginea bărbatului cu vestă, uitîndu-se la poliștii care-l zvîntă în bătaie rîzînd brutal. Asta o să-l împiedice totdeauna să vadă chipul bun al doinei Ester, gestul protector al părintelui José Pedro, solidaritatea mușchilor greviști ai lui João de Adão. Va fi singur – și ura lui îi cuprinde pe toți, albi și negri, bărbați și femei, săraci și bogați. De asta se teme, nu cumva să fie buni cu el.

Spre seară, stăpînul casei, Rauí, a venit de la birou. Era avocat de renume, se îmbogățise prin profesie, era și profesor la Facultatea de drept, dar înainte de toate era colecționar. Avea o adevărată galerie de tablouri, monede antice, opere de artă rare. Șchiopul le-a văzut de cum a intrat. Tocmai se uita pe o carte pentru copii și rîdea singur de elefantul prostănac pe care-l înșelase

maimuța. Raul nu l-a văzut. A suit scările, dar imediat a venit slujnica și l-a chemat, conducându-l în camera donei Ester. Raul era numai în cămașă, fuma și se uita la copil cu un zîmbet amuzat, fiindcă Șchiopul rămăsese în ușă, cu o mutră cam stingheră.

— Intră...

El intră șchiopătînd parcă mai tare, fără să știe unde să-și țină mîinile. Dona Ester i-a vorbit cu blîndețe:

— Așază-te, băiete, nu-ți fie frică...

Șchiopul se așază pe marginea unui fotoliu și rămase în așteptare. Avocatul îl studia, îi privea chipul, dar o făcea cu simpatie, iar el își pregăti răspunsurile la inevitabilele întrebări. Povesti iarăși istoria inventată de dimineață, dar cînd începu să verse la lacrimi, avocatul îi ceru să se oprească și se ridică, îndreptîndu-se spre fereastră. Șchiopul înțelege că era emoționat, iar rezultatul "artei" lui îl umplu de mîndrie. Zîmbi în sinea lui. Dar acum avocatul se apropiase de dona Ester și o sărutase pe creștet, apoi pe buze. Băiatul lăsă ochii-n jos. Raul veni la el și-i puse mîna pe umăr:

— Lasă, că acum n-o să mai rabzi de foame. Du-te, du-te să te joci, să te uiți pe cărți. Diseară mergem la cinema. Îți place să mergi la cinema?

— Da, domnule, îmi place.

Avocatul îi făcu semn că poate pleca. Șchiopul ieși, dar avu timp să-l vadă pe Raul apropiindu-se de dona Ester și spunîndu-i:

— Ești o sfîntă. O să facem om din el...

Era pe la asfințit, luminile se aprindeau, iar Șchiopul se gîndi că la ora asta Căpitanii nisipului băteau străzile în căutare de mîncare.

Păcat că la cinema n-a putut striga atunci cînd băiatul cel bun l-a pocnit pe cel rău, cum făcea ori de cîte ori reușea să pătrundă la galeria de la Olîmpia sau în

cinematograful din Itapagipe. Aici, la Guarani, în luxul fotoliilor comode, trebuise să vadă filmul în liniște, dar cînd nu s-a mai putut abține, tot i-a tras un fluierat. Raul s-a-ntors spre el. Zîmbea, e-adevărat, dar i-a făcut semn să nu mai fluiera.

Apoi l-au dus să mănînce înghețată la un bar din apropiere. În timp ce o savura, se gîndea ce prostie era să facă: cînd avocatul l-a întrebat ce voia, i-a stat pe limbă să ceară o bere rece, dar și-a dat seama la timp și a cerut o înghețată.

În mașină, avocatul s-a așezat la volan, iar Șchiopul în spate, cu dona Ester, care discuta cu el. Conversația era un lucru tare greu pentru Șchiop, tot timpul trebuia să-și controleze cuvintele, care după ce că nu erau multe, mai puteau fi și deocheate... Dona Ester îl întreba despre mama lui, iar el răspundea cum putea, făcînd un mare efort să țină minte detaliile inventate, să nu se contrazică mai tîrziu. În sfîrșit, au ajuns la casa din Graça și dona Ester l-a condus în camera de deasupra garajului:

- Nu ți-e frică să dormi singur?
 - Nu, doamnă...
 - Aici o să stai numai o zi, două. Pe urmă te duc în camera lui Augusto...
 - Nu-i nevoie, dona Ester, aici e foarte bine.
- Ea se apropie de el și-l sărută pe obraz:
- Noapte bună, copilul meu.

Ieși, închizînd ușa. Șchiopul rămase înmărmurit, fără să schițeze un gest, fără să răspundă măcar "noapte bună"; stătea cu mîna pe față, pe locul unde-l sărutase dona Ester. Nu se mai gîndea la nimic, nu mai vedea nimic, simțea numai mîngîierea sărutării, o mîngîiere de care nu mai avusese parte, mîngîiere de mamă.

Parcă lumea s-ar fi oprit în acel moment și totul s-ar fi schimbat. În tot universul nu mai era decât senzația suavă a celui sărut matern pe obrazul lui.

Pe urmă a venit oroarea viselor cu pușcăria, bărbatul cu vestă care rîdea scîrbos, polițaii care-l băteau, și el fugind cu piciorul mai scurt în jurul odăii. Dar deodată a apărut dona Ester, iar omul cu vestă și polițaii au murit în torturi groaznice, fiindcă acum Șchiopul era îmbrăcat în costum de marinăr și avea un bici în mînă, ca băiatul de la cinema.

Au trecut opt zile. Pedro Glonț venise de mai multe ori pe acolo, să afle noutăți de la Șchiop, care nu se mai întorcea odată la magazie. Avusese timp mai mult decît suficient să afle unde erau obiectele ușor de transportat și ieșirile cele mai bune pentru fugă. Dar, în loc să-l vadă pe Șchiop, Glonț o întîlnea pe servitoare, care credea că vine pentru ea. Într-o zi, pe cînd stăteau de vorbă, Pedro aduse vorba despre Șchiop:

— Tipa d'aici are un băiat, nu-i așa?

— E un copil pe care-l crește. Tare drăguț.

Glonț zîmbi, fiindcă știa că Șchiopul, cînd voia, trecea drept cel mai bun copil din lume. Slujnica adăugă:

— E puțin mai mic decît tine, da'i chiar un copil. Nu un păcătos ca tine, care se culcă deja cu femei... — Și chicotea.

— Tu m-ai făcut bărbat... Altfel...

— Las-o mai moale... Prea e gogonată!

— Jur!

Ei i-ar fi plăcut să fie așa și chiar dacă nu-l credea, tot îi plăcea să audă asta. Se simțea nu numai amantă, dar și puțin mamă.

— Vino azi, că te-nvăț o chestie grozavă...

— Diseară, la colț. Da' spune adevărat: nu te hîrjonești deloc cu copilu' ăsta d'acilea?

— Ăsta habar n-are ce-i aia. E tolomac rău. Copil răsfățat. Da' tu ești un prost. Să știi că nici nu-mi pasă de el...

Altă dată, Pedro a reușit să-l vadă pe Șchiop. Stătea tolănit în grădină (motanul torcea lîngă el) și se uita pe o carte cu poze. Glonț s-a speriat rău cînd l-a văzut, îmbrăcat cu pantaloni de stofă gri și cămașă de mătase. Avea pînă și părul pieptănat, iar Pedro a rămas o clipă cu gura căscată, a și uitat să-l fluiera. Cînd și-a revenit, a tras un șignal, iar Șchiopul a sărit în picioare și și-a zărit șeful pe trotuarul celălalt. L-a făcut semn să-l aștepte și a ieșit pe poartă, după ce s-a asigurat că nu-l vede nimeni. Au mers pînă la colț. Cînd l-a văzut de aproape, Pedro s-a speriat și mai tare.

— Ptiu! Miroși a parfum...

Șchiopul a făcut o mutră lehămesită, dar Glonț a continuat:

— Ești de-o mie de ori mai dichisit decît Cotoi. Să fiu al dracu', dacă apari așa pe la gaură - așa-i ziceau ei magaziei - se dau toți la tine. Parc-ai fi o fetiță...

— Las-o baltă! Io tot adulmec pe-acilea. Nu mai e mult și poți veni cu ceilalți...

— De data asta o cam lungești...

— Fîindcă bucățile mai babane sînt încuiate - minți Șchiopul.

— Vezi ce poți să faci...

Și dintr-o dată, Glonț își aminti:

— Turcului i-a fost rău. Aproape c-o mierlise. Mai-mai să-i sune ceasu'. Dacă nu era Don' Aninha, să-i dea fiertură de buruieni să-l pună pe picioare, nu-l mai vedeai. Te uiți prin el de străvezit ce-i...

Și cu asta s-au despărțit, Glonț îndemnându-l să se grăbească.

Șchiopul s-a întors în grădină, dar acum se uita la pozele din carte fără să le vadă. Îl vedea în schimb pe Turc. Fusesse unul din cei mai persecutați de Șchiop. Fiu de arabi, vorbea cu un accent ciudat, iar asta-l făcea pe Șchiop să-l ia tot timpul în rîs. Turcul nu era solid și niciodată nu reușise să fie cineva printre Căpitani, deși Glonț și Scamatorul încercaseră să-l ajute, le plăcea să aibă printre ei un străin – sau aproape străin. Turcul se mulțumea însă cu mici găinării, evita spargerile riscante și n-avea decît un vis: un cufăr al lui, plin cu mărunțișuri pe care să le vîndă servitoarelor din casele bogate. Șchiopul îl chinuia fără milă, batjocorindu-l pentru cum vorbea, pentru lipsa lui de curaj, pentru tot. Dar acum, așezat pe gazonul tuns din grădina bogată, bine îmbrăcat, pieptănat și parfumat, cu o carte cu poze alături, se gîndea că Turcul era pe moarte, în timp ce el mîncă bine și era bine îmbrăcat. Și nu era numai Turcul. În cele opt zile Căpitanii nisipului trăiseră tot goi, tot nemîncăți, dormind în magazia cu acoperișul plin de găuri sau pe sub poduri, în timp ce el dormise pe pernă moale, mîncase bunătăți și avea chiar și o doamnă care-l pupa și-i spunea "băiatul meu". Se simți ca un trădător. Era la fel ca docherul ăla despre care João de Adão povestea scuipînd și ștergînd scuipatul cu piciorul, în semn de dispreț. În timpul grevei celei mari, docherul ăla trecuse de partea cealaltă, a patronilor, se făcuse spărgător de grevă și angajase oameni din afară să lucreze la docuri. Nimeni de pe chei nu i-a mai întins vreodată mîna, nimeni nu l-a mai tratat ca pe-un prieten. Și dacă Șchiopul făcea vreo excepție de la ura cu care privea lumea întreagă, aceasta era numai pentru copiii din banda Căpitanilor

nisipului. Erau tovarășii lui, erau la fel ca el, victime ale celorlalți, se gîndea Șchiopul. Iar acum simțea cum îi părăsește, cum trece de partea cealaltă. Gîndul ăsta îl făcu să sară în picioare. Nu, el n-o să trădeze! Legea grupului era mai presus de orice - legea Căpitanilor nisipului. Cei care trădau erau izgoniți și nu-i mai aștepta nimic bun pe lumea asta. Și nimeni, niciodată, nu trădase așa cum avea să trădeze el, acum. Ca să devină un copil alintat, unul dintre copiii aceia de care își băteau tot timpul joc. Nu, n-avea să trădeze! I-ar fi fost de ajuns trei zile ca să localizeze obiectele de valoare din casă. Dar mîncarea, hainele, camera și - mai mult decît toate astea la un loc - dragostea dînei Ester făcuseră ca el să petreacă opt zile acolo. Fusesse cumpărat cu această dragoste așa cum hamalul fusese cumpărat cu bani. Nu, n-o să trădeze! Dar se trezi întrebîndu-se dacă nu cumva o trăda pe dona Ester. Ea avea încredere în el. Și în casa ei exista o lege, ca la Căpitanii nisipului: pedepsea numai greșcala, plătea binele cu bine. Șchiopul avea să trădeze această lege și să plătească binele cu rău. Își aminti că-n alte dăți, cînd dădea semnalul ca o casă să fie jefuită, simțea că-l cuprinde o bucurie imensă. Acum nu simțea nici o bucurie. E drept, ura nu-i dispăruse, dar făcea o excepție pentru oamenii din acea casă, pentru că dona Ester îi spunea "băiatul meu" și-l săruta pe obraz. Se simțea rupt în două. I-ar fi plăcut să continue viața aceasta. Dar la ce le-ar folosi asta Căpitanilor nisipului? Iar el era unul dintre ei, niciodată nu va înceta să fie unul dintre ei, pentru că odată poliștii îl prinseseră și-l bătuseră și-n vremea asta omul cu vestă rîdea ca o brută. Șchiopul s-a hotărît. Dar privea cu drag spre fereastra dînei Ester, iar aceasta, care tocmai se uita la el, a observat că plînge.

— Plîngi, băiatul meu?

Și a dispărut de la fereastră ca să vină lîngă el.

Abia atunci și-a dat seama Șchiopul că plînge cu adevărat; și-a șters lacrimile, și-a mușcat mîna. Dona Ester tocmai ajunsese lîngă el:

— De ce plîngi, Augusto? S-a întîmplat ceva?

— Nu, doamnă. Nu plîng deloc...

— Nu minți, băiatul meu! Doar te am văzut.. Ce s-a întîmplat? Ți-ai adus aminte de mama?

Și l-a tras lîngă ea, s-a așezat pe bancă și i-a așezat capul pe pieptul ei matern.

— Nu mai plînge pentru mama. Acum ai altă mămiciă și ea te iubește și va face orice ca să o înlocuiască pe cea pe care ai pierdut-o... (iar el va face orice ca să-l înlocuiască pe fiul pe care l-a pierdut, a auzit Șchiopul un glas înăuntrul lui).

Dona Ester i-a sărutat obrazul ud de lacrimi:

— Nu mai plînge, c-o întristezi pe mămica ta...

Atunci buzele Șchiopului cădură cîrîmul unui suspin și plinse mult, la pieptul mamei sale. Și-n timp ce o îmbrățișa și se lăsa mîngîiat, suspina pentru că avea s-o părăsească ba - mai mult decît atît -, avea s-o fure. Iar ea poate că nu va ști niciodată că Șchiopul simțea că se fură și pe el însuși. Așa cum nu va ști că plînsul, suspinele lui îi cereau de fapt iertare.

Lucrurile s-au precipitat, fiindcă Raul a trebuit să facă o călătorie la Rio de Janeiro, unde-l chemau afaceri avocățești importante. Iar Șchiopul s-a gîndit că nu putea fi o ocazie mai bună pentru jaf.

În seara dinaintea plecării a mai privit o dată toată casa, l-a mîngîiat pe motanul Berloque, a stat de vorbă cu slujnica, s-a uitat pe cărțile cu poze, apoi s-a dus în camera donei Ester și i-a spus că pleacă pînă în

Campo Grande să se plimbe. Atunci ea i-a spus că Raul o să-i aducă o bicicletă de la Rio și că o să se plimbe în fiecare seară în Campo Grande, că n-o să mai meargă pe jos. Șchiopul și-a plecat privirea și, înainte de a ieși, s-a dus la dona Ester și a sărutat-o. Era prima oară când o săruta și ea s-a bucurat mult. El i-a zis încetșor, parcă smulgînd vorbele din el:

— Sinteți foarte bună. N-o să vă uit niciodată...

A plecat și nu s-a mai întors. În noaptea aceea, a dormit în colțul lui din magazie. Pedro Glonț și alți cîțiva s-au dus la casa donei Ester. Ceilalți au făcut cerc în jurul Șchiopului, admirîndu-i hainele și părul pieptănat, parfumul pe care-l răspîndea în jur. Dar el i-a îmbrîncit și s-a dus la locul lui. Și a rămas acolo, rozîndu-și unghiile, fără să închidă un ochi, stînd ca pe ghimpi pînă ce Glonț s-a întors cu roadele asaltului. I-a zis Șchiopului că fusese treaba cea mai simplă de pe lume, nu-i simțise nîmeri, toți dormeau. Poate că nici a doua zi n-or să-și dea seama de furt. Și arăta argintăria și ăurul:

— Mîine Gonzales ne dă un sac de bani pe astea...

Șchiopul închise ochii, să nu mai vadă. După ce au adormit toți, s-a dus la Cotoi:

— Vrei să faci o afacere cu mine?

— Ce?

— Îo-ți dau hainele astea și tu mi le dai pe ale tale...

Cotoi s-a uitat la el îngrozit. Hainele lui erau cele mai bune din toată gașca, fără îndoială, dar erau vechi, nici nu se comparau cu hainele de stofă și de mătase cu care era îmbrăcat Șchiopul. "S-a țicrit", s-a gîndit Cotoi, dar cu voce tare a răspuns:

— S-a făcut! Mă mai întrebi?...

Au schimbat hainele. Șchiopul s-a întors în colțul lui și a încercat să adoarmă.

Pe stradă venea avocatul Raul cu doi polițai. Erau aceiași care-l bătuseră la pușcărie. Șchiopul fugea, dar avocatul îl arăta cu degetul și polițaii îl duceau în aceeași sală. Scena era aceeași din toate nopțile: polițaii se distrau punându-l să alerge cu piciorul lui șchiop, îl băteau, iar bărbatul cu vestă râdea. Numai că în sală era și dona Ester, care-l privea cu ochi triști și-i spunea că nu mai este copilul ei, că este un hoț. Iar ochii donei Ester îl făceau să sufere mai rău ca loviturile polițiștilor, mai rău ca râsul brutal al bărbatului cu vestă.

Se trezi lac de sudoare și fugi din magazie. Zorile l-au găsit rătăcind pe plajă.

A doua zi, pe seară, Glonț i-a adus banii ce i se cuveneau din furt. Dar Șchiopul i-a refuzat fără nici o explicație. Pe urmă, Mutul a adus un ziar în care se spunea ceva despre Lampião. Scamatorul i-a citit notița și a răsfoit mai departe ziarul. Deodată, a început să strige:

— Șchiopule! Șchiopule!

Șchiopul a venit, au venit și ceilalți și au făcut cerc în jurul lui. Scamatorul a zis:

— Aici scrie despre tine, Șchiopule.

Și a citit un anunț:

Zilele trecute a dispărut de pe strada..., nr..., din cartierul Graça, fiul proprietarilor imobilului, pe nume Augusto. Se pare că s-a pierdut în oraș, pe care îl cunoaște foarte puțin. Șchioapătă, are treisprezece ani, e foarte timid și este îmbrăcat cu un costum de stofă gri. Poliția îl caută pentru a-l reda părinților întristați, dar deocamdată cercetările au rămas fără rezultat. Familia oferă mare recompensă celui care poate da relații despre micul Augusto sau îl poate aduce acasă.

Șchiopul a rămas fără glas. Își mușca buzele. Scamatorul a zis:

— Încă n-au descoperit furtul...

Șchiopul a aprobat dînd din cap. Cînd îl vor descoperi, n-or să-l mai caute pe fiul rătăcit. Ciupitul a făcut o mutră veselă și a început să strige:

— Te caută ai tăi, Șchiopule! Te cată mămica să-ți dea fiță, mă...

Dar n-a apucat să mai zică și altceva, că Șchiopul era deasupra lui, cu pumnul ridicat. Și l-ar fi tăiat, fără îndoială, pe negrișor dacă João Babanul și Mutul nu i-ar fi sărit în ajutor. Ciupitul a ieșit speriat. Șchiopul s-a dus în colțul lui și-i privea încruntat pe toți. Pedro a venit după el și i-a pus mîna pe umăr:

— Poate că n-or să descopere niciodată furtul, Șchiopule, și n-or să te bănuiască... Nu-ți mai face griji de pomană.

— Cînd se-ntoarce avocatul Raul or să afle...

Și a izbucnit într-un plîns care i-a lăsat pe Căpitanii nisipului înmărmuriți. Numai Glonț și Scamatorul au înțeles, dar au ridicat din umeri a neputință. Pedro a adus vorba despre altceva. Afară, vîntul alerga pe nisip și vuietul lui era ca o tînguire...

O dimineață ca un tablou

ÎN TIMP CE suie stada Montanha, Pedro Glonț se gîndește că nimic nu-i mai frumos pe lume decît să hoinărești așa, la întîmplare, pe străzile Bahiei. Unele sînt asfaltate, dar în marea, în imensa lor majoritate sînt pavate cu piatră neagră. La ferestrele caselor mari și bătrîne, în stil colonial, apare cîte o fată și nimeni nu poate ști dacă e vreo croitoreasă care așteaptă visătoare căsătoria cu un tînăr bogat, sau dacă e o prostituată care privește din balconul arhistrăvechi, plin de flori. În biserici intră femei cu văluri negre. Soarele bate asfaltul și luminează acoperișurile caselor. La lucarna unei mansarde florile au crescut în cutii ieftine. Sînt de toate culorile, iar soarele le hrănește zilnic cu lumina lui. Clopotele de la biserica Sfînta Fecioară de pe chei bat, chemînd femeile îndoliate, iar ele vin grăbite. Pe la mijlocul urcușului, un negru și un mulatru stau aplecați peste niște zaruri pe care primul tocmai le-a aruncat. Din mers, Pedro Glonț îl salută pe negru:

— Ce mai faci, Cucuvaie?

— Să trăiești, Gloanțe! Merge, merge?

Dar mulatrul a și întins mîna după zaruri, așa că negrul se întoarce la joc. Pedro își continuă drumul.

E și Scamatorul cu el. Trupul lui firav se aruncă înainte, ca și cum i-ar fi tare greu să învingă urcușul. Dar zîmbește, bucuros de frumusețea zilei. Glonț se întoarce spre el și-i surprinde zîmbetul. Orașul e vesel, plin de soare. "Zilele Bahiei parcă-s zile de sărbătoare" își spune, simțindu-se, la rîndu-i, inundat de bucurie. Fluieră tare și-l bate pe umăr pe Scamator. Rîd amîndoi și curînd rîsul se transformă în hohot, cu toate că n-au aproape nimic în buzunare, sînt îmbrăcați în zdrențe și nu știu dacă vor mîncă azi. Dar s-au săturat cu frumusețea zilei și cu libertatea de a hoinări pe străzile orașului. Și rîd fără motiv, Pedro ținîndu-l pe după umeri pe Scamator. Din capul străzii pot vedea piața și cheiul cu șalupe pescărești, ba chiar și bătrîna magazie unde înnoptează ei. Glonț se reazemă de-un zid și-i spune Scamatorului:

— Ar trebui să pictezi toate astea... 's grozave...

Chipul Scamatorului se întunecă:

— Știu io că niciodată n-o să...

— Să ce?

— Cîteodată stau și mă gîndesc...

Și Scamatorul privește cheiul întins la picioarele lor, șalupele ca niște jucării, oamenii, ca furnicile de mici, cărînd saci în spinare. Continuă cu voce răgușită, parcă l-ar fi bătut cineva:

— Aș vrea și eu să fac un tablou cu toate astea...

— Talent ai. Dac-ai fi mers la școală...

— ... dar n-ar ieși ceva vesel, nu... - parcă nici nu auzisc ce spunea Glonț. Stătea cu ochii pierduți în zare și părea și mai slab.

— De ce? - Pedro îl privea nedumerit. - Nu vezi că-i o frumusețe? Totu-i așa de vesel... - Arată acoperișurile roșii ale caselor: - Mai colorat ca un curcubeu...

— Așa-i. Da' dacă te uiți la oameni, totu-i trist. Nu

vorbesc de-ai avuți, știi? Vorbesc de ăilalți... de la docuri, din piață. Știi, li se citește foamea pe față, nu știu cum să zic... Eu așa simt...

Glonț nu mai era nedumerit:

— De-asta a făcut João de Adão grevă la docuri. Zice că într-o zi lucrurile or să se schimbe, totu' o să fie altfel...

— Și eu am citit într-o carte... Era a lu' João. Dacă aș fi mers la școală, cum ziceai tu, ar fi fost bine. Aș fi reușit să fac tablouri frumoase. Cu zile frumoase, cu oameni veseli pe străzi, care rîd și se iubesc, ca ăia din Nazaret, știi? Da' de unde școală? Eu vreau să fac un desen vesel, să se vadă ziua frumoasă, totu' frumos, da' oamenii ies triști, nu știu de ce... Chiar aș vrea să fac ceva vesel.

— Poate că-i mai bine să faci lucrurile așa cum le faci... Poate-i mai frumos, mai... mai arătos așa.

— Ce știi tu? Și eu, ce știu? Noi n-am fost niciodată la școală... Eu vreau să fac mutra oamenilor, străzile așa cum sînt, da' dacă n-am fost la școală, nu știu o grămadă de chestii...

Făcu o pauză și privi la Pedro, care-l asculta atent. Apoi continuă:

— Ai intrat vreodată în Școala de belle-arte? E-o frumusețe, băiete. Într-o zi m-am strecurat înăuntru și m-am pitit într-o sală. M-am băgat după o draperie, habar n-au avut că-s acolo. Pictau o femeie goală... Dac-aș putea și eu...

Pedro Glonț căzu pe gânduri. Îl fixa pe Scamator și cocca ceva. Apoi zise cu un aer foarte serios:

— Știi cît costă?

— Ce să coste?

— Să plătești școala, profesoru'...

— Ce mai e și asta?

— Punem mîna de la mîna și plătim pentru tinere...
Scamatorul izbucni în rîs:

— Las-o baltă... Nu-i lucru ușor... Nici vorbă, astea-s prostii.

— João de Adão zice că într-o zi toți o să putem merge la școală... /

Au plecat mai departe. Scamatorul pierduse veselia zilei. Ca și cum ar fi dispărut undeva, departe. Atunci Pedro îl bătu ușor pe spate:

— Într-o zi o să atîrni un tablou de milioane într-o sală pe strada Chile, frate-meu. Fără școală, fără nimic. Nici un papă-lapte din școala aia nu face o față cum o faci tu... Ai talent, ce mai...

Scamatorul rîse, iar Glonț adăugă, bine dispus:

— Și-o să-mi faci și mie portretu', ai? Punem numele dedesubt: Căpitanu' Pedro, bărbat viteaz.

Luă o atitudine de luptător, cu brațul întins. Scamatorul zîmbi, pe Glonț îl umflă rîsul și amîndoi sfîrșiră într-un hohot. Și nu s-au potolit decît atunci cînd au ajuns lîngă un grup de gură-cască opriți să asculte un cîntăreț ambulant. Omul se acompania la ghitară, cîntînd o melodie la modă în Bahia:

*Cînd ea mi-a zis adio
Mi-a pus o cruce-n piept...*

S-au apropiat și ei și au început să cînte o dată cu omul. Cîntau barcagiii, derbedeii, docherii, pînă și o prostituată li se alăturase. Omul cu ghitară era complet absorbit de muzică, nu vedea, nu auzea.

Dacă ghitaristul ambulant nu s-ar fi ridicat să plece, dacă n-ar fi plecat cîntînd, ar fi uitat și ei să-și continue hoinăreala prin orașul de sus. Dar omul plecă, luînd cu sine bucuria muzicii. Grupul s-a împrăștiat, un vînzător de ziare a trecut strigînd știrile de dimineață.

Scamatorul și Glonț și-au continuat drumul în susul străzii. Din Piața Teatrului au luat-o spre strada Chile. Scamatorul a scos creta din buzunar și s-a așezat pe trotuar. Pedro a rămas lângă el. Când au văzut apropiindu-se o pereche, Scamatorul a început să deseneze. A terminat desenul cît a putut de iute. Perechea era deja aproape cînd Scamatorul desena chipurile. Fata zîmbea, erau cu siguranță logodiți. Dar erau atît de absorbiți de conversație, încît nici n-au văzut desenul. A trebuit ca Pedro să se apropie de ei:

— Nu călcați pe figura domnișoarei, domnule...

Omul s-a uitat la Glonț și era cît pe aci să-i zică vreo două, cînd fata a observat desenul și l-a făcut atent:

— Uite ce frumos... - Și bătea din palme ca o fetiță căreia i s-a dăruit o păpușă.

Tînărul a privit desenul și a zîmbit. S-a întors către Glonț:

— Tu ai desenat asta, băiete?

— Nu, tovarășu' meu, pictoru' Scamatoru'...

Scamatorul trăgea ultimile linii la mustața elegantă a bărbatului. Apoi a corectat puțin figura fetei. Atunci ea s-a așezat ca și cum ar fi pozat. Rîdeau amîndoi, iar ea se agățase de brațul iubitului. Tînărul a scos portofelul și a aruncat un argint de două mii de réis, pe care Pedro l-a prins din zbor. Și au plecat. Desenul a rămas pe asfalt. Niște domnișoare care veneau de la cumpărături l-au văzut de departe și una a zis:

— Hai repede, că mi se pare că-i o reclamă pentru ultimul film al lui Barrymore... Se zice că-i nemaipomenit... Iar el e-așa de puternic...

Pedro și Scamatorul au auzit și au izbucnit în rîs. Umăr la umăr, și-au continuat drumul în libertatea străzilor.

Aproape de palatul primăriei s-au oprit din nou. Scamatorul stătea cu creta în mână, așteptînd să coboare din tramvai vreun "clapon". Pedro fluiera lîngă el. În curînd or să pice bănuții pentru un prînz pe cinste, dar și ca să-i ducă un cadou Clarei, iubita Pescarului, că era ziua ei.

O bătrinică a dat zece tostoni¹ pentru desenul ei. Bătrînica era urîtă și Scamatorul așa o făcuse. Pedro a observat:

— Dac-o făceai mai frumoasă și mai tînără îți dădea mai mult.

Scamatorul a rîs. Și uite-așa și-au petrecut dimineața, Scamatorul descînd chipurile trecătorilor, Glonț culegînd arginții sau înărunțișul aruncat de ei. Pe la amiază, a trecut un om care fuma dintr-un țigaret scump. Pedro a venit fuga la Scamator:

— Fă-l pe ăla, că pare un clapon a-nția, cu punga groasă...

Scamatorul a început să deseneze fața slabă a bărbatului, țigaretul lung, părul ondulat ce ieșea de sub pălărie. Omul avea și o carte în mână, iar Scamatorul a simțit o dorință irezistibilă să-l reprezinte citind. Bărbatul era cît pe-aci să treacă, dar Pedro i-a atras atenția:

— Priviți-vă portretul, domnule...

Omul și-a scos țigaretul din gură și a întrebat:

— Ce să privesc, băiețel?

Pedro a arătat cu degetul desenul la care Scamatorul încă mai lucra. Îl făcuse așezat, deși nu se vedea nici un scaun, nici nimic, ședea pe aer, fumînd din țigaret și citind. Părul ondulat zbura de sub pălărie. Bărbatul

¹ *Toston* (*tostão*, în original): veche monedă de argint portugheză, subdiviziune a unui "escudo", cu circulație și în fosta colonie, Brazilia.

s-a uitat la desen cu atenție, din diverse unghiuri, și nu spunea nimic. Când Scamatorul a terminat treaba, l-a întrebat;

— Unde ai învățat să desenezi?

— Nicăieri...

— Cum, nicăieri?

— Așa bine, domnule...

— Atunci, cum desenezi?

— Am chef, m-apuc și desenez...

Omul îl privea neîncrezător, dar probabil își aminti de alte cazuri:

— Vrei să spui că n-ai studiat niciodată desenul?

— Nu, domnule, niciodată.

— Garantez eu - interveni Pedro Glonț. Noi stăm împreună, așa că știu.

— Atunci e o adevărată vocație... - murmură omul.

Se întoarse iarăși spre desen. Trase cu nesaț un fum. Băieții îi priveau țigaretul încântați. Tipul îl întreabă pe Scamator:

— De ce m-ai desenat așezat și citind?

Scamatorul se scărpină în cap, încurcat, ca și cum ar fi avut de dat un răspuns dificil. Glonț vru să spună ceva, dar se opri cu gura căscată. Într-un târziu, Scamatorul explică:

— M-am gândit că vă stă mai bine așa... - Se scărpină iarăși. - Nu știu ce să zic...

— E într-adevăr vocație - murmură omul pentru sine, cu aerul cuiva care face o descoperire.

Pedro aștepta bănuțul, fiindcă un polițist îi privea suspicios de la colțul străzii. Scamatorul se uita la țigaretul bărbatului, un țigaret cu desen, o minunăție. Omul continuă:

— Unde stați?

Glonț nu-i dădu celuiilalt timp să deschidă gura, că răspunse iute:

— Stăm în Cidade de Palha...

Tipul băgă mîna în buzunar și scoase o carte de vizită:

— Știi să citești?

— Da, domnule, știu - răspunse Scamatorul.

— Asta-i adresa mea. Să mă cauți. Poate fac ceva pentru tine...

Scamatorul luă cartea de vizită. Polițaiul se ndrepta spre ei. Glonț își lua rămas-bun:

— Pe curînd, domnule.

Omul tocmai își scotea portmoneul, dar văzînd privirea Scamatorului ațintită la țigaret, aruncă țigara din el și i-l întinse:

— Țasta-i pentru portret. Vino la mine acasă...

Dar cei doi o și luaseră la picior, în jos, pe strada Chile, fiindcă polițistul aproape că-i ajunsese. Bărbatul privea cam nedumerit cînd auzi vocea polițistului:

— V-au furat ceva, domnule?

— Nu. De ce?

— Păi, i-am văzut pe derbedeii ăia lîngă dumnea-voastră.

— Niște copii. Și cu un talent uimitor la pictură.

— Aș, sînt hoți. Din gașca aia, Căpitanii nisipului.

— Căpitanii nisipului?... - întrebă omul, scotocind prin memorie -. Am citit undeva despre asta... Nu sînt copii abandonăți?

— Hoți, asta sînt... Aveți grijă, domnule, cînd îi vedeți că se apropie. Vedeți dacă nu vă lipsește ceva...

Bărbatul scutură hotărît din cap și privi în lungul străzii. Dar nici urmă nu mai era de copii. Îi mulțumi polițistului, asigurîndu-l că nu fusese furat, apoi o luă agale în jos, murmurînd:

— Uite-așa se pierd marii artiști. Ce pictor ar fi ieșit din el!

Politiștul privi în urma lui, apoi comentă, adresându-se nasturilor de la uniformă:

— Bine zic ai de zic că poeții-s țicniți...

Se aflau în spatele unui zgârie-nori, unde era un restaurant șic. Pedro știa să obțină de la bucătărie resturile de pe la mese. Își așteptau prânzul pe strada pustie. După ce mîncară, Glonț îi dădu o țigară, iar Scamatorul își pregăti tacticos țigaretul primit cadou. Încerca să-l curețe:

— Individu' era slab ca scîndura, o fi ofticos...

Și cum nu găsi cu ce să-l curețe, făcu din cartea de vizită un sul micuț și-l băgă în țigaret. Cînd a terminat, a aruncat nepăsător cartonașul. Pedro l-a întrebat:

— De ce nu-l păstrezi?

— La ce-mi trebui'? - Și a rîs. Glonț a rîs și el și cele două hohote au umplut strada. Rîdeau așa, fără motiv, doar din plăcerea de a rîde.

Dar Pedro deveni serios:

— Tipul părea că poate să te-ajute să te faci pictor...

- A luat cartea de vizită și-a citit numele -. Ar trebui s-o păstrezi, cine știe?

Scamatorul a lăsat capul în jos:

— Las-o baltă, Gloanțe! Știi bine că din gașca noastră numai hoț poți ieși... Numa' hoț, numa' hoț...

Ridicase vocea și striga aproape cu ură. Pedro Glonț aprobă, dînd din cap și lăsă cartonașul să cadă în mizerie. Nu mai rîdeau, erau triști în bucuria zilei înșorite, a zilei ca un tablou pictat de un maestru de la belle-arte. Muncitorii se întorceau la lucru, după prânzul sărac, iar copiii, din toată splendoarea care-i înconjura, numai pe ei îi vedeau.

Vărsat

OMOLU A TRIMIS buba neagră peste oraş. Dar acolo, sus, bogaţii s-au vaccinat, iar Omolu era o zeiţă din pădurile Africii, nu ştia ce-i aia vaccin. Aşa că vărsatul a coborât în oraşul săracilor şi i-a îmbolnăvit pe oamenii sănătoşi, i-a lovit pe negri, umplîndu-i de bube şi trîntindu-i la pat. Atunci au apărut cei de la serviciul public, băgîndu-i pe bolnavi într-un sac şi ducîndu-i la lazaret. Femeile rămîneau plîngînd, ştiau că n-or să li se mai întoarcă bărbaţii.

Omolu trimisese buba neagră în oraşul de sus, în cartierul bogaţilor. Omolu nu ştia de vaccin. Omolu era zeiţă din pădurile Africii, cum putea ea şti despre vaccin şi chestii ştiinţifice? Dar, cum buba era de-acuma slobodă (şi buba neagră e groaznică), Omolu a trebuit s-o lase să coboare în oraşul săracilor. Dacă o slobozise, trebuia s-o lase să-şi facă mendrele. Dar lui Omolu îi era milă de copilaşii ei săraci, aşa că i-a luat vlaga şi a lăsat-o doar vărsat, care-i o bubă albă şi toantă, o biată variolă, acolo. Cu toate astea, cei de la serviciul public au venit şi au luat bolnavii la lazaret. Acolo familia nu-i putea vizita, n-aveau pe nimeni, doar vizita doctorului. Mureau şi nimeni nu ştia, şi cînd mai reuşea

cîte unul să se întoarcă, era privit ca un cadavru înviat. Ziarele vorbeau de epidemia de variolă și de necesitatea vaccinării. La candomblé-uri tobele băteau zi și noapte în cinstea lui Omolu, ca să-i potolească furia. Tatăl-de-sfînt Paim, din Alto do Abacaxi, preferatul lui Omolu, i-a brodat o față de masă albă de mătase, cu franjuri, ca să i-o ofere și să-i domolească furia. Dar Omolu a refuzat-o, lupta împotriva vaccinului.

În casele sărace, femeile plîngeau. De frica vărsatului, de groaza lazaretului.

Almiro a fost primul dintre Căpitani care s-a îmbolnăvit de vărsat. Într-o noapte, cînd negrișorul Ciupitul l-a căutat în colțul lui ca să facă acel lucru pe care Glonț îl interzisese atît de strașnic, Almiro i-a spus:

— Am niște mîncărimi tîmpite...

Și-și arată brațele, pline de bășici.

— Cred că am și fierbințeală.

Ciupitul era un negru curajos, tot grupul o știa. Dar de bubă, de boala lui Omolu îi era o groază nebună, simțea o spaimă pe care generații de africani i-o transmisese rău-multiplicată. Și uitînd că puteau descoperi legăturile lui cu Almiro, a sărit în mijlocul magaziei strigînd:

— Almiro are bubă... Băieți, Almiro are bubă!

Copiii s-au ridicat încet și s-au depărtat de locul unde stătea Almiro. Acesta a început să suspine. Pedro Glonț încă nu venise, nici Scamatorul; Cotoi și João Babanul erau tot prin oraș, așa că Șchiopul era stăpîn. În ultima vreme devenise din ce în ce mai singuratic, aproape că nu mai vorbea cu nimeni. Îi batjocorea rău pe toți, din nimic sărea la bătaie, nu-l mai asculta decît pe Glonț. Aghiazmă se ruga pentru el mai mult decît pentru toți, ba uneori se gîndea că-i intrase Satana în

trup. Părintele José Pedro era răbdător cu el, dar Șchiopul se depărtase de părinte. Nu mai voia să știe de nimeni, dacă se băga în vreo discuție sigur ieșea cu bătaie.

Cînd Șchiopul și-a făcut loc printre copii, toți s-au dat la o parte. Se temeau de el aproape la fel ca de buba ncagră. Șchiopul își făcuse rost în acele zile de un cățel și rumai de el se ocupa. La început, cînd venise înfometat la magazie, Șchiopul mai că nu l-a omorît în bătaie. Dar a sfîrșit prin a prinde drag de el, așa că l-a păstrat pentru sine. Acum parcă nu mai trăia decît pentru cîine. De asta s-a și dus să-l ia, să-l ducă mai departe de Almiro. S-a întors apoi printre copii, care arătau de la distanță bășicile ce ieșiseră, nenumărate, pe pieptul bolnavului. Mai întîi i s-a adresat, cu vocea lui răgușită, Ciupitului:

— Acuma or să-ți iasă bube pe puță, negru prostănac.

Ciupitul îl privi speriat. Șchiopul s-a întors către ceilalți, arătîndu-l cu degetul pe Almiro:

— Aici n-o să se îmbolnăvească nimeni din cauza șmecherului ăstuia!

Toți se uitau la el, așteptînd să spună ce voia. Almiro plîngea, cu capul în mîini, rezemat de perete. Șchiopul zise:

— O să plece de aici chiar acum! Să stea pe stradă pînă ce hingherii de la serviciu' public or să-l ducă la lazaret.

— Nu, nu - zbieră Almiro.

— Ba da - zise Șchiopul. Doar n-o să chemăm noi hingherii aici, ca să afle toată copoimea unde ne ascundem. Pleci, cu binele sau cu răul, și ia-ți și boarfele. Du-te la dracu', că doar n-o să luăm noi buba din cauza ta. De dragu' tău, fătălăule...

Almiro gemea că nu și nu, iar suspinele lui umpleau hardughia. Negrul Ciupitul tremura, Aghiazmă striga că asta-i pedeapsa lui Dumnezeu, din cauza păcatelor lor, ceilalți nu știau ce să mai facă. Șchiopul se pregătea să-l oblige pe Almiro să plece. Aghiazmă luă în brațe icoana Sfintei Fecioare și zise:

— Să ne rugăm cu toții, că asta-i pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele noastre. Noi păcătuim tare mult și Dumnezeu, iacă, ne pedepsește. Să-i cerem iertare...

Și vocea lui suna ca o goarnă, vestea pedeapsa.

Cîțiva își împreunară mîinile, iar Aghiazmă începuse un Tatăl nostru, dar Șchiopul îl îmbrînci cît colo:

— Cară-te, țircovnice...

Aghiazmă continuă să se roage în șoaptă, cu icoana în brațe. Era un tablou ciudat. În fund, Almiro plîngea și repeta: nu, nu... Aghiazmă se ruga, ceilalți stăteau nehotărîți și speriați; Ciupitul tremura la gîndul că luase boala. Șchiopul vorbi iar:

— Mă, dacă nu vrea să iasă, îl dăm afară cu sila. Că altfel, toți murim de bubă, toți... Nu vedeți, nenorociților? Hai să-l ducem undeva să-l ia la lazaret.

— Nu, nu - plîngea Almiro -. Pentru Dumnezeu...

— Asta-i pedeapsă... - repeta Aghiazmă.

— Tacă-ți fleanca, fustă de popă - îl repezi Șchiopul. Hai să-l ducem, că nu vrea să plece de vorbă bună.

Și cum ceilalți șovăiau, se îndreptă spre Almiro și tocmai se pregătea să-l lovească cu piciorul:

— Cară-te, bubosule!

Almiro se făcu mic:

— Nu, nu poți să faci așa ceva. Sînt și io din grup. Să așteptăm să vină Glonț...

— E pedeapsă... E pedeapsă...

Vocea lui Aghiazmă îl irită și mai tare pe Șchiop, care-i trase un șut zdravăn bolnavului:

— Șterge-o, bubosule! Șterge-o!

Dar în acel moment, o mână l-a prins de umăr și l-a aruncat într-o parte. Mutul se așezase între Almiro și Șchiop. Mulatrul ținea un revolver în mână și ochii îi fulgerau:

— Jur că are gloanțe și că-l mănînc pe-ăl de se-atinge de Almiro... - Și-i privi crunt pe toți.

— Ce te bagi tu, mă, banditule?

Șchiopul voia să pună din nou stăpînire pe situație.

— El nu-i un cîine de polițai ca să vă purtați așa cu el. Ți-e din grup, are dreptate. Să-l așteptăm pe Glonț. El o să hotărască. Și dacă s-atinge vreunu' de el, îl ard ca pe-un caraliu.

Și strînse și mai tare revolverul în mână.

Ceilalți s-au depărtat încet, încet. Șchiopul a scuipat:

— Toți sînteți niște lași...

S-a dus la cățel, s-a așezat lîngă el, iar cei care erau mai aproape îl puteau auzi scrișnind: "lașii, lașii"...

Mutul a rămas în fața lui Almiro, cu revolverul în mână. Almiro plîngea și scîncetele i se înteteau cînd se uita la bubele care i se întindeau pe corp. Aghiazmă se ruga, îi cerea lui Dumnezeu să se întoarcă la marea lui bunătate, să nu mai fie judecătorul cereșc. Pe urmă i-a venit ideea să-l cheme pe părintele José Pedro. A ieșit ca o săgeată pe ușa magaziei și s-a îndreptat spre casa părintelui. Pe drum alerga tot rugîndu-se, cu ochii dilatați de groaza pe care i-o stîrnise Dumnezeu.

Glonț a venit cu Scamatorul și cu Babanul. Le ieșise bine treaba și comentau reușita rîzînd în hohote. Fusesc și Cotoi cu ei, dar rămăsese în oraș, se dusesese acasă la Bălaia. Au intrat în magazie și primul lucru pe care l-au văzut a fost Mutul cu revolverul în mână.

— Ce mai e și asta? - a întrebat Pedro.

Șchiopul s-a ridicat din colț, cu cîinele după el:

— Prostu' ăsta care face pe haiducu' nu vrea să ne lase să împlinim ce-am hotărît – și-l arătă pe Almiro. ăsta are buba...

João Babanul se chirci. Pedro privi la Almiro, iar Scamatorul veni lîngă Mut. Mulatrul nu dăduse drumul revolverului. Atunci Pedro îl întrebă:

— Cum a fost, Mutule?

— Peste ăsta a dat nenorocirea – și-l arătă pe copilul care plîngea -. Și ticălosul ăla, parc'ar fi fost un polițai, a vrut să-l arunce în stradă ca să-l ia serviciu' public la lazaret. Io nu m-aș fi băgat, da' ăsta mic nu voia să meargă. Și atunci toți ăștia – și scui pă – au vrut să dea-n el ca să-l facă să plece. Da' el a zis că și el e din grup și că să așteptăm pînă vii tu. Io am zis c-avea dreptate și m-am dat de partea lui... Doar nu-i un polițai ca să ne purtăm așa cu el...

— Ai făcut bine, Mutule – și Pedro Glonț îl bătu pe umăr. Apoi se uită la Almiro: – Chiar ai luat-o?

Copilul lăsă capul în jos și izbucni în plîns. Șchiopul țipă:

— N-aveți altceva de făcut decît ce v-am zis eu. Nu puteți chema serviciu' public aici, ca să afle toată lumea unde ni-i ascunzișu'. Numa' să-l lăsați pe-o stradă unde trece lume multă. Haide, vrei, nu vrei, asta e...

Glonț strigă la el:

— Care-i, mă, șef aici, tu sau eu? Vrei să-ți ard una?

Șchiopul plecă mormăind. Cățelul veni să-i lîngă mîna, dar el îl lovi cu piciorul. Dar i-a părut rău imediat și a început să-l mîngîie, în timp ce-i observa pe ceilalți.

Pedro se aplecă spre Almiro. João Babanul ar fi vrut să-și înfrîngă spaima și să se apropie de el, dar frica de buba neagră era uriașă înăuntrul lui, mai mare poate decît cunoscuta-i bunătate.

Numai Scamatorul era lângă Glonț, care i s-a adresat lui Almiro:

— Ia să văd...

Almiro i-a arătat brațele pline de bășici. Scamatorul a zis:

— E vărsat. Buba neagră se înnegrește imediat...

Glonț a rămas pe gânduri. În magazie se făcuse liniște. Babanul reușise să-și învingă groaza și se apropia de el. Dar venise cam împleticit; părea că-și siluia propria voință ca să stea lângă Almiro. Atunci a intrat și Aghiazmă, însoțit de părintele José Pedro. Preotul a dat bună-seara și a întrebat cine era bolnav. Aghiazmă i l-a arătat pe Almiro, părintele s-a dus la el, i-a luat brațul și l-a examinat. Apoi i-a spus lui Glonț:

— Trebuie să-l ducem la asistență...

— La lazaret?

— Da.

— Nu, nu-l ducem - a răspuns Glonț.

Șchiopul s-a ridicat iar și a venit mai aproape:

— Păi de când vă tot zic... Tre' să mergă la lazaret.

— N-o să mergă - a repetat Pedro.

— De ce, fiule? - a întrebat părintele José Pedro.

— Știi bine, părinte, că nimeni nu mai iese viu din lazaret. Nimeni nu se mai întoarce de acolo. Iar el e de-al nostru, din grup. Nu putem să-i facem așa ceva...

— Dar așa-i legea, băiatul meu...

— Să moară?

Preotul făcu ochii mari. Copiii ăștia îl lăsau mereu cu gura căscată, erau mult mai inteligenți decât păreau. Și, în fond, părintele știa că aveau dreptate.

— Nu se duce, nu, părinte... - repetă Pedro.

— Și atunci ce-ai să faci, copile?

— Să-l îngrijim aici...

— Dar cum?

— O chem pe Don' Aninha...

— Dar ea nu știe să trateze boala asta!

Cîteva clipe, Pedro rămase nehotărît. Apoi zise:

— Mai bine să moară aici decît la lazaret!

Șchiopul se băgă iar:

— O să ne dea boala la toți... - Se-ntoarse către ceilalți: - La toți o să ne-o dea. Nu putem să-l lăsăm.

— Tacă-ți gura, nenorocitul, că te arunc cît colo - îl repezi Glonț. Dar interveni preotul:

— Are dreptate, Gloanțe.

— N-o să meargă la lazaret, părinte. Dumneavoastră sînteți bun, știți bine că nu poate merge. Acolo-i o mizerie, toți mor.

Preotul știa că-i adevărat, de aceea tăcu. Atunci a intrat în vorbă João Babanul:

— Da' el n-are casă?

— Cine?

— Almiro. Are, sigur că are...

— Nu vreau să merg acolo, se smiorcăi Almiro. Am fugit de-acasă.

Pedro se apropie de el și-i vorbi cu multă blîndețe:

— Stai, Almiro. Întîi mă duc eu acolo și vorbesc cu maică-ta. Pe urmă te ducem. Acolo stai bine, nu trebuî' să mergi la lazaret. Iar părintele vorbește cu un doctor să te îngrijească, nu-i așa părinte?

— Da, sigur că da - promise preotul.

Exista o lege care-i obliga pe toți cetățenii să anunțe la Sănătatea Publică toate cazurile de variolă pe care le cunoșteau, pentru ca bolnavii să fie imediat duși la lazaret. Părintele José Pedro își știa datoria dar, încă o dată, se dăduse de partea Căpitanilor nisipului, împotriva legii.

Glonț s-a dus acasă la Almiro. Mama copilului a înnebunit când a auzit – era o spălătoreasă care se încurcase cu un zilier din Cidade de Palha. Au venit să-l ia pe Almiro, iar preotul s-a dus să-l viziteze și apoi a chemat un medic. Dar s-a întâmplat ca doctorul să vinăze un post la Sănătatea Publică, așa că a denunțat cazul de variolă. Almiro a ajuns la lazaret, iar părintele José Pedro a căzut prost, fiindcă medicul (care-și zicea liber-cugetător, dar în realitate nu era decît un vrăjitor al răului, și arivist pe deasupra) l-a denunțat și pe el ca tăinuitor al cazului. Autoritățile n-au acționat împotriva unui preot, dar s-au plîns Arhiepiscopiei. Așa că părintele a fost chemat la secretarul Arhiepiscopiei. S-a speriat.

Draperii grele, fotolii înalte și portretul Sfîntului Ighnațiu pe perete. În partea cealaltă, un crucifix. O masă mare și covoare scumpe. Părintele José Pedro a intrat cu inima bubuind. Nu cunoștea motivul pentru care fusese convocat de secretarul Arhiepiscopiei la palatul episcopal. În prima clipă își aduse aminte de parohia pe care o tot aștepta de doi ani de zile. O fi pentru parohie? Zimbise bucuros. Atunci, da, avea să devină un preot adevărat, să aibă sufletele lui, pe care să le păstorească! O să-l slujească pe Dumnezeu. Dar l-a năpădit un fel de tristețe: și copiii lui, făpturile părăsite de pe străzile Bahiei, mai ales Căpitanii nisipului – cu ei cum rămînea? Era unul dintre puținii lor prieteni. Niciodată un preot nu se mai aplecase asupra acelor copii. Se mulțumeau să meargă să țină din an în paște cîte o slujbă la Școala de corecție, iar asta îi făcea și mai antipatici copiilor, care așteptau nerăbdători ca-feeaa chioară întîrziată din cauza slujbei. Cît a așteptat parohia, părintele José Pedro se dedicase copiilor pără-

siți. Nu putea spune că reușise mare lucru. Dar trebuia să se țină scama de faptul că el făcea o experiență și că de multe ori trebuise să se întoarcă de unde plecase. De foarte puțină vreme părintele obținuse încrederea absolută a copiilor. Aceștia îl tratau deja ca pe un prieten, chiar dacă nu-l luau totdeauna în serios ca preot. Și trebuise să treacă multe cu vederea pentru a câștiga încrederea Căpitanilor nisipului. Dar José Pedro își spunea că dacă ar fi fost doar Aghiazmă și vocația lui – și tot merita osteneala. Părintele trebuise să facă foarte multe lucruri care erau împotriva învățaturii primite. Ba chiar acceptase lucruri care erau împotriva Bisericii. Dar era singura cale... Și deodată părintele se gîndi că poate de-asta îl și chemaseră. Sigur, asta trebuia să fie! Multe bătrîne bisericose murmurau deja împotriva lui, din cauza legăturilor cu copiii care trăiau din furt. Și pe urmă mai era și tărășenia cu Almiro... E clar, asta era!

Cînd descoperi adevărata cauză a convocării, părintele José Pedro fu cuprins de panică. Mai mult ca sigur că o să fie pedepsit și, cu asta, adio speranță de a căpăta o parohie! Iar el avea nevoie de o parohie. Întreținea o mamă bătrînă și o soră la Școala normală. Abia pe urmă se gîndi că poate tot ce făcuse fuscse greșit și că superiorii lui nu-l aprobau. Iar la seminar îl învățaseră să se supună, să se supună...

Se-ntoarse însă cu gîndul la copii. Prin fața ochilor îi trecură Aghiazmă, Pedro Glonț, Scamatorul, Șchio-pul, Huzur, Cotoi... Trebuie să-i salveze... În copii era toată nădejdea lui Iisus. Trebuia să facă orice, numai să-i salveze. Nu ei erau vinovați că porniseră pe drumul pierzaniei...

Intră secretarul. Luat cu gîndurile, preotul nu observase cît de lungă fuscse așteptarea, după cum nu-l

auzise pe secretar întrînd cu pas ușor. Era înalt și foarte slab, colțuros, cu sutana foarte curată și cu părul lipit de craniu. Buzele lui aveau o linie dură. Mătăniile-i coborau pe piept și, deși figura lui dădea impresia purității, aceasta nu-i îndulcea cu nimic trăsăturile. Nu exista nici urmă de simpatie umană pe chipul cu trăsături de piatră. Ca și cum puritatea ar fi fost o platoșă care îl despărțea de lume. Se spunea că ar fi foarte inteligent, mare orator sacru, celebru pentru rigiditatea obiceiurilor. Se opri în fața părintelui José Pedro, iscodind statura puțină a preotului, anteriorul murdar și cîrpit, privirea speriată și lipsa de inteligență care, amestecată cu un aer de bunătate, i se reflectau pe chip. Îl studie cîteva minute, cît era necesar ca să pătrundă pînă în străfundul sufletului lipsit de complicații al lui José Pedro. Tuși. Părintele îl văzu abia acum, se sculă și-i sărută umil mîna.

— Prea-sfinte...

— Așezați-vă, părinte. Avem de vorbit.

Îl privea cu ochii lui lipsiți de expresie. Se așeză, își împreună mîinile cu mare grijă și-și trase anteriorul de lîngă sutana murdară a părintelui José Pedro. Vocea-i contrasta cu persoana. Se putea spune că are o voce dulce, aproape feminină, dacă n-ar fi fost accentul de hotărîre ce răzbătea din fiecare cuvînt. Părintele José Pedro își plecă fruntea și așteptă să vorbească superiorul său. Acesta începu:

— Arhiepiscopia noastră a primit grave plîngerî împotriva dumneavoastră, părinte.

Părintele José Pedro vru să mimeze nedumerirea, ca și cum n-ar fi înțeles. Dar malițiozitatea superiorului era mai presus decît inteligența sa, iar gîndul îi zbură în clipa aceea la Căpitanii nîsipului. Secretarul zîmbi.

— Cred că știți despre ce e vorba...

Preotul făcu ochii mari, dar imediat își plecă fruntea:

— Dacă-i vorba despre copii...

— Păcătosul nu-și poate ascunde păcatul, el iese la lumină din străfundurile conștiinței...

Vocea canonicului își pierduse nota de blîndețe.

Părintele José Pedro îl asculta îngrozit. Era tocmai ceea ce-și închipuisese. Superiorii lui, dotați cu suficientă inteligență ca să înțeleagă vrerea lui Dumnezeu, nu erau de acord cu metoda folosită de el cu Căpitanii nisipului. Și spaima creștea în el; nu de canonic sau de episcop îi era frică, ci de a-l fi supărat pe Dumnezeu. Îi tremurau mîinile. Vocea secretarului își recăpătă blîndețea. Era ca o voce de femeie, dulce și suavă, dar care-i refuza omului mîngîierca:

— Ne-au parvenit destule plîngerii, părinte José Pedro. Arhiepiscopia a închis ochii, cu speranța că o să vă recunoașteți greșeala și o să vă îndreptați...

Îl privi pe preot cu ochi duri. José Pedro își plecă fruntea.

— Văduva Santos s-a plîns nu demult. Ați ajutat o șleahță de golani, într-o piață, să o fure. Mai mult, i-ați incitat să facă așa ceva... Ce-aveți de spus, părinte?

— Nu-i adevărat, prea-sfinte.

— Vreți să spuneți că văduva a mințit?

Îl fulgeră pe preot cu privirea. Însă de data aceasta José Pedro nu mai lăsă capul în jos, ci repetă:

— Ceea ce v-a spus nu e adevărat...

— Știți bine că văduva Santos este una dintre cele mai bune protectoare ale religiei din Bahia? N-ați auzit de donațiile...

— Pot să vă povestesc cum a fost...

— Nu mă întrerupeți... La seminar nu v-au învățat să fiți umil și respectuos față de superiorii dumnea-

voastră? Chiar dacă n-ați fost unul dintre studenții cei mai străluciți...

Părintele José Pedro știa lucrul acesta, nu trebuia să i se repete că fusese unul dintre cei mai slabi studenți din seminar în ceea ce privește teoria. De asta îi și era așa de frică să nu cumva să greșească, să nu-l supere pe Dumnezeu. Secretarul avea dreptate, doar era mult mai inteligent, era mult mai aproape de Dumnezeu, care este suprema inteligență.

Canonicul făcu un gest cu mîna, ca și cum ar fi alungat incidentul cu văduva. Vocea îi deveni suavă:

— Și totuși, acum e vorba de ceva mult mai grav. Din cauza dumneavoastră, părinte, Arhiepiscopia a fost căutată de autorități. Știți ce-ați făcut? Știți?

Preotul nu încercă să nege:

— E vorba de copilul cu vărsat?

— Da, de copilul cu variolă. Iar dumneavoastră ați ascuns cazul în fața autorităților sanitare...

Părintele José Pedro avea încredere în bunătatea lui Dumnezeu. De multe ori se gîndise că Domnul aproba ceea ce făcea el: Și acum credea la fel. Gîndul îi umplu deodată sufletul. Își îndreptă spinarea și-l privi drept în ochi pe canonic:

— Dumneavoastră știți ce este un lazaret?

Canonicul nu răspunse.

— Să vă spun eu: foarte rar se mai întoarce cineva de acolo. Cu atît mai puțin un copil... A trimite acolo un copil înseamnă să comiți un asasinat...

— Asta nu e treaba noastră - veni răspunsul inexpresiv, dar plin de hotărîre -. Asta-i treaba Sănătății Publice. Treaba noastră este să respectăm legea.

— Chiar dacă atentează la legea milostiviei lui Dumnezeu?

— Ce știți dumneavoastră despre mila lui Dumne-

zeu? Ce mare inteligență aveți ca să înțelegeți dorințele lui Dumnezeu? V-a cuprins cumva demonul vanității?

Părintele José Pedro încercă să explice:

— Știu că sînt un preot ignorant și nedemn să-L servesc pe Domnul. Dar acești copii n-au avut pe nimeni care să se îngrijească de ei. Am avut intenția...

— Bunele intenții nu scuză actele rele - i-o tăie canonicul cu o voce foarte dulce pentru o asemenea sentință.

Părintele José Pedro se simți iar șovăitor, dar își înălță gîndul spre Dumnezeu și vru să-și mărturisească încrederea:

— Să fi fost rele actele mele? Erau copii care nicio dată n-au auzit vorbindu-se serios de Dumnezeu. Îl amestecau pe Dumnezeu cu sfinții negrilor, n-aveau nici o idee despre religie. Am vrut să văd dacă pot salva acele suflete...

— V-am spus că intențiile v-au fost bune, dar acțiunile n-au corespuns intențiilor...

— Dar dumneavoastră nu cunoașteți acești copii...

Canonicul îi aruncă o privire de oțel.

— Sînt copii fără copilărie, se nasc maturi. Trăiesc ca oamenii mari, cunosc totul despre viață, totul... Trebuie să te porți cu ei cu abilitate, să faci concesii.

— De-asta faceți tot ce vor ei...

— Uneori da, ca să obțin un rezultat bun...

— Pactizați cu furturile, cu crimele acestor perversi...

— Ce vină au ei? - Și părintele își aminti de João de Adão. - Cine-i îngrijește? Cine-i învață? Cine-i ajută? Au parte de vreun pic de afecțiune?

Se înflăcărase de-a binelea, iar canonicul se îndepărtă și mai mult de el, în timp ce nu-l slăbea cu privirea lui de oțel.

— Fură ca să mănînce, pentru că toți bogații ăștia

care dau pe dinafară de atîta avuție, care fac donații bisericilor uită că există și copii înfometați... Ce vină...

— Tăcere! – Vocea prea-sfinției sale era autoritară. – Cine v-ar auzi vorbind ar spune că sînteți comunist. Și nici nu-i de mirare. În mijlocul acestor oameni de nimic unde trăiți ați învățat teoriile lor... Sînteți un comunist, un dușman al Bisericii...

Preotul se uită la el îngrozit. Canonicul se ridică și întinse brațul, pironindu-l cu un gest:

— Fie ca Domnul, în bunătatea Sa, să ierte faptele și cuvintele dumneavoastră. L-ați jignit pe Dumnezeu și Biserica. Ați dezonorat haina preoțască. Ați violat legile Bisericii și pe cele ale statului. Ați acționat ca un comunist. De aceea ne vedem obligați să nu vă dăm atît de repede parohia pe care ați solicitat-o. Mergeți – vocea-i era din nou dulce, dar de o dulceață plină de hotărîre, o dulceață care nu admitea nici o replică –, ispășiți-vă păcatele, dedicați-vă credincioșilor bisericii unde slujiți și uitați aceste idei comuniste; în caz contrar, va trebui să luăm măsuri mai severe. Credeți că Dumnezeu aprobă ceea ce faceți? Amintiți-vă că inteligența dumneavoastră nu este prea mare, că nu puteți pătrunde voința Domnului cu ea...

Îi întoarse spatele părintelui José Pedro și se îndreptă spre ușă. Părintele făcu doi pași spre el și vorbi cu glas gîtuit:

— Dar e unul care vrea să se facă preot...

Canonicul se întoarse:

— Întrevederea a luat sfîrșit, părinte José Pedro. Vă puteți retrage. Să vă deie Domnul gîndul cel bun...

Preotul rămase nemișcat cîteva minute, vrînd să mai adauge ceva. Dar cuvintele nu-i ieșeau din gură, parcă avea limba încleiată, privea doar spre ușa pe care ieșise superiorul său. Nu se putea gîndi la nimic. Avea o

înfățișare caraghioasă, cu mâna întinsă, cu trupul aplecat într-o parte, cu antierul murdar și cîrpit, cu ochii căscați de spaimă, cu buzele tremurînde. Draperiile grele împiedicau lumina să pătrundă în sală. Preotul rămase o vreme în semi-întuneric.

Comunist... Cîntăreți vagabonzi, dar dăruieți cu talent, fredonau pe stradă un vals de pe vremuri:

Sînt lipsit de bucurie, Doamne-Dumnezeule...

Părintele José Pedro stătea rezemat de perete. Canonicul zisese că el nu putea înțelege voința Domnului. Nu avea putere de înțelegere, vorbea ca un comunist. Vorba asta, mai ales asta, îl urmărea neîncetat. De la toate amvoanele, toți preoții predicaseră împotriva acestui cuvînt. Iar el, acum... Canonicul era foarte deștept, se apropia de Dumnezeu prin inteligența lui, îi era ușor să-I audă glasul. Iar el greșise, pierduse doi ani pe calea pierzaniei. Se gîndise să aducă spre Domnul atîția copii... Copii rătăciți... Or fi ei de vină? Lăsați copiii să vină la mine... Iisus Hristos... Era o figură radioasă și tînără. Preoții spuneau că era un revoluționar. Îi iubea pe copii... Vai de cine face rău unui copil... Văduva Santos era protectoarea bisericii... Oare și ea va fi auzind vocea Domnului? Doi ani pierduți... Făcea concesii? Ei bine, făcea. Altfel cum să-și fi păstrat încrederea Căpitanilor nisipului? Nu erau ca alți copii... Știau tot, pînă și secretele sexului. Erau ca niște bărbați, deși erau copii... Nu-i puteai lua ca pe mucoșii care merg la colegiul iezuiților pentru prima comuniune. Aceia au mamă, tată, frați, preoți pentru spovedanie, și haine, și mîncare, au de toate... Dar n-avea să-i dea el, acum, lecții canonicului... Canonicul știa totul și era foarte inteligent. Putea auzi glasul Domnului... Era

apropiat de Cel-de-Sus... El nu fusese printre studenții cei mai străluciți... Fusese printre cei mai slabi... Doar n-avea să-i vorbească Dumnezeu unui preot sărac cu duhul... Îl auzea pe João de Adão. Un comunist ca João de Adão... Dar comuniștii sînt răi, vor să distrugă tot... João de Adão era un om bun... Un comunist... Și Iisus? Nu, nu se putea gândi că Iisus e comunist... Superiorul lui înțelegea mai bine lucrurile decît un biet preot cu anteriorul murdar... Canonicul era inteligent, iar Dumnezeu e suprema inteligență... Aghiazmă voia să se preoțească. Da, chiar așa, voia să se preoțească, avea vocație adevărată. Dar păcătuia zi de zi, fura, jefuia. Nu era vina lor... Vorbește ca un comunist... Așa a zis canonicul. Oare o să-l ierte Domnul?

Părintele José Pedro pășește încet, sprijinindu-se de zid. Îi ajung la urechi ultimele note ale unui cîntec îndepărtat. Preotul are privirea fixă.

Da, părinte José Pedro, uneori Dumnezeu le vorbește ignoranților... El era un ignorant... Dar l-a auzit pe Dumnezeu... Sînt niște bieți copii... Ce știi ei despre bine și rău, dacă nimeni nu i-a învățat nimic, niciodată? Niciodată mîna vreunei mame nu le-a mîngîiat creștetul. N-au auzit o vorbă bună de la un tată. Doamne, ei nu știi ce fac... De-asta am fost între ei, de-asta de multe ori am făcut ce-au vrut ei...

Preotul își împreunează mîinile și le ridică spre cer.

Oare un comunist tot așa face? Să le dau un pic de mîngîiere acelor biete suflete. Să le salvez, să le fac o soartă mai bună... De aici ieșeau numai hoți, asasini, borfași, în cel mai bun caz vagabonzi... Profesiunea cea mai demnă... Ar fi putut să iasă muncitori cinstiți, demni... Trebuia să facă ceva pentru ei, cît mai curînd... De la Corecție ieșeau și mai răi... Nu cu pedepsele brutale, acolo am văzut atîtea... E atîta brutalitate...

Doar cu răbdare, cu bunătate... Și Iisus tot așa gîndea... De ce ca un comunist? Dumnezeu poate vorbi și unui ignorant... Să părăsesc copiii? Parohia e pierdută, oricum... Și bătrîna mea mamă, ce-o să suspine... Și școala surorii... Și ea vrea să-i învețe pe copii... Dar altfel de copii, cu cărți, cu mamă, cu tată... Nu ca ăștia, părăsiți pe stradă, dormind sub cerul liber, pe sub poduri, în magazine... Nu, nu-i poate părăsi! Cu cine o fi Dumnezeu? Cu canonicul sau cu bietul preot? Văduva... Nu, Dumnezeu e cu preotul... E cu preotul... Sînt prea prost ca să pot auzi vocea Domnului... (Se ascunde sub portalul unei biserici.) Dar uneori Dumnezeu le vorbește ignoranților... (Iese de sub portal și merge mai departe, ținîndu-se de perete.) Da, o să continue. Dacă greșește, Dumnezeu o să-l ierte... "Bunele intenții nu scuză faptele rele." Dar El este bunătatea supremă... Așa o să facă... Poate că dintre Căpitanii nisipului nu vor ieși numai hoți... Și n-ar fi asta o mare bucurie pentru Iisus? Da, Iisus a zîmbit. Are un chip radios. I-a zîmbit părintelui José Pedro. Mulțumescu-Ți Ție, Doamne...

Preotul îngenunchează pe stradă și-și înalță brațele spre cer. Dar vede că lumea zîmbește în jurul lui. Sare înspăimîntat în picioare și urcă repede într-un tramvai, rușinat din cale-afară.

Cineva comentează:

— Ia uitați-vă, un preot beat. Ce nerușinare...

Și toți rîd, pe stradă și în tramvai.

Huzur își zgîrie o bubiță cu unghia lui neagră. Apoi se uită la tot brațul: e plin. De-asta simțea o fierbințeală, o moleșeală în tot trupul! Era febra bubei. Orașul sărac era bîntuit de bubă. Doctorii ziceau că epidemia se domolise, dar erau încă multe cazuri, în fiecare zi duceau oameni la lazaret. Oameni care nu se mai întor-

ceau, se gîndi Huzur. Pînă și Almiro, din cauza căruia fusese tîmbălău în magazie, plecase și el la lazaret. Și nu s-a mai întors... Era un copil drăgălaș. Unii ziceau că el și cu Ciupitu'... Dar nu era rău, nu supăra pe nimeni. Șchiopul iscase tot scandalul. După ce-a aflat că a murit a fost și mai mohorît, parcă se-nvinovătea de moartea lui Almiro. Nu vorbea cu nimeni, numai cu cățelul lui.

— O să se ȣicnească de tot - își zise Huzur.

Își aprinse o țigară. Se îndreptă spre magazie. Înăuntru nu era decît Scamatorul. La ora aceea a după-amiezii era greu să găsești pe cineva acolo. Scamatorul l-a văzut cînd a intrat:

— Fă-ncoace o țigară, Huzure! - Huzur îi aruncă una, se duse în colțul lui și-și strînse zdrențele într-o boccea. Scamatorul îl urmărea curios:

— Pleci?

Huzur se duse la el cu boccea sub braț:

— Să nu spui la nimeni... Numa' lu' Glonț.

— Un' te duci?

Mulatrul rîse:

— La lazaret...

Huzur își arată brațele pline de bube, pieptul.

— Nu pleca, Huzure...

— De ce, frățioare?

— Știi și tu... E groapă de cimitir, sigur...

— Crezi c-o să rămîn aici să le dau și ălorlalți?

— Te îngrijim noi...

— Ați muri toți. Almiro avea casă. Eu n-am ninuc și pe nimeni.

Scamatorul tăcu. Voia să spună multe. Mulatrul ședea în fața lui, cu boccea sub brațul plin de bube. Zise:

— Spune-i lu' Pedro. Celorlalți nu-i nevoie.

Scamatorul nu putu decît să-l întrebe, prosteste:

— Chiar pleci?

Huzur dădu din cap și ieșiră împreună. Bolnavul privi orașul și făcu un gest larg cu mîna. Era ca un rămas-bun, fiindcă el era un vagabond și nimeni nu-și iubește mai mult orașul decît vagabonzii. Se-ntoarse înspre Scamator:

— Cînd o să mă pictezi... O să-mi faci un tablou?

— Da, mă, Huzur... - Simțea dorința de a spune vorbe bune, ca unui frate...

— Să nu mă faci cu bube...

Statura lui de copil dispăru pe plajă. Scamatorul rămase cu-n nod în gît. Dar i se părea frumos gestul lui Huzur, să plece spre moarte ca să nu-i îmbolnăvească și pe ceilalți. Oameni ca el au o stea în loc de inimă. Și cînd mor, inima li se suie pe cer, așa spune Pescarul. Huzur era un copil, nu un om mare, dar avea deja o stea în loc de inimă. Uite, nu i se mai vede nici umbra. Și deodată, siguranța că n-o să-și mai revadă niciodată prietenul umple inima Scamatorului. Era siguranța că celălalt plecase spre moarte.

La macumbele în cinstea lui Omolu, poporul negru, pedepsit cu buba, cînta:

*Omolu,
Stăpîna mea,
Boala ia-o, pe pustie,
Fă-mi pielea de catifea!
Buba du-o la moșie,
În sertão, pe pustie,
Omolu, stăpîna mea!*

Omolu răspîndise buba peste oraș, ca răzbunare împotriva orașului bogat. Dar bogații aveau vaccin, ce știa Omolu de vaccinuri? Ea era o biată zeiță din jungla

Africii. O zeiță a negrilor săraci. Ce putea ea ști despre asemenea treburi doftoricești? Și atunci buba a coborît și a biciuit poporul lui Omolu. Tot ce-a putut Omolu să facă a fost să transforme buba neagră în vărsat, cu bășici albe și prostănace. Dar și așa au murit negri, au murit săraci. Însă Omolu zicea că nu vărsatu-i ucisese, ci lazaretul. Omolu voia doar să-i ciupească pe copilașii ei negri. Lazaretul i-a ucis. Iar acum macumbele îi cereau să ia vărsatul din oraș, să-l ducă la moșiile bogaților din sertão. Ei aveau bani, pământ cît vezi cu ochii, dar habar n-aveau de vaccin. Și Omolu a spus că da, se va duce în sertão.

Iar negrii, oga, fiice și tați-de-sfînt cîntau:

E chiar mama noastră bună

Și ne poate ajuta...

Omolu promite să plece. Dar ca să nu o uite fiii ei cei negri, le spune în cîntarea de adio:

Acum vă las, copiii mei,

Da' mă-ntorc curînd la voi...

Și-n noaptea în care tobele atabaque băteau la macumbe, într-o noapte de taină a Bahiei, Omolu s-a furișat în trenul companiei Leste Brasileira și a plecat în sertão, la Juazeiro. Vărsatul a plecat cu ea.

Huzur s-a întors scheletic, cu hainele dansînd pe el. Acum avea fața însemnată toată de vărsat. În noaptea cînd a intrat în magazie, l-au privit cu neîncredere. Numai Scamatorul a venit imediat la el:

— Te-ai făcut bine, mulatrule?

Huzur a zîmbit. Au venit să-i strîngă mîna, iar Pedro Glonț l-a îmbrățișat:

— Mulatru bun! Mulatru de milioane!

Pînă și Șchiopul a venit, iar João Babanul s-a așezat lîngă el. Mulatru și-a privit prietenii. A cerut o țigară.

Avea mîna descărnată, ochii-n fundul capului. Stătea tăcut, privind cu drag magazia veche, copiii, căţelul din braţele Şchiopului. Atunci Babanul a întrebat:

— Cum a fost la lazaret?

Huzur s-a întors brusc şi pe faţă i se citea o expresie amară de dezgust. N-a răspuns imediat, iar cînd i-au ieşit pe gură, vorbele parcă-l dureau:

— Nu ştiu ce să spun. E prea... de groază. Cînd intri acolo, parcă ai intra într-un sicriu...

Îi privi pe ceilalţi, care rămăseseră suspendaţi de cuvintele lui. Avea glasul plin de amărăciune:

— Parcă ai intra într-un sicriu ca să te duci la cimitir... La fel, la fel...

Nu mai găsea vorbele. Şchiopul întrebă strîngînd din dinţi:

— Şi mai cum?

— Nimic. Nimic. Nu mai ştiu... Pentru numele lui Dumnezeu, nu mă mai pisaţi atîta...

Îşi plecă fruntea, cu capul bălăbărîndu-se. Vocea-i era răguşită, parcă înspăimîntată:

— La fel ca atunci cînd pleci spre cimitir. Totu-i mort.

Şi se închise în el, parcă cerînd să nu mai fie întrebat. João se-adresă celorlalţi:

— Nu trebuia să-l întrebăm nimic...

Huzur făcu din cap un gest aprobator. Zise încetişor:

— Nimic... E prea...

Scamatorul privi pieptul lui Huzur. Era ciupit tot de variolă. Dar în locul inimii, văzu o stea...

O stea în loc de inimă.

Soartă

S-au așezat la o masă în colț. Cotoi a scos cărțile. Dar nici Pedro Glonț, nici João Babanul, nici Scamatorul, nici măcar Huzur, nici unul nu s-a arătat interesat. Îl așteptau pe Pescar la Porta do Mar. Mesele erau ocupate. Multă vreme Porta do Mar n-avusese clienți, din cauza variolei. Acum, dacă buba se dusesse pe pustii, oamenii vorbeau despre morți. Cineva pomeni despre lazaret. "E-o nenorocire să fii sărac", zise un marinar.

La o masă s-a cerut rachiu. S-a auzit clinchet de pahare pe tejghea, în timp ce un bătrîn aruncă o vorbă:

— Nimeni nu poate schimba soarta. Soarta se face acolo sus - și arată spre cer.

Dar João de Adão îi răspunse peste mese:

— Într-o bună zi oamenii or să schimbe soarta asta a săracilor...

Pedro Glonț ridică fruntea, iar Scamatorul zîmbi. João Babanul și Huzur păreau însă înclinați să-i dea dreptate bătrînului, care repetă:

— Nimeni n-o poate schimba. Așa e scrisă acolo, sus...

— Ba, într-o zi, oamenii tot c schimbă... - zise Pedro Glonț și toți ochii se-ntorseseră spre copil.

— Ce știi tu, puștiule? - îi zise bătrînul.

— E băiatu' Blondului, vorbește taică-su-n el - răspunse João de Adão, privindu-l cu respect -. Tatăl lui a murit ca să ne schimbe soarta.

Pedro se uită împrejur. Bătrînul tăcuse și-l privea, și el, altfel. Încet, încet, simți cum i se-ntoarce încrederea. Afară, o ghitară începuse să cînte.

Noapte de pace adîncă,
pacea adîncă din ochii tăi

Fiică de bubos

MUZICA REVENIŢE pe deal. Golanii începuseră iar să cînte la ghitară, să improvizeze cuplete, să inventeze sambe pe care le vindeau mai apoi "sambiștilor" celebri din oraş. La cîrciuma lui Dioclécio se strîngea iarăşi grupul din fiecare seară. O vreme, totul încetase pe deal, ca să lase locul lacrimilor şi vaietelor femeilor şi ale copiilor. Bărbaţii plecau de acasă cu capul în jos şi la fel se înforceau. Iar sicriile negre ale adulţilor, sicriile albe ale fecioarelor sau sicriaşele copiilor coborau străzile abrupte către cimitirul îndepărtat. Asta în cazul în care nu era vorba de coborîrea sacilor cu buboşi, vii încă, duşi la lazaret. În urma lor, familia plîngea ca după mort, cu siguranţa că nu-i va mai vedea niciodată. Nici un sunet de ghitară, nici o voce de bariton negru nu străpungea atunci tristeţea dealului. Doar rugile de la priveghi, doar bocetele şi suspinele femeilor...

Aşa era pe deal cînd Esteva a fost dus la lazaret. Nu s-a mai întors şi într-o seară Margarida a simţit că el murise acolo. În scara aceea avea şi ea febră. Dar vărsatul părea mai blînd pe trupul ei, aşa că spălătoreasa le-a ascuns tuturor boala şi a reuşit să nu fie

băgată în sac. Curînd, a început să se întremeze. Cei doi copii se îngrijeau de casă, făceau tot ce le spunea mama lor. Zé Plăpîndul era o gură în plus, încă nu ştia să facă nimic la cei şase anişori ai lui. Dar Dora mergea de-acum pe paisprezece ani, sîinii începuseră să-i împungă bluza, părea o femeiuşcă serioasă care îi aduce doctorii mamei, are grijă de ea... Margarida s-a făcut mai bine cînd ghitarele începuseră iar să se audă pe deal, pentru că epidemia de variolă trecuse. Muzica pusese din nou stăpînire pe nopţile de pe deal, iar Margarida, cu toate că nu era complet vindecată, s-a dus pe la casele clientelor să ia rufe la spălat. S-a întors cu greutatea la spinare şi s-a aşezat la albie. A muncit toată ziua sub soarele arzător şi sub ploaia de după-amiază. A doua zi n-a mai putut munci, fiindcă o întorsese vărsatul, iar vărsatul cînd se întoarce e totdeauna teribil. Două zile mai tîrziu, cobora dealul ultimul coşciug, ultima victimă a variolei. Dora nu se smiorcăia. Îi curgeau lacrimile pe faţă, dar pe ultimul drum al maică-sii ea se gîndea că Zé Plăpîndul cerea mereu de mîncare. Frăţiorul plîngea şi după mama, şi de foame. Era prea mic ca să înţeleagă cît de singur rămăsese în imensitatea oraşului.

În seara aceea, orfanii au căpătat de mîncare de la vecini. A doua zi, arabul, care era proprietarul barăcilor de pe deal, a pus să se toarne spirt peste casa Margaridei, ca să o dezinfecteze. Apoi a închiriat-o, fiindcă era o baracă foarte bine situată, chiar în vîrfurile dealului. Şi-n timp ce vecinii discutau problema orfanilor, Dora şi-a luat fratele de mînă şi a coborît în oraş. Nu şi-a luat rămas-bun de la nimeni, era ca o fugă. Zé Plăpîndul mergea fără să ştie încotro, tîrîndu-se după sorăsa. Dora mergea liniştită. Avea să găsească în oraş pe cineva să le dea de mîncare sau măcar să aibă grijă

de cel mic. Ea o să-și găsească de lucru, croitoreasă în vreo casă. Era o copilă, dar multe case preferau asemenea copile, fiindcă salariul era mai mic. Odată, mama-sa îi spusese că o s-o bage croitoreasă în casa unei cliente. Dora știa unde stă, așa că a pornit-o într-acolo. Dealul, sunetul ghitarelor, samba cîntată de un negru rămăseseră în urmă. Asfaltul fierbinte arde picioarele desculțe ale Dorci. Zé Plăpîndul e tare vesel văzînd orașul necunoscut pentru el, tramvaiiele pline, automobilele care claxonează, mulțimea care umple străzile. Dora fusese o dată cu Margarida la această clientă. Stătea în Barra și se duseseră cu vagonul de bagaje, cărînd balotul de rufe spălate. Stăpîna casei o primise foarte bine pe Dora, o-ntrebase dacă voia să vină să lucreze acolo. Rămăsese s-o aducă Margarida după ce-o mai crește nițel. Acolo se gîndea Dora să meargă. Întrebînd din om în om, o luă înspre Barra. Drumul era lung, căldură asfaltului îi ardea tălpile. Zé Plăpîndul cerea de mîncare și se plîngea de oboseală. Dora îl încurajă cu promisiuni și meraseră mai departe. Dar în Campo Grande, Plăpîndul nu mai putea. Drumul era din cale-afară de lung pentru el, pentru cei șase anișori ai lui. Atunci Dora a intrat într-o brutărie și, cu ultimii cincizeci de réis pe care-i mai avea, a cumpărat două chifle și l-a lăsat pe Zé Plăpîndul pe o bancă:

— Mănînci și mă aștepți, auzi? Eu mă duc pînă într-un loc și mă-ntorc. Da' să nu te miști de aici, că te pierzi...

Zé promise, făcînd o mutrișoară serioasă și mușcînd cu nădejde din pîinea tare. Ea-l sărută și plecă.

Politiștul care a îndrumat-o i-a privit sîni abia răsăriți, părul bălai neîngrijit, ciufulit de vînt. Simțea că o ard tălpile și o sfrîșeală puscă stăpînire pe ea. Dar a

plecat mai departe. Căuta numărul 611. Când a ajuns la 53 s-a oprit puțin ca să-și tragă sufletul și să se gîndească ce o să-i spună stăpînei casei. Apoi a pornit din nou. Acum, o chinuia foamea, foamea cumplită a copiilor de treisprezece ani, o foame care se cere numai decît potolită. Dorei îi veni să plîngă, voia să se așeze jos, în mijlocul străzii, sub soarele arzător, să nu se mai miște. O cuprinsese dorul de părinții morți, dar se scutură și își continuă drumul.

La 611 era o casă mare, aproape un palat, cu copaci în față. Într-un mango era un balansoar în care se legăna o fetișcană de vîrsta Dorei. O împingea un băiețan de vreo șaptesprezece ani și amîndoi rîdeau. Erau copiii stăpînilor, Dora rămase privindu-i cîteva clipe, cu invidie. Apoi sună. Băiatul o văzu, dar continua s-o legene pe fată. Dora mai sună o dată și în sfîrșit apăru slujnica. Îi spuse că voia să vorbească cu dona Laura, stăpîna. Slujnica o privi cu neîncredere. Dar băiatul lăsă scrînciobul și veni la poartă. Se uita la sînii abia înmuguriți ai Dorei, la coapsele ce se ghiceau pe sub fustă. O întrebă:

— Ce dorești?

— Vreau să vorbesc cu dona Laura. Sînt fata Margaridei, spălătoreasa dumneaei... Că ea a murit...

Băiatul nu-și mai dezlipea ochii de pe sînii Dorei. Era frumoasă, cu ochii mari, cu părul bălai, nepoată de italian și de mulatră. Margarida zicea că trăgea spre bunic, un vlăjgan blond, cu mustață îngrijită. Dora își plecă ochii, fiindcă simți că domnișorul o dezbrăca din priviri. Acesta se simți, la rîndu-i, descumpănit și se întoarse către slujnică:

— Cheam-o pe mama...

— Îndată, domnișorule.

Băiatul își scoase o țigară și o aprinse. Trimise fumul în sus, își țuguie buzele și mai privi o dată sînii fetei:

— Cauți de lucru?

— Da, domnule.

Vîntul îi ridică puțin fusta. Lui îi trecură prin cap gînduri murdare, se și vedea în pat, cu Dora aducîndu-i cafeaua de dimineată, și cum aveau s-o facă lată mai apoi.

— Mă duc să vorbesc cu mama, să-ți aranjez ceva...

Ea-i mulțumi. Era însă cam speriată, deși nu prinsese prea mult din maliția otheadelor lui. Veni dona Laura, cu părul argintiu, cu fiică-sa după ea, observînd-o pe Dora printre gene. Era roșie la față, dar nu lipsită de grație.

Dora îi spuse că maică-sa murisc:

— Mi-ați promis o slujbă...

— De ce-a murit Margarida?

— De vărsat, doamnă.

Dora nu știa că spunînd asta pierde orice speranță de a căpăta vreo slujbă.

— De variolă?

Domnișoara se dădu înapoi, temătoare. Pînă și băiatul se îndepărtă puțin, gîndindu-se la sînii mici ai Dorei ciupiți de vărsat. Scurpă cu dezgust. Dona Laura luă un ton trist:

— Dar am angajat pe altcineva. Acum nu mai am nevoie...

Dora se gîndi la Zé Plăpîndul:

— Nu aveți nevoie de un băiețel pentru cumpărături, comisioane, lucruri de-astea? Fratele meu...

— Nu, fetișo, n-am nevoie.

— Și nu știți pe nimeni?

— Nu. Dacă aș ști, te-aș recomanda...

Voia să pună capăt discuției. Se-ntoarse spre băiat:

— N-ai două mii de réis, Emanuel?

— De ce, mamă?

— Să mi-i dai mie.

Băiatul îi dădu banii și ea-i puse pe gardul de piatră. Îi era frică să o atingă pe Dora, voia să o vadă plecată înainte de a contamina casa:

— Ia banii ăștia. Du-te cu Dumnezeu...

Dora se-ntoarse și o luă la vale pe stradă. Băiatul mai rămase uitîndu-se după fesele rotunde care se ghi-ceau sub fusta prea strîmtă. Dar îl întrerupse vocea donci Laura, care-i spunea slujnicei:

— Dos Reis, vino cu o cîrpă cu spirt să ștergi poarta, că a pus mîna fata asta. Cu variola nu ne jucăm...

Băiatul se întoarse la leagănul de sub manglieri, dar din cînd în cînd suspina pentru sinc: "Și-avea niște sîni așa de grozavi..."

Zé Plăpîndul nu era pe bancă. Dora se sperie. Te pomenești că frate-său plecase și se pierduse pe străzi! Cum să-l găsească, dacă nici ea nu cunoștea orașul? Simțea o sfîrșeală în tot corpul, îi era dor de mama, ar fi vrut să plîngă. Picioarele-i ardeau și-i era foame. Se gîndi să cumpere pîine - avea acum două mii patru sute de réis - dăr mai întîi se duse după frate-său. Îl găsi lîngă un tufiș, mîncînd corcodușe verzi. Îi dădu peste mînă:

— Nu știi că de la astea te doare burta?

— Mi-e foame...

Au cumpărat pîine și au mîncat. Restul zilei s-a scurs căutînd un loc de muncă. Peste tot îi spuneau că nu, frica de variolă era mai mare decît bunătatea. Seara, Zé Plăpîndul nu se mai putea ține pe picioare de oboseală. Dora era tristă și se gîndea să se întoarcă pe deal. Avea să fie o povară pentru vecinii cei săraci.

N-ar fi vrut să se întoarcă pe deal. De pe deal, maică-sa plecase-ntr-un coșciug, taică-su într-un sac. Îl mai lăsă încă o dată pe Zé Plăpîndul într-un parc și merse la brutărie să mai ia niște pîine. Cheltui ultimii bănuți. Luminile se aprinseră și, la început, Dorei i se păru frumos. Pe urmă, însă, simți că orașul era dușmanul ei, că nu făcuse decît să-i ardă tălpile și s-o oboscască. Casele acelea frumoase nu o voiau. Se-ntoarse cu capul în pămînt, ștergîndu-și lacrimile cu dosul palmei. Și din nou nu-și găsi fratele. A colindat tot parcul, pînă l-a văzut căscînd gura la un joc de babaroase între doi băietani: un negru puternic și un alb cam slăbuț. Dora se-așează pe bancă și-și strigă fratele. Puștanii se ridicară și ei. Ea despachetă pîinea și-i dădu lui Zé Plăpîndul să mănînce. Băieții se uitau la ea. Negrului îi era foame și ea pricepu imediat. Le întinse și lor. Mîncară toți patru, în tăcere, pîinea veche (asta era mai ieftină). Cînd au terminat, negrul s-a șters cu mîneca la gură și a vorbit:

— Frate-tău zice că mama voastră a murit de vîrsat...

— Și tata la fel...

— Și la noi a murit unu'...

— Tatăl tău?

— Nu. Almiro, unul din grup.

Albul cel slab, care pînă atunci tăcuse, întrebă:

— Ți-ai găsit de lucru?

— Nu vrea nimeni fată de bubos...

Plîngea. Zé Plăpîndul se juca pe jos cu zarurile pe care cei doi le lăsaseră în iarbă. Negrul clătină din cap. Cel slab se uită la el, pe urmă la Dora:

— Ai unde dormi?

— Nu.

Sfrijitul se-ntoarse către negru:

— S-o luăm la magazie...

— O fată?... Ce-o să zică Glonț?

— Uite, plînge... - răspunse sfrijitul în șoaptă.

Se uită și negrul. Era vizibil încurcat. Albul goni o muscă de pe piept. Puse mîna pe umărul Dorei, ușor, de parcă i-ar fi fost frică s-o atingă:

— Vino cu noi. Noi dormim într-o magazie...

Negrul se forță să zîmbească:

— Nu-i chiar un palat, da'i mai bine ca pe stradă.

Și au plecat. João Babanul și Scamatorul mergeau înainte. Amîndoi ar fi vrut să vorbească cu Dora, dar nici unul nu știa ce să-i spună, nu se mai aflaseră niciodată într-o asemenea încurcătură. Lumina felinelor strălucea în părul ei. Negrul zise:

— E-o frumusețe.

— Grozavă! - întări Scamatorul.

Dar nu-i priveau nici sîinii, nici coapsele. Numai părul ei bălai strălucind în lumina felinelor...

Pe nisip, Zé Plăpîndul n-a mai putut. Negrul l-a luat pe copil (chiar dacă și el era tot un copil...) și l-a suit în cîrcă. Scamatorul mergea lîngă Dora, dar tăceau amîndoi în noapte.

Au intrat în magazie cam nesiguri. Babanul l-a pus jos pe Zé Plăpîndul și a așteptat să intre Dora cu Scamatorul. S-au dus toți trei în colțul Scamatorului, care a aprins lumînarea. Ceilalți îi priveau surprinși. Cîinele Șchiopului lătra.

— Lume nouă... - murmură Cotoi, care tocmai ieșea.

Se-ntoarse din drum și veni la ei:

— Cine-i, Scamatorule?

— Le-a murit mama și tata de vărsat. Erau pe stradă, n-au unde dormi.

Cotoi se uită la Dora zîmbind curtenitor. Făcu un

fel de reverență (văzuse ceva asemănător la cinema), frîgîndu-se stîngaci, și încercă o formulă care-i trecuse cîndva pe la urechi:

— Bine-ați venit, madam...

Nu-și mai aminti restul și rămase cam rușinat, apoi plecă s-o vadă pe Bălaia. Ceilalți, însă, veniră aproape. Șchiopul și Huzur erau în frunte. Dora îi privea speriată. Zé Plăpîndul adormise buștean. João Babanul se-așează în fața fetei. Lumina lumînării sclipea în părul ei blond și cobora, cînd și cînd, pînă la sîni. Scamatorul se ridică, sprijinîndu-se de perete. Luna apăruse prin găurile acoperișului.

Huzur era în fața lor. Șchiopul venea șontîcăind, ceilalți se îmbulzeau și ei, mîncînd-o din priviri pe fată. Cel care a vorbit a fost Huzur:

— Cine-i gagica asta?

Scamatorul a făcut un pas înainte:

— 'I-era foame. Ei și lu' frate-su. Vărsatu' le-a omorît părinții.

Huzur rîse zgomotos. Se îndreptă:

— Bună bucățică...

Șchiopul rîse batjocoritor, arătîndu-i pe ceilalți:

— Stau toți ca vulturul' deasupra mortăciunii...

Dora se vîrî în Zé Plăpîndul, care se trezise și tremura tot. Se-auzi o voce din grup:

— Scamatorule, chiar crezi că-mbucătura e numa' a ta ș-a lu' Babanu'? Lasă-ne și nouă...

— Iuhuuu, mi s-a-ncins tărița! - chiui altul.

Mulți rîdeau. Unul făcu un pas înainte, arătîndu-i Babanului sexul:

— Uită-te săracu', cum așteaptă. Nu mai poate...

João Babanul făcu scut cu trupul său. Nu zicea nimic, dar scoase pumnalul. Șchiopul zbieră:

— Nu faci nimic cu asta! Trebuie să fie pentru toți!

Scamatorul încercă:

— Da' nu vedeți că-i un copil...

— Cu țițe! — strigă o voce.

Mutul ieși în față. Îi sticleau ochii și un zîmbet sălbatic îi lumina fața sumbră:

— Nici Lampião nu ține cont de asta. Dă-ne-o, Babane...

Știau că Scamatorul era slab, nu ținea la bătaie. Parcă erau scoși din minți, dar tot le era frică de João, care strîngea pumnalul cu sete. Mutul se credea în mijlocul bandei lui Lampião, gata să defloreze, împreună cu ceilalți, o fată de bogătan. Lumînarea ilumina părul bălai al Dorei și chipul ei îngrozit.

Babanul tăcea încrîncenat, cu pumnalul în mînă. Scamatorul scoase șișul, alăturîndu-i-se. Atunci scoase și Mutul pumnalul și făcu un pas înainte. Ceilalți veneau în spate, cîinele lătra. Huzur mai făcu o încercare:

— Dă-te la o parte, Babane. E mai bine...

Scamatorul se gîndea că dacă ar fi fost și Cotoi acolo, ar fi trecut de partea lor, fiindcă el avea femeie. Dar nu era...

Dora vedea grupul înaintînd. Frica învinsese sfîrșeala. Zé Plăpîndul plîngea. Dora nu-și lua ochii de la Mut. Fața întunecată a mulatrului se deschisese, lumînată de dorință, și un rîs nervos îi contracta mușchii. Văzu și ciupiturile de pe fața lui Huzur, cînd acesta trecu prin lumina lumînării. Atunci își aminti de măică-sa moartă. Un scîncet o scutură, iar asta îi opri o clipă pe copii. Scamatorul profită:

— Nu vedeți că plînge?

Băieții se opriră o clipă. Dar Mutul zise:

— Și noi ce facem? Coceanu' nu știe de lacrimi...

Își reluară pasul de pîndă, hotărîți. Înaintau încet, cu privirea cînd la Dora, cînd la pumnalul lui João...

Deodată se repezică, erau foarte aproape. Abia atunci vorbi Babanul:

— Pe primu' îl găuresc...

Huzur rîse. Mutul jucă pumnalul. Zé Plăpîndul țipa, Dora privea înspăimîntată. Își luă fratele, în brațe și-l văzu pe João aruncîndu-l jos pe Huzur. Vocea lui Pedro Glonț, care tocmai apăruse, îi opri pe toți:

— Ce dracu-i aici?

Scamatorul se ridică. Mutul îi dădu drumul - îl tăiasse deja la mîină. Huzur rămase cum era, cu fața sîngerînd. João Babanul sta ferm pe poziție, paznic în fața Dorei. Glonț veni în față:

— Ce s-a-ntîmplat?

Huzur vorbi de jos:

— Șmecherii ăștia au făcut rost de-o bucățică și-o vor numa' pentru ei. Da' și noi avem dreptu'...

— Și noi, sigur. Eu, cel puțin, vreau să călăresc azi...
- schelălăi Șchiopul.

Pedro se uită la Dora și-i văzu pieptul, părul blond.

— Au dreptate, zise. Cară-te, Babane!

Negrul îl privi speriat. Grupul iarăși avansa, condus chiar de Glonț. João Babanul întinse mîinile și strigă:

— Gloanțe, îl mănînc pe primu' care se-apropie!

Pedro Glonț mai făcu un pas:

— Cară-te, Babane.

— Nu vezi că-i un copil? Nu vezi?

Pedro Glonț se opri, se opri și grupul. O privi pe Dora, dar cu alți ochi. Îi văzu groaza de pe chip, lacrimile curgînd șiroaie. Auzi plînsul lui Zé Plăpîndul. João vorbea:

— Io mereu am fost cu tine, Gloanțe. Sînt prietenu' tău, da' ea-i o copilă, io și Scamatoru' am adus-o aici. Îs prietenu' tău, da' dacă vii aici te omor. E o copilă, nimeni să nu-i facă vreun rău că...

— Te terminăm pe tine și pormă... – zise Mutul.

— Tacă-ți fleanca! – strigă Glonț.

— Și taică-su și maică-sa au murit de bubă – continuă Babanul. Noi am găsit-o, n-avea unde dormi și am adus-o aici. Nu-i curvă, e o copilă, nu vedeți că-i o copilă? Să n-o atingă nimeni, Gloanțe.

— O copilă... – repetă Pedro Glonț încet. Apoi trecu lângă Scamator și lângă Baban.

— Ești un negru bun. Ai dreptate... – Se-ntoarse ca fulgerul spre ceilalți: – Cine vrea să vină, să poftească...

— Nu poți să faci așa ceva, Gloanțe. – Și Huzur își trecu mîna peste tăietura de pe față. – Vrei s-o ai numa' tu cu Babanu' și cu Scamatoru'...

— Jur că nu vreau să-i fac nimic; nici eu, nici ei. E o copilă; nimeni nu se-atinge de ea. Cine vrea, să încerce...

Cei mai mici și mai fricoși se depărtară. Huzur se ridică și se duse-n colțul lui, ștergîndu-se de sînge. Mutul vorbi rar către Glonț:

— Io nu dau înapoi de frică. Dau fiindcă zici că-i o copilă.

Pedro se întoarse către Dora:

— Nu-ți fie frică! N-o să te atingă nimeni.

Ea ieși din colț, rupse o bucățică de cîrpă și-ncepu să șteargă rana Scamatorului. Se duse apoi pînă la Huzur (care se făcuse mic), îi șterse rana și-i opri sîngele. Toată frica, toată oboseala dispăruseră, și asta numai pentru că avea încredere în Pedro. Se duse și la Mut:

— Și tu ești rănit?

— Nu... – zise mulatrul, fără să priceapă. Și fugi în colțul lui, parcă-i era frică de Dora.

Șchiopul se uita cu atenție. Cîinele plecă de lângă el și veni să-i lingă picioarele Dorei. Ea îl mîngîie, apoi îl întrebă pe băiat:

— E al tău?

— Da. Da' poți să-l iei tu.

Ea zîmbi. Glonț se plimba de colo-colo. Pe urmă vorbi pentru toți:

— Mîine o să plece. Nu vreau fete aici.

— Nu - zise Dora -. Rămîn și vă ajut Știu să gătesc, să cos, să spăl...

— Din partea mea, poa' să rămînă - zise Mutul.

Dora privi la Pedro:

— Zici că nimeni n-o să-mi facă vreun rău?...

Pedro Glonț se uită la părul ei bălai. Luna intrase în magazie...

Dora, mamă

COTOI VENI LEGĂNÎNDU-SE, cu mersul lui inconfundabil. Se chinuise o groază de vreme să bage ață-n ac, dar zadarnic. Dora îl culcase pe Zé Plăpîndul și se pregătea să-l asculte pe Scamator citind povestea aceea așa de frumoasă din cartea cu coperți albastre. Cotoi se mai legănă doi pași:

— Dora...

— Ce-i, Cotoiule?

— Vrei să faci o treabă?

Se uita la ac și la ața din mînă de parcă s-ar fi aflat în fața unei probleme grave. Nu știa cum să înceapă. Scamatorul se oprise din citit, iar Cotoi schimbă vorba:

— O să chiorăști de atîta citit, Scamatorule... Măcar dac-ai fi avut un bec...

Se uită iar la Dora, nehotărît.

— Ce-i, Cotoiule?

— Ața asta, lua-o-ar dracu'... N-am văzut treabă mai grea. Să baği asta-n coada acului...

— Dă-ncoace...

Vîrî ața-n ac și-i făcu nod. Cotoi se-ntoarse către Scamator.

— Numa' femeile se pricep la de-alde-astea...

Întinse mîna după ac, dar Dora nu i-l dădu. Îl întrebă ce-avea de cusut. Băiatul îi arătă haina ruptă la buzunar. Era haina de stofă care fusese a Șchiopului cînd acesta devenise copil bogat într-o casă din Grața:

— E-o haină a-nțîia! – zise Cotoi. .

— Grozavă – aprobă Dora –. Scoate-o.

Scamatorul și Cotoi rămaseră cu ochii la Dora, privind-o cum cosea. În realitate nu era o minunăție de cusătură, dar ei nu avuseseră niciodată pe nimeni care să le cîrpească hainele. Și numai Cotoi și Aghiazmă obișnuiau să și le cîrpească. Cotoi fiindcă făcea pe fantele și avea amantă, Aghiazmă pentru că-i plăcea să fie îngrijit. Ceilalți lăsau zdrențele să fluture pînă ce nu le mai puteau purta și atunci cerșeau sau furau alt palton și altă haină. Dora termină:

— Mai ai ceva?

Cotoi își trecu mîna peste părul lucind de briantină:

— Cămașa, la spate...

Se întoarse. Cămașa era sfișiată de sus pînă jos. Dora-l puse să se așeze și-ncepu să o coasă chiar pe el. Cînd degetele ei atinseră pentru prima dată spatele Cotoiului, acesta se înfioră. Ca atunci cînd Bălaia își plimba unghiile ei lungi și îngrijite, zgîriindu-i spatele și spunînd:

— Pisicuța zgîrie motănașul...

Dar Bălaia nu-i cosea hainele și poate că nici nu știa să bage ața-n ac. Știa și-i plăcea să se zbenguie cu el în pat, să-i zgîrie spatele, dar dinadins, ca să-l înfioare și să-l excite, să fie mai dulce dragostea. Dora, însă, nu. Nu era înadins. Mîna ei cu unghii rupte și murdare, roase cu dinții, nu voia să excite, să înfioare. Îl atingea ca mîna unei mame care cîrpea cămașa fiului ei. Mama Cotoiului murise demult. Era o femeie fragilă și frumoasă. Avea și ea mîinile neîngrijite, era nevastă de

muncitor și nu-și făcea manichiura. Și ea tot așa făcea, cosea cămașa Cotoiului chiar pe el... Mîna Dorei îl atinge din nou, dar senzația e diferită. Nu mai e un fior de dorință. E senzația aceea de mîngîiere caldă, de siguranță pe care i-o dădeau mîinile mamei. Dora stă în spatele lui, el n-o poate vedea; și-și imaginează că e mama lui, care s-a întors. Cotoi e iarăși mic, îmbrăcat cu cămeșoi de cînepă și-n joaca de pe stradă, pe deal, rupe totul de pe el. Și atunci vine maică-sa, îl așază-n fața ei și mîinile ei agere conduc acul și așa, din cînd în cînd îl ating și-i dau acea senzație de fericire totală. Nici o dorință... Numai fericire. S-a întors și-i cîrpește cămășile. Ar vrea să se strîngă la pieptul Dorei, iar ea să-i cînte ca să-l adoarmă, ca atunci cînd era mic. Și-și amintește că încă mai este un copil. Dar numai ca vîrstă, pentru că altfel e un bărbat, fură ca să trăiască, se culcă-n fiecare seară c-o femeie de stradă, îi ia banii... Acum însă e în întregime copil, o uită pe Bălaia și mîinile cu care ea-l zgîrie, uită buzele care-i prind gura în sărutări nesfîrșite, sexul care-l preocupă. Uită de viața lui de mic cartofor, jucător de cărți măsluite. Uită tot și redevine un băietan de paisprezece ani cu o mamă care-i coase cămașa. Și ar vrea ca ea să-i cînte ca să-l adoarmă... Un cîntec de leagăn care apropie genele pruncilor... Dora rupe așa cu dinții și se apleacă peste el. Părul ei blond cade pe umărul Cotoiului. Dar el nu vrea nimic altceva decît să-i fie mai departe mamă. Fericirea din acele momente e aproape absurdă, ca și cum viața lui n-ar mai fi existat după moartea mamei. Ca și cum ar fi rămas copil, la fel ca toți copiii. Fiindcă în noaptea asta i s-a întors mama. De aceea mîngîierea inconștientă a părului bălai al Dorei nu-i aprinde dorința. Dimpotrivă, îi mărește fericirea copilărească. Iar vocea ei spunînd: "Gata, Co-

toiule", îi sună în auz ca vocea dulce și muzicală a mamei-sii cînd îi cînta, la căpătîi, cîntece de leagăn.

Se ridică și o privește pe Dora recunoscător:

— Acum ești mama noastră. — Dar se rușinează de cuvintele scăpate gîndindu-se că Dora nu va înțelege, fiindcă ea rîde cu fețișoara ei serioasă de femeiușcă în devenire. Dar Scamatorul înțelege, iar Cotoi vorbindu-i Dorei fericit, fără dorință, numind-o "mamă", și ea zîmbind cu-n aer matern și copilăros — toate astea i se întipăresc Scamatorului în minte ca un tablou.

Cotoi își aruncă haina și iese cu mersul lui legănat. Simte ceva nou în magazie: și-au găsit o mamă, mîngîiere și grijă de mamă.

Bălaia îl găsește ciudat în noaptea asta:

— Ce-i cu Motănelul meu? Ce s-a-ntîmplat?

Dar el își păstrează secretul. E ceva uriaș să-ți regăsești pe pămînt o mamă care murise... Bălaia n-avea cum să înțeleagă.

Cînd Scamatorul a început să citească, João Babanul a venit să se așeze lîngă el. Noaptea era ploioasă. În povestea pe care o citea Scamatorul, noaptea era tot ploioasă, iar corabia era în mare pericol. Marinarii încasau la bice pe spinare, căpitanul era un ticălos. Corabia părea să se scufunde în orice clipă, biciul ofițerilor plesnea spinările goale. João Babanul avea durerea întipărită pe chip. Mutul veni cu un ziar, dar nu întrerupse lectura, se-așează și el să asculte. Acum, marinarul John era biciuit pentru că alunecase și căzuse pe puntea udă. Mutul întrerupse lectura:

—Dac-ar fi fost Lampião acolo, l-ar fi mîncat de viu pe căpitanu' ăsta...

Asta a și făcut marinarul James, un munte de om. S-a aruncat asupra căpitanului și revolta a izbucnit pe

corabie. Afară ploua. Ploua și-n poveste, era povestea unei furtuni și-a unei revolte. Unul dintre ofițeri s-a dat de partea marinarilor.

— E-a 'ntîia... - zise João.

Le plăcea eroismul. Mutul se uită la Dora: îi străluceau și ei ochii, semn că-i plăcea. Asta-l bucură pe Mut. Apoi, marinarul James trebui să ducă o luptă crîncenă. Mutul fluiera de mulțumire. Rîse și Dora, satisfăcută. Rîdeau amîndoi, pe urmă hohotiră cu toții, după obiceiul Căpitanilor nisipului. Hohotiră îndelung și ceilalți s-au apropiat, la timp ca să audă sfîrșitul istoriei. Se uitau toți la fețișoara serioasă a Dorei, chip de femeiușcă aproape, care-i privea cu blindețe de mamă. Zîmbeau, și cînd marinarul James îl aruncă pe căpitanul vasului într-o barcă de salvare și-i zise "cobră fără venin", hohotiră toți împreună cu Dora și o priviră cu dragoste, cum își privesc copiii mama mult iubită. Cînd se sfîrși povestea, se împrăștiară prin colțuri, comentînd:

— Bună, mă, bună...

— Ăla da, bărbat...

— Face cît șapte...

— Da' căpitanu' a făcut o moacă, ce zici?

Mutul îi întinse ziarul Scamatorului. Dora îl privi pe Mulatru și acesta zîmbi încurcat:

— Scrie ceva de Lampião... - Chipul lui întunecat se luminează: - Știi că Lampião e nași-miu?

— Nași-tu?

— Chiar așa... Mama l-a ales, fiindcă Lampião e bărbat adevărat, nu se dă pe zece... Maică-mea era vitează, ținea pușca-n mîină ca pe-o jucărie. Într-o zi i-a pus pe fugă pe doi soldați care-au vrut să facă pe nebunii. Ce mai, făcea cît un bărbat.

Dora asculta încîntată. Fața ei serioasă privea cu mai

multă simpatie la chipul întunecat al mulatrului. Mutul a tăcut, cu aerul cuiva care vrea să mai spună ceva. În sfârșit, s-a hotărât:

— Și tu ești curajoasă, știi? Mama era o femeie voinică; era mulatră, n-avea nici urmă de păr blond, doar o hălăciugă creastă... Și nici copilă nu mai era, putea să-ți fie bunică... Da' tu semeni cu ea...

Se uită la Dora, apoi plecă ochii:

— Nici nu-ți vine să crezi, da-mi amintești de ea...
Semeni cu ea...

Scamatorul privea cu ochii lui de miop. Mutul aproape striga, chipul lui întunecat strălucea ca de bucuria unei descoperiri. "Și ăsta și-a descoperit mama", își zise Scamatorul. Dora era serioasă, dar privirea îi era mîngîietoare. Mutul rîse, rîse și ea, și rîsul deveni hohot. Dar Scamatorul nu-și uni glasul cu ei. Începu să citească, iute-iute, știrea din ziar.

Lampião fusese luat prin surprindere la intrarea într-un sat. Șoferul unui camion, care-l văzuse pe șosea împreună cu banda lui, se repezise în sat și dăduse alarma. Avuseseră timp să ceară întăriri de prin satele vecine, venise chiar și o coloană mobilă. Când Lampião a intrat în sat, a fost întâmpinat cu o ploaie de gloanțe, ploaie neașteptată. Au fost împușcături multe și Lampião n-a putut face altcum decît să-și croiască drum spre caatinga, casa lui dintotdeauna. Un om din bandă a căzut cu un glonte în piept. I-au tăiat capul și i l-au trimis la Bahia ca pe-un trofeu. Era fotografiat în ziar: gura deschisă, ochii holbați, îl ținea unul de ciuful năclăit. Îi tăiaseră gîtul cu satîrul. Dora zise:

— Săracul de el... Ce cînoșenie!

Mutul îi mulțumi din priviri. Avea ochii injectați și chipul încă și mai întunecat, cu durerea întipărită pe el.

—Pui de cătea... Pui de cătea de șofer, dacă pun mîna pe tine...

Știrea mai arăta că Lampião trebuie să mai fi avut răniți, fiindcă retragerea fusese foarte rapidă. Mutul vorbi încet, ca pentru sine:

— E timpul să mă duc și io...

— Unde? - întrebă Dora.

— Lîngă nașu'! Are nevoie de mine...

Ea-l privi cu tristețe:

— Chiar te duci, Mutule?

— Da, mă duc.

— Și dacă te omoară poliția, dacă-ți taie capul?

—Jur că n-o să mă prindă viu. Și mor de gît cu unu-doi, da' n-or să mă prindă viu... Și de frică, nu mi-e frică...

Îi spuse toate astea mamei lui, mulatră din sertão, puternică și curajoasă, în stare să se lupte cu soldații, cumătra lui Lampião, ibovnică de cangaçeiro, și-i spunea că poate avea încredere în el, că n-or să-l prindă viu, că va lupta pînă la moarte... Dora îl asculta cu mîndrie.

Scamatorul închise ochii și văzu și el, în locul Dorei, o țarancă voinică, apărîndu-și bucățița de pămînt împotriva coloneilor¹, cu ajutorul prietenesc al pistolarilor. O văzu pe mama Mutului. Tot așa o vedea și mulatrul. Părul blond era o hălăciugă încurcată, ochii blînzi erau ochi mici de indiană, fețișoara gravă era un chip aspru de țarancă amarnică. Iar zîmbetul îi era zîmbetul mamei care e mîndră de feciorul ei.

¹ *Colonei*: latifundiari brazilieni care și-au cumpărat titlul militar, iar averea și-au obținut-o prin lupte sîngeroase, gărzile personale de "cangaçeiros" ucigîndu-i pe micii proprietari sau pe vecinii mai slabi.

Aghiazmă o privise la început cu neîncredere. Pentru el, Dora era păcatul. De multă vreme renunțase la negresele de pe plajă și la înfierbîntarea trupurilor care se rostogolesc în nisip. Se despărțea de puținele-i păcate pentru a apărea curat în fața lui Dumnezeu și a merita sutana preoțească. Se gîndea chiar să-și facă rost de o slujbă de vînzător de ziare, ca să scape de păcatul zilnic al furtului.

O privea pe Dora cu suspiciune: femeia era păcatul însuși. În realitate, ea era doar o fetiță, un copil părăsit ca și ei. Nu rîdea ca puștoaicele de pe plajă, cu rîs insolent și provocator, un rîs cu dinții strînși de dorință. Avea chipul serios al unei domnișoare foarte demne. Dar sîinii mici împungeau rochia, pulpa ce se vedea cînd și cînd era albă și rotundă. Lui Aghiazmă îi era frică. Nu atîta de ispita Dorei, nu. Ea nu avea aerul celor care ademenesc, era un copil, era prea mică pentru așa ceva. Dar îi era frică de ispita din el, de demonul ce l-ar fi putut împinge pe dinăuntru. De asta încerca să se roage cu glas scăzut ori de cîte ori ea se apropia de el.

Dora veni să se uite la icoane. Scamatorul se opri în spatele ei, privind și el. Erau flori sub Pruncul pe care Aghiazmă îl furase cîndva. Dora se apropie:

— E o frumusețe...

Frica începu să dispară din sufletul lui Aghiazmă. Ea se interesa de sfinții lui, sfinți la care nu se uita nimeni din magazie. Dora întrebă:

— Toate sînt ale tale?

El dădu din cap afirmativ și zîmbi. Se ridică și-i arătă tot ce avea: icoane, catehismul, tot. Ea privea cu mulțumire. Și zîmbea cînd îl vedea pe Scamator cum se uita la ea cu ochii lui miopi. Aghiazmă începu istoria Sfintului Anton, cel care fusese în două locuri diferite

În același timp, și asta numai ca să-l salveze pe tatăl lui de la spînzurătoare, fiindcă fusese condamnat pe nedrept. Povestea tot așa cum Scamatorul citea poveștile eroice cu marinari curajoși și răzvrătiți. Dora asculta cu aceeași atenție și simpatie. Se-așezară la tablă amîndoi, cu Scamatorul lîngă ei, urmărindu-i tăcut. Aghiazmă povesti lucruri legate de religie, minuni de-ale sfinților, despre bunătatea părintelui José Pedro:

— Cînd o să-l cunoști, o să-ți placă...

Ea răspunse că era sigură de asta, iar el uitase deja că fata purta ispita în sinii de copilă, în coapsele rotunde sau în părul bălai. Acum îi vorbea ca unei femei vîrstnice care-l asculta cu drag. Ca unei mame. Atunci înțelese. Pentru că în clipa aceea simți o dorință nestăvilită, dorința de a-i povesti că vrea să se preotească, să-și urmeze chemarea, să-l slujească pe Dumnezeu. Numai mamei lui ar fi avut curajul să-i povestească toate astea. Iar ea stă în fața lui. Vorbele-i ies singure din gură:

— Știi că vreau să mă fac preot?

— Ce bine... - zise ea.

Chipul lui Aghiazmă se luminează. O privi pe Dora, întrebînd-o exaltat:

— Crezi că merit? Dumnezeu e bun, dar știe și să pedepsească...

— De ce? - și-n vocea Dorei simți spaima.

— Nu vezi că viața noastră-i plină de păcate?... Zi de zi...

— Da' nu-i vina noastră... - spuse Dora -. Noi nu avem pe nimeni.

Dar Aghiazmă, acum, o avea pe ea. Pe mama lui. Rîse mulțumit:

— Și părintele José Pedro tot așa zice. Cine știe...

Rîse, iar ea zîmbi încurajîndu-l.

— ...cine știe, te pomenești că-ntr-o bună zi o să ajung preot.

— Păi sigur, o s-ajungi.

— Vrei Pruncul ăsta? - întrebă el deodată.

Era ca un copil care-i dă o bucățică de acadea mamei lui, care-i dăduse bănuțul s-o cumpere.

Iar Dora îl primi cum primește mama colțul de acadea de la copilul ei iubit, ca să-i facă o bucurie.

Scamatorul o văzu pe mama lui Aghiazmă, pe care n-o cunoștea, nu știa cum fusese, dar o văzu în locul ei pe Dora. Și se simți invidios pe fericirea lui Aghiazmă.

Îl întâlnește pe Pedro Glonț întins pe nisip. Șeful Căpitanilor nisipului nu intrase în magazie în acea noapte. Rămăsese să privească luna, bucurându-se de căldura plăcută a nisipului. Ploaia încetase, iar vântul era acum călduț. Scamatorul se așează și el, iar Dora își făcu loc între ei. Pedro o privi cu coada ochiului și-și împinse cu-n deget șapca pe ceafă. Dora se întoarse către el:

— Ai fost bun cu mine și cu frate-meu...

— Ar trebui să pleci... - îi răspunse Pedro.

Ea nu zise nimic, dar se întristă. Atunci vorbi Scamatorul:

— Nu, Gloanțe. E ca o mamă... Ca o mamă, da. Pentru toți...

Repetă:

— Ca o mamă... Ca o mamă adevărată...

Pedro se uită la amândoi. Își scoase șapca și o așează pe nisip. Dora îl privea cu drag. Pentru el... Pentru el era totul: soție, soră și mamă. Zîmbi încurcat:

— M-am gândit c-o să fii o ispită pentru toți...

Ea zise că nu, dar el continuă:

— Unii ar putea profita de-o clipă cînd nu sîntem aici...

Rîseră. Scamatorul repetă:

— Nu. E ca o mămică...

— Poți să rămîi – zise Pedro Glonț, iar Dora îi răs-punse cu un zîmbet, doar era un adevărat erou pentru ea, o figură pe care niciodată nu și-a putut-o imagina, dar pe care, într-o bună zi, avea să și-o imagineze. Îl iubea – ca pe un copil necăjit, ce pe un frate curajos, ca pe un iubit, fără pereche de frumos.

Dar Scamatorul le văzu zîmbetele amîndurora. Și repetă, însă cu glas sumbru:

— E ca o mamă! – și glasul îi suna trist, pentru că nici pentru el nu era mamă. Pentru că și pentru el era iubită.

Dora, soră și logodnică

CUM ROCHIA o încurca în mișcări și cum ea voia să fie cu totul și cu totul unul dintre Căpitanii nisipului, o schimbă cu niște pantaloni primiți de Ciupitul de pomană, în Orașul de Sus. Pantalonii erau enormi pentru negrișor, și atunci el i-a oferit Dorei. Dar și ei îi erau mari, a trebuit să-i scurteze ca să-i vină cât de cât. Îi legase cu o sfoară, după exemplul celorlalți, iar rochia o tăiasse și o făcuse bluză. Dacă n-ar fi fost părul lung și sîinii mici, oricine ar fi luat-o drept băiat, unul din banda Căpitanilor nisipului.

În ziua în care, îmbrăcată ca un flăcău, a apărut în fața lui Pedro Glonț, băiatul a început să rîdă. Și rîdea cu atîta poftă, că se tăvălea pe jos. În sfîrșit, reuși să spună:

— Ești așa de caraghioasă...

Ea s-a întristat și atunci Pedro Glonț s-a oprit din rîs.

— Nu-i drept să-mi dați de mîncare în fiecare zi. Acum o să fac și eu ce faceți voi.

Uimirea lui nu avea limite:

— Vrei să spui...

Ea-l privea calm, așteptînd să termine ce avea de spus.

— ...c-o să mergi cu noi pe stradă, șterpelind lucruri...

— Chiar așa!

Vocea-i suna plină de hotărîre.

— Ai înnebunit...

— Nu înțeleg de ce!

— Nu pricepi că nu se poate? Asta-i treabă de bărbat...

— Că parcă voi ați fi ditamai bărbații... Și voi tot niște copii sînteți.

Pedro căuta argumente:

— Da' noi avem pantaloni, nu fustă...

— Și eu - și arăta spre pantaloni.

O clipă, el nu mai știu ce să zică. O privea gînditor, îi trecuse cheful de rîs. După o vreme, zise:

— Dacă ne prind polițaii pe noi, nu-i nimic. Da' dacă te prind pe tine?

— La fel.

— Te bagă la orfelinat. Habar n-ai ce-i acolo...

— Nu mi-e frică. Acum merg cu voi.

Băiatul ridică din umeri într-un gest de neputință. O prevenise. Ea însă înțelese că era îngrijorat, de aceea zise:

— O să vezi, pot fi la fel ca voi...

— Ai mai văzut femei să facă ce face un bărbat? Nu rezști la ghionți și pumni...

— Fac altele.

Pedro Glonț tăcu. În fundul sufletului îi plăcea atitudinea ei, deși îi era frică de urmări.

Umbla cu ei pe străzi, ca orice Căpitan al nisipului. Acum orașul nu i se mai părea ostil. Începuse să-l

iubească și ea, învățase să se strecoare pe ulicioare și străduțe, să sară din tramvaie și autobuze în mers. Era sprintenă ca o felină. Totdeauna mergea cu Pedro Gonț, cu João Babanul și cu Scamatorul. Babantul n-o slăbea o clipă, parcă era umbra Dorei și nu mai putea de bucurie când ea-i spunea, prietenește, "frate-meu". Negrul o urma ca un câine credincios și i se dedicase în întregime. Nu mai înceta să se minuneze de calitățile Dorei, o găsea aproape la fel de curajoasă ca pe Glonț. Îi spunea speriat Scamatorului:

— E vitează ca un bărbat...

Scamatorului i-ar fi plăcut să nu fie așa. Nu-și dorea decît o privire afectuoasă din partea Dorei. Dar nu privirea maternă pe care ea o avea pentru cei mici și pentru cei triști, pentru Mut sau pentru Aghiazmă. Și nici privirea fraternă aruncată Babanului, Șchiopului, Cotoiului sau lui însuși. Își dorea una din privirile acelea pline de iubire cu care ea-l învăluia pe Pedro când îl vedea fugind de vreun polițai sau de vreun tip ieșit în ușa magazinului ca să strige: "Hoțul! Hoțul! Prindeți hoțul!..." Privirile acelea ea le ținea numai pentru Glonț, iar asta habar n-avea. Scamatorul ascultă laudele Babanului, dar nu zîmbi.

În noaptea aceea, Pedro Glonț veni cu un ochi umflat și cu buza ruptă, sîngerînd. Se-ntîlnise cu Ezequiel, șeful altei bande de cerșetori și hoți, dar mult mai mică și mai dezordonată decît a Căpitanilor nisipului. Ezequiel era cu încă trei, unul dintre ei izgonit de Căpitanii nisipului, pentru că își furase un tovarăș. Glonț îi lăsase pe Zé Plăpîndul și pe Dora la capătul străduței Taboão, ca să meargă singuri la magazie. Babanul avea o treabă și nu-i putea însoți. Pedro se gîndise să meargă el cu Dora, să n-o lase singură pe plajă.

Dar încă nu venise seara, așa că nu era periculos. În afară de asta, el trebuia să se ducă după bani la Gonzales d'O 14, căruia-i dăduse niște aur, furat de la un arab bogat.

În drum spre O 14, Pedro Glonț se gîndea la Dora. La părul ei bălai lăsat pe spate, la privirile ei. Era frumoasă, ca o logodnică. Logodnică... Nici nu se putea gîndi la una ca asta... Nu voia ca ceilalți din grup să se simtă îndreptățiți să se gîndească la prostii. Dacă i-ar fi spus că era ca o logodnică pentru el, s-ar fi putut trezi și alții să-i spună la fel. Și atunci n-ar mai fi fost nici lege, nici ordine la Căpitani nisipului. Pedro Glonț nu uită că el e șeful...

Merge atît de obosit că aproape dă nas în nas cu Ezequiel. Toți patru au făcut zid înaintea lui. Ezequiel e un mulatru înalt, cu un chiștoc în colțul gurii. Scurpă:

— Nu vezi pe unde calci? Ai chiorît?

— Ce vrei, mă?

Puștiul care fusese la Căpitani întrebă:

— Ce mai fac javrele alea?

— N-ai uitat păruiala primită? Ți-au trecut semnele?

Puștiul strînge din dinți și dă să facă un pas, dar Ezequiel îl oprește și-i spune lui Glonț:

— O să vin să vă fac o vizită zilele-astea.

— O vizită? - întrebă Pedro nedumerit.

— Cică aveți o curvuliță pentru toată lumea...

— Tacă-ți fleanca, mă!

Ezequiel se aruncă la bătaie. Ceilalți trei însă erau deja deasupra lui Glonț. Ezequiel îi pusese piciorul pe față. Cel care fusese la Căpitani strigase:

— Ține-l bine!

Și-i dăduse un pumn în bărbie.

Ezequiel i-a dat două picioare în gură:

— De-acum eu ți-s nașul, frumosule.

— Paș... — vru să răspundă Pedro, dar alt pumn îl reduse la tăcere.

Polițaiul venea spre ei, așa că au rupt-o la fugă. Pedro și-a adunat șapca de pe jos — lacrimi de furie i se prelingeau pe obraz. Polițaiul îi zise:

— Șterge-o, haimana, înainte să te bag la închisoare.

Pedro scuipă sângele din gură. Coborî strada încet, nici vorbă să se mai ducă după bani. Mergea și tot repeta: "Ăștia-s bărbați numa' patru contra unu". Și se gîdea la răzbunare.

A intrat în magazie. Dora era singură cu frate-său, care dormea. Ultimele raze ale soarelui pătrundeau prin acoperiș, luminînd straniu interiorul. Dora l-a văzut și i-a ieșit înainte:

— Ai luat banii?

Dar a dat cu ochii de fața umflată a lui Pedro, de buza spartă:

— Ce-ai pățit, frățioare?

— Ezequiel cu încă trei. Nu-s bărbați decît patru contra unu...

— Ei ți-au făcut asta?

— Au fost patru. Da' și-așa, m-au luat pe neașteptate, că altfel... Am făcut prostia să cred c-o să lupt numa' cu Ezequiel. Da' atî sărit toți patru.

Ea l-a pus să se așeze, s-a dus pînă-n colțul lui Aghiazmă și a adus apă. Cu o bucată de cîrpă i-a șters rănile. Pedro făcea planuri de răzbunare. Ea-l aproba:

— Las' că le-arătăm noi data viitoare!

Pedro a rîs:

— Da' ce, vii și tu?

— Sigur...

Acum îi ștergea buzele, aplecată deasupra lui, cu fețele apropiate, cu părul amestecîndu-li-se...

— De ce v-ați certat?

- Aşa, pentru nimic.
- Spune-mi...
- A zis nişte chestii...
- Din cauza mea, nu-i aşa?

El a dat din cap. Atunci ea l-a sărutat pe gură şi a fugit. El a sărit după ea, dar ea se ascundea, nu se lăsa prinsă. Curînd au apărut şi ceilalţi. De departe, ea-i zîmbea lui Glonţ. Nu era nici urmă de provocare în zîmbetul ei, însă privirea-i era deosebită de aceea frăţească, aruncată celorlalţi. Era o privire dulce de logodnică, de logodnică ingenuă şi timidă. Poate că nici nu ştiau că e de dragoste. Şi-n ciuda faptului că nu era o noapte cu lună, în magazia de tip colonial apăruse o idilă. Ea zîmbea şi-şi pleca privirea, alteori îi făcea cu ochiul, fiindcă îşi zicea că asta înseamnă să iubeşti. Iar inima-i bătea nebuneşte la fiecare ocheadă. Nu ştia că asta se cheamă dragoste.

În sfîrşit, a venit luna în magazie, cu lumina ei palidă. Pedro ieşise şi se întinsese pe nisip. Şi cu ochii închişi, tot pe Dora o vedea. A simţit-o venind şi întinzîndu-se lîngă el. I-a spus:

— Acum eşti logodnica mea. Într-o bună zi o să ne căsătorim.

Era tot cu ochii închişi. Ea i-a răspus şoptit:

— Eşti logodnicul meu.

Chiar fără să ştie ce e iubirea, simţea că e bine.

Cînd au venit Şchiopul şi João Babanul, Glonţ s-a ridicat de pe nisip şi şi-a strîns locotenenţii. Au mers lîngă lumînarea Scamatorului. A venit şi Dora şi s-a aşezat între Baban şi Huzur, care şi-a aprins o igară şi s-a întors spre ea:

— Învăţ să cînt o samba de milioane. La ghitară, sor-meo.

— Tu cînţi frumos, frăţioare.

— Am un succes la baluri...

Pedro Glonț i-a întrerupt. Toți îi priveau fața umflată, buza ruptă. El le-a povestit:

— Patru contra unu...

— Le trebuie o lecție - a spus Șchiopul, rîzînd -. Io n-aș mai ieși c-o față ca a ta.

Au făcut un plan de bătaie și, pe la miezul nopții, au plecat vreo treizeci. Banda lui Ezequiel se-adăpostea pe la marginea cheiului de lemn, sub niște bărci întoarse, și sub pod. Dora mergea lîngă Pedro, cu un cuțit în mîină. Șchiopul a zis:

— Semenii cu Rosa Palmeirão.

Nu se pomenise femeie mai vitează ca Rosa Palmeirão. Se bătuse cu șase soldați deodată. Orice marinăr de pe cheiul Bahiei îi cunoștea povestea vieții. De aceea Dorei i-a plăcut comparația și a zîmbit:

— Mulțumesc, frățioare.

Frățioare... E un cuvînt frumos și prietenos. Se obișnuiseră să-i zică "surioară", iar ea le spunea "frățioare". Pentru cei mici e ca o mamă, îi îngrijește și-i alintă. Pentru cei mari e ca o soră care spune numai vorbe calde și se joacă inocentă cu ei, înfruntînd împreună pericolele în viața aventuroasă pe care o duc. Dar nimeni nu știe că pentru Pedro ea este logodnică, nici chiar Scamatorul n-a aflat. În străfundul lui, Scamatorul o consideră tot logodnică.

Cîinele Șchiopului aleargă lătrînd. Mutul îl imită și toți rîd. Babarul fluieră o samba pe care Huzur o prinde din zbor și începe s-o cînte tare:

Mulatra de m-a părăsit...

Sînt veseli. Au șișuri și pumnale la brîu, dar nu le vor scoate decît dacă ceilalți o vor face întîi. Fiindcă și copiii părăsiți au legile și morala lor, au sentimentul demnității omenești.

Deodată Babanul strigă:

— Hei, sînt aici!

Cu tîmbălăul pe care l-au făcut, l-au scos pe Ezequiel de sub o barcă:

— Cine-i acolo?

— Căpitanii nisipului, care nu înghit măgării... - răspunde Glonț.

Și s-au încăierat.

Întoarcerea a fost un triumf. În ciuda faptului că Schiopul avea o tăietură, iar Ciupitul venca pe brațe de cît îl snopiseră (un vlăjgan din banda lui Ezequiel îl cotonogise, pînă sărise Mutul și-l doborîse), toți erau veseli, victorioși, comentînd victoria. Cei ce rămăseseră la magazie i-au primit cu urale. Au rămas pînă tîrziu, tot sporovăind despre întîmplare. Vorbeau de curajul Dorei, care se luptase cu un băiat. "Ca un bărbat", zicea Babanul, și toți au simțit că era ca o soră, exact ca o soră...

Ca o logodnică, exact ca o logodnică, se gîndea Pedro, întins pe nisip. Luna îngălbenise plaja, iar stelele se oglindeau în marca albastră a Bahiei. Ea a venit să se așeze lîngă el. Și au început să vorbească despre tot felul de nimicuri. Exact ca doi îndrăgostiți. Nu s-au sărutat, nu s-au îmbrățișat, sexul nu-i chema în acel moment. Numai părul ei blond flutura, atingînd ușor fața băiatului.

— Ai păr frumos! - a spus el.

Ea a rîs uitîndu-se la chica lui:

— Și-al tău e frumos.

Au rîs amîndoi și imediat rîsul s-a transformat în hohot. Era obiceiul Căpitanilor nisipului. Ea i-a povestit întîmplări de pe deal, povești cu vecinii de-acasă; el

își amintea tot felul de lucruri din viața agitată a bandei:

— Când am venit aici aveam cinci ani. Eram mai mic decît fratele tău...

Rîdeau nevinovat, fericiți să stea unul lîngă celălalt. Pe urmă, i-a luat somnul. Dormeau unul lîngă altul, iar Pedro nu făcuse decît să-i ia mîna, să i-o țină într-a lui. Ca doi frați...

Școala de corecție

GAZETA DE SEARĂ a dat știrea cu litere de-o șchioapă. Pe prima pagină, pe toată lățimea, un titlu informa cititorii:

A FOST PRINS ȘEFUL "CĂPITANILOR NISIPULUI"

Apoi veneau titlurile de deasupra unei fotografii care-i arăta pe Pedro Glonț, Dora, João Babanul, Șchiopul și Cotoi flancați de polițiști:

- O FATĂ ÎN GRUP
- POVEȘTEA VIEȚII EI
- DUSĂ LA UN ORFELINAT
- ȘEFUL "CĂPITANILOR NISIPULUI" E FIUL UNUI GREVIST
- CEILALȚI REUȘESC SĂ SCAPE
- "ȘCOALA DE REEDUCARE ÎL VA ÎNDREPTA": NE ASIGURĂ DIRECTORUL

Sub fotografie era următoarea legendă:

"După ce a fost percheziționată toată această șleahtă, șeful bandiților a început să strige și să facă gălăgie, ceea ce a permis fuga celorlalți. Capul răufăcătorilor este marcat cu o cruce și lângă el poate fi văzută Dora, tînăra vivandieră a flăcăilor bahieni".

Apoi venea articolul:

Ieri, poliția din Bahia a înregistrat o victorie. A reușit să-l prindă pe liderul grupului de minori delincvenți cunoscut sub numele de "Căpitanii nisipului". Nu o dată, ziarul nostru a abordat problema minorilor care trăiesc pe stradă, dedicându-se furtului.

Și tot în repetate rânduri, am adus la cunoștința cetățenilor spargerile înfăptuite de acest grup. Într-adevăr, orașul trăia înspăimântat de acești copii și nimeni nu știa de unde vin, nimeni nu le cunoștea conducătorul. Cu câteva luni în urmă, am avut prilejul să publicăm scrisorile domnului Șef al Poliției, domnului Judecător de Minori și a directorului Școlii de Reeducare asupra acestei probleme. Toți promiteau să intensifice campania împotriva minorilor delincvenți, dar mai ales împotriva "Căpitanilor nisipului".

Iată că acum această meritorie campanie a dat primele roade, prin capturarea șefului acestei bande și a mai multora din grup, inclusiv a unei fete. Din nefericire, datorită unei inteligente manevre a lui Pedro Glonț – căpetenia –, ceilalți au reușit să scape printre degetele poliției. În orice caz, poliția a făcut deja destul prinzîndu-i pe șef și pe romantica inspiratoare a furturilor, Dora, o figură foarte interesantă de minoră delincventă. Prezentările fiind făcute, iată faptele:

TENTATIVA DE FURT

Ieri, la căderea serii, cinci băieți și o fată au pătruns în micul palat al Dr. Alcebiades Meneses, din strada São Bento. Au fost simțiți de fiul doctorului, student la medicină, care i-a lăsat să pătrundă într-o cameră, apoi i-a încuiat. După aceea, a chemat poliția și i-a predat.

Redacția Gazetei de seară, informată asupra întâmplării, s-a prezentat la locuința Dr. Meneses. A ajuns tocmai în momentul în care minorii erau duși la Chestura Poliției. Am cerut să fotografiem grupul, iar poliția, foarte amabilă, ne-a permis. În momentul în care fotograful a manevrat aparatul

și a declanșat magneziul, Pedro Glonț, temutul șef al "Căpitanilor nisipului", a facilitat

EVADAREA

Dînd dovadă de o agilitate nemaipomenită, Pedro Glonț a scăpat printre degetele poliștului care îl ținea și, cu o lovitură de capoeira, l-a trîntit la pămînt. Totuși, n-a fugit. Bineînțeles, toți ceilalți poliști s-au năpustit asupra lui, pentru a-l împiedica să o facă. Numai cînd le-a strigat celorlalți: "Fugiți, măă!..." au înțeles cu toții planul căpeteniei micilor bandiți.

Singurul polișt care rămăsese să păzească grupul a fost doborît de unul dintre ei, foarte iute, cu o nouă lovitură de capoeira. Într-o clipă, au dispărut cu toții pe strada Montanha.

LA POLIȚIE

La Chestura Poliției am vrut să-l ascultăm pe Pedro Glonț. Dar el n-a scos o vorbă și nici autorităților nu le-a răspuns la întrebări, n-a spus unde dormeau și unde ascundeau lucrurile furate. Și-a dezvăluit doar numele, arătînd că este fiul unui grevist care a fost ucis la meeting-ul din 191... și că nu mai are pe nimeni pe lume. În ceea ce o privește pe Dora, este fiica unei spălătorese care a murit de variolă în timpul ultimei epidemii ce s-a abătut asupra orașului. Sînt numai patru luni de cînd se află printre "Căpitanii nisipului", dar a luat deja parte la mai multe spargerii. Și se pare că este foarte mîndră de asta.

LOGODNICI

Dora le-a declarat reporterilor noștri că este logodnica lui Pedro Glonț și că se vor căsători. Este, încă, o copilă naivă, mai demnă de milă decît de pedeapsă. Nu are mai mult de 14 ani, iar Pedro abia a împlinit 16. Dora a fost dusă la orfelinatul "Sfînta Fecioară". Aici îl va iuța curînd pe Pedro Glonț, romanticul logodnic-bandit, ca și viața de delincvent pe care a dus-o alături de "Căpitanii nisipului".

Cît despre Pedro Glonț, el va fi trimis la Școala de Re-educare pentru Minori, imediat ce poliția va afla de la el

locul unde se ascunde grupul. Polițin este aproape sigură că va cunoaște acest lucru chiar în cursul zilei de azi.

ARE CUVÎNTUL DIRECTORUL ȘCOLII DE REEDUCARE

Școala de Reeducare a minorilor din Bahia, așezământ care îi reunește pe toți copiii abandonati sau delincvenți, este condusă de un director care s-a dovedit un vechi prieten al Gazetei de seară. Cu cîtva timp în urmă, un reportaj al nostru a anihilat cercul de calomnii la adresa acestui bastion al educației și a directorului său. Astăzi, domnul director s-a aflat la poliție, așteptînd să-l poată lua cu sine pe minorul Pedro Glonț. La întrebările noastre, domnia sa a răspuns:

— Se va reeduca. Stabilimentul nostru se numește "Școală de Reeducare". Deci, se va îndrepta.

La o altă întrebare, a zîmbit:

— Să fugă? Nu-i ușor să fugi de la Reeducare. Pot să vă garantez că nu o va face.

Seara, Scamatorul a citit articolul. Șchiopul a zis:

— Acu-i la Corecție. L-am văzut cînd a ieșit de la poliție.

— Și ea, la orfelinat... - a completat João Babanul.

— Las' că-i scoatem noi de-acolo - a spus Scamatorul cu siguranță în glas. Apoi s-a întors către Șchiop: Pînă vine Pedro, tu o să fii șefu'.

João Babanul a întins mîna și a vorbit tare, pentru toți:

— Fraților, pînă vine Glonț, Șchiopu' e șef...

Șchiopul a spus:

— S-a dat prins ca să ne scape pe noi. Trebuie să-l eliberăm. Așa e drept, nu?

Toți erau hotărîți.

În drum spre sala aceea, Pedro Glonț calcula cam la ce se putea aștepta. N-a văzut nici un paznic. Ve-

niseră doi polițiști, un judecător de instrucție și directorul de la Corecție. Au încuiat ușa. Judecătorul a zis, cu glas ironic:

— Acum ziariștii au plecat, flăcău. Așa că o să ne spui tot, vrei-nu vrei.

Directorul școlii a râs:

— Păi sigur c-o să spună...

Judecătorul a întrebat:

— Unde dormiți?

Pedro Glonț i-a privit cu ură:

— Credeți c-o să spun...

— Sigur, cred...

— Atunci o s-aștepți mult și bine!

Și i-a întors spatele. Judecătorul le-a făcut semn polițiștilor. Pedro a simțit două bice deodată. Și cizma judecătorului drept în față. A căzut, înjurând.

— Nu spui? - a întrebat directorul. - Țsta-i doar începutul.

— Nu - a venit răspunsul lui Pedro.

Acum îl loveau toți. Cu biciul, cu bastonul, cu piciorul. Directorul școlii s-a ridicat și l-a așezat în picioare, dar Pedro Glonț a căzut din nou. Nu s-a mai ridicat. Polițiștii îl pocneau cu biciul. El îi vedea în fața ochilor pe Baban, pe Șcamator, pe Mut, pe Șchiop și pe Cotoi. Toți atârnavă de el. Siguranța tuturor depindea de curajul lui. Era șef, nu putea trăda. Și-a amintit scena din seara precedentă. Reușise să-i scape, cu toate că el fusese arestat. Mîndria i-a umplut inima. N-o să vorbească, o să fugă de la Corecție, o s-o elibereze pe Dora. Și o să se răzbune... O să se răzbune...

Urla de durere, dar nici un cuvînt n-au scos de la el. Pentru el se face noapte. Nu mai simte durerea, nu mai simte nimic. Și totuși polițiștii încă-l mai lovesc,

judecătorul încă-l mai chinuiește. Dar el nu mai simte nimic.

— A leșinat – observă judecătorul de instrucție.

— Lasă-l pe mîna mea – spune directorul. Îl duc la școală și acolo o să spună tot. Garantez. După aceea, vă anunț.

Judecătorul consimte, promițînd că a doua zi îl va expedia pe Glonț la Reeducare.

În zori, cînd Pedro s-a trezit, pușcăriașii cîntau. Era o melodie tristă. Vorbea despre soarele de pe străzi, despre cît de mare și frumoasă e libertatea.

Paznicul Ranulfo, care-l adusese de la poliție, l-a condus la direcție. Pedro Glonț își simțea trupul ca strivit între două pietre de moară. Dar era mulțumit, nu scosese nimic de la el, nu spusese unde se ascundeau Căpitanii nisipului. Și-a amintit de cîntecul pe care deținuții îl cîntau în zori și care spunea că libertatea e cea mai scumpă de pe lume. Că pe străzi e soare și lumină, iar în celule, un întuneric veșnic, pentru că acolo nu intră libertatea. Libertatea! Și João de Adão, liber pe străzi, sub soare, vorbea de ea. Spunea că nu doar pentru salariu făcuseră ei grevele acelea și vor mai face și altele. Și pentru libertate, fiindcă docherii îi cam duceau dorul. Pentru libertate murise și tatăl lui Glonț. Și tot pentru libertate – gîndea Pedro – pentru libertatea prietenilor lui, încasase el bătaie la poliție. Îl durea fiecare fibră a trupului, era vînat tot, iar în urechi îi răsuna încă melodia deținuților. Acolo, afară, spuneau bătrînele versuri, acolo este soarele, și libertatea, și viața. Pe fereastră, Glonț vede soarele. Șoseaua trece prin fața porții celei mari a școlii. Aici, înăuntru, parc-ar fi întuneric veșnic. Acolo, afară, e și libertatea, și viața. "Și răzbunarea", se gîndește Pedro.

Intră directorul. Paznicul Ranulfo îl salută și i-l arată pe Glonț. Directorul zîmbește, își freacă mîinile și se așază la un birou înalt. Se uită la Pedro cîteva clipe:

— În sfîrșit... De-o grămadă de vreme aștept păsăro-iul ăsta, Ranulfo.

Gardianul zîmbește, aprobînd cuvintele directorului.

— E șeful ăloră, Căpitanii nisipului. Uită-te... Tipul criminalului înăscut. E-adevărat că dumnăata nu l-ai citit pe Lombroso... Dar dacă l-ai fi citit, ai pricepe ce spun. Are stigmatul crimei întipărit pe față. La o asemenea vîrstă să ai deja o cicatrice! Și uită-te ce ochi... Nu-l poți trata ca pe un oarecare. O să-i dăm onoruri speciale...

Glonț îl privește cu ochi inerți. E obosit, pică din picioare. Paznicul Ranulfo îndrăznește:

— Îl duc lingă ceilalți?

— Ce? Nu, nu. Pentru început, bagă-l la carceră. Să vedem dacă-l scoatem de acolo mai îmblînzit...

Gardianul salută și-l împinge pe Pedro Glonț. Directorul recomandă:

— Regim numărul trei.

— Fasole și apă... - murmură Ranulfo. Se uită la Pedro cu coada ochiului și dă din cap: - Slab ești, da' o să ieși de acolo scîndură.

Afară e soarele, și libertatea. Închisoarea, deținuții, bătaia, toate acestea îl învățaseră pe Glonț că libertatea e lucrul cel mai de preț de pe lume. Acum știe că nu degeaba se povestea pe chei, la piață, la Porta do Mar că tatăl lui murise pentru libertate. Libertatea e ca soarele. E lucrul cel mai de preț.

Îl aude pe paznicul Ranulfo trăgînd zăvorul pe dinafară. Fusese aruncat în carceră. Era o încăpere mică, sub scări, în care nu puteai sta în picioare, fiindcă

dădeai cu capul de tavan, dar nici așezat, pentru că nu era loc. Ori te-așezai pe vine, ori strîns turcește, de-ți amorțeau toate oasele. Așa se și așează Pedro. Avea trupul contorsionat și primul lui gînd a fost că mititica îi servea numai omului-șarpe pe care-l văzuse odată la circ. Încăperea era perfect închisă, întunericul de nepătruns. Aerul intra prin crăpăturile fine și rare ale treptelor scării. Așa cum stătea, Pedro nu putea face nici o mișcare, din toate părțile îl împiedicau pereții. Îl dureau picioarele și simțea o dorință nebună să le întindă. Avea fața plină de răni și vînatăi, de la bătăile primite la poliție, dar de data asta Dora nu mai era acolo ca să-l șteargă, cu o cîrpă udă, și să-i îngrijească fața rănită. Libertatea însemna și Dora. Nu doar soarele, hoinăreala pe străzi, hohotul Căpitanilor nisipului. Însemna de asemenea să simți fluturînd părul ei bălai, s-o auzi povestind lucruri de pe deal, să-i simți buzele pe buzele tale rănite. Logodnică... Și nici ea nu era liberă. Pe Pedro îl dor încheieturile și acum a început și capul. Dora e ca el, lipsită de soare, lipsită de libertate. O duseseră la orfelinat. Logodnică.... Înainte de-a veni ea, nu se gîndise niciodată la acest cuvînt: "logodnică". Îi plăcea doar să răstoarne puștoaice pe plajă. Să se întindă piept lîngă piept, frunte lîngă frunte, coapsă lîngă coapsă, sex lîngă sex. Dar nu se gîndise niciodată să stea pe nisip lîngă o fată, copilă ca și el, să vorbească vrute și nevrute și să se hîrjonească așa, ca toți copiii, fără să o răstoarne ca să facă dragoste cu ea. Asta era altfel de dragoste, se gîndea el. Niciodată nu înțelesese pe de-a-ntregul ce e aceea iubirea. Ce era el? Un copil părăsit pe stradă, care prin forță, agerime și curaj ajunsese să conducă grupul cel mai îndrăzneț al copiilor părăsiți, Căpitanii nisipului. Ce putea ști el despre dragoste? Crezuse întotdeauna că

iubirea era clipa aceea plăcută cînd o negresă sau o mulatră gemea sub trupul lui, pe nisip. Asta învățase devreme, cînd n-avea încă treisprezece ani. Și o știau toți Căpitanii nisipului, chiar și cei mai mici, care nu aveau încă vlagă să răstoarne o puștoaică. Dar știau și așteptau cu bucurie ziua cînd aveau s-o facă.

Oasele și capul lui Pedro dor cumplit. Îi e sete, n-a băut, nici n-a mîncat pe ziua de azi. Cu Dora a fost altfel. Cînd a apărut, și el și ceilalți n-au avut alt gînd decît s-o răstoarne, s-o posede, să facă dragoste cu ea, pentru că era frumoasă și asta era singurul fel de dragoste pe care-l știau. Dar, cum era doar o copilă, o respectaseră. Apoi ea devenise ca o mamă pentru toți. Dar și ca o soră, avea dreptate João. Pentru el, însă, din primul moment, fusese altceva. Îi fusese și tovarășă de joacă, la fel ca pentru ceilalți, soră mult-iubită, dar îi dăduse și un alt fel de bucurie, diferită de cea oferită de o soră. Logodnică... I-ar fi plăcut. Chiar dacă ar fi vrut să-și refuze această plăcere, n-ar fi putut. E adevărat că nu făcuse nimic pentru asta, continuase să stea de vorbă, să-i asculte glasul, să-i atingă mîna. Însă i-ar fi plăcut să o posede, s-o vadă gemînd de iubire. Așa cum alții au soție. O soție care este mamă, soră și prietenă. Ea era mama, sora și prietena Căpitanilor nisipului. Pentru Pedro Glonț, însă, ea este logodnică, și-ntr-o zi îi va fi soție. N-o pot ține într-un orfelinat ca pe 'o copilă singură pe lume! Ea are un logodnic, o mulțime de frați și de copii pe care trebuie să-i îngrijească.

Durerea dispare din trupul lui Pedro Glonț. Are nevoie de mișcare, trebuie să meargă, să alerge, doar așa se poate gîndi la planul de eliberare a Dorei. Aici, în întunericul ăsta, nu poate. Și stă neputincios, gîndindu-se că poate și ea stă tot la carceră. Încearcă să se

miște. Șobolanii mișună, dar el e obișnuit cu ei, nu-i bagă în seamă. Dora, însă, s-o fi sperînd de zgomotul ăsta neîncetat. Poate înnebuni pe oricine, doar pe șeful Căpitanilor nisipului - nu. Cu atît mai mult o fată. E adevărat că Dora e cea mai curajoasă fată din cîte s-au născut în Bahia, care, oricum, e patria femeilor viteze. E mai neînfricăată chiar decît Rosa Palmeirão, care s-a bătut cu șase soldați deodată, decît Maria Cabaçu, care nu se uita unde da și care-i soața lui Lampião, aia care mînuia o pușcă mai bine ca un pistolar. Mai ceva, fiindcă-i doar o copilă, abia a intrat în viață. Pedro zîmbește mîndru, în ciuda durerilor, a oboselii, a setei care a început să-l obsedeze.

Ce bună ar fi o cană cu apă! În fața plajei e marea, o apă nesfîrșită. Mare pe care Pescarul, marele luptător de capoeira, o brăzdează cu șalupa lui, aducînd pește din mările sudului. Pescarul e băiat de gașcă. Dacă Glonț n-ar fi învățat cu el capoeira de Angola, lupta cea mai frumoasă din lume, fiindcă e și un dans, n-ar fi putut să-i facă scăpați pe Babanul, pe Cotoi și Șchiop. Acum, se gîndește, aici, la mititica, unde nu putea mișca un deget, capoeira nu-i servea la nimic. Apă, ce bună ar fi fost apa acum! Oare și Dorei i-o fi sete? Sigur e la carceră și ea! Pedro își închipuie orfelinatul la fel, la fel ca Școala lui de corecție. Setea-i mai rea decît un șarpe cu clopoței. E mai înspăimîntătoare ca buba neagră: îți taie gîtlejul, nu alta, și aduce întuneric în minte. Puțină apă... N-ar strica și un pic de lumină. Dacă ar avea puțină lumină, ar vedea chipul zîmbitor al Dorei. Dar așa, în întuneric, nu-i vede decît fața suferindă, chinuită. O mînie surdă, neputincioasă crește în el. Încearcă să se ridice, dar creștetul i se lovește de treptele scării care servește de acoperiș. Smucește ușa, dar se pare că afară nu-i nimeni să-l audă. Parcă

vede înaintea ochilor fața sadică a directorului. I-ar înfige pînă-n plăsele pumnalul în piept! Fără să-i tremure mîna, fără remușcări, cu bucurie. Pumnalul lui a rămas la poliție. Da' o să i-l dea Mutul pe-al lui, că el are pistol. Mutul vrea să se ducă la banda lui Lampião, nași-su. Lampião ucide polițiști, ucide tot ce-i jeg sufletesc. Pedro simte în acest moment că-l iubește pe Lampião ca pe eroul lui personal, ca pe răzbnătorul lui. E brațul înarmat al săracilor din sertão. Într-o bună zi poate și el o să facă parte din grupul aceuia. Și - cine știe? - poate că vor putea invada orașul Bahia, să-i crape capul directorului de la Școala de corecție... Ce mutră ar face cînd l-ar vedea pe Glonț năvălind în școală, în fruntea haiducilor... Ar scoate mai întîi carafa de rachiu, dar primit de la un prieten din Santo Amaro, apoi i-ar crăpa capul. Ba nu! Mai întîi l-ar băga în carcera asta, fără mîncare, fără băutură...

Setea... Setea o să-l omoare. Ea-l face să vadă în întuneric chipul trist și îndurerat al Dorei. Siguranța aceea că ea suferă... Închide ochii.

Încearcă să se gîndească la Scamator, la Mut, la Baban, la Cotoi, la Șchiop, la Huzur și la ceilalți din magazie, care merg s-o salveze pe Dora. Dar imaginea dispare repede. Chiar și cu ochii închiși tot chipul ei înnegurat de sete îl vede. Smucește iarăși ușa. Strigă, înjură. Nu răspunde nimeni, nimeni nu-l vede, nimeni nu-l aude. Așa trebuie să fie în iad. Arc dreptate Aghiazmă cu frica lui de iad. E îngrozitor să suferi de sete, pe întuneric. Cîntecul deținuților spunea că afară e soarele și libertatea. Dar și apa, rîurile curgînd limpezi peste pietre, cascadele, marea cea tainică. Scamatorul, care știe multe, fiindcă noaptea citește cărți de furat la lumina lumînării (își strică ochii...), i-a spus odată că pe pămînt e mai multă apă decît uscat. Citise

într-o carte. Dar în carceră nu e nici un strop. Te pomenești că nici în a Dorei nu este. De ce să tot tragă de ușa, cum face acum? Nu vine nimeni și mâinile au început să-l doară. În ajun îl bătuseră la poliție. Are spatele negru, pieptul o rană, fața umflată. De asta zisese directorul că are mutră de criminal. N-are, bineînțeles. Tot ce vrea el e libertatea. Într-o zi, un bătrîn a spus că nu se schimbă soarta nimănui pe lume. João de Adão însă zisese că da, iar el îl credea pe João de Adão. Tatăl lui murise ca să schimbe soarta docherilor. Când o să scape, și el o să se facă docher, să lupte pentru libertate, pentru soare, pentru apă și pentru hrana tuturor. Scurpă și din gură-i iese ceva vâcos. Setea-l strânge de gât. Aghiazmă vrea să se preoțească doar ca să scape de infernul acela. Părintele José Pedro știe cum e la Corecție, e împotriva internării copiilor acolo. Dar ce putea face un biet preot fără parohie împotriva tuturor? Fiindcă toți îi urăsc pe copiii săraci, își spune Pedro. Când o să iasă, o să-i ceară mamei-de-sfînt Don' Aninha să facă un farmec, ceva, să-l omoare pe director. Ea are putere de la Ogum, iar el l-a scos odată pe Ogum de la poliție. Făcuse multe pentru vîrsta lui. Și Dora făcuse multe în lunile cît a stat cu ei. Acum le era la amîndoi sete. Pedro zgîlțuie zadarnic ușa. Setea îl roade pe dinăuntru ca o armată de șobolani. Se chircește mai tare și oboseala îl răpune. În ciuda setei, adoarme. Visează urît însă, visează cum șobolanii mușcă fața frumoasă a Dorei.

Îl trezesc niște ciocănituri discrete în treptele scării. Se ridică puțin, nu prea mult, să nu dea cu capul. Întreabă încet:

— E cineva acolo?

O bucurie nebună îl cuprinde cînd aude:

— Da' acolo cine-i?

— Pedro Glonț.

— Șeful Căpitanilor nisipului?

— Da.

Aude un fluierat. Vocea continuă grăbită:

— Am ceva pentru tine, mi l-a dat cineva azi...

— Dă-ncoace, repede!

— Acum vine cineva. Da' mă-ntorc.

Pedro aude pașii îndepărtându-se. Dar e bucuros. La început se gîndește că o fi ceva de la Dora, dar își dă seama că-i o prostie să se gîndească la un asemenea lucru. Cum să-i trimită Dora ceva? Trebuie să fie de la vreunul din grup. Probabil că încearcă să-l scoată de aici. Dar mai întîi trebuie să scape de la mititica. Cîtă vreme e acolo, Căpitanii nu pot face nimic. Da' dacă-l duc în Școala de corecție, imediat o să scape, fuga-i ușoară. Pedro Glonț se așază mai bine. Oare cît să fie ceasul? În ce zi or fi? Aici e tot timpul noapte, niciodată soare. Așteaptă nerăbdător să se întoarcă mesagerul. Dar acesta întîrzie și el e cuprins de agitație. Ce-or face ceilalți fără el? Scamatorul s-o fi gîndit la vreun plan ca să-l scoată de acolo? Dar cît timp stă la carceră totul e zadarnic. Și cîtă vreme nu-l scot pe el, Dora stă și ea în Orfelinat. Cineva vine și deschide ușa. Pedro se aruncă înainte, crezînd că vor să-l scoată. O mîna îl îmbrîncește:

— Ușurel, ușurel...

Îl vede pe paznicul Ranulfo în ușa. Îi aduce o cană cu apă pe care Pedro i-o smulge din mîna și-o bea dintr-o înghițitură. Dar a fost așa de puțină... Nu i-a ajuns. Paznicul îi mai dă o strachină cu zeamă în care plutesc cîteva boabe de fasole. Glonț cere:

— Puteți să-mi mai dați un pic de apă?

— Mîine... - rîde paznicul.

— Numai puțină...

— Mîine îți dau. Da' dacă mai bați în ușă și strigi, în loc de opt stai cincisprezece zile.

Și trîntește ușa în nasul lui Pedro.

Aude zăvorul încuindu-se. Pipăie în întuneric pînă ce dă de strachină: bea zeama chioară de fasole. Nici nu-și dă seama cît de sărată este. Ronțăie apoi boabele tari. Dar setea își arată iarăși colții. Fasolea atît de sărată i-a ascuțit-o. Ce-i o cană cu apă la setea lui, care cere un ulcior plin? Se lasă moale în jos. Nu se mai gîndește la nimic. Orele trec una după alta. În întuneric, nu mai vede decît fața tristă a Dorei. Și-și simte trupul o rană vie.

Foarte tîrziu, aude din nou bătăile în scară. Întreabă:

— Cine-i acolo?

— Un șchiop ți-a trimis vorbă c-or să te scoată de aici. Imediat ce ieși de la carceră...

— E noapte? - întreabă Pedro.

— Se nserează acu'...

— Mor de sete.

Vocea nu răspunde. Disperat, Pedro se gîndește că puștiul e-n stare să plece. Dar n-a auzit pași pe scări... Vocea însă revine:

— Apă nu pot. N-am cum să-ți dau. Da' o țigară vrei?

— Vreau.

— Așteaptă puțin.

Cîteva minute mai tîrziu se-aud bătăi în ușă. Și vocea pe dedesubt:

— Îți dau țigara pe-aici. Pune mîinile jos, chiar pe mijlocul ușii.

Pedro face întocmai. O țigară turtită ajunge pînă la el. O scoate de sub ușă, apoi imediat vine și chibritul, c-o bucată de cutie ca să-l poată aprinde.

— Mulțumesc - zice Pedro.

Dar în acel moment se aude un zgomot afară. O plesnitură, un trup care se rostogolește. O voce cunoscută spune:

— Dacă te mai prind că intri în vorbă cu cei de afară, capeți pedeapsă dublă!

Pedro lasă capul în jos. Acum or să-l pedepsească pe copil pentru el. Când o să fugă, o să-l ducă la Căpitani. La soare și la libertate. Își aprinde țigara, cu multă grijă, ca să nu piardă singurul chibrit pe care-l are. Palmează țigara, să nu se vadă strălucind prin crăpăturile scîndurilor. Liniștea îl învăluie din nou și cu ea vin gândurile, vedeniile.

Cînt termină țigara ce chircește iarăși. Dacă ar putea dormi... Măcar n-ar mai vedea înaintea ochilor chipul plin de suferință al Dorei.

Cîte ore? Cîte zile? Întunericul e la fel de adînc, setea la fel de nepotolită. I-au adus deja fasole și apă de trei ori. A învățat să nu mai bea zeama de la fasole, ca să nu-l înseteze mai tare. E tare slăbit, îl ia cu leșin. Butoiașul în care își face nevoile răspîndește un miros groaznic. Nu l-au golit încă. Îl doare burta și cînd face treaba mare e un chin, parcă i-ar ieși și mațele. Picioarele nu-l mai țin. Singurul lucru care-i mai dă curaj este ura care-i umple sufletul.

— Oameni buni... Nenorociților...

Asta-i tot ce-i mai iese din gură. Dar și asta, cu glas pierit. Nu mai are putere să strige, să zgîlție ușa. E sigur c-o să moară aici. E din ce în ce mai rău cu stomacul. O vede pe Dora întinsă pe jos, murind de sete, chemîndu-l. João Babanul e lângă ea, dar despărțit de treptele unei scări. Scamatorul și Aghiazmă plîng.

I-au adus apă și fasole a patra oară. Bea apă, dar nu se repede să mănânce fasolea. Nu mai știe să spună decît atît:

— Oameni buni... Oameni buni...

În acea zi (care pentru Pedro era o noapte fără sfîrșit), înainte de a i se aduce mîncarea – dacă se putea numi așa – s-a întors vocea de pe scară. Glonț întreabă, fără să se miște:

— De cîte zile sînt aici?

— De cinci.

— Mai dă-mi o țigară.

Țigara îl mai aduce în fire. Își spune că dacă mai stă cinci zile moare. Asta-i pedeapsă pentru un bărbat, nu pentru un copil. Ura nu mai încape în sufletul lui, pentru că este deja mai mare decît sufletul.

E tot noapte. Dora moare încet-încet în fața ochilor lui. Babanul e lîngă ea, dar treptele tot îi despart. Sca-matorul și Aghiazmă plîng neconținut. Oare doarme sau e treaz? Îl doare rău burta.

Cît o să mai dureze întunericul? Dar agonia Dorei? Mirosul tinetei e îngrozitor. Dora se sfîrșește în fața ochilor lui. Oare ăsta-i și sfîrșitul lui?

Mutra directorului apare lîngă chipul Dorei. Cum, pînă și agonia i-o toturează? Cît o mai avea pînă moare?... Pedro Glonț se roagă ca ea să moară repede, repede... Ar fi mai bine. Acum a venit directorul, ca să-l tortureze mai tare. Îi aude vocea:

— Scoală... – Și îl lovește cu piciorul.

Deschide ochii mari. Dora dispare. Vede numai mutra directorului, care-i zîmbește:

— Să vedem dacă te-ai mai împlînzit.

Nu poate ține ochii deschiși, e prea tare lumina.

Cade în mijlocul coridorului, fiindcă nici picioarele nu-l mai țin. O fi murit Dora sau nu? - se gîndește în timp ce cade.

E din nou în biroul directorului. Acesta îl privește zîmbitor:

— Ți-a plăcut apartamentul? Mai ai chef să furi? Eu știu să vă învăț minte, știu să vă înmoi aici.

Pedro Glonț este de nerecunoscut. Oasele-i ies prin piele, iar fața îi e verde din pricina complicației intestinale. Paznicul Fausto, stăpînul unei voci pe care a auzit-o la ușa carcerii, e lîngă el. E un tip dat dracului, umblă vorba că-i la fel de rău ca directorul. Întreabă:

— În atelierul de fierărie?

— Cred că-i mai bine la plantația de trestie. Să-l facem agricultor - și rîde.

Fausto se arată de acord, în timp ce directorul re-comandă:

— Fii cu ochii pe el! Țsta-i catîr afurisit. Dar n-o să te-nvăț eu...

Pedro îl privește drept în ochi. Paznicul însă îi dă un ghiont zdravăn.

Vede acum în tihnă clădirea cea mare. În mijlocul curții, bărbierul îl rade-n cap. Își vede părul blond căzînd, jur-împrejur. Îi dau niște pantaloni și o haină bătînd în albastru. Se îmbracă acolo, pe loc. Paznicul îl duce mai întîi la fierărie:

— Ai *machete*? Și cuțit?

Îi dă uneltele lui Pedro. Merg la plantația de trestie, unde alți copii muncesc la aceea oră.

În prima zi, de atîta slăbiciune, Glonț abia mai ține *machete*-le în mînă. De aceea paznicii îl lovesc, dar el nu zice nimic.

Seara, la apel, se uită la toți, vrînd să-l descopere

pe cel care-i vorbea și-i dădea țigări. Suie scările către dormitorul aflat la etajul trei, ca să le piară orice chef de fugă. Se încuie ușa. Paznicul Fausto comandă:

— Gașcă, dă-i drumu' la rugăciune.

Un băiat roșcovan dă semnalul. Toți repetă cuvintele și îngenunchează. Spun Tatăl nostru și Ave Maria, tare, în ciuda oboselii. Pedro se aruncă în pat. Îl așteaptă o cuvertură murdară. Rufăria de pat se schimbă la două săptămîni, dar la cîtă mizerie e pe ei... Iar faimoasa rufărie de pat nu înseamnă decît o cuvertură și o față pentru o pernă-pietroi.

E gata adormit cînd simte o mîină pe umăr.

— Tu ești Pedro Glonț, așa-i?

— Da.

— Eu ți-am adus mesajele de la ai tăi.

Pedro se uită la mulatrul de lingă el. Are vreo zece ani.

— Au mai venit?

— În fiecare zi. Voiau să afle cînd ieși de la mititica.

— Spune-le că-s la trestie...

— Nu vrei să ronțai ceva păstăi? Am cîteva aici, noi noaptea...

— Sînt mort de somn... Cît m-au ținut?

— Opt zile. Unu' a murit acolo...

Băiatul pleacă. Nici nu l-a întrebat cum îl cheamă. Nu vrea decît să doarmă. Dar cei care se duc prin paturile pederăștilor fac zgomot. Paznicul Fausto sare din camera lui cu pereții subțiri:

— Ce-i zgomotul ăsta?

Tăcere. Bate din palme:

— În picioare, toată lumea!

Îi fixează cu privirea pe fiecare în parte.

— Nu știe nimeni?

Tăcere. Gardianul se freacă la ochi și-și începe plim-

barea printre paturi. O pendulă bate de zece ori pe perete.

— Nu spune nimeni?

Iar tăcere. Paznicul se scobește în dinți.

— Atunci o să rămîneți toți în picioare. O oră. Pîn' la unșpe. Și primu' care încearcă să se așeze întră la carceră. Că tot e goală...

O voce de copil rupe tăcerea:

— Domnu' paznic...

E unul mic, gălbejit rău.

— Vorbește, Henrique.

— Știu io...

Toți ochii îl țintuiesc. Fausto îl încurajează pe pîricios:

— Spune tot ce știi!

— Jeremias a fost, s-a dus în patu' lui Berto să facă lucruri rușinoase.

— Domniile lor Jeremias și Berto!

Cei doi ies de lîngă paturile lor.

— În picioare, la ușă! Pînă la miezul nopții. Ceilalți pot să se culce.

Se mai uită o dată la toți. Pedepsiții stau în picioare lîngă ușă.

După ce pleacă paznicul, Jeremias îl amenință pe Henrique. Ceilalți comentează în șoaptă. Pedro adoarme.

În sala de mese, cînd își bea zeama caldă și-și mestecă pîinea neagră și tare, se trezește cu un ghiont de la vecin:

— Tu ești șef la Căpitanii nisipului? - îl întreabă șoptit.

— Da.

— Ți-am văzut poza în ziar... Ești bărbat, nu glumă! Da' te-au terminat.

Îi privește chipul supt. Mestecă mai departe și vorbește:

— O să rămîi aici?

— O s-o întind...

— Și eu. Am un plan... Cînd o s-o șterg d'aici pot să vin la grupul tău?

— Poți.

— Unde-i gaura voastră?

Glont îl privește cu neîncredere:

— Găsești băieți din grup în fiecare seară pe Campo Grande.

— Crezi c-o să ciripesc?

Paznicul Campos bate din palme. Se ridică toți și se îndreaptă spre diferitele ateliere sau către plantație.

Spre prînz, Pedro îl vede pe Schiop trecînd pe șosea. Și-l vede și pe paznicul care îl gonește.

Pedeapsă... pedeapsă... E cuvîntul pe care Pedro îl aude cel mai des la Școala de corecție. Sînt bătuți pentru orice, pedepsiți pentru nimica. Și ura crește în toți.

La capul locului îi lasă un bilet Șchiopului. A doua zi găsește funia între trestii. Au pus-o cu siguranță în timpul nopții. E o frînghie subțire, dar rezistentă, nouă-nouă. În mijlocul ei, pumnalul, pe care Pedro îl pune la brîu, pe dedesubt. Cel mai greu e să ducă frînghia în dormitor. Să fugă în timpul zilei e imposibil, paznicii sînt cu ochii pe ei și nici nu poate duce frînghia pe sub haine, că se vede.

Deodată izbucnește scandalul. Jeremias se aruncă asupra paznicului Fausto, cu *machete*-le în mînă. Se mai aruncă și alți copii, dar imediat apare grupul de gardieni înarmați cu bice. Îl leagă pe Jeremias. Pedro profită de ocazie și vîră frînghia sub haină, gonind spre

dormitor. Un paznic coboară cu revolverul în mînă. Glonț se dă după ușă; paznicul trece în fugă.

Bagă repede frînghia sub saltea și se întoarce la plantație. Jeremias a fost dus la carceră. Acum gardienii strigă adunarea. Ranulfo și Campos au pornit pe urmele lui Agostinho, care a spălat putina în toiul aceluia tîmbălău. Tăiat la umăr, Fausto s-a dus la infirmerie. Directorul e între ei, cu ochii fulgerînd mînioși.

Un paznic numără copiii. Îl întreabă pe Pedro:

— Unde-ai fost?

— Am stat deoparte, să nu mă bag în scandal.

Paznicul îl privește neîncrezător, dar trece mai departe.

Ranulfo și Campos se întorc cu Agostinho. Fugarul e bătut în fața tuturor. Apoi directorul spune:

— La carceră cu el!

— Dar mai este și Jeremias - zice Ranulfo.

— Nu-i nimic, să stea amîndoi. Așa pot face și conversație...

Pe Pedro îl trec fiorii. Cum să intre doi în carcera aia?

În noaptea asta paza e strașnică, așa că nu se poate încerca nimic. Copiii scrișnesc din dinți cu ură.

Două nopți mai tîrziu, cînd paznicul Fausto adormise deja în camera despărțită cu scînduri, cînd nici un copil nu mai părea treaz, Pedro Glonț se ridică și trage frînghia de sub saltea. Avea patul chiar lîngă fereastră. O deschide și leagă frînghia de o zăbreă. Lăsă funia să atîrne. E prea scurtă. Distanța pînă jos e mare. O strînge. Încearcă să nu facă zgomot, dar unul dintre vecinii de pat tot se trezește:

— Speli putina?

Ăla n-are faimă bună. E turnător. De asta îl și pusese ră lingă el. Glonț scoate pumnalul:

— Auzi, mă, fă-te că dormi! Dacă încerci să chirăi îți tai gîtul, pe-onoarea mea. Sau dacă zici ceva după ce-am plecat... Ai auzit de Căpitanii nisipului?

— Da.

— Ei or să-ți fie nașii!

Pune pumnalul la îndemînă. Frînghia a tras-o de tot, iar de ea leagă un cearșaf – cu nodul acela marinăresc pe care l-a învățat de la Pescar. Îl mai amerință o dată pe ăl mic, aruncă frînghia, se strecoară pe fe-reastră și începe coborîrea. E abia la mijloc cînd aude deja strigătele pîriciosului. Se lăsă să alunece pe frînghie și la capăt, sare. Distanța a fost mare, dar el e deja în picioare și o rupe la fugă. Salt peste zid, ca să evite cîinii polițiști lăsați liberi în curte, apoi zboară pe șosea. Are cîteva minute de avantaj, cît le-a trebuit gardienilor să-și tragă nădragii și să ia cîinii cu ei. Glonț ține pumnalul între dinți și-și aruncă, din fugă, hainele. Așa, cîinii n-or să-l mai recunoască după miros. Gol, în dimineața rece își începe cursa către soare, către libertate.

Scamatorul citește manșeta Gazetei de seară:

ȘEFUL "CĂPITANILOR NISIPULUI" REUȘEȘTE SĂ FUGĂ DE LA ȘCOALA DE REEDUCARE

Urma un lung interviu cu directorul, din care se vedea cît de furios e acesta. Toată magazia rîde. Pînă și părintele José Pedro, care era acolo, rîde cu hohote, ca și cum ar fi fost un Căpitan al nisipului.

Orfelinatul

O LUNĂ DE ORFELINAT a fost de ajuns ca să ucidă veselie și sănătatea Dorei. Se născuse pe deal, crescuse alergînd pe deal. Venise pe urmă libertatea hoinărelilor printr-o rașă, viața aventuroasă de la Căpitanii nisipului. Nu era o floare de seră, îi plăceau soarele, strada, libertatea.

I-au strîns părul în două coade, legate cu panglici. Panglici roz. I-au dat o rochie de pichet albastră și un șorț mai închis la culoare. O puneau să meargă la școală împreună cu fete de cinci și șase ani. Mîncarea era proastă și mai erau și pedepsele. Post negru, fără distracții... A venit febra, au dus-o la infirmerie. Cînd s-a întors, era străvezie. Tot mai avea febră, dar n-a mai spus, fiindcă ura liniștea infirmeriei, unde soarele nu pătrundea niciodată, așa că fiecare oră părea agonia crepusculului. Cînd putea, se apropia de gard, fiindcă uneori îi zărea pe Scamator ori pe João Babanul dînd tîrcoale. Într-o zi i-au aruncat un bilet. Pedro fugise de la Corecție. Avea să vină s-o scoată și pe ea de acolo. Nici n-a mai simțit febra care o mistuia.

În alt bilet au anunțat-o să facă ce-o face și să se ducă la infirmerie. Dar nici nu era nevoie să facă ceva,

fiindcă o maică i-a observat ochii arzînd. I-a pus mîna pe frunte:

— Arzi de febră.

Au dus-o la infirmerie, unde era tot timpul o lumină de crepuscul. Parcă era o anticameră de mormînt, cu draperiile grele care nu lăsau lumina să intre. Văzînd-o, medicul a dat trist din cap.

Lumina a intrat totuși. A intrat cu ei. Ce slab era Pedro! – s-a gîndit Dora cînd l-a văzut. João, Cotoi, Scamatorul, toți erau acolo. Scamatorul a trebuit să-i arate șişul maicii, care si-a înăbușit un strigăt. Fetița care stătea în patul de alături, cu varicelă, tremura sub cearșaf. Dora ardea, abia se ținea pe picioare. Maica a murmurat:

— E tare bolnavă...

Dora, însă, a zis:

— Vin, Pedro!

Au ieșit pe ușă. Mutul ținea cîinele uriaș de zgardă. Aduseseră o bucată de carne. Cotoi a deschis poarta cea mare. În stradă a zis:

— A mers la fix...

Scamatorul și-a spus părerea:

— Mai bine s-o ștergem înainte să se dea alarma.

Au luat-o pe-o străduță. Dora nu mai simțea febra, mergea lîngă Pedro Glonț, ținîndu-l de mîna.

Mutul venea ultimul, cu pumnalul în mîna și cu un zîmbet întunecat pe chip.

Noaptea liniştii adânci

CĂPITANII NISIPULUI o privesc pe mămica Dora, pe surioara Dora, pe Dora logodnica, Scamatorul o vede pe Dora, iubita lui. Căpitanii nisipului privesc tăcuţi. Mama-de-sfînt Don' Aninha spune cu glas tare o rugăciune împotriva febrei, a febrei care-o mistuie pe Dora, care o termină văzînd cu ochii. Cu o fiertură aburindă de soc cere febrei să se ducă pe pustii. Privirea arzîndă a Dorei zîmbeşte. Parcă liniştea adîncă a nopţii Bahiei s-a cuibărit în ochii ei.

Căpitanii nisipului o privesc în tăcere pe mama, sora şi logodnica lor. Greu or s-o pună pe picioare, febra a dărîmat-o! Unde-i veselia ei, de ce nu mai fuge cloşca cu puii ei, de ce nu porneşte în mara aventură a străzii cu fraţii ei negri, mulatri, albi? Unde-i bucuria din ochii ei? Numai o linişte adîncă, adîncă linişte a nopţii. Fiindcă Pedro Glonţ îi strînge mîna în mîna lui.

Liniştea nopţii Bahiei nu se află şi în inima Căpitanelor nisipului. Le e tare teamă să n-o piardă pe Dora. Însă liniştea adîncă este în ochii ei. Ochi ce se închid încetîşor, în timp ce mama-de-sfînt Don' Aninha goneşte febra ce-o devorează.

Liniştea nopţii învăluie magazia.

Dora, soție

Pe plajă, cîinele latră la lună, Șchiopul iese din magazie și o însoțește pe Don' Aninha de-a lungul nisipurilor. Ea spune că foarte curînd febra o să se ducă pe pustii. Iese și Aghiazmă, merge să-l cheme pe părinte. Are încredere în el, poate știe vreo doctorie.

Înăuntru, Căpitani nisipului stau tăcuți. Dora le-a cerut să se ducă la culcare. S-au așezat pe jos, dar foarte puțini au adormit. În tăcerea imensă a nopții se gîndesc la febra care-o mistuie pe Dora. Ea l-a sărutat pe Zé Plăpîndul și i-a cerut să se culce. El nu prea înțelege, știe că e bolnavă, dar nici o clipă nu-i trece prin cap că l-ar putea părăsi. Ceilalți însă numai la asta se gîndesc. Le e teamă să nu rămînă iarăși fără mamă, fără logodnică, fără soră, ai nimănui.

Lîngă ea, numai Pedro Glonț și João Babanul au mai rămas. Negrul zîmbește, dar Dora știe că e un rîs forțat, ca să-i dea curaj, un surîs smuls cu forța din tristețea sufletului lui. Pedro îi strînge mîna. Mai încolo puțin, Scamatorul stă rupt în două, cu capul în mîini.

Dora vorbește:

— Pedro!

— Spune!

— Vino încoace!

El vine mai aproape. Nu i-a mai rămas decît un fir de voce. Pedró o întreabă blînd:

— Vrei ceva?

— Îți place de mine?

— Doar știi...

— Așază-te lîngă mine.

Pedro se așază lîngă ea. João se îndepărtează, se duce lîngă Scamator. Dar nu vorbesc, rămîne fiecare cu tristețea lui. O noapte de pace adîncă învăluie magazia. Iar liniștea nopții este și-n privirea îndurerată a Dorei.

— Mai aproape...

El se apropie, trupurile li se ating. Ea îi ia mîna, i-o pune pe sîn. Arde de febră. Mîna lui Pedro pe sînul ei de copilă. Ea-l pune s-o mîngîie și-i spune:

— Știi că de-un timp nu mai sînt copilă?

Mîna lui pe sînul ei, trupurile lipite. Și o liniște uriașă în ochii ei:

— Eram la orfelinat... Acum pot să-ți fiu soție.

El o privește înspăimîntat:

— Nu, că ești bolnavă...

— Pînă nu mor. Vino...

— N-o să mori.

— Dacă vii tu, nu...

Se îmbrățișează. Dorința e abruptă și teribilă. Pedro nu vrea s-o facă să sufere, dar ea nu dă semne de suferință. O pace adîncă e în toată ființa ei.

— Acum ești a mea - șoptește el cu glas răscolit.

Parcă nici nu simte durerea primei posesiuni. Chipul aprins de febră se luminează de bucurie. Acum liniștea e doar a nopții, sufletul Dorei e numai fericire. Trupurile se despart. Dora murmură:

— Ce bine... Acum sînt a ta.

El o sărută. Liniștea se întoarce pe chipul ei. Îl privește pe Pedro cu dragoste.

— Am să mă culc puțin – spune ea.

El se așază lângă ea și-i prinde mîna fierbinte. Soție...

Liniștea nopții îi învăluie pe soți. Dragostea este mereu dulce și bună, chiar cînd moartea este aproape. Trupurile nu se mai leagănă în ritmul dragostei. Dar în sufletele celor doi copii nu mai e pic de teamă. Numai liniște, liniștea nopții Bahiei.

În zori, Pedro pune mîna pe fruntea Dorei. Rece. Nu mai are puls, inima nu-i mai bate. Strigătul lui cutremură magazia, îi trezește pe copii. João are ochii holbați. Îi spune lui Glonț:

— Nu trebuia să faci ce-ai făcut...

— Ea a vrut – explică el și iese repede, ca să nu izbucnească în plîns.

Vine și Scamatorul să privească. Nu are curaj s-o atingă. Dar simte că pentru el viața din magazie s-a sfîrșit, nu-i mai rămîne nimic de făcut aici. Aghiazmă intră cu părintele José Pedro. Preotul ia pulsul Dorei, îi închide ochii:

— S-a prăpădit.

Începe o rugăciune. Și aproape toți se roagă cu glas tare:

— Tatăl nostru care ne ești în ceruri...

Pedro își amintește de rugăciunile de la Școala de corecție. Se chircește tot, își astupă urechile. Se întoarce și vede trupul Dorei. Aghiazmă îi pune o floare roșie între degete. Pedro izbucnește în plîns.

Au venit și mama-de-sfînt Don' Aninha, și Pescarul. Pedro nu ia parte la discuție. Aninha zice:

— A fost ca o umbră în viața asta. O să fie o sfîntă

pe lumea cealaltă. Zumbi din Palmares e sfânt în *candomblé*-ul de caboclo¹, la fel și Rosa Palmeirão. Bărbații și femeile viteze se transformă în sfinți ai negrilor...

— A fost ca o umbră... - repetă Babanul.

A fost ca o umbră pentru toți, ceva inexplicabil. Mai puțin pentru Pedro, care a avut-o. Mai puțin pentru Scamator, care a iubit-o.

Vorbește părintele José Pedro:

— O să se ducă în rai, n-a păcătuit. Nu știa ce-i păcatul...

Aghiazmă se roagă. Pescarul știe ce așteaptă cu toții de la el. Să ia cadavrul cu barca lui și să-l arunce în mare, în fața fortului vechi. Da, fiindcă n-aveau ce face, cum să plece un cortegiu de înmormântare din magazie? E foarte greu să îi explici asta părintelui. Șchiopul o face cu glas grăbit. La început, preotul se îngrozește. E păcat, el nu poate aproba un păcat. Dar consimte, ca să nu se descopere locuința Căpitanilor risipului. Glonț nu scoate o vorbă.

În jur domnește liniștea nopții. Pe chipul mort al Dorei, chip de mamă, de soră, de iubită și soție, aceeași pace. Cîțiva copii plîng. Mutul și Babanul or să poarte trupul. Dar, nemișcat în fața lor, stă Glonț. Mutul nu poate întinde mîinile. João plînge ca o femeie. Aninha îl ia de braț pe Pedro și-l trage încetîșor. Apoi învelește trupul Dorei cu un giulgiu alb de dantelă:

— Se duce la Yemanjá - spune -. O să fie sfîntă și ea...

Dar nimeni nu se poate apropia de cadavru, fiindcă

¹ *Candomblé de caboclo*: credința africană a fuzionat cu cea indian-amazonică, incluzînd între "sfinți" orixa zeități indiene, numite caboclo. Acești sfinți sînt mai recentî decît frații lor africani și de aceea beneficiază de un ritual mai modern, mai puțin pur.

Pedro l-a îmbrățișat și nu-i mai dă drumul. Scamatorul îl cheamă:

— Lasă. Și eu o iubeam. Acuma...

O duc, în liniștea nopții, către misterele mării. Părintele se roagă, e o procesiune stranie care se îndreaptă prin noapte către șalupa Pescarului. De pe plajă, Pedro vede barca depărtându-se. Își mușcă mâinile, întinde brațele...

Se întorc la magazie. Pînza albă a bărcii se pierde în depărtare. Luna luminează nisipurile, stelele - cîte-n cer, atîtea sînt și-n mare. Și e liniște. Liniștea nopții. O liniște care vine din ochii Dorei.

Ca o stea cu plete blonde...

PE CHEIUL BAHIEI se spune că atunci cînd moare un viteaz, el se transformă în stea, pe cer. Așa s-a întîmplat cu Zumbi, cu Lucas da Feira sau cu Besouro, toți - negri curajosi. Dar nu s-a pomenit așa ceva la moartea nici unei femei, oricît de vitează ar fi fost. Unele, ca Rosa Palmeirão sau ca Maria Cabaçu, au devenit sfinte în candomblé-urile de caboclo. Dar nici una nu s-a transformat în stea.

Pedro se aruncă în apă. Nu poate sta în magazie, între suspine și lamentări. Vrea s-o însoțească pe Dora, să meargă cu ea, să se unească pe tărîmul nesfîrșit al lui Yemanjá. Înoată spre orizont. Urmează direcția bărcii Pescarului. Înoată, înoată mereu. O vede pe Dora înaintea-i, Dora, soața lui, cu brațele întinse către el. Înoată pînă simte că-l părăsesc forțele. Se întoarce pe spate, cu ochii spre stele și spre luna plină din mijlocul boltei. Ce mai contează că mori cînd pleci în căutarea iubitei, cînd dragostea te așteaptă?

Ce contează că astronomii vor susține că în aceea noapte a trecut o cometă pe deasupra Bahiei? Pedro a văzut-o pe Dora transformată în stea, zburînd pe cer. Fusesse cea mai vitează dintre femei, mai vitează

decît Rosa Palmeirão și Maria Cabaçu. Atît de curajoasă, că în clipa dinaintea morții, așa copiliță cum era, se dăduse iubirii lui. O stea cum nu mai fusese în noaptea liniștită a Bahiei. Fericirea luminează chipul lui Pedro. A venit și pentru el liniștea nopții. Fiindcă acum știe că ea va străluci pentru el între miile de stele de pe cerul fără de pereche al orașului negru.

Barca Pescarului îl duce la mal.

**Cîntecul Bahiei,
cînt de libertate**

Vocații

NU TRECUSE multă vreme de la moartea Dorei, imaginea prezenței ei atât de scurte și totuși atât de vii, a morții ei, umplea încă de vedenii nopțile din magazie. Unii, când intrau, încă mai întorceau capul spre colțul unde ea obișnuia să se așeze, lângă João Babanul și Scamator, cu speranța de a o vedea tot acolo. Fusesse o întâmplare inexplicabilă. Fusesse ceva cu totul neașteptat în viața lor: apariția unei mame, a unei surori. De aceea o mai căutau încă, deși îl văzuseră pe Pescar cum o ia în barcă și o conduce spre largul mării. Numai Pedro n-o mai căuta în magazie. O căuta pe cer, printre puzderia de stele, pe steaua lui cu plete blonde.

Și într-o zi Scamatorul a intrat în magazie, dar nu și-a mai aprins lumânarea, n-a mai pus mîna pe carte, n-a mai deschis gura. Pentru el, toată viața aceea se sfîrșise de cînd Dora fusese răpusă de fierbințeală. Cînd venise ea, umpluse magazia cu prezența ei. Pentru Scamator totul căpătase alt sens. Magazia devenise cadrul unui tablou schimbător: cînd pletele blonde deasupra Cotoiului, care își vedea astfel mama, cînd buzele sărutîndu-l pe Zé Plăpîndul ca să adoarmă. Sau gura ce cînta cîntece de leagăn. Sau zîmbete mîndre de cu-

rajul Mutului, de parcă ar fi fost o neînfricăată mulatră din sertão. Sau intrarea în magazie, cu pletele în vînt, cu fața numai zîmbet, după ce se întorceau din aventura zilnică de pe străzile orașului. Ochii plini de dragoste, febra îmbujorîndu-i chipul, mîinile care chemau iubitul pentru prima și ultima iubire. Acum, Scamatorul privea magazia ca pe o ramă fără tablou. Inutilă. Pentru el încetase să mai aibă sens, sau poate căpătase unul îngrozitor. Se schimbaseră mult în cele cîteva luni de după moartea Dorei, umbla tăcut, serios, și-l regăsisse pe domnul acela care odată, pe strada Chile, vorbise cu el și-i dăduse țigaretul și cartea lui de vizită.

În noaptea aceea, Scamatorul n-a aprins lumînarea, n-a pus mîna pe nici o carte. A rămas tăcut și cînd João Babanul a venit lîngă el. Își strîngea lucrurile într-o boccea. Numai cărți avea. João îl privea și nu spunea nimic, dar înțelegea multe, deși toți ziceau că nu exista prostănac mai mare ca negrul João.

Numai cînd a venit Pedro și s-a așezat lîngă el, întinzîndu-i o țigară, numai atunci a vorbit și Scamatorul:

— O să plec, Gloanțe...

— Unde, frate-meu?

Scamatorul privi magazia și copiii mișurînd - umbre printre șobolani:

— Ce ne aduce nouă viața? Numa' bătaia la poliție cînd ne prind. Toți spun că într-o zi viața o să se schimbe... Și părintele, și João de Adão, chiar și tu. Așa că acu' eu mi-o schimb pe-a mea...

Pedro Glenț nu spunea nimic, privea doar cu ochi întrebători. João Babanul nu întreba nimic, înțelesese.

— O să învăț cu un pictor din Rio. Domnul Dantas, cel cu țigaretul, i-a scris și i-a trimis niște desene de-ale mele. Și ăla i-a spus să mă trimită... Într-o zi o să arăt

cum e viața noastră, aici... O să vă fac portretele, la toți... Așa ai zis și tu odată, ți-aduci aminte? Ei, așa o să fac...

Vocea lui Pedro se înviorează:

— Păi atunci o să ajuți și tu să ne schimbăm viața...

— Cum? - întrebă João.

Nici Scamatorul nu înțelegea, nici Glonț nu știa să explice. Dar avea încredere în Scamator, în tablourile pe care acesta avea să le facă, în urma lăsată de ură în sufletul lui, în urma lăsată de dragoste, și-n dorința de dreptate și libertate pe care-o purta în inimă. Doar nu degeaba trăiești o copilărie întreagă la Căpitanii nisipului! Chiar dacă pe urmă ajungi artist, nu hoț, asasin sau vagabond. Însă Pedro nu știa să spună toate lucrurile astea. Abia dacă a reușit să îngaima:

— N-o să te uităm, frățioare... Ne-ai citit povești, ai fost cel mai grozav dintre noi... cel mai grozav...

Scamatorul își pleacă ochii. João se ridică și vocea lui era chemare, dar și strigăt de adio:

— Fraților! Fraților!

Au venit toți, s-au strâns în jurul lor. Babanul a întins brațele:

— Fraților, Scamatorul nostru pleacă. O să fie pictor mare la Rio. Fraților, trăiască Scamatorul!

Strigătele au pătruns adânc în sufletul băiatului. A privit magazia. Nu mai era ca un tablou fără ramă. Era ca o ramă pentru nenumărate tablouri. Ca scenele unui film, vieți de luptă și de curaj. Și de mizerie. Ar fi vrut să rămână. Dar la ce folosea? Dacă pleca ar fi putut fi de mai mult ajutor. Ar fi arătat toate acele vieți... Îi strâng mîna, îl îmbrățișează. Mutul e trist, așa de trist, de parcă ar fi murit un cangaçeiro de-al lui Lampião.

În întinericul de pe chei, omul cu țigaretul - un poet - i-a dat Scamatorului o scrisoare și niște bani:

— Te așteaptă în port. I-am telegrafiat. Sper că n-o să înșeli încrederea pe care o am în talentul tău...

Niciodată un pasager de la clasa a treia nu a avut atîta lume să-l conducă. Mutul i-a dat un pumnal ca amintire. Pedro îi făcea să ridă pe toți cu glumele lui. Numai João Babanul nu-și ascundea tristețea din suflet.

De departe, Scamatorul vede șapca lui Pedro fluturînd în aer. În mijlocul atîtor oameni necunoscuți, militari în uniformă, negustori și domnișoare, e cuprins de timiditate, nu știe ce să facă, simte că i-a rămas curajul la Căpitanii nisipului. Dar în suflet i-a rămas întipărită dragostea de libertate. Iar dragostea aceasta, adîncă, avea să-l facă să-l părăsească, după o vreme, pe bătrînul pictor care-l învăța numai lucruri academice, ca să meargă să picteze pe socoteala lui tablouri care, înainte de a fi admirate, vor fi înspăimîntat o țară.

A trecut iarna, a trecut vara, a venit altă iarnă, plină de noroi și de vînt, un vînt care nu a încetat o clipă să spulbere nisipul de pe plajă. Acum, Aghiazmă vindea ziare, făcea tot felul de munci, căra bagajele călătorilor. Reușise să nu mai fure ca să poată trăi. Glonț fusese de acord să rămînă în magazie, în ciuda faptului că nu ducea aceeași viață ca și ceilalți. Pedro nu înțelegea ce se întîmplă în sufletul lui Aghiazmă. Știa doar că vrca să se preoțească, să fugă de viața aceea. Dar el crede că asta nu rezolvă nimic, nu îndreaptă nimic din viața lor. Părintele José Pedro făcea totul pentru a le schimba viața. Dar era singur, ceilalți nu găseau că procedează bine. Și atunci la ce bun toate astea? Numai uniți, cum spunea João de Adão...

Dumnezeu îl chema însă pe Aghiazmă. În nopțile magaziei, copilul auzea chemarea Domnului. Era o voce puternică, ce răsuna înlăuntrul lui. O voce vuind ca vocea mării, ca vocea vântului în jurul magaziei. Iar vocea nu vorbește numai urechilor, ci și sufletului. O voce care îl cheamă, îl bucură și-l înfricoșează în același timp. O voce care îi cere totul, ca să-i acorde fericirea umilinței. Dumnezeu îl cheamă... E o chemare lăuntrică, puternică precum vocea vântului, precum vocea mării. Aghiazmă vrea să trăiască întru Domnul, o viață de reculegere și de penitență care să-i spele păcatele, să-l facă demn de contemplarea lui Dumnezeu. Dacă El îl cheamă, Aghiazmă se gândește că ar putea fi salvat. Se va pocăi, nu va mai privi la spectacolul lumii. Nu vrea să mai vadă nimic din jurul lui, ca să aibă ochii îndeajuns de curați să poată contempla chipul Domnului. Fiindcă pentru aceia care nu au privirea destul de limpede, chipul Domnului este teribil, ca marea înfuriată. Dar pentru cei care au ochii și inima curate, chipul Domnului e blând ca undele mării într-o dimineață însorită și fericită.

Aghiazmă este însemnat de Dumnezeu. Dar și de viața Căpitanilor nisipului. Renunță la libertate, renunță să vadă și să audă spectacolul lumii, renunță la gustul pentru aventură moștenit de la Căpitanii nisipului ca să audă numai chemarea Domnului, fiindcă prea este puternic glasul acesta ca să mai asculte și altceva. O să se roage pentru Căpitanii nisipului în chilia lui de pocăit. Fiindcă trebuie să asculte și să urmeze chemarea. E o voce care-i transfigurează chipul în noaptea de iarnă a magaziei, de parcă ar fi glasul primăverii.

Preotul José Pedro a fost convocat din nou la Arhiepiscopie. De data aceasta, secretarul este însoțit de părintele superior al Capucinilor. Părintele José Pedro tremură, gândindu-se că iar îl vor certa, îi vor vorbi despre păcatele lui. A făcut multe împotriva legii, ca să-i ajute pe Căpitani nisipului. Se teme că a dat greș, fiindcă prin nimic nu le-a îmbunătățit viața. Dar în anumite momente, în cele mai grele, le-a adus puțină mângâiere acelor biete suflete. Și-l avea pe Aghiazmă... Era o victorie, a lui Dumnezeu. Dacă nu făcuse totul, dacă nu schimbase cum ar fi vrut acele vieți, nu pierduse chiar totul. Cîștigase ceva pentru Dumnezeu. Se bucura, cu toate că era trist că obținuse atît de puțin pentru Căpitani nisipului. Uneori fusese chiar familia care le lipsea atîta. Fusese uneori și tată, și mamă. Acum, șefii erau flăcăiandri, aproape bărbați. Scamatorul plecase deja, ceilalți aveau să o facă și ei curînd. Chiar dacă erau hoți, și chiar dacă duceau o viață plină de păcate, în anumite momente preotul reușise să mai ușureze traiul lor mizer, oferindu-le puțină mângâiere și afecțiune. Și solidaritate.

De data aceasta, însă, canonicul nu-l ceartă. Îl anunță că Arhiepiscopul a decis să-i dea o parohie. Termină spunînd:

— Ne-ați dat mult de lucru, părinte, cu ideile dumneavoastră greșite despre educație. Sper ca bunătatea Înalt-prea Sfinției sale Arhiepiscopul, care v-a dat această parohie, să vă facă să reflectați mai mult la obligațiile dumneavoastră și să vă deziceți de toate aceste invenții sovietice.

Parohia nu avusese niciodată preot, pentru că arhiepiscopul nu găsisese niciodată vreunul dispus să meargă în mijlocul pistolarilor, într-un cătun pierdut în sertão. Dar numele satului îi umple imina de bucurie părin-

telui José Pedro. Avea să meargă în mijlocul țîlharilor. Dar țîlharii sînt ca niște copii mari! A mulțumit, a vrut să spună ceva, dar superiorul ordinului Capucinilor l-a întrerupt:

— Preasfinția sa canonicul mi-a spus că printre copiii aceia este unul care are chemare preotească...

— Chiar despre asta voiam să vă vorbesc – zise părintele. Niciodată n-am întîlnit o chemare mai arzătoare.

Misionarul a zîmbit:

— Nouă ne-ar trebui un călugăr. Nu-i același lucru cu un preot, știu. Dar este foarte aproape. Și dacă are chemare într-adevăr, ordinul nostru îl poate trimite la studii și chiar hirotonisi.

— O să fie nebun de bucurie.

— Vă luați răspunderea pentru el?

Aghiazmă avea să fie călugăr. Putea chiar, odată și odată, să se hirotonisească. Preotul a ieșit, mulțumind lui Dumnezeu.

Îl conduc pe părinte la gară. Fluieratul trenului sună ca o lamentație. Pe peron sînt cîțiva dintre Căpitanii nisipului. Părintele José Pedro îi privește cu dragoste. Pedro spune:

— Ați fost tare bun cu noi, părinte. Un om bun. N-o să vă uităm niciodată...

Nici nu-l recunosc pe Aghiazmă cînd apare îmbrăcat cu anterior de călugăr, legat cu un cordon lung ce atîrnă într-o parte.

— Îl cunoașteți pe fratele Francisco? – spune preotul.

Îl privesc toți pe Aghiazmă, oarecum rușinați. Dar Aghiazmă zîmbește. E parcă și mai slab, cu un aer ascetic. Îmbrăcămintea Capucinilor îl face să pară foarte înalt.

— O să se roage pentru voi... – spune preotul José Pedro.

Își ia rămas-bun de la ei și suie în vagon. Trenul fluieră și fluieratul sună ca un adio. De la fereastră, preotul îi vede pe copii făcînd cu mîna, fluturînd șepci și zdrențe ce servesc de batiste. O bătrînă care stătea în fața lui, avidă de conversație, se sperie cînd îl vede pe preot plîngînd.

Huzur vine rar pe la magazin. Are o ghitară, compune sambe, e un vlăjgan cît ușa – încă un vagabond pe străzile Bahiei. Nimeni nu duce o viață mai grozavă ca vagabonzii. Își trece zilele la taclale pe la docuri, în piață, seara merge la toate serbările de prin mahalale și din Cidade de Palha, sau la macumbe. Cîntă la ghitară, bea și mănîncă pe alesc, înnebunește puștoaicele cu vocea și cîntecele lui, dezlănțuie scandaluri pe la petreceri și cînd poliția pornește pe urmele lui vine și se ascunde în magazin, la Căpitani.

Aici cîntă pentru ei și rîde în hohote, ca și cum încă ar mai fi unul de-al lor. Dar Huzur se depărtează încet-încet, pe măsură ce crește. Cînd o să facă nouăsprezece ani n-o să se mai întoarcă niciodată. Va fi un vagabond întreg, unul din acei mulatri care iubesc Bahia mai presus de orice, care duc o viață fericită pe străzile orașului. Dușman al bogăției și al muncii, iubitor de chefuri, de muzică și de trupuri de puștoaice. Pește. Zurbagiu. Luptător de capoeira, cuțitar, hoț – dacă trebuie. Bun la suflet, așa cum zice și samba pe care a compus-o chiar el, în cinstea altui vagabond. Promite mereu puștoaicelor să se îndrepte și să se apuce de muncă, dar tot vagabond rămîne. Unul dintre "vitejii" orașului. Figură pe care viitorii Căpitani ai

nisipului o vor iubi și admira, așa cum Huzur l-a iubit și l-a admirat pe Pescar.

Într-o zi, Pedro Glonț hoinărea cu Șchiopul prin oraș. Au intrat în biserica Piedade – le plăcea să vadă aurăria și se putea șterpeli ușor portofelul vreunei femei care se ruga. Dar acum nu era nici o femeie în biserică. Numai un grup de copii săraci și un capucin care-i învăța catehismul.

— E Aghiazmă... – zise Șchiopul.

Pedro rămase cu ochii la el. Ridică din umeri:

— La ce bun?

Șchiopul adăugă și el:

— Nu-ți dă de mîncare...

— Trebuie să fim uniți!

Iar Șchiopul:

— Bunătatea nu ajunge.

Apoi:

— Numai ura...

Aghiazmă nu-i vedea. Cu o răbdare și o bunătate infinită, îi învăța paginile catehismului pe copiii care chicoteau și șuşoteau. Cei doi Căpitani au ieșit, gînditori. Pedro îi pusese mîna pe umăr Șchiopului:

— Nici ura, nici bunătatea. Doar lupta.

Vocea blîndă a lui Aghiazmă traversa biserica. Vocea de ură a Șchiopului e lîngă Pedro. Acesta însă nu auzea nimic. Auzea numai vocea lui João de Adão, docherul, și a lui taică-său, murind în luptă.

Dragoste neîmplinită

COTOI LE-A SPUS că fata bătrână e putred de bogată. Era ultima dintr-o familie avută, avea vreo 45 de ani, era urâtă și nervoasă. Umbla zvonul că are o cameră plină de aurăric, briliante și bijuterii strânse de generații. Glonț s-a gândit că asta ar fi adus o groază de bani. Gonzales, patronul de la dugheana O 14, dădea bani buni pentru asemenea lucruri. Îl întrebă pe Șchiop:

— Crezi că poți intra?

— Sigur...

— După aia venim noi.

Au râs. Cotoi a plecat la Bălaia. Șchiopul i-a anunțat:

— Mîine dimineață mă duc acolo.

Fata bătrână a deschis. N-avea decît o slujnică, o negresă bătrână care părea să facă parte din moștenire, fiindcă era în casă de vreo cincizeci de ani. Stăpîna s-a uifat înțepată la Șchiop:

— Ce dorești?

— Sînt un biet orfan șchiop – și și-a arătat piciorul. Nu vreau să trăiesc furînd, nici cerșind. N-aveți ceva pentru mine? Aș putea să vă fac cumpărăturile...

Fata bătrână nu-și lua ochii de la el. Un flăcăiaș..

Nu bunătatea vorbea în ea, ci vocea singelui, aflat la ultimele zvîcniri. Mai avea puțin și sexul ei avea să devină inutil; doctorii ziceau că atunci n-o să mai fie așa nervoasă. Cu ani în urmă, cînd era tinerică, avusese un băiat la cumpărături. Ce bine era... Dar o descoperise frate-său și-l dăduse afară. Acum, frate-său era mort și uite că apare altul.

— Bine.

L-a trimis la baie. După-amiază i-a dat bani de cumpărături și ceva în plus ca să-și ia haine. Șchiopul a reușit să ciupească o mie două sute. Și-a spus:

— Om mă fac la asta...

La bucătărie, negresa spunea povești de demult cu limba ei peltică. Șchiopul asculta cu interes prefăcut, ca să-i cîștige încrederca. Dar cînd a încercat s-o întrebe de aurărie, negresa a amușit. Șchiopul n-a insistat. Știa să aștepte, nu era nou în de-alde astea. În sufragerie, stăpîna broda și-l privea cînd și cînd pe Șchiop prin ușa deschisă. Era urîtă la față, dar trupul copt nu era lipsit de vino-încoace. L-a chemat să-i arate la ce lucra și cînd el a venit aproape ea s-a aplecat, lăsîndu-și sîinii voluminoși la vedere. Lui însă nici prin gînd nu-i trecea că i-ar fi arătat intenționat. Îi laudă priceperea:

— Sînteți tare pricepută...

Părea aproape un băiat binecrescut. În ciuda picio-rului șchiop și a chipului urît, ea-l găsea frumos. Ar fi fost mai bine dacă era un pic mai mic... Dar mergea și așa... Se mai apleacă o dată și-i arată sîinii. Șchiopul întoarce capul, nu se gîndea că o făcea dinadins. Cînd i-a laudat iar broderia, ea l-a mîngîiat pe față:

— Mulțumesc, băiatule.

Avea o voce languroasă.

Negresa a așezat o saltea în sufragerie pentru Șchiop. A acoperit-o cu cearșaf, i-a pus și pernă. Stăpîna era plecată la o prietenă, aproape, și cînd s-a întors, Șchiopul se culcase. A auzit-o despărțindu-se de cineva:

— Iart-o pe o.babetă că ți-a dat de lucru cerîndu-ți s-o conduci...

— Vai, dona Joana, cum puteți vorbi așa...

Intră, încuie ușa dinspre stradă, scoate cheia. Negresa adormise de mult în cămăruța ei de lîngă bucătărie. Stăpîna vine pînă în sufragerie și se uită la Șchiop, care se prefăcea că doarme. Suspină. Placă în camera ei.

Luminile erau stinse în toată casa. Cu toate că era foarte devreme față de ora la care obișnuiau să se culce locuitorii magaziei, Șchiopul se lăsă pradă somnului.

De asta nu știa la ce oră a venit. Mai întîi a simțit o mîna care-i mîngîia părul. A crezut că visează. Mîna a alunecat, a trecut peste piept, peste burtă și a ajuns la sex. Atunci Șchiopul s-a trezit de-a binelca, dar a rămas cu ochii închiși. Stăpîna îi frămînta sexul, se lipea de el. Era în cămașă de noapte, așa că și-a ridicat-o și a așezat mîna băiatului pe trupul ei. Atunci Șchiopul s-a lipit de ea. Voia să vorbească, dar ea i-a astupat gura, șoptind:

— Să nu audă bucătăreasa.

Și a continuat, parcă mai încet:

— O să fii bun cu mine, nu-i așa?

S-a strîns lîngă el. I-a dat pantalonii jos, apoi s-au acoperit cu cearșaful. Dar cînd Șchiopul a vrut să meargă pînă la capăt, ea i-a spus:

— Nu. Ne jucăm doar.

Era o treabă neterminată care-l înfuria pe băiat.

Femeia gema încetișor. Îi trăgea capul între sîinii ei

enormi, se freca de sexul lui, așeza mîna băiatului pe sexul ei.

Șchiopul se trezește mahmur, cu o sîrșeală în tot trupul. Noapțile astea parcă-s bătalii. Niciodată nu trăiește plăcerea completă, satisfacția totală. Fata bătrînă vrea doar o fărîmă de dragoste. Îi e frică de iubirea completă, de scandalul de a rămîne însărcinată. Dar e însetată de dragoste, chiar dacă nu e vorba decît de firimituri. Șchiopul însă vrea totul, iar faptul că nu i se dă îl irită, îl umple de ură; în același timp a devenit prizonierul unui trup de femeie, al jumătăților de mîngîieri schimbate noapte de noapte. Ceva îl reține în casa asta. Chiar dacă dimineața o urăște pe Joana, cu o furie neputincioasă, simțind dorința s-o strîngă de gît, fiindcă n-o poate avea cu adevărat, fiindcă e urîtă și bătrînă, cînd se apropie seara devine nervos, așteptînd mîngîierile de amor ale fetei bătrîne, mîna ce se plimbă pe sexul de flăcăiandru, sîinii unde să-și așeze capul, șoldurile late. Face planuri ca s-o posed, dar fata cea veștedă i le dejoacă în ultima clipă, fugind, certîndu-l pe șoptite. O ură surdă îl macină pe Șchiop. Dar mîna ei îl mîngîie iarăși și el iar nu mai poate lupta împotriva dorinței. Și se întoarce mereu la lupta teribilă din care iese nervos și sîrșit.

Toată ziua e îmbufnat și-i răspunde Joanei brutal, făcînd-o să plîngă. Îi spune că-i bătrînă și c-o să plece. Ea-i dă bani și-i cere să rămînă. Dar el nu pentru bani rămîne. Rămîne fiindcă îl reține dorința. Acum știe care este cheia de la odaia cu obiecte de preț. Știe și cum s-o șterpelească și s-o ducă la Căpitani. Îl reține însă dorința lîngă sîinii și coapsele femeii. Lîngă mîna fetei bătrîne.

Totdeauna fusese nefericit lângă o femeie. Cînd punea mîna pe cîte-o negresă pe plajă, totdeauna o făcea cu ajutorul celorlalți, cu forța. Nici una nu se uita la el cu jînd. Erau și alții urîți, dar el era respingător cu piciorul lui tîrșit, cu mersul lui de păianjen. De altfel, terminase prin a se face antipatic și se obișnuise să trîntească negrese cu forța. Iar acum venea o albă, și bogată pe deasupra, cam veștedă, e-adevărat, dar nu tocmai de lepădat, și se culca cu el. Îl mîngîia peste tot, își lipea coapsele de el, îi pune capul între sînii ei mari. Șchiopul nu mai putea pleca, deși devenise tot mai brutal, tot mai nervos, reclamînd o posesie completă. Degeaba însă, băbăția se mulțumea cu firimituri.

În timpul zilei Șchiopul o urăște, se urăște pe sine, urăște lumea întreagă.

Glonț i-a spus că prea zăbovește. Trebuia să fi aflat de mult secretele casei. Șchiopul aprobă - n-o să mai întîrzie. Și noaptea lupta e încă și mai înverșunată. Babeta geme, dar nu culege decît firimiturile. Nu-i încredințează "onoarea ei". Asta îl convinge definitiv pe Șchiop.

Zgîrcita îl așteaptă pentru noaptea de dragoste. E ca o nevastă pe care a părăsit-o soțul. Plînge și se vaită. Nu-i mai vine iubirea, și are și ea nevoie de dragoste, ca toate puștoaicele astea care trec pe stradă, frumos îmbrăcate.

Furtul o face să turbeze. Pentru că se gîndește că Șchiopul n-a iubit-o, în nopțile lungi și vicioase, decît ca s-o fure. Setea ei de dragoste e umilită. Parcă ar fi scuipat-o în față, spunîndu-i că urîtenia ei e de vină. Plînge și nu mai geme cîntece de dragoste. Simte c-ar avea curajul să-l strîngă de gît pe Șchiop - dacă-l întîl-

nește. Pentru că și-a bătut joc de iubirea ei, de setea de amor ce-i dlocotea în sînge. Iar nefericirea e cu atît mai mare cu cît o săptămîună întreagă fusese pe deplin fericită, datorită acelor firimituri de dragoste. Face o criză, rostogolindu-se pe jos.

În magazie, Șchiopul rîde povestindu-și aventura. Dar în sufletul lui știe că babeta l-a făcut încă și mai rău, că i-a sporit, cu viciile ei, ura mocnită ce fierbea în el. Acum, o dorință nesatisfăcută îi umple nopțile. O dorință care-i tulbură somnul, care-l umple de ură.

Pe tampoanele unui tren

VAPOARELE SOSESC la Ilhéus pline cu femei. Femei care vin din Bahia, din Aracaju, din Recife și chiar din Rio de Janeiro. Coloneii cei grași privesc de pe pod sosirea femeilor. Brune, blonde sau mulatre, toate vin în căutarea lor, fiindcă a crescut prețul la cacao și vestea s-a răspândit ca un fulger în toată țara. Ca și vestea deschiderii a patru cabarete, și asta într-un orășel ca Ilhéus. Sau că în nopțile de joc și de șampanie coloneii dădeau gata câte cinci sute de mii de réis. Că dimineața ieșeau goi pe străzile orașului, în așa-numitul costum al lui Adam. Astfel de vești ajungeau repede pe străzile cu femei pierdute. Le aduceau comis-voiajorii. Așa a rămas cabaretul Brama din Aracaju gol. S-au dus toate la El-Dourado, cabaretul din Ilhéus. O puzderie de femei din Recife au coborât din câteva vapoare ale companiei Lóide Brasileiro. Pernambucanii au rămas fără femei, toate au venit la cabaretul Bataclan – așa-l numeau studenții aflați în vacanță. Cele câteva venite de la Rio s-au dus la Trianon, fostul Vesúvio, cel mai luxos dintre cabaretele din orașul plantatorilor de cacao. Până și Rita Șold-Bogat, celebră pentru fesele ei unduioase, a lăsat liniștea orașului Estância, unde

era regina femeilor de viață și se avea bine cu toată lumea, și a venit să se facă regină la Far-West, cabaretul de pe Strada Broaștei, unde sărutările și gîlgîitul șampaniei se amestecau cu împușcăturile și hărmălaia încăierărilor. Fiindcă acesta era cabaretul arendașilor și al micilor fermieri îmbogățiți peste noapte.

Și strada Bălaiei, din zona femeilor ușoare ale Bahiei, a rămas pustie. Femeile plecaseră la Bataclan, la El-Dourado, la Fer-West. Cîteva veniseră chiar și la Trianon, unde dansau cu coloneii. La Bataclan, femeile pernambucane și sergipane dădeau o parte din banii cîștigați de la coloneii studenților, care le dădeau în schimb dragoste. Călătorii se înghesuiau la El-Dourado. Pînă și la Far-West femeile primeau bijuterii. Sigur, uneori primeau și cîte un glonț – straniu medalion roșu în mijlocul pieptului. Rita Șold-Bogat dansa charleston pe o masă, printre împușcături și valuri de șampanie. Așa s-au petrecut lucrurile și atunci, cînd cu bogăția adusă de cacao.

Cînd a aflat Bălaia că Isabel avea medalioane și inel de briliante, deși nu era la Trianon, cel mai luxos cabaret, ci la Bataclan, n-a mai rezistat. Și-a făcut bagajele. Păi ce n-o să facă ea la Trianon, ea, cea mai căutată de pe strada ei? Îl îmbracă pe Cotoi cu un costum de stofă ultraclegant, făcut la comandă, și dintr-o dată Cotoi n-a mai fost un copil, ci pește cel mai tînăr din Bahia.

În noaptea cînd, purtîndu-și mîndru hainele cele noi, pantofii de lac și pălăria de pai, a venit la magazie, João Babanul a exclamat uimit:

— Ăsta-i Cotoi, mă?

Cotoi nu împlinise încă optsprezece ani. De patru o iubea pe Bălaia. Se-ntoarse către João:

— Gata, de-acu' încep să trăiesc de-adevăratelea...

Le oferi țigări dintr-o tabacheră scumpă, își trecu mîna peste părul pieptănat. Îl băt看 pe umăr pe Pedro:

— Frate-meu, plec la Ilhéus. Stăpînă-mea vrea să facem avere. Merg cu ea. Te pomenești c-o să mă îmbogățesc! Cînd o să fiu fermier, o să-i tragem un chiolhan pe cînte.

Pedro zîmbi. Mai pleca unul. Doar n-or să rămînă copii toată viața... Deși ei niciodată n-au fost copii cu adevărat. De mici, în primejdioasa viață a străzii, Căpitani nisipului erau ca niște bărbați. Deosebirea stătea numai și numai în înălțime. În rest, erau la fel: iubeau și tăvăleau negresele pe plajă, furau ca să trăiască — la fel ca hoții din oraș. Cînd erau arestați, mîncau bătaie ca și cei mari. Uneori tilhăreau cu arma în mînă, ca bandiți cei mai de temut ai Bahiei. Nici nu vorbeau între ei așa cum vorbesc copiii, ci discutau ca bărbați. Ba și simteau ca bărbați. Cînd ceilalți copii n-aveau altă grijă decît joaca, învățatul, cărțile, ei trăiau în împrejurări pe care numai cei mari știau să le rezolve. Totdeauna fuseseră bărbați, în viața lor de mizerie și aventură, niciodată nu fuseseră cu adevărat copii. Copilăria înseamnă să ai un cămin, tată, mamă, să fii lipsit de griji. Ei n-avuseseră nici tată, nici mamă în viața lor de pe stradă. Tot timpul și-au purtat de grijă singuri. Mereu au avut răspunderi de bărbați. Acum, cei mai mari, cei care de ani de zile erau în fruntea grupului, erau adolescenți, începeau să pornească fiecare pe drumul lui. Scamatorul plecase deja, făcea tablouri la Rio de Janeiro. Huzur se despărțise curînd după aceea de magazie, cînta la ghitară pe la petreceri, se ducea la candomblé-uri, făcea scandal pe la baruri. Încă un vagabond în oraș. E cunoscut, scrie de el și-n ziare. Ca și ceilalți hoinari, e cunoscut și de poliție, care e mereu cu ochii pe el. Aghiazmă e călugăr într-o

mînăstire, l-a chemat Dumnezeu și niciodată n-or să mai afle ceva despre el. Acum pleacă și Cotoi, să stoarcă bani de la coloneii din Ilhéus. A zis odată Pescarul că asta o să se-mbogățească... Pentru că viața străzii, singurătatea făcuseră din el un mare trișor, un hoț de buzunare, un pește. După el vor pleca și ceilalți. Numai Pedro nu știe ce să facă. În scurtă vreme nu va mai fi un adolescent, va fi bărbat în toată puterea cuvîntului și va trebui să lase altuia șefia Căpitanilor nisipului. Unde să se ducă? El n-o să poată fi un intelectual, ca Scamatorul, ale cărui miini erau făcute pentru pictură; n-avea chemare nici pentru viața lui Házur, care nu simte spectacolul zilnic al luptei oamenilor, căruia nu-i place decît să hoinărească pe străzi, să stea la taclale, așezat pe vine pe la dăcuri, să bea pe la petrecerile de mahala. Pedro simte spectacolul omenesc, simte că libertatea aceea nu e suficientă pentru setea pe care o poartă în el. Nu simte nici chemarea divină, cum a simțit-o Aghiazmă. Lui, predicile părintelui José Pedro nu-i spun nimic. Numai cuvintele lui João de Adão găseau ecou în sufletul lui. Dar și João de Adão știe prea puțin. N-are decît mușchi puternici și o voce autoritară – prietenească, totuși –, bune să conducă o grevă. Iar Pedro nu vrea nici să plece, asemeni Cotoiului, să-i înșele pe coloneii din Ilhéus și să le smulgă paralele. Vrea ceva, dar nu știe bine ce, de asta mai rămîne la Căpitani.

Magazia strigă, despărțindu-se de Cotoi. Acesta, elegant, zîmbește netezindu-și părul, iar pe deget îi strălucește ghiulul de culoarea vinului, furat cîndva.

Pe chei, Glonț îi face cu mîna. În hainele zdrențuite, fluturînd șapca, se simte foarte departe de Cotoi care, alături de Bălaia, pare un om făcut, cu costumul lui de comandă. Și Pedro simte Jeodată o tristețe, o do-

rință să fugă; să se ducă oriunde, cu vaporul sau pe tampoanele unui tren.

Dar cel care va pleca pe tampoanele unui tren va fi Mûtul. Într-o seară l-a prins poliția în timp ce uşura un negustor de portofel. Mutul avea atunci şaisprezece ani. L-au dus la poliție şi l-au stîlcit, pentru că el îi scuipa pe toţi, soldaţi sau ofiţeri, cu acel dispreţ imens pe care-l are ţăranul pentru poliție. N-a scos un strigăt cît l-au bătut. Opt zile mai tîrziu l-au aruncat în stradă şi el a plecat aproape vesel, pentru că acum avea o misie în viață: să omoare poliţişti.

A petrecut cîteva zile la magazie, sumbru, gînditor. Îl chema viața din sertão, lupta haiducească. Într-o zi i-a spus lui Glonţ:

— O să mă duc o vreme la Trăsniții din Aracaju.

Indienii Trăsniți erau Căpitanii nisipului din Aracaju. Dormeau pe sub poduri, furau şi hoinăreau pe străzi. Judecătorul de minori Olímpio Mendonça era om de treabă, încerca să rezolve conflictele cum putea mai bine, se minuna de isteţimea copiilor lipsiți de copilărie, înțelegea că-i imposibil să dai de capăt problemei. Le tot povestea scriitorilor isprăvi de-ale copiilor, pentru că în fond îi iubea pe aceşti dezmoşteniți. Era trist însă, fiindcă nu le putea rezolva în nici un fel problema. Cînd vedea apărînd printre Indienii Trăsniți vreo mu-trişoară nouă ştia că-i un bahian sosit pe tampoanele trenului. Iar dacă dispărea vreunul, ştia c-o luase invers, către Căpitanii nisipului din Bahia.

Într-o dimineață, trenul de Sergipe fluiera în gara Calçada. Nu venise nimeni cu Mutul la gară, doar avea să se întoarcă, pleca pentru o vreme la Indienii Trăsniți, ca să uite de el poliția bahiană, care-l luase în vizor. Mutul se sui în vagonul de marfă, care avea

ușa deschisă, și se ascunse printre baloți. Curînd, trenul plecă. Văzu șoseaua ce ducea în sertão, India Nordestina. Din colibe apar femei și copii. Bărbații, goi pînă la brîu, sînt pe cîmp. Pe drumul de animale, paralel cu linia trenului, merg cirezi de vite. Văcarii strigă mîîînd animalele. În gările mici vin vînzători cu plăcînțele, sugiuc sau prăjituri. Sertonul îi pătrunde în nări și-i fură ochii. Prăjiturile defilează pe tăvile vînzătorilor din halte, iar peisajele aspre, nîcîînd uitate, bucură din nou ochii țăranului din el. Anii petrecuți în oraș nu-i șterseseră dragostea pentru cîmpia frumoasă și mizeră. Nu fusese niciodată un copil de oraș, ca Pedro, Huzur sau Cotoi. Totdeauna fusese un rătăcit în oraș, cu accent diferit, vorbind de haiduci, zîcîîndu-i lui Lampião "nășicu", imitînd glasul animalelor din cîmpie. Pe vremuri, el și maică-sa avuseseră o bucățică de pămînt. Ea era înscrisă cu Lampião, coloneii nu se atingeau de un fir din părul ei. Dar cînd Lampião a plecat în sertonul pernambucan, s-au repezit ca ulii la avutul lor. S-au dus la oraș ca să caute dreptate. Ea a murit pe drum; Mutul și-a continuat drumul, cu chipul întunecat. A învățat multe la oraș, între Căpitani. A învățat că nu numai în sertão bogații erau răi cu săracii, ci și la oraș. A învățat că toți copiii săraci sînt amărîți, că bogații îi alungă de peste tot. Sigur, a mai și zîmbit, dar niciodată n-a încetat să urască. În persoana lui José Pedro a descoperit motivul pentru care Lampião îi respecta pe preoți. Acum își dădea seama că Lampião era un erou, iar experiența trăită în oraș, ura acumulată aici l-au făcut să-l iubească și mai mult pe nașu-său. Mai presus chiar decît pe Glonț.

Acum a ajuns în sertão. Parfum de flori de cîmp. Pămînt prieten, păsări prietene, cîini jegăriți pe la porțile caselor. Bătrîni cu aer de misionari indieni, negri

cu mătânii la gît. Miros plăcut de mîncare țărănească, de porumb și de manioc. Bărbați numai piele și os, care lucrează pămîntul pentru o mie cinci sute de réis. Numai caatinga e a tuturor, fiindcă a eliberat-o Lampião, a golit-o de bogați, a transformat-o în cîmpia haiducilor care luptă împotriva moșierilor. Eroul Lampião, erou al întregului sertão din cinci state. Unii zic că-i criminal, tâlhar fără inimă, asasin și violator. Dar pentru Mut, pentru bărbați, femeile și copiii din sertão el este un nou Zumbi din Palmares, un eliberator, comandant al unei noi armate, care luptă pentru libertate. Fiindcă acesta-i bunul cel mai de preț de pe lume, asemenea soarelui. Iar Lampião luptă, ucide, defloarează și fură pentru libertate. Pentru libertate și pentru dreptatea celor umiliți din imensul sertão care cuprinde cinci state: Pernambuco, Paraíba, Alagoas, Sergipe și Bahia.

Sertonul îl emoționează pe Mut. Trenul nu fuge, merge la pas străbătînd pămînturile pustii. Aici totul e liric, sărac și frumos. Numai mizeria oamenilor e groaznică. Dar ei sînt atît de puternici, încît reușesc să fie frumoși chiar în mizerie. Și cum să nu fie tocmai acum, cînd Lampião a eliberat caatinga și a adus dreptatea și libertatea? Pe drum trec flașnetari, poeți ambulanți. Trec văcari mîrînd animalele, iar oamenii îngrijesc culturile. În gări, coloneii coboară din tren ca să-și mai dezmoștească picioarele. Au la brîu ditarnai revolvele. Flașnetarii orbi cîntă, cerînd de pomană. Un negru în cămeșoi, cu mătânii la gît, trece bolborosind cuvinte stranie într-o limbă necunoscută. A fost sclav, acum e un nebun într-o gară. Toți se tem de el, de prezicerile lui; a suferit mult, biciul vechilului i-a vîrșat spinarea. Așa cum biciul polițiștilor, vechilii bogaților, a însemnat coastele Mutului. Și lui or să-i știe de frică, într-o zi.

Caatinga, parfum de flori sălbatice, mersul lin al trenului... Bărbați cu pantaloni de stofă și pălării cu boruri largi. Copii ce învață să devină haiduci la școala mizeriei și a nedreptății.

Trenul se oprește în mijlocul pustietății. Mutul sare iute din vagon. Bandiții țin puștile ațintite spre vagoane – camionul care i-a adus e oprit ceva mai încolo, firele telegrafului au fost tăiate. În sălbăticia sertanului nu e tipenie de om. O domnișoară leșină într-un vagon, un comis-voiajor își ascunde portofelul. Un colonel gras coboară din tren și strigă:

— Căpitane Virgulino...

Tilharul îl ia în cătare:

— Înăuntru!

Mutul crede că-o să-i plesnească inima de atîta bucurie. L-a întîlnit pe nașu-său, Virgulino Ferreira Lampião, eroul copiilor din sertão. Se-ndreaptă spre el, alt haiduc vrea să-l gonească, dar el zice:

— E nașu' meu...

— Cine ești tu, mă?

— Sînt Mutu', băiatu' cumetrei matala...

Lampião îl recunoaște și zîmbește. Tilharii au intrat în vagoanele de clasa întîi, nu sînt multe, vreo douăsprezece. Mutul îi cere:

— Nașule, lasă-mă să rămîn cu voi... Dă-mi o pușcă.

— Ești prea mic... – și Lampião îl privește cu ochi întunecați.

— Nu sînt, nu! M-am luptat și cu-n polițai...

Lampião strigă:

— Zé Baiano, dă-i o pușcă Mutului!

Se-ntoarce spre fin:

— Păzește ușa de colo. Dacă vrea s-o șteargă vreunul, găurește-l!

Intră în cușete. Înăuntru, strigăte și leșinuri, zgomo-

tul unui foc de armă. Apoi grupul se ndreaptă spre șosea, părăsind calea ferată. Aduce cu el doi polițiști, călători în trenul cu pricina. Lampião împarte banii, îi dă și Mutului. Dintr-un vagon curge un fir de sânge. Mirosul plăcut al câmpiei umple nările copilului. Polițiștii sînt legați de niște copaci. Zé Baiano pregătește pușca, dar vocea Mutului se înalță:

— Lasă-mă pe mine, nașule. Sînt de-ai de m-au bătut la poliție, au stîlcit o groază de copii!

Își ridică arma - care țaran din sertão nu țintește bine?

Chipul întunecat se luminează într-un zîmbet. A căzut primul, al doilea se zbate să fugă, dar glonțul îl ajunge numaidecît. Și Mutul se aruncă asupra lor cu pumnalul, să-și potolească pofta de răzbunare. Zé Baiano spune:

— Copilu' ăsta are snagă...

— Mă-sa era o femeie... maică-măiculiță... - își amintește Lampião cu mîndrie.

— O adevărată fiară... - își spune călătorul, în timp ce trenul se pune încet în mișcare, după ce feroviarii au luat trunchiurile de copaci de pe șine. Grupul de bandiți se pierde în caatinga. Aerul din sertão umple pieptul Mutului. Se oprește puțin și, cu pumnalul, face două tăieturi pe patul puștii. Primele două... În depărtare, trenul șuieră înspăimîntat.

Ca un trapezist la circ... .

FUSESE O ADEVĂRATĂ nebulie să atace casa aceea de pe strada Rui Barbosa. La doi pași de acolo, în Piața Palatului, mișunau polițiștii, detectivii, soldații... Dar ei erau însetați de aventură, creșteau mereu și le creștea și îndrăzneala. Și pe urmă - ghinion! - stăpînii fuseseră acasă, dăduseră alarma imediat, poliția venise în goană. Glonț și Babanul au dispărut pe străduța dinspre piață, Ciupitul a șters-o și el, numai Șchiopul a rămas pe vine în stradă. Juca barbut cu paznicul. Sticleții i-au lăsat pe ceilalți și s-au repezit, gîndind că tot era ceva să-l prindă pe șchiopul ăla. Șchiopul fugea în zig-zag pe stradă, polițiștii se apropiau. S-a făcut c-o ia la dreapta și l-a driblat pe unul, luînd-o pe stradă în sus. Dar în loc să mai fenteze o dată și s-o ia în jos, spre Baixa do Sapateiro, a luat-o spre Piața Palatului. Asta pentru că Șchiopul știa că fugind în linie dreaptă nu avea nici o șansă. Erau bărbați cu picioare lungi, iar el era șchiop, abia se mișca. Și nu voia să fie prins, cu nici un preț. Își amintea de ziua cînd îl luaseră la poliție. De coșmarurile din nopțile vieții lui. N-or să-l prindă, niciodată n-or să-l mai prindă! Fuge și asta e singurul lui gînd. Sticleții îi răsufală în ceafă. Știe ce

mult i-ar bucura capturarea lui. Să prindă un Căpitan al nisipului e o ispravă pentru un polițist. Așa că asta va fi răzbunarea lui. Nu-i va lăsa să-l înhațe, n-or să-l atingă. Șchiopul îi urăște, așa cum urăște lumea întreagă, fiindcă n-a putut avea niciodată un strop de dragoste. Iar când l-a avut, a trebuit să renunțe la el pentru că viața îl marcase deja. N-avusese parte de nici o bucurie a copilăriei. Îmbătrânise înainte de zece ani, luptînd pentru cea mai mizeră dintre vieți - viața de copil părăsit. Nu reușise niciodată să iubească pe cineva, poate doar pe cîinele ăsta care se ține după el. Cînd sufletele celorlalți copii erau atît de pure, al lui era deja plin de ură. Orașul, viața, oamenii, totul era obiect de ură. Și nu-și iubea decît ura, sentimentul care-l făcea curajos și puternic, în ciuda defectului fizic. O singură dată se-ntîmplase ca o femeie să fie bună cu el. Dar, în realitate, nu fusese bună cu el, ci cu fiul pe care-l pierduse, crezînd că i se întorsese. Altădată, o femeie venise în patul lui, îi mîngîiase sexul, profitase de el ca să culeagă fărîme din dragostea de care nu avusese parte. Dar nimeni nu-l iubise, pentru că era așa cum era, un copil părăsit, beteag și trist. Atît de mulți îl urau! Și el îi ura pe toți. Îl snopiseră la poliție, iar omul ăla rîdea în timp ce îl loveau. Pentru el, poliștii care îl urmăresc acum sînt de fapt omul cu vestă. Dacă-l prind, iar or să rîdă. Nu, n-or să-l prindă! Sînt pe urmele lui, dar n-or să-l prindă. Ei cred c-o să se oprească în capul străzii, lângă elevatorul¹ cel mare. Dar Șchiopul nu se oprește. Sare pe parapetul de piatră, se întoarce spre poliștii care încă mai fug, rîde cu toată forța urii lui. Îl scuipă în ochi pe cel care a ajuns

¹ *Elevator*: mijloc de transport pe cablu, un fel de telecabină care poartă călătorii pe străzile foarte abrupte.

primul și se aruncă pe spate, în gol, ca un trapezist la circ.

O clipă, piața rămîne fără suflare. "S-a aruncat", țipă o femeie și leșină. Șchiopul se face fărîme, ca un acrobat care n-a reușit să prindă celălalt trapez. Cîinele urlă pe coama dealului.

Știri din presă

GAZETA DE SEARĂ publică o telegramă din Rio care relatează despre succesul expoziției unui tânăr pictor, necunoscut pînă acum. Cîteva zile mai tîrziu, revine cu un material de specialitate, cronică de artă apărută într-un ziar din Rio de Janeiro. Asta pentru că pictorul este bahian și *Gazeta de seară* se arată foarte grijulie cu gloriile bahiane. După ce vorbește despre calitățile și defectele tînărului pictor preocupat de aspecte sociale, într-un limbaj care abună în cuvinte ca: *atmosferă, lumină, culoare, unghi* sau *forță*, autorul notează:

... un detaliu i-a izbit pe toți cei care au vizitat această stranie expoziție plină de scene și portrete de copii săraci. Toate sentimentele înalte sînt totdeauna prezentate sub chipul unei fete slabe, blonde și cu ochi febrili. Și tot răul de pe lumea aceasta este încarnat în figura unui bărbat cu palton negru și aer de comis-voiajor. Cum ar interpreta oare un psihanalist repetarea aproape inconștientă a acestor figuri în toate pînzele? Nu se știe decît că pictorul João José are un trecut...

Și continuă aceeași abundență de termeni ca: *forță, atmosferă, culoare, lumină, unghiuri* și altele, mai sofisticate. Citeva luni mai târziu, același ziar își informa cititorii, într-o notă intitulată:

CADOU GRECESC...

Poliția din Belmonte îl înapoiază pe escrocul Cotoi, pe care Poliția din Belmonte îl primise de la Poliția din Ilhéus, de fapt un adevărat cadou grecesc.

Un tânăr, dar foarte cunoscut escroc, care opera la Ilhéus sub numele de Cotoi, după ce i-a jumulit de bani pe mulți fermieri și comercianți, a fost prins la Belmonte. Aici a continuat să "vîndă gogoși" credulilor, pentru că era maestru în așa ceva. A reușit să le vîndă multor fermieri o groază de pămînturi excelente pentru cultivarea arborelui de cacao. Iar cînd aceștia s-au dus să-și vadă terenurile, au constatat că ele se aflau, toate, pe albia râului Cachoeira. În cele din urmă, poliția din Belmonte a reușit să pună mîna pe temutul escroc și să-l trimită înapoi la Ilhéus.

Locuitorii din Ilhéus sînt mai bogați decît noi, termina, ironic, ziaristul. Ei îl pot întreține cu mai multă ușurință pe elegantul Cotoi decît fiii frumosului Belmonte, Prințul Sudului. Căci dacă orașul Belmonte este Prințul, Ilhéus este – pe drept cuvînt – Regele Sudului.

În altă zi, la aceeași rubrică de știri de la poliție, *Gazeta de seară* a anunțat că un vagabond, cunoscut sub porecla de Huzur, provocase un scandal teribil la un bal în Cidade de Palha, spărsese capul gazdei cu o carafă de bere, iar acum era căutat de poliție.

În ajunul unui Crăciun, *Gazeta de seară* a apărut cu o manșetă anunțînd un titlu bombă. O știre tot atît de senzatională ca aceea care povestea istoria femeii ce însoțea banda lui Lampião, amanta tîlharului. Era o știre formidabilă, fiindcă oamenii din cinci state bra-

ziliene trăiau cu ochii pe Lampião. Cu ură sau cu dragoste, dar nicidecum cu indiferență. De data asta, manșeta spunea, cu litere de-o șchioapă:

Un copil de 16 ani în grupul lui Lampião

Titlurile reportajului erau și ele tipărite cu litere groase:

- *UNUL DINTRE CEI MAI DE TEMUT TÎLHARI*
- *35 DE CRESTĂTURI PE PATUL PUȘTI*
- *A FOST ÎN BANDA CĂPITANILOR NISIPULUI*
- *MOARTEA LUI MACHADÃO SE DATOREȘTE MUTULUI*

Reportajul era amănunțit. Relata că satele jefuite văzuseră în ultimul timp în banda lui Lampião un băietan de vreo șaisprezece ani, căruia i se zicea Mutul. În ciuda vârstei, micul bandit se și făcuse temut în tot sertonul, ducîndu-i-se vestea pentru cruzimea lui. Se spunea că pe patul puștii lui sînt treizeci și cinci de creștături. Și se știe că fiecare creștătură pe pușcă înseamnă un om ucis. Apoi se povestea moartea lui Machadão, unul dintre cei mai vechi din bandă.

S-a întîmplat ca bandiții să prindă un sergent bătrîn de poliție chiar pe șosea. Lampião l-a dat Mutului ca să-l "despice". Mutul a început să-l despice încetîșor, cu vîrfurile pumnalului, tăind bucățele-bucățele cu o bucurie nestăpînită. Atîta cruzime l-a cutremurat pe Machadão care, îngrozit, a ridicat pușca spre Mut. N-a apucat să tragă, fiindcă Lampião, care era foarte mîndru de copil, l-a pus jos cu un glonț. Mutul și-a continuat treaba netulburat.

Articolul mai vorbea și despre alte crime ale tîlharului de șaisprezece ani, amintind apoi că printre Căpitani nîsipului fusese unul poreclit așa și că era foarte

posibil să fie una și aceeași persoană. Autorul încheia cu nelipsitele considerații morale.

Ziarele s-au epuizat rapid.

Cîteva luni după aceea iar s-au epuizat ziarele, fiindcă aduceau știrea capturării Mutului, pe cînd dormea.

O coloană mobilă străbătea sertonul vîîndu-l pe Lampião. Îi dăduseră de urmă în Bahia, unde ajunsese cu o zi înainte. Din mai multe fotografii privea întunecat Mutul. *Gazeta de seară* afirma că are "trăsături de criminal înnăscut".

Dar același ziar se contrazicea, cîteva luni mai tîrziu, cînd a avut loc procesul. Tribunalul l-a condamnat pe Mut la treizeci de ani închisoare, pentru cincisprezece omucideri cunoscute și dovedite, deși pe pușca lui erau șazeci de creștături, ziarul repetînd că fiecare creștătură însemna un om mort. În continuare se publica raportul medicului legist, recunoscut pentru onestitatea și vasta sa cultură, unul dintre cei mai mari sociologi și antropologi din țară, din care reieșea că Mutul e un tip absolut normal. Dacă se făcuse tîlhar și ucisese atîția oameni cu atîta cruzime nu însemna că era anormal sau marcat ereditar. Mediul era de vină. Și urmau cuvenitele considerații științifice.

Asta însă nu a prea trezit curiozitatea publicului așa cum a făcut-o înălțătorul, pasionatul și vibrantul rechizitoriu al procurorului, care a stors lacrimi juraților (pînă și președintele tribunalului și-a șters una). Procurorul a descris, cu o sublimă forță oratorică, suferințele victimelor crudului tîlhar-copil.

Publicul a fost indignat de faptul că Mutul n-a plîns în fața tribunalului. Chipul lui sumbru era de un calm straniu.

Tovarăși

ÎN ORAȘ e o mișcare stranie. Pedro Glonț iese din magazie cu Babanul și cu Ciupitul. Cheiul e pustiu, parcă-i părăsit. Numai soldații păzesc depozitele cele mari. Azi nu se descarcă vapoare. Hamalii, cu João de Adão în frunte, s-au solidarizat cu lucrătorii de la tramvaie și sînt în grevă. Parcă ar fi sărbătoare în oraș, dar o sărbătoare cu totul altfel decît cele obișnuite. Se văd grupuri de oameni stînd de vorbă pe la colțuri, automobilele mișună claxonînd prin oraș, lucrătorii de la magazine rîd, Ladeira da Montanha e plină de lume care urcă și coboară, elevatoarele stau. Mașinile merg bară la bară, lumea-i adunată pe la porți. Grupuri de greviști se îndreaptă tăcute spre sediul sindicatului, unde vor asculta comunicatul hamalilor, citit de pe o hîrtie care se pierde în mîinile uriașe ale lui João de Adão. La ușă, un grup stă de vorbă lîngă polițiștii care asigură paza.

Pedro hoinărește cu Babanul și cu Ciupitul. Spune:

— Frumos...

Babanul rîde, negrul Ciupitul își dă cu părerea:

— O să iasă cu scandal.

— Io nu m-aș face taxator de tramvai sau vatman

nici să mă tai! Cîștigă o mizerie... Las' că bine fac... - zice și Babanul.

— Hai să ne uităm! - propune Glonț.

Se duc la ușa sindicatului. Înăuntru intră negri, mulatri, spanioli și portughezi. Îi văd pe João de Adão și pe alți cîțiva hamali, ieșind, aplaudați de lucrătorii de la tramvaie. Îi aplaudă și ei. Babanul și cu Ciupitul, fiindcă le place de João de Adão. Pedro, nu doar pentru asta, ci și pentru că-i place spectacolul grevei, care seamănă cu cele mai frumoase aventuri ale Căpitanilor nisipului.

Un grup de bărbați bine îmbrăcați intră în clădire. De lîngă ușă, băieții aud o voce care vorbește tare, alta care o întrerupe: "Vîndut, trădător!".

— Frumos... - repetă Glonț.

Ar vrea să intre, să se amestece cu greviștii, să strige și să lupte alături de ei.

Orașul a adormit devreme. Luna luminează cerul, de pe mare se aude voca unui negru. Își cîntă amărăciunea vieții, de cînd l-a părăsit iubita. În magazie, băieții dorm. Pînă și Babanul sforăie, întins la intrare, cu pumnalul în mînă. Numai Glonț stă treaz, trîntit pe nisip, cu ochii la lună, ascultîndu-l pe negrul care-și cîntă dorul pentru mulatra ce s-a dus. Vîntul aduce frînturi de melodie care îl fac pe Glonț s-o caute pe Dora printre stelele de pe cer. Pentru că ea a devenit o stea, o stea ciudată cu plete lungi, bălaie. Bărbații cutezători au o stea în loc de inimă. Dar niciodată nu s-a pomenit ca o femeie să aibă în piept o stea, ca o floare. Femeile cele mai viteze de pe pămîntul și marea Bahiei, cînd mureau, deveneau sînte pentru negri, ca și vagabonzii cei mai neînfricați. Rosa Palmeirão a devenit sîntă într-un candomblé de caboclo, se spun

pentru ea rugăciuni în nagô¹, Maria Cabaçu e sfântă la candomblé-urile din Itabuna, acolo unde și-a arătat curajul pentru prima oară. Au fost două femei puternice, cu brațe groase ca ale bărbaților, ca ale greviștilor. Rosa Palmeirão era frumoasă, cu mersul ei legănat de femeie a mării, avusese odată și barcă, tăia-se cu ea valurile golfului. Bărbații de pe chei o iubeau nu numai pentru dîrzenia ei, ci și pentru trup. Maria Cabaçu era urîță, mulatră tuciurie, fiică de negru și de indiană, grasă și ciufută. Și îi bătea pe bărbații care o făceau urîță. Dar s-a dat cu totul unui bărbat din Ceara, galben și slab, care a iubit-o ca și cum ar fi fost o frumusețe cu trup unduios și ochi senzuali. Fuseseră curajoase, deveniseră sfinte în candomblé-urile de caboclo, candomblé-uri care din cînd în cînd mai inventează sfinți noi și nu au puritatea de ritual a candomblé-urilor nagô ale negrilor. Sînt candomblé-uri ale mulatrilor și indienilor. Numai că Dora fusese și mai neînfricăată ca ele. Doar o copilă, trăise ca un Căpitan al nisipului, și oricine știe că un Căpitan al nisipului e un bărbat dîrz. Dora trăise lîngă ei, le fusese mamă. Dar și soră, bătînd străzile, furînd portofele, luptîndu-se cu grupul lui Ezequiel. Apoi îi fusese logodnică și soață lui Pedro Glonț, soață cînd o devora febra, cînd moartea îi dădea tîrcoale în pacea nopții. O pace care izvora din privirea ei și umplea noaptea. Fusese și la Orfelinat, fugise așa cum și el, Pedro, fugise din Școala de corecție. Murind, fusese curajoasă, își consolase copiii, frații, logodnicul și soțul, îi consolase pe Căpitani al nisipului. Mama-de-sfînt Don' Aninha o înfășurase într-un giulgiu alb, brodat, ca pe o sfîntă. Pescarul o dusesese cu șalupa lui

¹ Nagô: idiom african, vorbit în Angola și Nigeria și păstrat de macumba braziliană ca limbă de cult.

pînă la Yemanjá. Părintele José Pedro s-a rugat. Toți o iubeau. Dar numai Pedro a vrut să plece cu ea. Sca-matorul a fugit din magazie, pentru că n-a mai putut suporta pereții după ce ea a plecat. Dar numai Glonț s-a aruncat în apă ca să urmeze destinul Dorei, să facă împreună acea călătorie minunată pe care vitejii o fac cu Yemanjá, către adîncurile verzi ale mării. De aceea a fost singurul care a văzut-o cînd s-a transformat în stea, săgetînd cerul. Numai pentru el a venit ea pe cer, cu lungile-i plete blonde. A strălucit deasupra lui, care era aproape un înecat și un sinucigaș. I-a dat forțe noi, șalupa Pescarului l-a mai găsit la întoarcere. Acum privește cerul, căutînd-o. E o stea cu plete blonde, fără pereche în puzderia de stele. Fiîndcă n-a mai fost femeie ca Dora, care era o copilă. Noaptea e plină de stele care se oglindesc în marea liniștită. Vocea negrului parcă lor li se adresează, parcă-i simți lacrimile în vocea plină. Și el își caută iubita, pierdută în noaptea Bahiei. Pedro se gîndește că poate steaua Dorei aleargă pe străzi, pe ulițe și fundături în căutarea lui. Poate că îl crede prins în vreo aventură a străzii. Dar azi nu Căpitanii nisipului sînt eroii frumoasei aventuri, ci vatmanii – negri puternici, mulatri zîmbitori, spanioli și portughezi veniți de departe. Ei sînt cei care, cu brațele ridicate, strigă precum Căpitanii nisipului. Greva umblă liberă prin oraș. E frumoasă greva asta, cea mai grozavă aventură! Pedro Glonț ar vrea și el să intre în grevă, să strige și el alături de greviști, să asculte discursurile. Tatăl lui ținuse un discurs din așa, dar îl doborîse un glonț. Iar el are sînge de grevist. Viața străzii l-a învățat și răsînvățat ce-i aceea libertatea. Cîntecul pușcăriașilor spunea că libertatea e ca soarele – cel mai de preț lucru de pe lume. El știe că greviștii luptă pentru libertate, pentru ceva mai multă pîine,

ceva mai multă libertate. De asta, lupta lor îi pare o serbare.

Umbrele care se apropie îl fac să se ridice neîncrezător. Dar imediat recunoaște trupul enorm al hamalului João de Adão. Lîngă el este un tînăr bine îmbrăcat, dar cam ciufulit. Pedro își scoate șapca și se adresează lui João de Adão:

— Ai fost aplaudat azi, ai?

João de Adão rîde. Fața lui e numai zîmbet cînd îi spune lui Glonț:

— Căpitane Pedro, vreau să-ți prezint pe tovarășul Alberto.

Tînărul îi întinde mîna. Șeful Căpitanilor își șterge mai întîi palma de haina jerpelită și abia apoi o strînge pe a studentului. João de Adão explică:

— E student la facultate, dar e tovarășul nostru.

Glonț îl privește încrezător. Studentul zîmbește:

— Am auzit multe despre tine și grupul vostru. Ești grozav...

— Sîntem bărbați - răspunde Pedro.

João de Adão se apropie mai mult:

— Căpitane, avem o vorbă cu tine. O treabă serioasă. Uite, tovarășul Alberto...

— Să mergem înăuntru - îi invită Glonț.

Cînd să intre, îl trezesc pe Baban. Negrul îl privește bănuitor pe student, îl crede de la poliție, așa că strînge pumnalul. Pedro îl vede și-i spune:

— E un prieten de-al lui João de Adão. Vino încoace, Babane...

Se așază toți patru într-un colț. Cîțiva băieți s-au trezit și se uită la ei. Studentul privește magazia și copiii care dorm. Se înfioară, ca săgetat de o pală de vînt înghețat:

— Ce oroare!

Pedro îi spune lui João de Adão:

— Ce grozavă e greva! N-am văzut de când sînt treabă mai frumoasă. E ca 'o petrecere...

— Grevă-i petrecerea săracilor... - spune studentul.

Vocea lui Alberto e plăcută și blîndă. Glonț o ascultă emoționat, ca pe vocea negrului care cînta pe mare.

— Tatăl meu a murit într-o grevă, știi? Întreabă-l și pe João de Adão dacă nu crezi...

— A murit frumos, spune studentul. A fost campionul tuturor hamalilor. De Blond vorbești, nu?

Studentul știe cine a fost taică-su - un campion... Toți îl cunosc, a murit frumos, a murit într-o grevă, greva e petrecerea săracilor... Ascultă vocea prietenoasă a studentului:

— Și ți se pare frumoasă greva, Pedro?

— Țsta-i un tip de milioane - zice João de Adão. Nu-i cunoști pe Căpitanii nisipului, nici pe căpitanu' Pedro. E un tovarăș adevărat...

Tovarăș... Tovarăș... Pedro Glonț aude cel mai frumos cuvînt din lume. E la fel ca atunci cînd Dora spunea "frate".

— Așadar, tovarășe Pedro, avem nevoie de tine și de grupul tău.

— La ce? - întreabă Babanul curios.

Glonț face prezentările:

— Negrul ăsta e João Babanul, băiat de ispravă. Cine-i de ispravă e ca Babanu', mai bun ca el nu se poate...

Alberto îi întinde mîna negrului. João șovăie o clipă, descumpănit, nu e obișnuit să i se dea mîna. Dar își revine și-i strînge repede mîna, rușinat. Studentul mai zice:

— Sînteți grozavi...

Dă-lătă, interesat, întreabă:

— E adevărat că Mutul a fost de-ai voștri?

— O să-l scoatem noi din pușcărie, vine ea și ziua aia... - răspunde Pedro Glonț.

Studentul îi privește cam speriat. Se mai uită o dată prin magazie și João de Adão îi face semn, parcă vrînd să spună: "Nu ți-am zis eu?" Pedro Glonț vrea să mai știe despre grevă, ce vor de la el:

— Pentru grevă aveți nevoie de noi?

— Și dac-ar fi așa? - i-o întoarce studentul.

— Dacă e să-i ajutăm pe greviști, s-a făcut! Puteți să vă bazați pe noi...

Și se ridică, acum e flăcău în toată puterea cuvîntului, iar hotărîrea luptei îi e întipărită pe chip.

— Vezi... - începe João de Adão să explice.

Dar tace, pentru că studentul vorbește deja:

— Greva se desfășoară în ordine perfectă. Noi vrem să facem lucrurile cu calm și în ordine, fiindcă numai așa vom învinge, iar muncitorii or să capete salarii mai mari. Nu vrem scandal, vrem să arătăm că muncitorii sînt capabili să fie disciplinați. ("Ce păcat", se gîndește Glonț, căruia-i place tîmbălăul.) Dar vezi, că directorii Companiei umblă să angajeze spărgători de grevă ca să lucreze mîine. Dacă muncitorii dizolvă grupurile de spărgători de grevă o să intervină poliția și s-a terminat... Dar tovarășul João de Adão și-a amintit de voi...

— Ca să-i gonim pe spărgători? Păi sigur - zice Glonț bucuros.

Studentul își amintește de discuția din ajun, de la sediu. Cînd João de Adão propusese să-i cheme pe Căpitani, mulți se declaraseră împotriva. Zîmbeau neîncrezători. João de Adão repeta:

— Voi nu-i cunoașteți pe Căpitanii nisipului...

Încrederea asta nemaipomenită i-a impresionat pe

Alberto și pe alți câțiva. Ideea a învins pînă la urmă – ce pierdeau dacă încercau? Acum e mulțumit că a venit și mintea lui urzește deja planuri ca să-i folosească în luptă pe Căpitani. Cîte nu puteau face copiii ăștia înfometați și goi! Își amintește alte exemple, de lupta antifascistă din Italia, de copiii din Susso. Îi zîmbește lui Pedro și începe să explice: spărgătorii de grevă aveau să vină în zori la cele trei depouri, ca să ia tramvaiele. Căpitanii nisipului trebuie să se împartă în trei și să pîndească la intrarea în depouri. Și să-i împiedice, cu orice preț, să pună tramvaiele în mișcare. Glonț dădea aprobator din cap. Se-ntoarce spre João de Adão:

— Dacă ar fi trăit Șchiopu' și dacă și Cotoi ar fi fost aici...

Apoi își amintește:

— Scamatoru' ar fi făcut un plan cît ai clipi... Pe urmă ar fi făcut un tablou cu bătaia... Acu'i la Rio.

— De cine vorbește? – întreabă studentul.

— Unu', João José, noi îi ziceam Scamatoru'! Acuma pictează tablouri la Rio.

— Pictorul João José?

— Da, ăsta!

— Eu am crezut c-au fost basme ce se zicea despre viața lui. Știi că și el e un tovarăș bun?

— Totdeauna a fost un bun tovarăș – zice Glonț apăsător.

Studentul făcea planuri pentru Căpitanii nisipului. Pedro merge să-i scoale pe toți și le explică ce aveau de făcut. Alberto era entuziasmat de cuvintele flăcăian-drului. Cînd termină de explicat, Glonț rezumă totul în cîteva vorbe:

— Greva e petrecerea săracilor. Săracii sînt tovarăși cu toții și sînt tovarășii noștri.

— Ești nemaipomenit – îi spune studentul.

— Stai, să vezi cum îi terminăm pe trădători!

Și-i explică lui Alberto:

— Eu merg cu un grup la depoul cel mare. Babanu' merge cu altul, iar Ciuputu' cu al treilea, la depoul cel mic. N-o să intre nimeni. Știm noi cum să facem. O să vezi...

— O să fiu pe-aproape, spune studentul. Atunci, la patru dimineața?

— La patru.

Studentul face un gest de salut:

— Pe curînd, tovarăși...

Tovarăși... Frumos cuvînt, își zice Pedro.

Nimeni nu se mai culcă. Își pregătesc tot felul de arme.

În zorii ce se nasc, stelele dispar una cîte una. Numai lui Pedro i se pare că vede, pe boltă, o stea alergînd – e steaua Dorei, care îl umple de bucurie. Tovarășă... Și ea a fost o bună tovarășă. Și cuvîntul i se lipește de buze, e cel mai frumos cuvînt pe care l-a auzit. O să-i ceară lui Huzur să facă o samba cu el, ca s-o cînte vreun negru noaptea, pe mare. Merg ca la o sărbătoare, dar înarmați, care cu ce-au apucat: șişuri, pumnale, bîte. Merg la sărbătoare, fiindcă greva-i sărbătoarea săracilor, repetă Glonț în gînd.

În capul străzii Montanha se împart în trei. Babanul conduce un grup, Ciupitul pe al doilea, iar cel mai numeros îl are în frunte pe Glonț. Se duc la sărbătoare. La prima sărbătoare adevărată pe care au avut-o de cînd se știu. Dar asta e o sărbătoare de oameni mari.

Numai că e de săraci, de săraci ca ei.

E o dimineață rece. La colțul depoului, când Glonț îi așază pe copii, Alberto se apropie. Pedro se întoarce, zîmbitor. Studentul îl anunță:

— Sînt la colțul străzii, tovarășe.

— Stai să vezi.

Acum, studentul e cel care zîmbește. Vădit lucru, este încîntat de copii. O să ceară să lucreze cu ei. Pot să facă o mulțime de lucruri împreună.

Spărgătorii de grevă vin în grup compact. Îi conduce un străin cu fața întunecată. Se îndreaptă spre intrare. Din umbră, din fundături, nimeni nu știe de unde, ca dracii scăpați din iad, apar copiii zdrențăroși, cu armele în mîini. Pumnale, șisuri, bîte. Fac zid în fața porții, grupul spărgătorilor se oprește. Deodată, dracii se aruncă, sînt ca un tăvălug. Sînt mai mulți decît spărgătorii de grevă, care cad sub loviturile de capoeira, primesc bîte pe spinare, cîțiva au și rupt-o la fugă. Pedro Glonț îl doboară pe străin și cu ajutorul altuia îl jumulește mai bine. Spărgătorii de grevă cred că au venit dracii din iad.

Hohotul puternic și liber al Căpitanilor nisipului răsună în zori. Grevă nu va mai fi spartă.

Și Babanul și Ciupitul au ieșit victorioși. Studentul își adaugă bucuria la hohotul Căpitanilor nisipului. În magazie le spune, spre bucuria tuturor:

— Sînteți cei mai grozavi copii pe care i-am văzut vreodată...

— Tovarăși, tovarăși - spune João de Adão.

O spune și vîntul care adie, și vocea din sufletul lui Pedro. Ca melodia unui cîntec de negru:

— Tovarăși...

Tobele atabaque răsună ca trâmbițele la război

DUPĂ CE s-a terminat greva, studentul a continuat să vină pe la magazie. Stătea îndelung de vorbă cu Glonț și a sfârșit prin a-i transforma pe Căpitani și nisipului într-un grup de șoc.

Într-o seară, Pedro se plimbă pe strada Chile, cu șapca înfundată pe ochi, fluierînd și tîrîndu-și picioarele. O voce strigă:

— Gloanțe!

Se întoarce. În fața lui, ca scos din cutie, stă Cotoi. Are ac de cravată, un inel pe degetul mic, costum albastru, pălărie de fetru așezată șmecherește:

— Tu ești, Cotoiule?

— Hai să plecăm de-aici!

O iau pe o străduță liniștită. Cotoi îi spune că a sosit de la Ilhéus de cîteva zile. Că a stors ceva bani pe-acolo. E bărbat în toată puterea cuvîntului, parfumat și elegant.

— Mai să nu te cunosc - îi zice Glonț -. Și Bălaia?

— A rămas cu-n colonel. Da' eu o lăsasem mai dinainte. Acum am o brunetică - mănîncă jar, frate-meu...

— Și inelul ăla de care rîdea Șchiopu'?

— I l-am împins pentru cinci miare unui colonel putred de bogat. A-nghițit momeala, nu s-a prins...

Rîd și vorbesc vrute și nevrute. Cotoi întreabă despre ceilalți. Și zice că a doua zi ia vaporul spre Aracaju cu bruneta lui, că acolo zahărul a adus bani buni. Pedro se uită în urma lui. Elegant și parfumat... Se gîndește că, dacă ar mai fi rămas un timp în grup, poate n-ar fi ajuns pește. Ar fi învățat cu Alberto, studentul, lucruri pe care n-a avut de unde să le învețe. Lucruri pe care Scamatorul abia dacă le ghicise.

Revoluția îl cheamă pe Glonț tot așa cum îl chema Dumnezeu pe Aghiazmă, în nopțile petrecute în magazie. E o voce lăuntrică, puternică precum glasul mării, al vîntului, o voce fără pereche. Ca vocea negrului care cîntă într-o șalupă, pe mare, samba lui Huzur:

Tovarăși, a sosit și clipa...

Îl cheamă vocea. Și îl bucură, face să-i bată inima. Îl cheamă să contribuie la schimbarea soartei săracilor. E glasul care străbate orașul, care pare că vine de la tobele atabaque, cele care răsună la macumbele religiei ilegale a negrilor. O voce care vine în zgomotul tramvaielor, care merge acolo unde sînt vatmanii și taxatorii greviști. O voce care vine de pe chei, din pieptul hamalilor, de la João de Adão, de la tatăl lui, mort în timpul unei greve, de la marinarii de pe vapoare, de la pescarii de pe șalupe și bărci. Un glas ce vine de la grupul luptătorilor de capoeira, din loviturile aplicate de meșterul Pescar. O voce care vine, poate, și de la părintele José Pedro, preot sărac și preocupat de soarta Căpitanilor nisipului. O voce care vine de la fiicele-de-sfînt din candomblé-ul Donei Aninha - din noaptea cînd poliția l-a arestat pe Ogum. O voce care

vine din magazia Căpitanilor nisipului. Care vine de la Școala de corecție și Orfelinat. Care vine din ura Șchiopului, care s-a aruncat în gol numai ca să nu se predea. Care călătorește cu trenul companiei Leste Brasileira de-a latul sertonului, care vine și de la grupul lui Lampião cerînd dreptate pentru țărani. Și de la Alberto, studentul care cere școli și libertate pentru cultură. Și din tablourile Scamatorului de pe strada Chile, tablouri în care copiii zdrențăroși luptă și suferă de foame. Și de la Huzur, de la fanții vagabonzi din oraș, din ghitarele lor, din sambele triste cîntate de ei. O voce care vine din pieptul tuturor săracilor care rostesc un cuvînt frumos de solidaritate, de prietenie: "tovarăși". O voce care invită la sărbătoarea luptei. Care e ca samba veselă a unui negru, ca sunetul tobelor atabaque la macumbé. Un glas ce vine din amintirea Dorei, luptătoarea cea vitează. Și care îl cheamă pe Glonț, așa cum vocea Domnului l-a chemat pe Aghiazmă, cum vocea urii l-a chemat pe Șchiop, cea a sertonului pe Mut, care a intrat în grupul lui Lampião. O voce mai puternică decît oricare alta. Pentru că îl cheamă să lupte pentru toți, pentru soarta tuturor, fără excepție. O voce mai puternică decît oricare alta. O voce care vine din tot orașul, din toate părțile. E glasul care aduce cu el o sărbătoare, care gonește iarna și aduce primăvara. Primăvara luptei. A luptei la care cheamă glasul din toate piepturile înfometajilor orașului. Și care aduce cel mai de preț bun de pe lume, asemeni soarelui, mai presus de soare: libertatea. Orașul, în ziua de primăvară, e orbitor de frumos. Undeva, o femeie fredonează cîntul Bahiei. Cîntul ce slăvește frumusețea orașului. Oraș negru și bătrîn, cu clopotnițe de biserică, cu străzi pavate cu piatră neagră. Cîntecul Bahiei cîntat de o femeie. Înăuntrul lui Pedro răsună

un glas care îl cheamă: o voce care a transformat cîntecul Bahiei în cîntecul libertății. Un glas puternic care îl cheamă. Glasul orașului sărac Bahia. Glasul libertății. Revoluția îl cheamă pe Pedro Glonț.

Pedro Glonț a intrat în sindicat în aceeași zi în care João Babanul s-a îmbarcat pe un cargou al companiei Lóide. Pe chei își ia rămas-bun de la negru, care pleacă în prima lui călătorie. Dar nu e un rămas-bun ca în cazul celorlalți care au plecat. Nu e un gest de despărțire. E un gest de salut către tovarășul care pleacă:

— Cu bine, tovarășe!

Acum se află în fruntea unui grup de șoc format din Căpitanii nisipului. Viața lor s-a schimbat, acum totul este altfel. Iau parte la mitinguri, la greve, la luptele muncitorilor. Viața lor s-a schimbat, lupta i-a schimbat.

A venit ordin de sus: Alberto să rămînă cu Căpitanii nisipului, iar Glonț să plece la Indienii Trăsniți din Aracaju, să organizeze un grup de șoc. Și apoi, să schimbe soarta altor copii părăsiți din țară.

Pedro Glonț intră în magazie. Noaptea a coborît peste oraș. O voce de negru cîntă pe mare. Steaua Dorei strălucește aproape la fel de intens ca și luna, pe cerul cel mai frumos din lume. Pedro se uită la copii. Ciupitul îl întîmpină, negrișorul are acum cincisprezece ani.

Glonț se uită la copii. Stau lungiți, unii dorm, alții discută, fumează și rîd cu hohotul puternic al Căpitanilor nisipului. Glonț îi strînge pe toți și-l ia pe Ciupitul lîngă el:

— Fraților, eu plec, vă las. Plec, iar Ciupitul rămîne șef. Alberto o să vină mereu pe la voi, iar voi trebuie să-l ascultați. Și toată lumea să ciulească bine urechile: Ciupitu' e șef!

Negrișorul spune:

— Fraților, Pedro Glonț pleacă. Trăiască Pedro Glonț! Pumnishorii Căpitanilor nisipului se ridică, strînși.

— Gloanțe! Gloanțe! - strigă la despărțire.

Strigătele umplu noaptea, vocea plină a negrului care cîntă pe mare înfioară stelele și sufletul lui Pedro. Pumnishori strînși, de copii care se revoltă. Glasuri care strigă la despărțire: "Gloanțe! Gloanțe!".

Ciupitul vine în frunte. Acum el o să fie șeful. Lui Pedro i se pare că-i vede pe Mut, pe Șchiop, pe Cotoi, pe Scamator, pe Aghiazmă, pe Huzur, pe Baban și pe Dora, pe toți la un loc, printre ceilalți. Acum destinul lor s-a schimbat. Negrul cîntă, pe mare, samba lui Huzur:

Tovarăși, să pornim la luptă...

Cu pumnii ridicați, copiii îl salută pe Glonț, care pleacă să schimbe viața altor copii. Ciupitul strigă în fruntea tuturor, el e noul șef.

De departe, Pedro încă-i mai zărește pe Căpitanii nisipului. În lumina lunii, lângă bătrîna magazie părăsită, ei ridică brațele. Destinul lor s-a schimbat.

Și-n noaptea misterioasă a macumbei, tobele atabaque răsună precum trîmbițele la război.

O patrie este și o familie

După ani și ani, ziarele de stînga - ziare mici, din care multe nici nu aveau existență legală, tipărite clandestin, ziare care circulau prin fabrici, trecute din mînă în mînă și citite la lumina lunii - publicau mereu știri despre un militant neobosit, Pedro Glonț, care era urmărit de poliția din cinci state ca organizator de greve, conducător de partide ilegale, dușman periculos al ordinii stabilite.

Și în anul în care toate gurile au fost închise, în anul care a fost o lungă noapte a teroarei, aceste ziare, singurele care n-au tăcut, cereau libertate pentru Pedro Glonț, lider al clasei sale, deținut într-o colonie de muncă.

Iar în ziua cînd a evadat, în nenumărate cămine, la ora cinei sărace, chipurile s-au luminat la aflarea veștii. Și deși afară domnea teroarea, oricare din aceste cămine s-ar fi deschis pentru Pedro Glonț, evadatul. Așa a înțeles el că revoluția este o patrie și o familie.

CUPRINS

Scrisori la redacție	9
Sub clar de lună, într-o veche magazie părăsită	23
Magazia	25
Noaptea Căpitanilor nisipului	29
Podul Palmierilor	53
Luminile caruselului	68
Docurile	92
Aventura lui Ogum	107
Dumnezeu a zîmbit ca un pui de negru	123
Familia	132
O dimineață ca un tablou	151
Vărsat	160
Soartă	182
Noapte de pace adîncă, pacea adîncă din ochii tăi	185
Fiică de bubos	187

Dora, mamă	200
Dora, soră și logodnică	211
Școala de corecție	220
Orfelinatul	242
Noaptea liniștii adânci	244
Dora, soție	245
Ca o stea cu plete blonde	250
Cîntecul Bahiei, cînt de libertate	253
Vocații	255
Dragoste neîmplinită	264
Pe tampoanele unui tren	270
Ca un trapezist la circ...	279
Știri din presă	282
Tovarăși	286
Tobele atabaque răsună ca trâmbițele la război	296
O patrie este și o familie	301



Căpitanii nisipului este povestea fascinantă a unei bande de minori, copii obligați să-și câștige existența, prin orice mijloace, pe

străzile exoticei oraș brazilian Salvador de Bahia. Lupta pentru supraviețuire este pentru micuții eroi, vagabonzi care își iubesc orașul și libertatea mai presus de orice, o luptă pentru demnitate și o perpetuă căutare a unei posibile împliniri. Nu mizeria și violența vieții zilnice fac atracția cărții, ci măruntele gesturi eroice și frumusețea ascunsă sub stratul superficial de duritate și primitivism.

O carte senzuală, lirică și pitorească totodată, ieșită de sub pana unui patriarh al literelor sud-americeane, despre copilăria unor ființe lipsite de copilărie.